

GAZETECİLİKTE

MEDYA ARAŞTIRMALARI

ÜZERİNE MAKALELER

EDİTÖR: DR. ÖĞR. ÜYESİ OLCAY UÇAK

GAZETECİLİKTE
MEDYA ARAŞTIRMALARI
ÜZERİNE MAKALELER

EDİTÖR: DR. ÖĞR. ÜYESİ OLCAY UÇAK

2020

İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları

GAZETECİLİKTE MEDYA ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE MAKALELER

Yayın Kurul Başkanı: Doç. Dr. Mustafa AYDIN

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Olcay UÇAK

Editör Yardımcıları: Arş. Gör. Sertaç KAYA
Doğanay YEŞİLYURT

Gazetecilik Bölümü Öğrencileri
Bitirme Projesi Makale Çalışmaları -2019

Redaksiyon: Gazetecilik Bölümü

Kapak ve Sayfa Tasarım: İstanbul Aydın Üniversitesi
Görsel Tasarım Koordinatörlüğü

Basım Yılı: 2020

Baskı: I

Basım Yeri:

Armoni Nüans Görsel Sanatlar ve İletişim Hizmeti San. ve Tic. A.Ş.
Tavukçuyolu Cd. Palas Sk. No:3 Y.Dudullu
Ümraniye / İSTANBUL

E-ISBN: 978-9752438941

Copyright © İstanbul Aydın Üniversitesi

Bu yapıtın tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzeme
izin almadan tümüyle veya kısmen yayımlanamaz.

Bu kitabın tüm hakları İstanbul Aydın Üniversitesi'ne aittir.

İstanbul Aydın Üniversitesi'nin hediyesidir, para ile satılamaz.

Eser Adı: “Gazetecilikte Medya Araştırmaları Üzerine Makaleler”

EDİTÖRDEN:

“Bilim, İtaatsiz Olana İhtiyaç Duyar” **Theodor Adorno**

Eric Maigret “Medya ve İletişim Sosyolojisi” adlı eserinde iletişim ile sürekli içinde yaşadığımız üç boyutlu bir uzama işaret etmekte, dolayısıyla giderek artan önem sırasıyla iletişimin doğal, kültürel ve yaratıcı bir olgu olduğunu savunmaktadır. Medya ve İletişim sosyolojisi araştırmalarının önemini vurgulayan benzer eserlerin ortak noktası iletişim biliminin öneminin yeni araştırmalarla artmaya devam edeceği yönündedir.

Bu kitap, iletişim bilimi araştırmaları yöntem ve teknikleri konusunda başarılı olan Gazetecilik Bölümü 4. Sınıf Bitirme Projesi dersi öğrencilerinin hazırlamış oldukları makale çalışmalarından ilk 11’inin biraraya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Makale metinlerindeki özgün araştırmalar, gündemdeki olayların haberler aracılığıyla kamuoyuna iletilmesi süreçlerinin ve kullanılan içeriklerin bilimsel yöntemler gözetilerek analiz edilmesi ve bulguların sunulmasından oluşmaktadır. Medyadaki araştırma konularının ve yöntemlerin seçilmesinde gazete, televizyon ve internet yayıncılığı alanındaki farklı mecraların her birisindeki uygulama örneklerinin analiz edilebilmesine önem verilmiştir.

Bitirme Projesi derslerinde amacımız, öğrencilerimizin dört yıllık lisans eğitimi sürecinde almış oldukları derslerden edindikleri araştırma bilgisi ve mesleki yazım becerilerini bilimsel bakış açılarıyla yazılı ifade edebilmelerine danışmanlık etmektir. Bu amaçla, günümüzde gazeteciliğin öncelikle verileri değerlendirmek ve kamuoyuyla paylaşmak olduğu prensibiyle her bir öğrencimize iletişim alanında ilgi duydukları konuları güncel araştırmalarla desteklemeleri ve yeni fikirler sunmaları için rehberlik edilmiştir. Ayrıca Gazetecilik lisans eğitimini başarıyla bitiren ve lisansüstü eğitime devam etmeyi düşünen öğrencilerimizin yazdıkları makalelerin yayımlanmasıyla gelecekteki çalışmalarına cesaret vermek hedeflenmiştir.

Kitabı oluşturan 2019 Mezunu Gazetecilik Bölümü öğrencilerimize, başta Sinan Daşpınar olmak üzere yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ediyoruz ve başarılarının devamını diliyoruz.

**İAÜ İletişim Fakültesi Gazetecilik Böl. Bşk.
Dr. Olcay UÇAK**

İÇİNDEKİLER

Başak Nur Gökçam: Küresel Isınma Hakkında Medya Ne Kadar Etkili Çağrışım Yapıyor?	7
Betül Şener: Medyada Tarafsızlık Olgusu ve Gündem Belirleme: Çorlu Tren Kazası	27
Berfin Çıpa: Türkiye'de Kültür Sanat Haberleri Cumhuriyet ve Yeni Şafak Gazetelerinin Karşılaştırılması.....	43
Beyza Metin: Ana Akım Televizyon Kanalları Ana Haber Bültenlerinde Kadının Temsili.....	61
Çağatay Arı: İnternet Haberlerinde Şarbon: HaberTürk, Milliyet, Hürriyet Gazetelerinde ki Şarbon Haberlerinin İçerik Çözümlemesi	81
Dibanur Küfrevi: Türkiye'deki Okur Temsilcilerinin Köşelerinde Gündemi Ele Almaları Hakkında Karşılaştırmalı Gazete İncelemesi.....	93
Doğanay Yeşilyurt: Cumhuriyet, Hürriyet ve Sabah Gazetelerinin Geleneksel Gazetecilik ve İnternet Gazeteciliği Bağlamında Karşılaştırılması	117
Fatma Gamze Öztürk: Türkiye'de Ulusal ve Yerel Gazetelerin İnternet Haberciliği Anlayışları :Zam Haberlerinin Karşılaştırmalı Analizi.....	155
Mustafa Şentürk: Türk Medyasında Sanatın Yansıması: Milliyet Gazetesi Kültür, Sanat Sayfası İncelemesi	173
Nesrullah Hasdemir: Yeni Medya Mecralarında Okurların Haberlere Yaptığı Yorumlar Üzerinden Haber ve Okur İlişkisi	197
Sinan Daşpınar: Röportaj Geleneği Ve Türk Basınındaki Yeri.....	213

KÜRESEL ISINMA HAKKINDA MEDYA NE KADAR ETKİLİ ÇAĞRIŞIM YAPIYOR?

Başak Nur Gökçam

Araştırmanın Konusu:

Her geçen gün hızla ilerleyen ve sadece insanlarla sınırlı kalmayarak yeryüzünde yaşayan tüm canlıları olumsuz anlamda etkileyen küresel ısınma hakkında ‘Dördüncü Güç’ olarak görülen medyanın ne kadar etkili, ne derece doğru en önemlisi de ne kadar yeterli çağrışımlar yapıp yapmadığı araştırılacaktır.

Araştırmanın Amacı: Çalışmada, çevre sorunu olan küresel ısınmanın çevre haberciliği kapsamında medyada ne ölçüde yer aldığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi : Küresel ısınma hakkında medyanın ne kadar etkili çağrışımlar yaptığını ortaya çıkararak beklenen olası felaket, medya aracılığıyla ertelemek mümkün olacaktır. Küresel ısınmanın tüm canlıları etkilediğini ve tüm canlılara en kolay ulaşma yolu olan medyanın daha doğru kullanılmasıyla Coğrafya, Biyoloji, Psikoloji ve Sosyoloji bilimlerine katkı sağlanacaktır.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları: Son yıllarda arttığı gözlemlenen küresel ısınma hakkındaki çevre haberlerine olan ilginin arttığını gözlemledim. Bu çerçevede Çalışma, WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı), BBC(Britanya Yayın Kuruluşu) Türkçe, NationalGeographic Türkiye ve TRT Belgesel olmak üzere 4 farklı alandaki medya kuruluşunun web sitesinde yayınlanan çevre haberlerini kapsamaktadır. Çalışmada, ‘Kirlilik, Biyolojik Çeşitlilik, Yenilenebilir Enerji, Teknoloji ve Gezegende Yaşanan Değişimler’ olmak üzere 5 farklı konu başlığını içeren haberlerin dağılımı değerlendirilmiştir..

Araştırmanın Yöntemi:

Çalışma, nicel içerik analizi yöntemini kullanarak farklı alanlarda faaliyet gösteren 4 medya kuruluşu üzerinden literatür çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda yazılı ve görsel kaynaklar üzerinden WWF-Türkiye, BBC Türkçe, NationalGeographic ve TRT Belgesel’in web sitelerinde literatür tarama de web sitelerdeki haber küresel ısınma konulu haberlerde durum tespiti yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

Özet

Başlıca atmosfere salınan gazların sebep olduğu tahmin edilen sera etkisi sonucunda, Dünya üzerinde yıl boyunca kara, deniz ve havada ölçülen ortalama sıcaklıklarda görülen artışa küresel ısınma adı verilmektedir.22 bin yıl önce başladığı tahmin edilen bu tehlike, Dünya'nın yörüngesindeki değişiklikler sonucunda kutuplara daha çok yayılan güneş ışığının etkisiyle buzulların erimesi sonucubaşlamıştır. Buzulların erimesiyle dünyadaki düzen bozulmuş ve birçok hayvanın nesli tükenmiş, birçoğunun ise nesli tükenmeye yüz tutmuştur.

Son yıllarda gözlemlenen haberlerde, küresel ısınma hakkındaki çevre haberlerine olan ilginin arttığı düşünülmektedir. Bu çerçevede WWF-Türkiye (Dünya Doğayı Koruma Vakfı), BBC-Türkçe (Britanya Yayın Kuruluşu), NationalGeographic Türkiye ve TRT Belgesel olmak üzere dört farklı alandaki medya kuruluşunun web sitesinde yayınlanan çevre haberleri araştırılmıştır. Çalışmada 'Kirlilik, Biyolojik Çeşitlilik, Yenilenebilir Enerji, Teknoloji ve Gezegende Yaşanan Değişimler' olmak üzere beş farklı konu başlığını içeren haberlerin dağılımına yer verilmiştir. 'Biyolojik Çeşitlilik' ve 'Gezegende Yaşanan Değişimler' en çok değinilen konular arasında yer alırken, Teknoloji ve Yenilenebilir Enerji konulu haberlerin ise sayısının oldukça az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada nicel içerik analizi yöntemi kullanılarak farklı alanlarda faaliyet gösteren dört medya kuruluşu üzerinden literatür çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda yazılı ve görsel kaynaklar üzerinden WWF-Türkiye, BBC Türkçe, NationalGeographic Türkiye ve TRT Belgesel'in web sitelerinde literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca söz konusu sitelerde, küresel ısınma konulu haberler durum tespiti yöntemleriyle değerlendirmeye alınmıştır. Makalede küresel ısınma konusunu ele alan "Küresel Isınma", "Kandırılan İnsanlık & BOP, Küresel Isınma ve Küresel Yalanlar" kitaplarından ve "NationalGeographic Kids-'Küresel Isınma'" dergisinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevre Haberciliği, Doğa, Küresel Isınma, Medya, Medya Kuruluşları

Giriş

21. yüzyılın en tartışmalı meselelerinden biri küresel ısınma sorunudur. Bu durum sadece bilimsel bir konu olmakla sınırlı kalmayıp, küresel toplumumuzun yapısına da olumsuz anlamda etki etmektedir. Beraberinde ekonomi, sosyoloji, jeopolitik, yerel siyaset sorunlarını da getiren küresel ısınma, toplumun yaşam tarzına da, seçimlerini değiştirmesine de sebep olmaktadır. Dünya'yı her anlamda olumsuz etkileyen bu tehlikenin nedeni ise, fosil yakıt tüketimi ve ormansızlaşma sonucunda atmosferde karbondioksit gibi sera gazlarının oranının çok fazla yükselmesiyle oluşan küresel ısınma olayıdır.

Enerjinin insan tarafından kullanım tarihi, beş yüz bin yıl öncesine dayanmaktadır. Ateşin keşfedilmesinden önce insanlar, çevreye diğer canlılardan daha fazla zarar vermemişlerdir. Ateşin keşfedilmesi ile birlikte kişi başına yararlanılan enerji miktarı iki kat artmıştır. (Alver, 2014, s. 434)

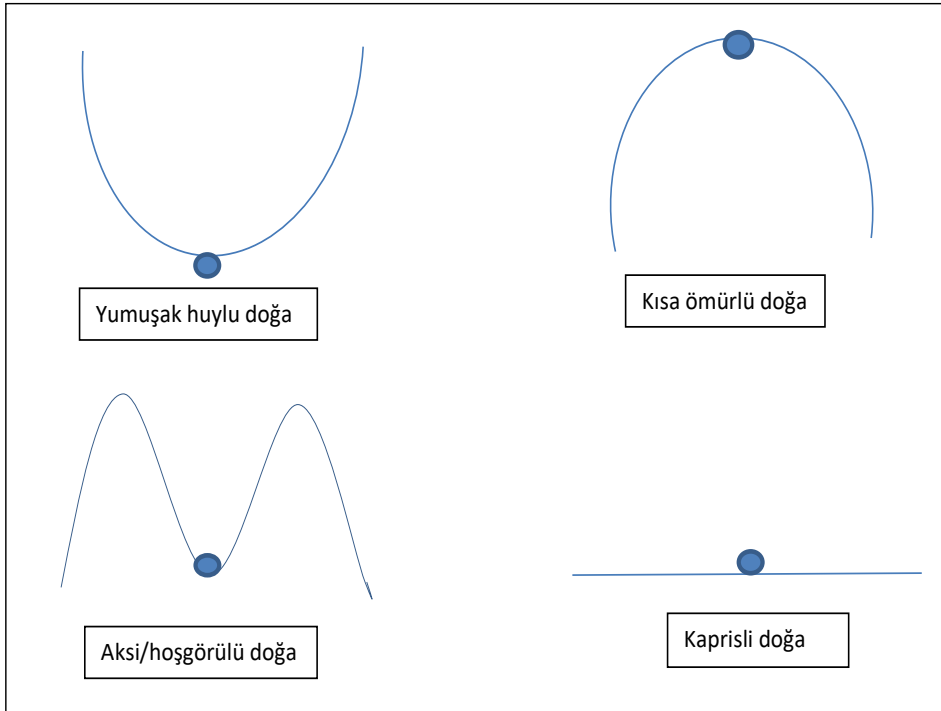
Yerkürenin son bin yıldır herhangi bir zaman dilimine göre daha fazla ısındığını gösteren kesin kanıtlar bulunmaktadır. Bilim insanlarının tahminleri doğrultusunda küresel ısınma bu hızla sürecek olursa hava durumu modellerinde tahmin edilebilirlik azalacak ve ekstrem olayların görülme sıklığı artacaktır.

Küresel ısınmayı olumsuz yönde etkileyen bir neden ise gelişen teknoloji ile ortaya çıkan sanayi olarak görülmektedir. Bunun sebebi sanayi devriminin başlangıcından bugüne kadar atmosferdeki karbon düzeyinin artmış olmasıdır. Atmosferdeki karbondioksit yoğunluğuyla ilgili ilk ölçümler 1958'de Hawaii'deki Mauna Loa dağının zirvesinde, yaklaşık 4.000 metrelik bir yükseklikte başlamıştır. (Maslın, 2004, s. 18)

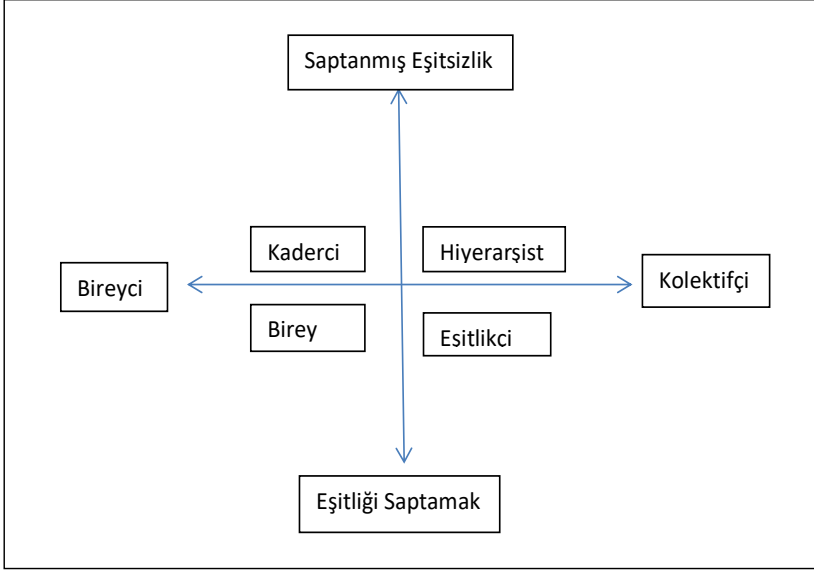
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi küresel sera gazı salınımının azaltılması konusunda yapılan ilk uluslararası anlaşmadır. Karbondioksit salınımının büyük bir bölümünü enerji üretimi, sanayi ve ulaşım oluşturmaktadır. Bu sebepler beraberinde en önemli karbondioksit kaynağının fosil yakıt olduğunu getirmektedir. Fakat sanayinin dağılımı dünyanın her yerinde aynı değildir. Bu da ülkelerin küresel ısınmadan etkilenme durumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Bu bulgulara göre de sanayide üretilen karbondioksit %90'dan fazlası Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya'da görülmektedir. Karbondioksit salınımını etkileyen diğer bir unsur ise toprak kullanımındaki değişimlerdir. Kentleşme, tarım, yol yapımı ve ağaçların kesilmesiyle karbondioksit üretimi artmaktadır.

Sanayileşmemiş ülkeler halklarının yaşam standartlarını yükseltmek için çabalamakta ve ekonomik kalkınma enerji üretimiyle yakından bağlantılı olduğundan, sera gazı salınımlarını da yükseltmektedir. Bu nedenle, sanayileşmiş ülkelerde salınının azaltılması yönündeki çabalara rağmen, karbondioksit hacmi büyük olasılıkla artacaktır. Örneğin, dünyanın ikinci yüksek karbondioksit salınım oranı Çin’de görülmektedir. Ama kişi başına düşen miktarlara bakıldığında Çin’in salınınının listenin en tepesinde yer alan ABD’ye kıyasla on kat düşük olduğu görülmektedir. Yani ABD’de her insan, Çinlilere kıyasla on kat daha fazla karbondioksit üretmektedir. (Maslın, 2004, s. 24)

John Adams, farklı insanların küresel ısınma hipotezini nasıl gördüklerini “Dört Doğa Miti” ve “Dört İnsan Doğası Miti” olarak geliştirmiştir.

Dört doğa mitine göre yumuşak huylu doğa; cömert ve bağışlayıcıdır. Kısa ömürlü doğa; narin ve kincidir. Aksi/hoşgörülü doğa; Duruma göre hoşgörülü duruma göre ise kincidir. Karpisli doğa ise doğanın öngörülemez olduğunu düşünmektedir.

Dört insan doğası mitinde ise;

‘Bireyciler’ başkalarının denetiminden özgür olanlar, ‘Hiyerarşistler’ güçlü grup sınırlarına bağlı olanlar, ‘Eşitlikçiler’ grup sadakati olanlar, ‘Kaderciler’ ise kendi yaşamlarında kontrolcü davrananlardan oluşmaktadır. Bu iki mit kümesiyle hangi tür insanın hangi doğa mitine inanabileceği konusunda fikir sahibi olunabilmektedir.

Geçtiğimiz otuz yıl içerisinde kutuplar, yüzey alanının %10’unu, yani Türkiye kadar bir alanı kaybetmiştir. 1994 yılından günümüze kadar her yıl 400 milyar ton buzun eridiği hesaplanmıştır. Bir ölçekleme yapmak gerekirse; her yıl bir kenarı 7,5 km uzunluğunda, bir diğer deyişle yaklaşık 7 adet boğaz köprüsü uzunluğunda bir küp kadar hacim su, okyanuslara karışmaktadır. Bu ölçüde suyla beslenen okyanusların seviyesinin son 100 yılda 17 cm yükseldiği hesaplanmıştır. (Ateş, 2017, s. 15)

Büyük enerji şirketleri tarafından desteklenen bir diğer görüş ise küresel ısınmanın insan kaynaklı olmadığıdır. İklim değişimlerini tetikleyen ama sebebinin bilinmediği etmenlerin olduğu öne sürülen bu görüşteki tartışmalarda, araştırmalar ortaya çıkmaktadır. Bu görüşe göre küresel ısınmanın insanlarla bir ilgisi olmamaktadır, bu durum doğal bir döngüdür. Dünya’nın geçmişte “Buzul Çağları” olara bilinen geçici iklim değişikliklerine dayanarak bunu savunmaktadırlar.

Çoğunlukla doğa ile etkileşimin azaldığı kentlerde yaşayan günümüz toplumunda, çevre algısının ve duyarlılığının oluşmasında medya etkili bir rol almaktadır. Çevre konularının televizyon, gazete, dergi gibi geleneksel medya araçlarında işlenme ve sunum biçimi izleyicilerin çevre algılarını oluşturmada önemlidir. (Eryılmaz, 2017, s. 125)

Medya, sahip olduğu güç sayesinde çevre bilinci edinebilmekte büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda haberlerin nasıl sunulduğu ve nasıl aktarıldığının önemi de büyüktür. Medyanın çevre sorunlarına dair görüşleri, düşünüş biçimi eğer doğru aktarılmış olursa ve çerçeveleme metodu doğru kullanılırsa dördüncü güç olarak kabul edilen görünmez güç, görünür hale gelecek ve medya çevre sorunlarına dair bilinci, çevre habercileri ve çevre haberleri yoluyla izleyici/okuyucu kitesine ulaştırabilecektir.

Çevre konularının içerisinde özellikle küresel ısınmanın verdiği sonuçlar arasında yer alan ve beş duyu ile algılamakta zorluk çektiğimiz iklim değişikliği de bu konular arasında yer almaktadır. Çünkü hem bilimsel bir bilgidir hem de yağmur, sel, deprem gibi çevresel bir olay olmasına rağmen, onlar gibi algılanmamaktadır. Bilimsel bilginin karmaşıklığı da kişide bunun medyada sunulduğu şekliyle inşa edilmesine yol açmaktadır. Bu da medyada çevresel sorunların sunumunun çalışılmasını önemli bir duruma getirmektedir. Bu alanda ülkeler arasındaki farklılıklar ve medyanın gücü açısından verilebilecek örnekler bakılırsa ozon tabakasındaki delinmenin Amerika Birleşik Devletleri'nde çok önemli bir sorun olarak formüle edilmesi ya da Çernobil Kazası'nın Avrupa ülkelerini nasıl etkilediğinin çok önemli olarak görülmesi sayılabilir. (Aykaç, 2018, s. 74)

Bilimsel çalışmalar sonucunda ortaya çıkan küresel ısınma belirtilerini gözle görmek mümkündür. Ne yazık ki küresel ısınma gibi bir tehlikeden faydalanan turizmciler kutupların erimesinden gelir elde etmektedirler. Lüks gemilerle geziler düzenleyen bu şirketler, büyük buz kütlelerinin gürültüyle yıkılışını turistlere izletmektedir. 1970'lerden bu yana kutup turizmi yapanlar ise o yıllarda bu yıkılışa çok nadir şahit olduklarını fakat günümüzde sık sık rastladıklarını söylemektedirler.

Dijitalleşmenin ortaya çıkışına etken olan teknolojik gelişme internetin kullanılmaya başlanmasıdır. İnternet, birçok bilgisayar sistemini birbirine

bağlayan ve her geçen gün büyüyen bir iletişim ağı olarak tanımlanabilir. (Uçak, 2018, s. 293)

Dördüncü güç olarak görülen medyanın ise çevre haberciliğine dair yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu durumda günümüzün temel sorunsallarından biri olan çevre konusunda, çevre gazeteciliğinin kalitesini ölçümlemek mümkündür. (Yüceil, 2018, s. 5)

Çevre Kavramı

İnsanların ve diğer tüm canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve birbirleriyle etkileşim içinde oldukları fiziki, biyolojik, ekonomik ve kültürel ortam çevre anlamına gelmektedir. Sağlıklı bir yaşamın sürdürülmesi için sağlıklı bir çevre gerekmektedir.

Bir ilişkiler sistemi olan çevrenin bozulması ve çevre sorunlarının ortaya çıkması, genellikle insan kaynaklı etkenlerin doğal dengeleri bozmasıyla başlamıştır. İnsan yaşamı çeşitli dengeler üzerine kurulmuştur. İnsanın çevresiyle oluşturduğu doğal dengeyi meydana getiren zincirin halkalarında meydana gelen kopmalar, zincirin tümünü etkileyip, bu dengenin bozulmasına sebep olmakta ve çevre sorunlarını oluşturmaktadır. (Tufan, 2009)

17. ve 18. Yüzyılda çevre sorunlarına dikkat çeken düşünürlerin sözleri;

Thomas Malthus “Nüfus artışı gıda arzının çok üstünde olduğunu belirtmiş ve ilerleyen zamanlarda insanlığın açlıkla karşı karşıya kalacağını savunmuştur”.

Jonh Locke “İnsanlığın ortak malı olan değerlerden yararlanabilmek için, herkesin kendi malını, başkalarına zarar vermeyecek biçimde kullanması gerektiğine dikkat çekmiştir”.

Jean Jacques Rousseau “İnsanların toplum yararı söz konusu olduğunda bireysel çıkarlardan vazgeçmesi gerektiğini ön görmüştür”.

Çevre Haberciliği Kavramı

Çevre haberciliği, kitle iletişim araçlarında yayımlanan çevreyle ilişkili güncel olaylar, eğilimler, sorunlar ve insanlarla ilgili bilgilerin aktarımıdır. Çevre haberciliği; insanların etkileşim içinde olduğu dünya ile ilgili eğilimler, sorunlar ve güncel konularda haber toplama üretme ve dağıtma işlemidir. Doğa yazımı, bilim yazımı, çevresel yorumlar, çevre edebiyatı, çevre savunuculuğu gibi alt türleri bulunmaktadır.

Türkiye’de çevre haberciliği, çevre sorununun türüne göre değişiklik göstermektedir. Yangın ve sel felaketi gibi konularda çevre haberciliği duyarlılık kazanırken dünya dışı ve iklim kaynaklı çevre sorunlarıyla ilgili konularda ulusal basından alıntılara başvurulmaktadır. Çevre haberlerinin planlı şekilde değil, medya kuruluşunun ideolojilerine, ticari kaygısına, siyasal çizgisine ve ilgi çekiciliğine göre seçildiği ortadadır.

Çevre Haberciliğinin Ortaya Çıkışı

Çevreyle ilgili güncel olayların, sorunların ve insanlarla ilgili bilgilerin de yer aldığı çevre haberlerinin ilk ortaya çıkışının doğa yazarlığıyla olduğu bilinmektedir. 19. yüzyılda Hanry David Thoreau ve Perkins Marsh gibi yazarların doğanın güzelliği ile ilgili ve doğanın sahip olduğu güzelliğin korunmasına dikkat çekmek amaçlı yazdıkları yazılarla başlamıştır. Aynı yüzyılda Amerika’da çevre koruma fikri düşüncesiyle milli parklar oluşturulmuş, hazine arazilerindeki petrol gibi alanlarda yapılan kanunsuzluklar gazeteler tarafından haber yapılarak gün yüzüne çıkartılmıştır. Fakat yine de çevre gazeteciliği 1970’li yıllara kadar tam anlamıyla şekillenmemiştir.

RachelCarson’un “Sessiz Bazhar” isimli kitabının 1962 yılında yayımlanması, 1970 yılında Birleşmiş Milletler ve Unesco tarafından yapılan toplantılar sonrası Uluslararası Çevre Eğitimi Programının ortaya çıkması, çevre politikalarının ve yasaların çıkması ve 60’lı 70’li yıllardaki çevre örgütlerinin aktif rol oynaması ile birlikte 1990 yılında kurulan Çevre Muhabirleri Derneği’nin kurulması ile birlikte bu meslek daha fazla bilinmeye başlandı. (Çetin, 2016, s. 7-8)

Türkiye’de Çevre Haberciliği

Günümüz habercilik anlayışı, daha çok okuyucunun hoşuna gidecek, popüler kültüre ayak uydurmuş, tam tabiriyle “topluma vermesi gerekeni değil, istediğini veren” bir anlayıştır. Medya insanlara belirli bir düşünceyi benimsetmek konusunda çok başarılı değilken, buna karşılık gündem oluşturmak konusunda daha etkili olduğu bilinmektedir. İnsanların haber alma aracı olan medyayı, ekoloji, çevre kirliliği, iklim değişikliği gibi toplumu ilgilendiren konularda kullanmak gerekmektedir. (Ertürk, 2014)

Türkiye’de bir basın kuruluşuna kayıtlı hiçbir çevre muhabiri bulunmamaktadır. Çevre muhabirliği yapanların asıl alanları muhabirlik olduğu

için sadece çevre konusunda haberler yaparak bu alana katkı sağlamaktadır. Bu da ülkemizdeki çevre haberciliğinin uzmanlaşma konusunda eksikliği olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de Çevre haberciliği kötü şeylerin duyurulması, felaket haberciliği olarak algılanmaktadır. Bu da insanların “Benim yapmamla mı kurtulacağız?” gibi düşüncelere sahip olmasına neden olmaktadır. Ülkemizde çevre haberciliğinin yanı sıra spor ve magazin haberciliğine yönelimin sebebi insanların ilgisiyle doğru orantılıdır. Bunun sonucunda basında çevre haberciliği konusunda uzman muhabir oluşumuna gerek duyulmamıştır. Türkiye’de gazeteciler çalıştıkları kurumun iç politikasından dışarı taşamadıkları veya özellikle ekoloji alanında bir bilinç olmadığından çevre gazeteciliği de önemini yitirmiştir.(Çetin, 2016, s. 9-10)

Çevre ve Medya

Son yıllarda çevreye ve çevre sorunlarına yöneltilen ilginin somutlaştığı alanlardan biri de medyadır. İklim değişikliğinin etkileri, enerji krizi, gezegenin geleceğinin tehlikede olduğunu vurgulayan bilimsel raporlar, çevre teknolojilerindeki gelişme ve sivil toplum faaliyetleri, medyanın çevreye daha yakından bakmasını sağlamaktadır. Çevre konusunda küresel düzeyde yapılan tartışmalar Türkiye’de de yankı bulmaktadır. (Baykan, 2009, s. 1)

Çevre Haberciliği Kapsamında Medya Kuruluşu İncelemeleri

Çalışmamda yer alan medya kuruluşlarında WWF-Türkiye, BBC-Türkçe, NationalGeographic Türkiye ve TRT Belgesel’in web siteleri incelenmiştir.

WWF-Türkiye (Dünya Doğayı Koruma Vakfı),BBC Türkçe, NationalGeographic Türkiye ve TRT Belgesel medya kuruluşlarını seçmemin amacı medyadaki dört farklı alanda yer almalarıdır. WWF bir sivil toplum kuruluşu olarak çalışmalarını yürüten en büyük doğa koruma kuruluşlarından biri olduğu için seçilmiştir.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF)

WWF-Türkiye (Dünya Doğa'yı Koruma Vakfı) 1996 yılında Doğal Hayatı Koruma Derneği'nin öncülüğünde kurulmuştur. 2001 yılında ise WWF'nin Türkiye ulusal kuruluşu olarak WWF-Türkiye unvanını almıştır. WWF-Türkiye çalışmalarını bağışlar ve kurumsal sponsorluklar ile yürüten kâr amacı gütmeyen bağımsız bir vakıftır ve doğa korumada otuz yılı aşkın süredir sayısız başarılı projeye imza atmıştır.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın web sitesi incelendiğinde “Biz Kimiz”, “Ne Yapıyoruz”, “Siz Ne Yapabilirsiniz”, “Türkiye'nin Canı”, “Bilgi Bankası” ve “Destek Olun” başlıklarının yer aldığı görülmektedir. ‘Biz Kimiz’ başlığı adı altında vakıf kendi tarihini ve kuruluş amaçlarını anlatırken “Ne Yapıyoruz” ve “Siz Ne Yapabilirsiniz” kısımlarında doğa koruma çalışmaları olarak ‘Ayak İzinin Azaltılması’ ‘İşbirlikleri’ ve ‘Kampanyalarımız’ detayları sunulmaktadır.

Doğanın zarar görmesini durdurmayı ve verilen zararları onarmayı amaçlayan Dünya Doğayı Koruma Vakfı olan WWF'nin düzenlediği üç kampanya bulunmaktadır. Bunlar; Dünya Saati (Earth Hour), Türkiye'nin Canı, Gücüne Sahip Çık isimli kampanyalardır.

“Dünya Saati (Earth Hour)”Kampanyası

Fikir 2007 yılında Avustralya'da başlamıştır. Dünya Saati isimli kampanya, Dünya'nın her yerinden milyonlarca insan ve binlerce kurumun, iklim değişikliklerine karşı mücadele etmesi amacıyla sembolik yapıların ışıklarının bir saatliğine kapatılması üzerinedir. Başta Avustralya'da 2 milyon insan ve 2.000 kurumun katılımıyla başlayan bu hareket, zamanla 7 kıta 150'den fazla ülke, 7.000'den fazla şehre ulaşarak dünyanın en büyük çevre hareketi haline gelmiştir.

Dünya’da Sidney Liman Köprüsü, Toronto’daki CN Kulesi, San Francisco’daki Golden Gate Köprüsü, Roma’daki Kolezyum, Çin’deki Çin Seddi gibi şehrin simgeleri Dünya Saati için karanlıkta kalanlar arasında yer almaktadır.

“Türkiye’de Dünya Saati Kampanyası”

Ülkemizde 2008 yılından beri WWF-Türkiye tarafından yürütülen Dünya Saati, 2010 yılında katılım açısından önemli ilklere sahne oldu. 230’un üzerinde kurum ve yaklaşık 5.000 kişinin katıldığı Dünya Saati’ne Boğaziçi Köprüsü ışıklarını kapatarak destek verdi. 2011 yılında 20.000’den fazla kişi ve 250’nin üzerinde kurum dünyanın geleceği için güçlerini birleştirdi. Boğaziçi Köprüsü’nün yanı sıra Ankara Opera Binası ve Kastamonu Kalesi de yerini aldı. 2012 yılında Türkiye’de kendi rekorunu kıran Dünya Saati’ne 75.000’den fazla insan ve 400’ün üzerinde kurum katıldı. Boğaziçi Köprüsü ile birlikte Fatih Sultan Mehmet Köprüsü, Dolmabahçe Sarayı ve Saat Kulesi, Beylerbeyi Sarayı, Küçüksu Kasrı, Galata Kulesi, Aya Sofya Müzesi ilk defa Dünya Saati için ışıklarını kapattı. 2013 yılında ise, kampanyaya katılanlar “Sensiz Olmaz” dedi ve kendi domino etkilerini yarattı; ailesini, arkadaşlarını harekete geçirdi. Kız Kulesi de ışıklarını ilk defa kapatarak Dünya Saati’nin sembolleri arasında yerini aldı. (Araz, 2007)

“Türkiye’nin Canı” Kampanyası

Türkiye konumu itibariyle yüzlerce bitki ve canlı türüne ev sahipliği yapan bir doğal zenginliğe sahiptir. Fakat bu zenginliğin hızlı nüfus ve tüketim artışı ile ortaya çıkan aşırı kaynak kullanımı, alan kullanım değişiklikleri, kirlilik gibi sebeplerle tehlike altında olduğunu ve acilen harekete geçilmesi gerektiğini bildiren Dünya Doğayı Koruma Vakfı-Türkiye, biyolojik çeşitlilik konusunda farkındalık yaratmak ve doğal değerlerin korunmasına yönelik Türkiye’nin Canı kampanyasını başlatmıştır. Bu kampanyada bireyler ve kurumlar yoluyla bağışların toplandığı hibe fonu bulunmaktadır. Bu toplanan para ise doğayı koruma adına faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının projelerinin hayata geçirilmesi adına bağışlanmaktadır.

“Gücüne Sahip Çık” Kampanyası

İklim değişikliklerinin tehlikeli sonuçlarını durdurmak, enerjiye erişimi artırmak, fosil yakıtların insan sağlığına zararını azaltmak için temiz ve yenilenebilir enerjiye yatırım yapılması gerekmektedir. Önümüzdeki dört yılda enerji altyapısına yapılan

yatırımlar, iklim değişikliği konusunda kaderimizi belirleyeceğini bildiren Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF), bu konuda bilinçlenmemiz için “Gücüne Sahip Çık” kampanyasını başlatmıştır.

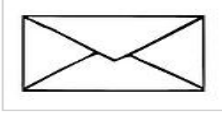
Geleceğin hepimize ait olduğunu ve ortak geleceğimizi güvence altına almak için artık harekete geçilmesi gerektiğinin altını çizen WWF, dünyadaki finans kuruluşları ve hükümetlere, hemen harekete geçmeleri adına çağrıda bulunmaktadır.

‘İklim değişikliği ve Enerji kapsamında ise okullara doğa koruma sunumları düzenlemiş, gençlik programları hazırlamış ve temiz üretime teşvik etmiştir.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) düzenlemiş olduğu kampanyalarla sınırlı kalmayarak, web sitesinde yer alan “Siz Ne Yapabilirsiniz” başlığıyla da Bağış Yapın, Evlat Edinin, Gönüllü Olun, İşinize Doğayı Katın, Mutlu Gün Bağışı Yapın, Yeşil Ofis Olungibi seçeneklerini de ziyaretçilerine sunmaktadır. Bu sayede nesli tükenen canlılar ve giderek değişiklik gösteren iklimler için herkesin ulaşabilmesine fırsat tanınmıştır.

Bu kampanyalardan ‘Türkiye’nin Canı’ ismiyle yürüttüğü kampanya üzerine ayrı bir web sitesi açan vakıf, kampanya için çalışmalarını ayrı bir titizlikle sürdürmeyi amaçlamıştır.

“Türkiye’nin Canı”, “Türkiye’deki Durum”, “Hibe Programı”, “Bağışçılar”, “Destek Olun” ve “Bize Ulaşın” başlıklarına yer verilen sitede kampanyayla ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu başlıklarda nesli tükenen hayvanlarda odak noktası olan 101 türe detaylı olarak yer verilmiştir. Üç ayrıdığı hibe programlarında da 1. Hibe programında 55 projeden 5’inin desteklendiği, 2. Hibe programında 4 projenin desteklendiği, 3. Hibe programında ise 3 projenin desteklendiğini belirten vakıf, bağışçıların bilgilerini paylaşarak da insanları destek olmaya teşvik etmeyi amaçlamıştır. Web sitenin diğer bir çağrışımı ise “sms ile destek” projesine yöneliktir.

Örnek:1**SMS ile destek olun!**

CAN yazıp 8486'ya mesaj göndererek, hibe fonuna 10 TL katkı sağlayabilirsiniz. AVEA ve VODAFONE hatlarından yapılan bağışlarda, 10 TL bağış miktarına ilaveten 1 SMS ücreti alınır. TURKCELL hattından yapılan bağışlarda 10 TL dışında ayrı bir ücret alınmaz

WWF web sitesi, Bilgi Bankası başlığında vakıf haberlerini, raporlar, basın bültenleri ve güncel haberler olmak üzere üç başlıkta paylaşmıştır. Bu bağlamda;

28.11.2004 ve 30.10.2018 tarihleri arasında yayınlanan 80 rapor incelenmiş ve 48 raporun küresel ısınma ilgili olduğu sonucuna varılmıştır.

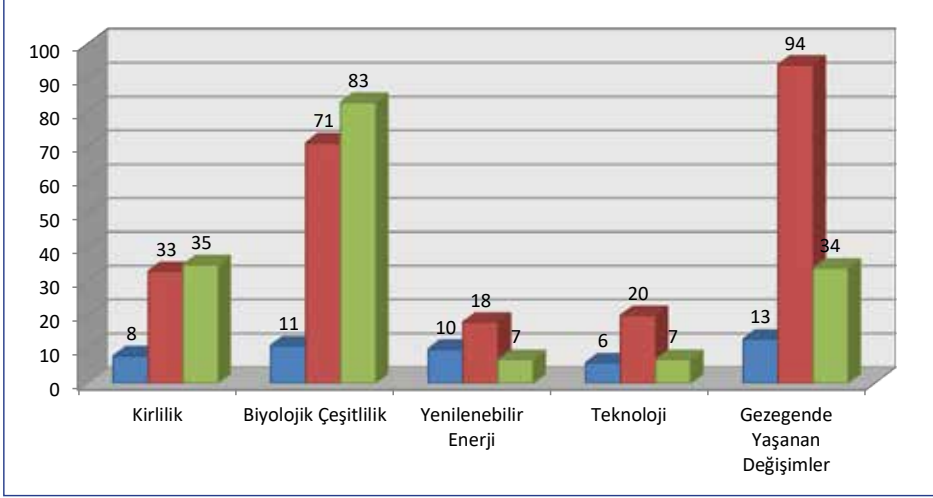
07.08.2009 ve 03.01.2019 tarihleri arasında yayınlanan 274 basın bülteni incelenmiş ve 236 basın bülteninin küresel ısınmayla ilgili olduğu sonucuna varılmıştır.

01.10.2009 ve 06.12.2018 tarihleri arasında yayınlanan 193 haberin de 166'sının küresel ısınma konulu olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 1: WWF(Dünya Doğayı Koruma Vakfı) Web Sitesinde Yer Alan Küresel Isınma Tema Haberlerin Konularına Göre Dağılımı

WWF (Dünya Doğayı Koruma Vakfı) Web Sitesi					
Bilgi Bankası	Kirlilik	Biyolojik Çeşitlilik	Yenilenebilir Enerji	Teknoloji	Gezegende Yaşanan Değişimler
Rapor	8	11	10	6	13
Basın Bülteni	33	71	18	20	94
Güncel Haber	35	83	7	7	34

Şekil 1: WWF-Türkiye (Dünya Doğayı Koruma Vakfı) Web Sitesinde Bulunan Bilgi Bankası Başlığında Yer Alan Haberlerin Konu Dağılı

NationalGeographicTürkiye

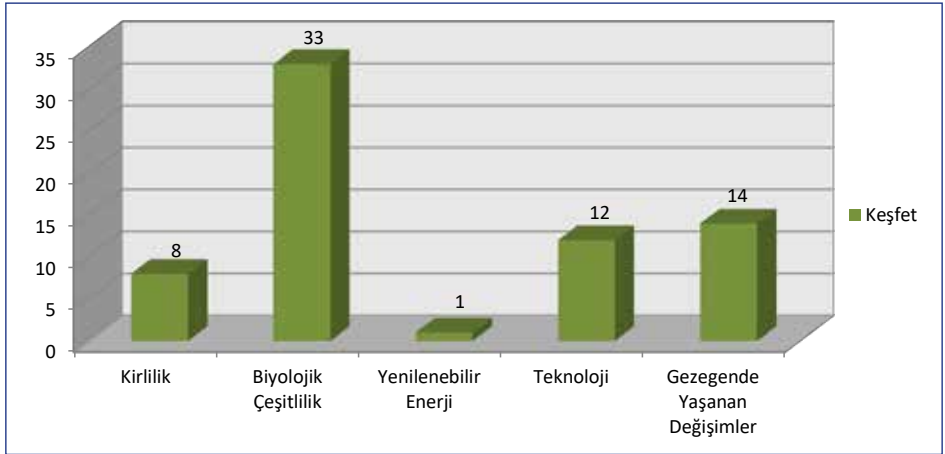
NationalGeographic Türkiye, 12 Ocak 2001 yılında kurulmuş bir belgesel kanalıdır. “Araştırma, koruma ve eğitim” ilkelerine tamamen bağlı olduğunu gösteren yayınlar yapmaktadır.

NationalGeographic Türkiye web sitesi incelendiğinde “Dergide Bu Ay”, “Keşfet”, “Fotoğraf”, “Sizin Kareniz”, “Fotoğraf Yarışması” ve “Arşiv” başlıklarına yer verildiği saptanmıştır. Küresel ısınma konulu haberlerine Keşfet başlığı adı altında yer verilmiştir. Toplamda 373 haberde 68 haber küresel ısınmayla ilintili konular hakkındadır.

Tablo 2: NationalGeographic Türkiye Web Sitesinde Yer Alan Küresel Isınma Konulu Haberlerin Konu Dağılımı

NationalGeographic Türkiye Web Sitesi					
Haberler	Kirlilik	Biyolojik Çeşitlilik	Yenilenebilir Enerji	Teknoloji	Gezegende Yaşanan Değişimler
Keşfet	8	33	1	12	14

Şekil 2: NationalGeographic Türkiye Web Sitesindeki Keşfet Başlığında Yer Alan Küresel Isınma Konularının Haber Dağılımı

BBC News Türkçe

Britanya Yayın Kuruluşu (BBC), 18 Ekim 1922 yılında Londra’da devletin desteğiyle kurulmuştur. Kuruluşundan 1954’e kadar televizyon, 1972’ye kadar da radyo yayınları alanında tekel konumunu korumuştur.

20 Kasım 1939 tarihinde kurulan Türkçe Servisi 29 dilde yayın yapan BBC Dünya Servisi'nin bir parçasıdır. Bugün Londra'dan yayın yapan BBC Türkçe Servisi, internet sitesi ve sosyal medya hesaplarıyla Türkiye ve dünyanın her

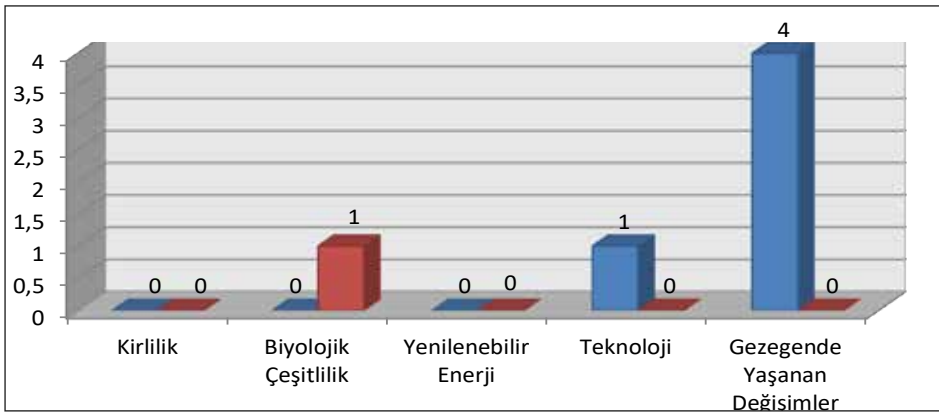
yerindeki dinleyici, izleyici ve okuyucularına ulaşmaktadır. Dünya servisinin bir parçası olan BBC, haberlerini türlerine göre başlıklarla ayırarak okuyucularına sunmaktadır. Sadece haber yazmakla kendini sınırlamayan BBC, kısa videolar kurgulayarak olayları 1'er dakika ile de anlatmaktadır.

Dünyanın önde gelen medya kuruluşu BBC'de yeni medya ile değişim geçirmektedir. 2011'in Mayıs ayında Türkiye de dahil olmak üzere çeşitli ülkelerde Türkçe yayını durduran BBC açıklamasında, gelişen yeni medya kullanımına ağırlık vereceklerini bildirdi. (Uçak, 2011, s.35).Çalışmamın konusu üzerine BBC News Türkçe web sitesi incelendiğinde haberlerin "Haberler", "Video", "Fotoğraf", "Dergi", "Spor", "Ekonomi", "Bilim", "Teknoloji" ve "Sağlık" başlıkları adı altında verildiği saptanmıştır. Toplamda 40 haber arasından 6 haberde küresel ısınma konusuna yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3: BBC Türkçe Web Sitesinde Yer Alan Küresel Isınma Temalı Haberlerin Konularına Göre Dağılımı

BBC Türkçe Web Sitesi					
Haberler	Kirlilik	Biyolojik Çeşitlilik	Yenilenebilir Enerji	Teknoloji	Gezegende Yaşanan Değişimler
Bilim	0	0	0	1	4
Video	0	1	0	0	0

Şekil 3: BBC Türkçe Web Sitesinde Yer Alan Bilim ve Video Başlıklı Haberlerin konu Dağılımı

TRT BELGESEL

TRT BELGESEL

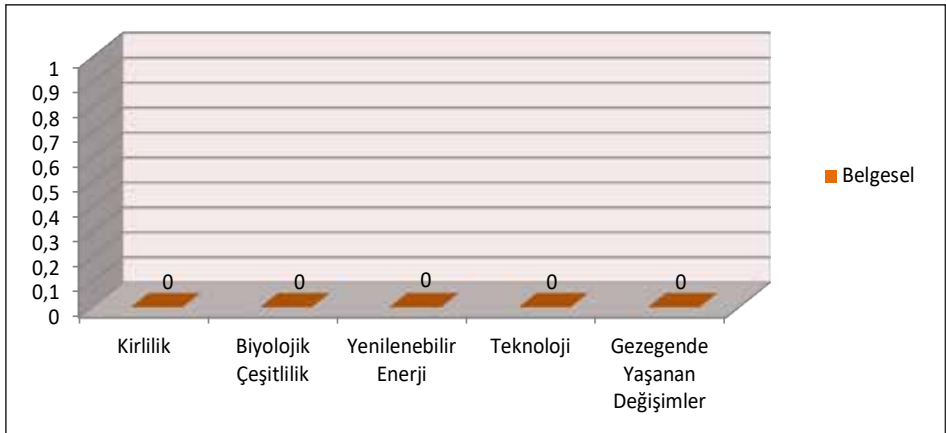
TRT Belgesel, TRT tarafından kurulan ve 6 dilde yayın yapan bir belgesel televizyon kanalıdır. 17 Ekim 2009 tarihinde TRT tarafından, TRT Turizm ve Belgesel adıyla test yayınına başlamıştır. Türkiye’de yayın hayatı başlatılan ilk belgesel kanalıdır.

TRT Belgesel web sitesi incelendiğinde, programlar başlığı adı altında “Bilim Teknoloji”, “Kültür Antropoloji”, “Macera”, “Popüler Kültür”, “Suç” ve “Tarih” başlığı adı altında belgesellerin yer aldığı saptanmıştır. Toplam 28 programın yer aldığı kanalın web sitesinde küresel ısınma konulu belgesel programına rastlanmamıştır.

Tablo 4: TRT Belgesel Web Sitesinde Yer Alan Küresel Isınma Temalı Belgesel Programlarının Konularının Dağılımı

TRT Belgesel Web Sitesi					
Haberler	Kirlilik	Biyolojik Çeşitlilik	Yenilenebilir Enerji	Teknoloji	Gezegende Yaşanan Değişimler
Belgesel	0	0	0	0	0

Şekil 4: TRT Belgesel Web Sitesi Üzerindeki Küresel Isınma Temalı Belgesel

Sonuç

Dünya'yı bekleyen felaketlerin başında, küresel ısınmanın geldiği söylenmekte ve 2100 yılına kadar denizlerin seviyesinin 2 metre yükseleceği hesaplanmaktadır. Kutupların tamamen erimesi sonucunda, denizlerin seviyesi 70 metre yükselecek ve bu durum deniz kıyısında yer alan İstanbul, New York ve Singapur gibi şehirlerin deniz seviyesinin altında kalmasına sebep olacaktır. Okyanusları ve denizleri genişleyen Dünya'nın haritası ise bu durumda değişecektir. Uluslararası İklim Değişimi Paneli'nin 2007 yılında yayımladığı rapora göre, ortalama sıcaklığın $1,5^{\circ}\text{C}$ – $2,5^{\circ}\text{C}$ kadar yükselmesi durumunda, Dünya üzerindeki türlerin %30'u yok olacak, sıcaklık artışı $3,5^{\circ}\text{C}$ 'ye ulaştığındaysa yok oluş oranı %70'i bulacaktır.

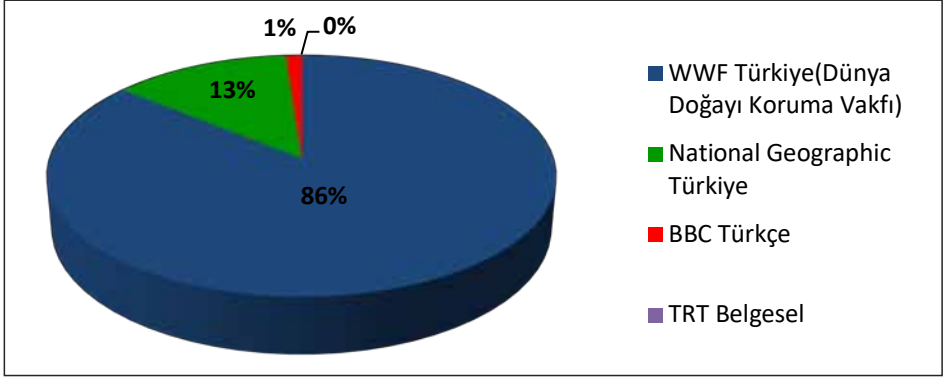
Bilimsel çalışmalar sonucunda ulaşılmış olduğumuz bu sayısal verilerde bilimlerin etkisi olduğu kadar, medyanın da etkisi bulunmaktadır. 4. Güç olarak varsayılan medya aracılığıyla çalışmalar sonucunda elde edilen verileri edinmek kolaylaşmıştır. Fakat medya bu denli güçlü bir konumda yer alırken, dünyamızı bekleyen büyük tehlike olarak kabul edilen küresel ısınmanın hızlanmış olmasına karşın, Türkiye'de yeteri kadar etkili bir konumda değildir. Bu durumda ısınmaya yol açan etmenlerin bilimsel olarak incelenerek teker teker belirlenmesi ve ısınmanın durdurulması gerekmektedir. Bilim insanlarının bu amaçla belirlediği ve küresel ısınma karşısında alınması gereken dört önlem bulunmaktadır. Bunlar; fosil yakıt tüketimini azaltmak, temiz tarım uygulaması, ağaçlandırma yapmak ve çürüme gazlarına karşı geri dönüşüm uygulamalarıdır. Bu önlemleri almak için de öncelikle tüm dünyaya duyurmak gerekmektedir. Bu ise büyük ölçüde medya aracılığıyla olabilecektir.

Çalışmada sınırlandırdığımız medya kuruluşlarında Dünya Doğayı Koruma Vakfı – Türkiye (WWF), BBC- Türkçe, NationalGeographic Türkiye ve TRT Belgesel bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına baktığımızda ise;

Tablo 5: Dört Farklı Alanda Seçilmiş Olan Medya Kuruluşlarının Küresel Isınma Temalı Haber Sayıları

Medya Kuruluşları	Küresel Isınma Haberleri
WWF Türkiye(Dünya Doğayı Koruma Vakfı)	450
NationalGeographic Türkiye	68
BBC Türkçe	6
TRT Belgesel	0

Şekil 5: Dört Farklı Alanda Seçilmiş Olan Medya Kuruluşlarının Küresel Isınma Temalı Haber Sayılarının Yüzde Değerleri

%86 lık bir oranla medyanın gücünü en iyi anlamda kullanmayı başaran kuruluş, Dünya Doğa'yı Koruma Vakfı (WWF)'dir. Kuruluşun internet sitesi incelendiğinde başlıca 3 kampanyanın olduğu görülmektedir. Bu kampanyalar Dünya Saati (World Hour), Türkiye'nin Canı ve Gücüne Sahip Çık isimli çalışmalardır. Sayılı ülkelerle başlatılan küresel ısınmayı önleyici bu çalışmalar, medyanın gücü sayesinde tüm dünyaya yayılmıştır. Doğaseverler ve bilim insanları tarafından desteklenen ve bağışlarla yürütülecek yeni çalışmaların da habercisi olmuştur.

Kampanyaların yanı sıra WWF-Türkiye web sitesinde yer alan 'Bilgi Bankası' başlığındaki haber analizi sonucunda kirlilik, biyolojik çeşitlilik, yenilenebilir enerji, teknoloji ve gezegende yaşanan değişimler konularını ele aldığı toplam 450 haber saptanmıştır.

Üzerinde araştırma yaptığım diğer bir medya kuruluşu National Geographic Türkiye ise %13'lük bir oranla küresel ısınma konusuna yer vermiştir. Web sitesinde yer alan 'Keşfet' başlığında yer alan kirlilik, biyolojik çeşitlilik, yenilenebilir enerji, teknoloji, gezegende yaşanan değişimler konularının ele alındığı toplam 68 haber saptanmıştır.

BBC Türkçe kapsamında yaptığım araştırma sonucunda ise çevre haberciliğinin çok sık yapılmasına rağmen küresel ısınma konusunda %1 gibi bir orana sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. BBC-Türkçe web sitesi inceleme sonucunda 'Bilim' ve 'Video' başlığında yer alan biyolojik çeşitlilik, teknoloji ve gezegende yaşanan

değişimler konusunun yer aldığı toplam 6 haber saptanmıştır. Bu da haber amaçlı kullanılan kuruluşların küresel ısınma felaketi hakkında yeterli düzeyde çağrışım yapmadığı, medyanın gücünden yararlanılmadığı sonucuna ulaştırmıştır.

Türkiye’de kurulan ilk belgesel kanalı olarak hayatımıza yerleşen TRT Belgesel web sitesi incelendiğinde ise küresel ısınma konusunun yer aldığı hiçbir haber ve program saptanmamıştır. Bu da Türkiye’deki çevre haberciliğinin durumunu gözler önüne sermektedir. Teknolojinin hayatımıza girmesiyle medyanın kitlelere ulaşım gücünün arttığı ortadadır. Kaynakları edinmek kolaylaşmış ve dünya bilimsel çalışmalarda uzmanlık kazanmıştır. Fakat yaşam koşullarını daha da iyileştirmek adına teknolojiye ağırlık verilmesi, dünyanın sonunu hızla getirebilir. (Onay, 2015, s. 179)

O yüzden teknolojinin dünyanın sonunu getirmeyi hızlandırmak amacıyla kullanmak yerine küresel ısınmayı yavaşlatmak için kullanılması gerekir. Bu konuda medya çalışanlarına ve yöneticilerine büyük görev düştüğü görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ateş, A. K. (2017). Küresel Isınma . National Geographic Kids, 15.
- Aykaç, B . (2018). Küresel İklim Değişikliğinin İnternet Haberlerinde Çerçevenmesi. Muhakeme Dergisi, 1 (2) , 73-84.
- Eryılmaz, Ç. (2017). Çevresel Medya İçeriklerinin İnşası: National Geographic Dergi İncelemesi. Folklor/Edebiyat, Cilt: 23 Sayı: 91, 125-142.
- Maslin, M. (2004). Küresel Isınma. Ankara: Dost Kitabevi.
- Onay, Y. (2015). Büyük Felaket Hızla Yaklaşıyor. İstanbul: YeniYüzyıl.
- Uçak, O. (2011). Dünya'ya Yön Veren Yeni Mecra: İnternet. İstanbul: Derin Yayınları.
- Uçak, O. (2018). Aktör Ağ Kuramı Bağlamında Otomatik Gazetecilik ve Gelecekte Gazetecileri Bekleyen Sorunlar. O. Uçak içinde, Dijital Medya ve Gazetecilik (s. 293). İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Yüceil, B. A. (2018). Türkiye'de Ulusal Basında Çevre Haberciliği Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara

İnternet Kaynakları

- Alver, F. (2014, Eylül 24). Politika, Ekonomi ve Kitle Medyası Alanlarının Etkileşim Koordinatlarında, Doğanın ve Toplumsal Yaşam Alanlarının Yıkımına Karşı Direncin Ya Da Sessizliğin Yeniden Üreticisi Olarak Çevre. Bilgesam: <http://www.bilgesam.org> adresinden alınmıştır
- Araz, K. (2007, Mart 29). Dünya Saati. Ekim 7, 2018 tarihinde Dünya Doğayı Koruma Vakfı : <http://www.wwf.org.tr> adresinden alındı
- Baykan, B. G. (2009, Şubat 12). 2008'de Medyada Çevre. DSpace Kurumsal Arşivi: <http://acikerisim.bahcesehir.edu.tr> adresinden alınmıştır
- Çetin, Y. (2016, Mayıs 1). Çevre Gazeteciliği. İssuu: <https://issuu.com> adresinden alınmıştır
- Ertürk, D. (2014, Aralık 17). Çevre Haberciliği Felaket Haberciliği mi? Gaia Dergi: <https://gaiadergi.com> adresinden alınmıştır
- Tufan, G. (2009, Şubat 2). Çevre Nedir? Çevre Mühendisliği Paylaşım ve İletişim Portalı: <http://www.cevremuhendisligi.org> adresinden alınmıştır

MEDYADA TARAFSIZLIK OLGUSU VE GÜNDEM BELİRLEME: ÇORLU TREN KAZASI

Betül Şener

Araştırmanın Konusu: Çorlu’da yaşanan tren kazası haberlerinin medya gündeminde kamuya sunulmasının incelenmesi.

Araştırmanın Amacı: Çalışmada medyadaki tarafsızlık ilkesinin ve kamuda gündem belirlemenin Çorlu’da yaşanan tren kazası üzerinden tartışılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi: Türkiye’de 1945 tarihinden bu yana çeşitli problemler nedeniyle pek çok tren kazası yaşandı. Bu tarihten itibaren yaşanan kazalarda 412 kişi hayatını kaybetti, 800’den fazla kişi ise yaralandı. 1945’ten başlayıp günümüze kadar gelen ve ‘facia’ olarak adlandırılan kazaların sayısı 14’tür. 8 Temmuz tarihinde Çorlu’da yaşanan ve 25 kişinin hayatını kaybettiği kaza hem fazla sayıda kişinin ölmesi hem de meydana geliş nedenleri açısından kamuoyunun bilgi edinme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu tür kazaların tekrarlanmaması ve sorumlu kişilerin tespit edilmesi açısından tren kazası ile ilgili haberler gazeteciliğin kamusal sorumluluğu kapsamında doğru ve eksiksiz verilmelidir.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları: Çalışma kapsamına en yüksek tiraja sahip ve karşıt görüşlü Sabah, Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin 08-31 Temmuz tarihlerinde çıkan sayıları dâhil edilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi: Çalışma kapsamında değerlendirmeye alınan gazetelerde tren kazasıyla ilgili çıkan haberler Van Dijk’in eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir.

Özet

Bu çalışma ile medyada ki tarafsızlık ilkesinin ve kamuda gündem belirlemenin Çorlu’da yaşanan tren kazası üzerinden tartışılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamına en yüksek tiraja sahip ve karşıt görüşlü Sabah, Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri 08-31 Temmuz tarihlerinde çıkan sayıları dahil edilmiştir. Ele alınan gazetelerde tren kazasıyla ilgili çıkan haberler Van Dijk’in eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Sonuç olarak, aynı olayın farklı görüşlü gazetelerde taraflı

olarak okuyucuya sunulduğu ve medyanın kendi görüşlerine göre kamuoyuna bir gündem belirlediğine rastlanmıştır.

***Anahtar Kelimeler:**Çorlu Tren Kazası, tarafsızlık, kamuoyu oluşturma, gündem belirleme kuramı, söylem analizi.*

Giriş

Türkiye’de 1945 tarihinden bu yana makinist hatası, mekanik ya da raylarda yaşanan problemler nedeniyle pek çok tren kazası yaşandı. Bu tarihten itibaren yaşanan kazalarda 412 kişi hayatını kaybetti. 800’den fazla kişi ise yaralandı. Yaşanan ilk kaza 7 Ekim 1945 tarihinde Erzincan ve Bağıştan’da 2 yolcu treninin çarpışması. Kaza sonunda 40 kişi hayatını kaybetmiştir.

Kazalardan en büyüğü 20 Ekim 1957’de Yarımburgaz’da meydana gelen kazadır. 20 Ekim Pazar akşamı saat 16.00’da Edirne’den hareket eden motorlu trenle, saat 21.30’da Sirkeci’den hareket eden Simplon Ekspresi (Avrupa Ekspresi) Yarımburgaz ve Ispartakule mevkiileri arasında saat 22.45 sıralarında çarpışmıştır. Milliyet gazetesinin 24.10.1957 tarihli haberine göre kazada ölenlerin sayısı 99’dur.

1945’ten başlayıp günümüze kadar gelen ve ‘facia’ olarak adlandırılan kazaların sayısı 14’tür. Sonuncusuysa 8 Temmuz tarihinde Çorlu’da yaşanan ve 25 kişinin hayatını kaybettiği kazadır.

<https://www.posta.com.tr/turkiyede-tren-kazalari-2022552>

8 Temmuz tarihinde Kapıkule’den İstanbul’a giden yolcu treninin, Çorlu yakınlarında yağış nedeniyle rayların altındaki toprak menfezin kayması sonucunda 5 vagonu devrilmiştir. Kazada 25 kişi ölmüş 317 kişi de yaralanmıştır. Kaza bölgesinin karayoluna 3 km uzaklıkta olması çalışmaları olumsuz olarak etkiledi. Yardım etmek isteyen vatandaşlar bölgeye ancak traktör ve iş makinalarıyla girebildi. Olayın ilk şokunun atlatılmasından sonra art arda gelen haberlerle olay farklı açılardan ele alınmış ve kamuoyu bilgilendirilmesi mümkün olmuştur. Basın organlarının ve gazetecilerin kamuoyu gündemini belirlemede rolü tartışılmazdır. Kökalan Çımrın’a göre, egemen medya kuruluşlarının ticari çıkarları ve ideolojik konumları hangi toplumsal meselelerin haber yapılacağını belirtmekle birlikte, haberlerin ne şekilde ve hangi biçimde dile getirileceğini de tayin etmektedir. (2010, s. 199)

<https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tekirdag-corludaki-tren-kazasinda-olenlerin-kimlikleri-belli-oldu,DRkuwvVrQEexwsEUO1Bujw/p--Gc2x3DESNF4g0PFBj8Q>

1. Medyada Tarafsızlık

Günümüzde medyanın toplumun yönlendirilmesinde oynadığı rol tartışılmazdır. Medya organlarının sahiplik yapısına, hedef kitlesine ve bulunduğu “sağ” ya da “sol” konumuna göre haberlerini aktardığı kanıksanmayan bir gerçektir. Peki tarafsız bir gazetecilik düşünülebilir mi? Yani haberler medya patronlarının bulunduğu konumdan, iktidardan hatta ve hatta haberi birebir yazan veya sunan kişiden bağımsız olarak sunulabilir mi?

Eski gazeteci ve şu an İstanbul Aydın Üniversitesi’nde öğretim üyesi olan Prof. Dr. Atilla Girgin’e göre bu mümkün değil. Nedeniyse, insanların çaya şeker atarken dahi bir karar veriyor olmasıdır. Yani insan çaya ya şeker atar ya da atmaz. Bu nedenle aynı insanın toplumu ilgilendiren bir olayı kişiliğini, fikrini, düşüncesini aktarmadan yazması mümkün değildir. ‘Haber üretkenler, aynı görüşleri bire bir paylaşmasalar da patronun ya da genel yayın yönetmeninin çizdiği çerçeve, yayın politikasının gereklerine ve öteki özel koşullara uymak zorunda kalmaktadırlar. Bu tür uygulamalar o denli gelişmiştir ki, patronla ya da genel yayın yönetmeniyle ters düşmek tehlikesini göze almak istemeyen birçok haberci, oto-sansürü çekinmeden uygulamaktadır.’

[http://atillagirgin.net/kategori/makaleler/61117/tarafsizlik-nesnellik-objektiflik-marmara-iletisim-marmara-universitesi-iletisim-fakultesi-yayini-2001.-11.-sayi.\)](http://atillagirgin.net/kategori/makaleler/61117/tarafsizlik-nesnellik-objektiflik-marmara-iletisim-marmara-universitesi-iletisim-fakultesi-yayini-2001.-11.-sayi.)

Umberto Eco’nun veda kitabı olarak adlandırılan “Sıfır Sayı” isimli son kitabının arka kapağında ‘kötü gazetecilik konusunda bir rehber’ yazmaktadır. Yani gazetelerin, okurlarını olayları nasıl anlamları ve kimi sorumlu tutmaları gerekliklerini söylemekle tanımlar. Bunu da aynı kitapta şöyle açıklıyor:

“Bir örnek vermemiz gerekirse, bir viyadük çökmüştür, altında bir kamyon kalmıştır ve sürücüsü ölmüştür. Metin, olayı ayrıntılarıyla aktardıktan sonra şöyle diyecektir: Köşede gazete bayii olan 42 yaşındaki Bay Rossi’yi dinledik. Ne denir ki, alın yazısı işte, dedi, o zavallı adam için çok üzgünüm ama kader kaderdir. Bundan hemen sonra yakındaki şantiyede çalışmakta olan 34 yaşındaki Bay Bianchi’ye söz verilir ve o da şöyle der: Suç kesinlikle belediyenin, bu viyadüğün sorunlu olduğu uzun süredir biliniyordu. Sizce okur kendini kiminle özdeşleştirecektir? Birine ya da bir şeye öfkelenen, sorumluluğa işaret edenle değil mi? Açıkça anlaşıldı mı? Sonuç, neyi nasıl tırnak içine alacağımıza bağlıdır.” (2015. s.52)

Bu çalışmada da Çorlu’da gerçekleşen tren kazasını gazetelerin kamuoyuna kullandığı dili analiz edilmeye çalışılacak. İnsan doğası gereği yaşadığı üzücü veya korkutucu olaylarda içgüdüsel olarak sorumluluk almaktan kaçır. Böyle

durumlarda en kolay yapılan şey ise suçu karşımızdaki kişiye atmaktır. Örnekte altı çizildiği gibi gazetelerde toplumu ilgilendiren elem olaylarda halkı bir şekilde örgütlemek için karşı tarafa tabiri caizse bir karalama kampanyası başlatılır. Muhalefet bir yayın politikası varsa yaşanan kötü olaylar hükümetin yaptıklarına yüklenir. Eğer yandaş bir medyaysa bu olayları en basite indirgemeye çalışarak hükümetin yaptığı başarılarından söz edilir. Süreç böyle işlediği sürece tarafsız bir gazetecilikten bahsedilemez.

2. Gündem Belirleme Kuramı

Kuram, medyanın sınırlı etkilere sahip olduğuna dair düşüncelerin egemen olduğu dönemde bu görüşe karşı çıkmıştır. İsim babaları Maxwell McCombs ve Donald Saw'dır.

Gündem Belirleme Kuramı'nın temel iddiası, medyanın insanların ne hakkında, nasıl düşüneceğini belirlediğine dayanır. Yani bunun sonunca medya haberleri sunma biçimiyle kamuoyunun ne konuştukları ve düşündükleri konuları, kamu gündemini belirlemektedir.

Kurama göre, medyanın bir olaya ayırdığı yere, zamana göre izleyenler de aynı şekilde konuya eğilir yani doğru orantı vardır. Gazetelerde manşetten verilen, televizyon haberlerinde ilk sıradan verilen haberler kamuda da “önemli” olarak kodlanır. Buna göre medya halkın hangi konuya ne kadar eğilmesini istiyorsa olayları bu teoriyle paralel bir çizgide haberlere taşır. Shaw ve McCombs göre; medya insanlara ne söyleyeceğini tam olarak söyleyemez ancak ne hakkında düşüneceklerini söyleyebilir. Burada da medyanın hangi görüşte olduğu, sahiplik yapısı, yayın politikası devreye girmektedir. Yayın organı kendisine yakın gelen her türlü olayı kamunun gündemine çeşitli yollarla taşır, kendisine ters gelen konuları ise gündemden düşürür.

Çalışmada seçilen gazetelerin Çorlu'da yaşanan tren kazası ile ilgili haberlerde önceliği sorgulanmış ne yönde bir kamuoyu oluşturulmaya çalışıldığı incelenmiştir.

Verilerin Söylem Analizi

Haberlerin Makro Çözülmesi

Çalışmanın bu kısmında olayla ilgili haberlerin başlıkları, spotları, haber girişleri, olayın bütüncül ele alınışı incelenecektir.

Sabah Gazetesi

Sabah gazetesinin 9 Temmuz tarihli nüshasında kazaya ilişkin haber sağ üst köşede verilmiştir. Haberin arka fon rengi siyah renge döndürülmüştür. Siyah yası çağırıştırır. Haberin üzerinde yine siyah zeminle ölü ve yaralıların sayıları yer almaktadır. Sayfanın genelinde başkanlık sistemi ile ilgili haberlerin yer alması Liberal Demokrat- Merkez Sağ görüşlü olan Sabah gazetesinin sistem değişikliğine tren kazasından daha çok önem verdiğini göstermektedir. Sağ üst köşede verilen haber girişinin sayfa 4’te devam eden kısmında haber 24*32 cm boyutunda yer almakta, başlıkta ise “Raylarda Facia” (Raylarda Facia, 2018) ifadesi kullanılmıştır. Facia kelimesinin sözlük anlamı “çok üzüntü veren, acıklı olay.” Haberde facia kelimesinin kullanılması, nesnellik ögesini zedelemektedir. Haberde kazanın nedeni aşırı yağış nedeniyle rayların altında bulunan menfezin kayması olarak yazılmıştır. Bu ifade haberde birçok kez geçmektedir. Genel çerçevede bu bilginin fazlasıyla veriliyor olması, kazanın kişi veya kurum hatası değil, doğal sebepler dolayısıyla gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Haberin ikinci alt başlığını “Erdoğan: Devlet seferber oldu.” (Erdoğan: Devlet seferber oldu, 2018) oluşturmaktadır. Bu başlıkta muhatap alınan kişi Cumhurbaşkanı Erdoğan’dır ve devlet seferber oldu ifadesiyle devletin tamamen bu işle uğraştığı anlamı verilmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet gazetesinin 9 Temmuz tarihli nüshasının giriş sayfasında olaya yer vermemiştir. Bunun yerine aynı güne denk gelen başkanlık sistemi yemin törenine dair metni sayfanın en başında vermiş, başlık olarak “Sonsuza Kadar Atatürk Cumhuriyeti’nin izinde” (Sonsuza Kadar Atatürk Cumhuriyeti’nin izinde, 2018) ifadesi kullanılmıştır. Cümlelerin genel anlamına bakıldığında “Atatürk Cumhuriyeti’i” bir aitlik eki taşımaktadır ve başlığın bu kısmı diğer sarı olan kısımlarının aksine beyaz renktedir. Anlatılmak istenen Türkiye’deki cumhuriyetin artık Atatürk’ün kurduğu cumhuriyet olmadığı fakat gazetenin sonsuza kadar Atatürk Cumhuriyeti’ni devam ettireceğidir. Metnin girişinde “MECLİS’İN fiilen devre dışı bırakıldığı, kontrol ve denetleme yollarının kapatıldığı partili tek adam rejimi, bugün resmen başlıyor” cümlesiyle Cumhurbaşkanı Erdoğan hedef olarak gösteriliyor.

Yine aynı cümlede ‘devre dışı bırakıldığı, ... kapatıldığı’ ifadeleriyle kişiler tarafından meclise ya da devlete zorla bir şey yaptırıldığı, kişinin veya kişilerin zor güç kullanarak bu mekanizmaları devre dışı bıraktığının altı

çizilmiştir. Gazetenin 1. sayfasında kaza ile ilgili haber “Tren faciası” (Tren Faciası, 2018) başlığıyla verilmiştir. Spot, haberin üstünde “İhmalin Faturası Yine Ağır oldu. Çorlu’da 5 Vagon Raydan Çıktı: En Az 10 Ölü, 73 Yaralı” ifadesiyle yer almakta. Kazadan ihmal olarak söz ederek burada sorumluların hedef gösterilmesi söz konusudur, “yine” diyerek ise daha önce yaşanan olaylara atıf yapılmaktadır. Haber metninin içerisinde “Demiryollarında bakımsızlığın ve ihmalin faturası yine halkın canına mal oldu.” cümlesiyle devlet hedef gösterilerek çalışmalarda sürekli aksaklıklar olduğu ve bunların halkın canıyla sonuçlandığı vurgulanmıştır. Yine aynı metinde uzman görüşüne başvurulmuş, uzmanlar 5 yıl önce maliyet nedeniyle yol bekçileri kadrosunun kaldırıldığını vurgulayarak “yeterli denetim olsaydı bu kaza yaşanmazdı.” ifadeleriyle kazanın yağış yüzünden değil kişi veya kurumlar sebebiyle yaşandığını vurgulamıştır. Haberın devamı olarak 2. sayfada verilen kısmın sonunda “AKP’nin İlk İşı Yayın Yasağı” (AKP’nin İlk İşı Yayın Yasağı, 2018) başlıklı yazıyla iktidar partisi AKP hedef gösterilerek olayı ört bas etmeye çalıştığı izlenimi yaratılmıştır.

Gazetenin diğer nüshalarına bakıldığında Sözcü gazetesinde görüldüğü gibi kazanın suçlusı kişi ve kurumlar olarak nitelendirilmiştir. 10 Temmuz tarihli “Bu da Mı Fıtrat!” (Bu da mı Fıtrat! 2018) başlıklı haberde 13 Mayıs 2014’te Manisa’nın Soma ilçesinde meydana gelen maden yangınına atıfta bulunulmuştur. Maden kazası için açıklamada bulunan dönemin Başbakan’ı Recep Tayyip Erdoğan bu tarz kazaların bu işlerin fıtratında olduğunu dile getirmişti. Tren faciası ile bunu bağdaştırmak, bir kez daha önlem alınmayan olayların olağan olarak gösterilmeye çalışıldığını işaret etmektedir. Genel olarak kazanın yağış nedeniyle değil de ihmaller sebebiyle olduğunu vurgulayan gazete hükümet partiyi hedef gösteren ifadeler kullanmıştır. 9 Temmuz tarihli haberin spotu “İhmalin faturası yine ağır oldu. Çorlu’da 5 vagon raydan çıktı: En az 10 ölü, 73 yaralı” cümlesinde geçen ‘yine’ kelimesi ihmaller sonucu bu kazaların sürekli yaşandığını ve bunun bedelini halkın ödediği anlatılmıştır. Gazetenin 13 Temmuz tarihli “Sorumlulara Yaptırım Uygulanacak Mı?” (Sorumlulara Yaptırım Uygulanacak mı? 2018) başlıklı habere İYİ Parti Genel Başkanı Ümit Özdağ’ın “Devletin önlem almadığı, gereğini yapmadığı kaza göz göre göre gelmiş, insanların hayatlarına ve umutlarına mal olmuştur.” İfadeleriyle devlet, hükümet doğrudan işaret edilerek suçlanmıştır.

Gazetenin 10 Temmuz tarihli haberinde ise başlık “Acı Bir Başlangıç” (Acı Bir Başlangıç, 2018) olarak seçilmiş, sağ üst kısmına ise “Rejim Resmen Değişti” ibaresi konulmuştur. Başlığın hemen altında yer alan spotta “Türkiye yeni sisteme, tren faciasında ölenlerin yangını, bebeğinin tabutu eline verilen babanın fotoğrafı, Soma’da adalet bekleyenlerin çılgılığı ve 101 pare top atışıyla başladı.” İfadesi yer almıştır. Bu cümle ile tren kazası, Soma gibi nedeninin hükümet olduğu belirtilen, hala sağlıklı ve adaletli bir dava süreci görmeyen olaylar hedef kitleye tekrar hatırlatılmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak gazetesinin 9 Temmuz sayılı nüshasında haber giriş sayfasının alt kısmında verilmiştir. Haberde olay yerinden yaralıların fotoğrafları kullanılmıştır. Yine aynı haberde başlık olarak “5 Vagon Raydan Çıktı” (5 Vagon Raydan Çıktı, 2018) ifadesi seçilmiştir. Metin içinde çoğu kez kazanın yağış dolayısıyla menfezlerin altından boşalan toprak sebebiyle olduğu vurgulanmıştır. Bu durumda gazete kazada kişi ve kurumların ihmalinin olmadığı işaret etmektedir. Muhafazakâr-Sağ kesimde yer alan gazete ilk sayfasında Cumhurbaşkanlığı dönemine geçişe, hükümetin FETÖ ile ilgili ve başka ülkelere yaptığı yardımlara ağırlıklı olarak yer vermiştir. Haberin devamı sayfa 3’te 48*59 cm boyutunda verilmiştir. Başlıkta “Tren Faciası” (Tren Faciası, 2018) ifadesi kullanılarak olay vahimleştirilmiştir. Haberde kullanılan fotoğraflarda mağdurların, kaza yerinin durumu net olarak verilmiştir. Bu durum kişi haklarını zedelemektedir. Kullanılacak fotoğraflarda kişilerin mağdur olmaması için buğulanması gereklidir, bu durum ihlal edilmiştir. Haberde birçok alt başlık kullanılmıştır. Bunlardan biri “Kızılay’dan KAN Seferberliği” (Kızılay’dan KAN Seferberliği, 2018) adı altında verilmiştir. Gazete burada hedef kitleye kan bağışi çağrısında bulunma görevini de üstlenmiştir. Haberin “Her Yönüyle Soruşturuluyor” (Her Yönüyle Soruşturuluyor, 2018) başlığı altında ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan muhatap olarak alınmıştır. Bu kısımda kişilerin taziyelerine, yapılacak ve başlatılan çalışmalara dair açıklamalarına yer verilmiştir.

Gazetenin diğer nüshalarına bakıldığında kaza sürekli ‘facia’ olarak andlandırılmış, haber dilinden uzaklaşmış ve durum dramatize edilmiştir.

Haberlerde mağdurların hayatlarına, yakınların söylemlerine ağırlıklı olarak yer verilerek kazanın oluşmasındaki gerekçelerden söz edilmemiştir. Haber dilinde öznelerle olay kişiselleştirilmiştir. “Acımız Büyüdü” (Acımız Büyüdü, 2018), “Acımız Katlandı” (Acımız Katlandı, 2018), “Oğlum İçin Yaşayacağım” (Oğlum İçin Yaşayacağım, 2018) gibi başlıklar bunlara örnektir. Kazanın yağışlar yüzünden gerçekleştiği sürekli olarak vurgulanmış, herhangi bir denetim zafiyetinden söz edilmemiştir. Gazetenin yanlı olarak adlandırdığımız tarafta olması sebebiyle, muhalif gazetelere oranla aynı gün gerçekleşen Başkanlık Sistemi’ne geçiş ile ilgili haberleri daha ağırlıkta verdiği görülmüştür.

Sözcü Gazetesi

Sözcü gazetesinin 9 Temmuz sayılı nüshasında haber ilk sayfada “Göz Göre Göre Gelen Facia” (Göz Göre Göre Gelen Facia, 2018) başlığıyla verilmiştir. Başlıkta kullanılan “göz göre göre” ifadesiyle kazanın bilinen ve önlem alınmayan nedenler yüzünden gerçekleştiğine işaret edilmiştir. Bu durumda ifade edilen kişi ve kurumlar gazetenin görüşüne göre hükümdür. Kullanılan fotoğraflardan birinde rayların durumu aktarılmıştır. Bir diğer fotoğrafta ise yardım bekleyen insanlar verilmiş, herhangi bir fotoğraf buğulama yapılmamıştır. Fotoğraf yazısı olarak “yolcular böyle kurtarılmayı bekledi” yazmaktadır.

Bu ifadeyle yardım ekiplerinin olay yerine geciktiği belirtilmiştir. Haberin devamı sayfa 13’te 28*56 cm boyutunda verilmiştir. Başlık olarak “Tren Raydan Çıktı” (Tren Raydan Çıktı, 2018) cümlesi kullanılmıştır. Haberde kullanılan fotoğraflarda geniş açı kullanılarak devrilen tüm vagonlar ve olay yeri olduğu gibi aktarılmıştır. Yaralıların fotoğrafları verilerek okuyucunun duygularına hitap edilmiştir.

Gazetelerin diğer nüshalarında olayların sebebi olarak yağış değil hükümet, kurumlar ve denetleyenler gösterilmiştir. “Göz Göre Göre Gelen Facia” (Göz Göre Göre Gelen Facia, 2018), “Kafa Hep Aynı” (Kafa Hep Aynı, 2018), “Yağmur Değil İhmal” (Yağmur Değil İhmal, 2018) Sözcü gazetesinin kullandığı suçlayıcı ve hedef gösterici ifadelerdir. Tüm bunlara ek olarak demiryolunu kontrolle görevli yol bekçiliği uygulamasının 5 yıl önce kaldırılması çok kez tekrarlanmış, eğer bu uygulaman devam etseydi bu kazanın olmayacağı net olarak söylenmiştir.

“Kafa Hep Aynı” (Kafa Hep Aynı, 2018) başlığı altında yer alan 13 Temmuz tarihli haberde kayan menfezin toprak ve mıcırlarla kısa sürede onarıldığı, bunun yeterli ve gerekli olmadığı vurgulanarak ‘zihniyetin değişmediği’ mesajı verilmiştir. Uzman görüşünde, Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu, Uzunköprü Belediye Başkanı Enis İşbilen, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın taziye mesajına yer verilmiştir. Bu kısımda dikkat çeken bir husus, muhalif özelliğiyle bilinen Sözcü gazetesinin muhalefet partilere söz hakkı tanımamış olmasıdır.

Haberlerin Mikro Çözümlemesi

Bu bölümde gazete manşetlerinde kullanılan kelime seçimleri, cümlelerin dizinsel yapısı, haber retoriği incelenmiştir.

Sabah Gazetesi

Haber dili incelendiğinde ağırlıklı olarak kaza ile ilgili ‘facia’ kelimesi kullanılmıştır. “Türkiye 24 Evladına Ağlıyor” (Türkiye 24 Evladına Ağlıyor, 2018) başlığıyla tüm Türkiye’de yaşayan insanlara vurgu yapılmıştır. “Trakya’nın Yası Var” (Trakya’nın Yası Var, 2018), “Bu Kez Son Yolculuk” (Bu Kez Son Yolculuk, 2018) gibi başlıklarla toplumun vicdani duygularına dokunulmak istenmiştir. Haberlerde çoğunlukla hayatını kaybeden kişilerin isimleri, hayat hikayeleri anlatılarak duygusal bir etki alanı yaratılmaya çalışılmıştır. Gazetede yer alan haber fotoğrafları incelendiğinde ilk gün manşette olay yerinden bir fotoğrafın büyük boyda verildiği gözüküştür. Fotoğrafta yaralıya yardım eden kalabalık arka planda, kucağında çocuğunu taşıyan bir baba figürü görülmektedir. Yaşının küçük olmasından dolayı çocuğun yüzü buğulanarak verilmiştir ve bu habercilik etiğine uygunluk göstermektedir.

Yine aynı haberde bölgenin haritası verilerek kazanın olduğu bölge özellikle belirtilmiştir. Son olarak olay anında imdat çekicisiyle camı kırıp birçok kişinin hayatını kurtarıp simgeleşen 11 yaşındaki Emir Doğrul’ la ilgili haber, Emir’in babasıyla hastane odasında yaralı haliyle çekilmiş fotoğrafıyla verilmiş, haberin inandırıcılığı arttırılmak istenmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi

Haber dili incelendiğinde genellikle suçlayıcı bir dil kullanılmıştır. ‘İhmal’ kelimesinin ağırlıklı olarak kullanılması gazetenin kazanın kişiler yüzünden

yapıldığına işaret ettiğini göstermektedir. ‘Can pazarı’, ‘kalbine ateş düşürdü’ gibi ifadelerle olaylarda abartı kullanılmıştır. “Can Dayanmaz” (Can Dayanmaz, 2018) başlıklı haberin tamamını kazada hayatını kaybeden kişilerin hayat hikayeleri kaplamaktadır. Haberin manşet fotoğrafında 10 aylık kızını kaybeden babanın tabutu taşırken görüntüsü verilmiştir. Alt kısımda ise aile fotoğrafı kullanılarak ölen eşi ve kızının net görüntüleri yer almaktadır. Yine aynı haberde 5 yaşında hayatını kaybeden Alperen’in fotoğrafı kullanılarak hikayesi anlatılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haberin inandırıcılığını arttırmak amacıyla okuyucuya verilmiştir. 9 Temmuz tarihli “Tren Faciası” (Tren Faciası, 2018) başlıklı haberde 4 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğrafların hepsi olay yerinde yaralanan, yardıma koşan insanlar, sağlık ekipleri ve kaza yerinden görüntülerdir. Haberde kazanın vahimliğine dair inandırıcılığın artırılması için net olarak kullanılan fotoğraflar mağdurların özel hayatlarını ve haklarını ihlal etmekte, habercilik etikliğine uymamaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi

Haber dili incelendiğinde Yeni Şafak gazetesinin “biz” dili kullandığı görülmüştür. “Acımız Katlandı” (Acımız Katlandı, 2018), “Acımız Büyüdü” (Acımız Büyüdü, 2018) başlıklı haberler buna bir örnektir. Genel olarak yaşanan olaydan doğal afet sonucu meydana gelen kaza olarak söz eden gazete daha çok bu olayın sonucunda yapılan soruşturmalara, onarımlara işaret etmiştir. 10 Temmuz tarihli haberde kullanılan “Vagonlar Havaya Sıçradı” (Vagonlar Havaya Sıçradı, 2018) başlığı fazlasıyla mübalağa bulundurmakta ve haberi gerçekliğinden uzaklaştırmaktadır. Kazanın ertesi günü ilk sayfa haberde 5 fotoğraf kullanılmıştır. Bunlardan biri raylar ve menfezin yakın görüntüsü, biri kuşbakışı devrilen vagonların görüntüsü, geri kalan 3 fotoğraf ise olay yerinden kaza ve mağdur görüntüleridir. Fotoğraflardan birinde genel olarak bütün gazetelerin kullandığı kucağında oğlunu taşıyan babanın fotoğrafı verilmiştir. Ancak Sabah gazetesinde yaşından dolayı çocuğun yüzü buğulu verilirken Yeni Şafak gazetesi buna uymayarak çocuğun haklarını ihlal etmiştir. Genel olarak hayatını kaybeden insanların hayat hikayelerini, yakınların sitelerini habere taşıyan gazete hedef kitesini duygusal bağlamda yakalamak istemiştir.

Sözcü Gazetesi

Haber dili incelendiğinde genel olarak suçlayıcı ve hesap sorucu bir üslup görülmüştür. “Suudi Kral için yas ilan edildi, trende ölenler için edilmedi. 24 canı

24 saatte unuttular” (Suudi Kral için yas ilan edildi, trende ölenler için edilmedi. 24 camı 24 saatte unuttular, 2018) başlığı ile hayatını kaybeden vatandaşların yeteri kadar önemsenmediği mesajı verilmek istenmiştir. Haberin fotoğrafında 5 aylık bebeğinin tabutunu taşıyan babanın görüntüsü kullanılarak duygusal bağlamda psikolojik baskı yapılmıştır. Yine aynı haberde kazada hayatını kaybeden 24 kişinin fotoğrafı verilmiştir. 13 Temmuz tarihli “Kafa Hep Aynı” (Kafa Hep Aynı, 2018) başlıklı haberde kazadan sonra menfezin mıcırlarla tekrardan doldurulduğu fakat bunun yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Bu, yapılan müdahalenin yetersizliğini ve yeni bir kazaya gebe olma durumuna bir atıftır. Olayın habere verildiği ilk günde 3 fotoğraf kullanılmıştır. İlki menfezin genel görüntüsüdür. Aynı görüntü detay olarak çerçeve içine alınmış, altında ki boşluk vurgulanmıştır. Diğer fotoğraf ise mağdurların uzaktan çekilmiş görüntüsüdür. Genel olarak kazadan, ihmallerden ve sorumlulardan bahseden gazete hayatını kaybeden kişilerin hikayelerine de değinmiştir.

Sonuç

Çorlu’da gerçekleşen tren kazasına verilen önemde gazeteler arasında fark tespit edilmiştir. 09-31.07.2018 tarihleri arasında Sabah gazetesi 8, Cumhuriyet gazetesi 18, Yeni Şafak gazetesi 7, Sözcü gazetesi ise 11 kez haber yapmışlardır. Haber sayısı itibarıyla Cumhuriyet ve Sözcü gazetesinin kazaya diğer iki gazeteden daha fazla önem verdiği görülmüştür. Burada dikkat çeken konu gazetelerin tirajları ve kazanın haberleştirilmesi arasındaki farktır. Tiraj TDK’nin tanımına göre baskı sayısı anlamına gelir. Yani bayilerden satın alınan, abonelere yollanan net satış demektir. Çalışmada ele alınan gazeteler arasından tirajı en yüksek olan gazete Sabah’tır. Ancak gazete bu olayı haberleştirmede ve manşete taşımakta oldukça zayıf kalmıştır. Bunun nedenlerinden biri olaya bir gün süreyle getirilen yayın yasağıdır. Ancak gazetenin konumuna bakıldığında hükümet yanlısı olarak görülen Sabah gazetesi kazayla aynı güne denk gelen Başkanlık sistemine geçiş ile ilgili haberlere daha fazla ağırlık vermeyi tercih etmiştir. Cumhuriyet gazetesi seçilen gazeteler arasında en çok yayın yapan gazete olmuştur ve bu konuya verdiği önemi açıkça belli etmiştir.

Karşıt görüşlü olan bu gazetelerinin kamuoyunu kendilerine yakın taraftaki konulara göre yönlendirdiği görülmüştür. Sabah ve Yeni Şafak gazetesi kaza ile aynı güne denk gelen Başkanlık Sistemi yemin törenine daha ağırlık vermiştir. Okuyucu kitlesini bu konu hakkında düşünmeye, konuşmaya daha fazla iterek bir

nevi kazayı unutturmaya çalışmıştır. Yani onlara ne söyleyeceklerini değil ama ne hakkında düşüneceklerini söylemiştir.

İhmaller sonucu meydana geldiği söylenen kazada bu gazeteler tarafında buldukları hükümetin zarar görmemesi için medyanın gücünü kullanarak dikkati farklı bir konuya çekmiş, gündemi Başkanlık Sistemi üzerinde oluşturmayı amaçlamıştır.

Öte yandan Cumhuriyet ve Sözcü gazetesi buldukları yayın politikası ve görüş nedeniyle çoğunlukla kazadan ve kazaya neden olan sebepleri, ihmalleri haberlerine taşımıştır. Birçok kez haberlerinde suçlu olarak kişileri ve kurumları hedef göstermiştir. Aynı gazetelerde Başkanlık Sistemi ile ilgili verilen haberlerde dahi okuyuculara Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in artık yok olduğu aşılarmaya çalışılmıştır. Aynı gazeteler hedef kitlelerine daha önceden yaşanan ve yine ihmalden söz edilen kazalar hatırlatılarak karşı tarafa karşı bir öfke oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda gazeteler gündemi kişi ve kurumların yaptığı ihmaller üzerinde oluşturmaya çalışmıştır.

Politikacıların söylemleri, tutumları gazetelerin yayın politikalarını da etkilemektedir. İncelenen gazetelerin sahiplik yapısına, ideolojilerine göre söylemlerinde değişiklik olduğu görülmüştür. Aynı olayın gazetelerde farklı söylemlerle, fotoğraflarla kitleye sunulduğuna rastlanmıştır. Örnek olarak kazanın gazetelere yansıdığı ilk gün olan 9 Temmuz'da incelenen dört gazete kazayla ilgili başlıklarda ortak olarak "facia" kelimesini kullanmıştır. Ancak muhalefet olarak konumlandırılan Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri kazanın ihmaller zinciri olduğunu, hükümetin, yetkililerin yetersiz denetimleri sonucunda bu olayın yaşandığını açıkça haberlerine taşımıştır. Bu durum gazeteciliğin temel ilkelerinden olan Tarafsızlık'a uyulmadığını göstermektedir. Buna göre gazeteler, muhabirler olayları hem kendilerinin hem de bünyesinde çalıştıkları medya kuruluşunun bulunduğu konuma göre haberleştirmektedirler. Aynı örnekte Sabah ve Yeni Şafak gazetesinin diline bakıldığında bu olayın kesinlikle bir doğal afet olduğu, ihmalin söz konusu olmadığı, bu durumun çok normal olduğu ve her yerde her zaman olabileceği anlatılmış, kaza normalleştirilmeye çalışılmıştır. Yine bu iki gazetenin havuz medya olarak adlandırdığımız grupta olduklarını düşündüğümüzde bu gazetelerde de tarafsızlıktan bahsedilememektedir. Her gazetenin kendi konumlarına, görüşlerine göre gündeme alacakları ve

kamuoyuna daha çok üstlerinde duracakları konuları gösterdikleri için gazetelerde tarafsızlıktan söz edilemez. Bu doğrultuda çalışmanın sorularından biri olan tarafsızlık ilkesine uyulmadığı saptanmıştır.

Genel olarak bakıldığında Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinde kazadan başlayan haberler sürekli genele ve önceki olaylara bağlanarak sıkça ‘yine’ diyerek nitelenmiştir. Kazaya göz yumulduğu açıkça habere yansıtılmış, devlet, kurumlar açıkça suçlanmıştır.

Bir gazetede yer alan haberde Soma kazası hatırlatılmış, tren kazası için ise “Bu da mı Fıtrat” başlığı kullanılmıştır. Burada gazeteye göre, suçlunun yine hükümet olduğu başka bir olay örneklenmiştir ve bir kamuoyu yaratılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü güç olarak kullanılan medya kitlelere hitap etmekte, bir örgütsel yapı oluşturmaktadır. Medya organının sahiplik yapısına göre konular aynı olsa bile sunuluş biçimleri değişebilir. İnsanın içinde bulunduğu bir ortamda tarafsızlıktan söz edilemez.

Özellikle gazetecilikte olayları kaleme alan kişi olduğu için bir şekilde yargılar, değerler, görüşler yazıya yansiyacaktır.

“...” kullanılmadan ara başlıklarla verilen kişi söylemleri sanki gazetenin kendi görüşüymüş gibi yansıtılmaktadır. Haber başlıklarında ve metinlerinde kullanılan kelimeler, sıfatlar haberin inandırıcılığını en aza indirgemektedir. Haber dili sıfatlardan, abartılardan tamamen arınmış, düz bir dille oluşturulmalıdır. Birçok başlıkta ve haber içerisinde geçen ‘facia’ kelimesi her ne kadar durumun vahimliğini göstermek için kullanılsa da abartıya kaçan bir sıfat olduğu için haber diline ters düşmektedir. Bir yanda kimin söylediği belirtilmeyen cümlelerle sürekli olarak hedef gösterilmiş, bir kamuoyu yaratılmaya çalışılmıştır. Diğer yandan bu olay normale indirgenerek sanki her zaman olan bir olay gibi gösterilmeye çalışılmıştır. Tüm bu bulgular bize “Gazetecilik nedir, nasıl yapılmalıdır ?” sorularını sordurmuştur. Benimsenen bir ideolojiyi sonuna kadar savunmak bir gazetecinin görevi midir? Son olarak yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular ile bu alanda yapılacak başka çalışmalara katkı sağlamak ve haberleri yazarken her gazetecinin kendi görüşlerini olabildiğince kenara bırakabileceği, tarafsız olabileceği bir meslek anlayışının benimsenmesi ümit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Bınark, M., Bayraktutan, G. (2013) Yeni Medya ve Etik, İstanbul: Kalkedon Yayınları

Eco, U. (2015). Sıfır Sayı. İstanbul: Doğan Kitap Yayınevi.

Kökalan, Ç. F. (2010). Enformasyon çağında savaş medyası ve bağımsız / alternatif medya: Indymedia örneği. B. Çoban (Ed.) Medya barış ve savaş içinde (ss. 191-199). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Tarafsızlık (Nesnellik, Objektiflik) (Marmara İletişim, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 2001. 11. sayı.)

Tunçay, E. (2017). Medyada Nefret Söylemi: Ankara Patlaması Örneği, Marmara İletişim Dergisi, Sayı 27, 41-62.

Yüksel, E., Cangöz, İ., Özer, Ö., Uzun, R., Dağtaş, B., Erdoğan, İ. (2013). İletişim Kuramları. Ankara: Saray Matbaacılık

Sürelî Yayınlar

Beş Vagon Raydan Çıktı (2018, 9 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Acı Bir Başlangıç (2018, 10 Temmuz). Cumhuriyet. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Acımız Büyüdü (2018, 10 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Acımız Katlandı (2018, 10 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

AKP'nin İlk İşî Yayın Yasağı (2018, 9 Temmuz). Cumhuriyet. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Bu da mı Fıtrat! (2018, 10 Temmuz). Cumhuriyet. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Bu Kez Son Yolculuk (2018, 11 Temmuz). Sabah. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Can Dayanmaz (2018, 10 Temmuz). Cumhuriyet. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Erdoğan: Devlet seferber oldu (2018, 9 Temmuz). Sabah. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Göz Göre Göre Gelen Facia (2018, 9 Temmuz). Sözcü. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Her Yönüyle Soruşturuluyor (2018 9 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Kafa Hep Aynı (2018, 13 Temmuz). Sözcü. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Kızılay'dan KAN Seferberliği (2018, 9 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Oğlum İçin Yaşayacağım (2018, 11 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Raylarda Facia (2018, 9 Temmuz). Sabah. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Sonsuza Kadar Atatürk Cumhuriyeti'nin izinde (2018, 9 Temmuz). Cumhuriyet. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Sorumlulara Yaptırım Uygulanacak mı? (2018, 13 Temmuz). Cumhuriyet. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Suudi Kral için yas ilan edildi, trende ölenler için edilmedi. 24 canı 24 saatte unuttular (2018, 11 Temmuz). Sözcü. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Trakya'nın Yası Var (2018, 10 Temmuz). Sabah. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Tren Faciası (2018, 9 Temmuz). Cumhuriyet. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Tren Faciası (2018, 9 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Tren Raydan Çıktı (2018, 9 Temmuz). Sözcü. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Türkiye 24 Evladına Ağlıyor, (2018, 10 Temmuz). Sabah. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Vagonlar Havaya Sıçradı (2018, 10 Temmuz). Yeni Şafak. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Yağmur Değil İhmal (2018, 10 Temmuz). Sözcü. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

İnternet Kaynakları

<https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tekirdag-corludaki-tren-kazasindaolenlerin-kimlikleri-belli-oldu,DRkuwvVrQEexwsEUO1Bujw/p--Gc2x3DESNF4g0PFBj8Q>
[15.10.2018]

<https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tekirdag-corludaki-tren-kazasindaolenlerin-kimlikleri-belli-oldu,DRkuwvVrQEexwsEUO1Bujw/p--Gc2x3DESNF4g0PFBj8Q>
[15.10.2018]

<https://www.posta.com.tr/turkiyede-tren-kazalari-2022552> [15.10.2018]

TÜRKİYE’DE KÜLTÜR SANAT HABERLERİ: CUMHURİYET VE YENİ ŞAFAK GAZETELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Berfin Çipa

KONU: Gelişmekte olan veya gelişmemiş toplumlarda sanat kavramı hayat dinamiklerinin içinde önemli yer teşkil etmemektedir. Çünkü sanatın yaratılma sürecinin gerçekleşebilmesi için eleştirel düşüncenin yadsınmadığı demokratik bir ortama ihtiyaç duyulmaktadır. Biat kültürünün egemen olduğu toplumlarda analitik düşünme reflekslerini geliştirmeye yönelik eğitim verilmemektedir. Bunun sonucunda oluşan düzene sanat uyum sağlayamadığı için sanatı okuma, anlama ve sanat yapma alışkanlığı da oluşmamaktadır.

Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında sanat tarihine ağırlık verilerek okullarda ders olarak okutulmaya çalışılsa da bu çaba ilerleyen yıllardaki siyasi dinamiklerin değişmesi sebebiyle uzun soluklu olamamıştır.

“Kültür- Sanat Haberciliği” en temel gazetecilik uzmanlık alanlarından biridir. Ekonomi, politika ve spor gibi haber türlerine medyada daha geniş yer verilmesi sebebiyle, kültür-sanat haberleri hitap ettiği kitlenin dışına çıkamamaktadır. Buradan yola çıkarak makale çalışmasında iki farklı yayın politikasına sahip Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerindeki haber türlerinin (Kültür- Sanat, Politika, Ekonomi ve Spor) sayısal verileri karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda kültür-sanat haberlerine verilen önem sayısal veriler yardımıyla ortaya konmuştur.

AMAÇ: Kültür-sanat haberlerinin Türk basınındaki yerini saptamak.

YÖNTEM: Literatür taraması, veri toplama aşamasında nicel yöntem olarak içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

İçerik Analizi aşamasında:

- Baş sayfada kültür-sanat haberi verilmiş mi?
- Gazetelerde kaç kültür-sanat haberine yer veriliyor?
- Diğer haber türleri (ekonomi, politika ve spor) ile kültür-sanat haberlerinin sayısal oranı nasıl?
- Kültür-sanat haberleri için özel sayfa ayrılmış mı?

sorularına verilen cevaplar sonucu elde edilen istatistikler grafik haline getirilerek işlenmiştir.

SINIRLILIKLAR: Türkiye’de yayım yapan Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde yer alan politika, ekonomi, spor ve kültür-sanat haberleri, köşe yazıları hariç tutularak, bir ay (02 Ekim-02 Kasım 2018) boyunca incelenmiştir.

TÜRKİYE’DE KÜLTÜR SANAT HABERLERİ: CUMHURİYET VE YENİ ŞAFAK GAZETELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Özet

Kültür-sanat haberciliği en temel gazetecilik uzmanlık alanlarından biridir. Kültür-sanat haberlerinin öteki haber türlerinden farkı okuyucuya belli entelektüel düzeyi kazandırıyor olmasıdır. Bu durum da kültür-sanat haberlerine gösterilen ilginin toplumun gelişmişlik düzeyiyle doğrudan bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Kültür-sanat haberciliğinin en çok karşılaştığı problem ise kitle iletişim araçlarında bu haber türüne yeterli alanın tanınmamasıdır. Ekonomi, politika ve spor gibi haber türlerine medyada daha geniş yer verilmesi sebebiyle, kültür-sanat haberleri hitap ettiği kitlenin dışına çıkamamaktadır.

Medyada haber türleri eşit dağıtılmamaktadır. Okurlar, kanaat önderleri hangi haberi gündemde tutmak istiyorlarsa o habere maruz kalmaktadır. Bu çalışmada ana akım medyada iki farklı ideolojiye sahip Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri bir ay (02 Ekim 2018 - 02 Kasım 2018) boyunca takip edilmiştir. Gazetelerde yer alan politika, ekonomi, spor ve kültür-sanat haberleri, köşe yazıları hariç tutularak, içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür-sanat haberciliği, medya, sanat

Giriş

Gelişmekte olan veya gelişmemiş toplumlarda sanat kavramı hayat dinamiklerinin içinde önemli yer teşkil etmemektedir. Çünkü sanatın yaratılma sürecinin gerçekleşebilmesi için eleştirel düşüncenin yadsınmadığı demokratik bir ortama ihtiyaç duyulmaktadır. Batı kültürünün egemen olduğu toplumlarda analitik düşünme reflekslerini geliştirmeye yönelik eğitim verilmemektedir. Bunun sonucunda oluşan düzene sanat uyum sağlayamadığı için sanatı okuma, anlama ve sanat yapma alışkanlığı da oluşmamaktadır. Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında sanata ağırlık verilip okullarda ders olarak okutulmaya, dergi ve gazetelerde sanata alan tanınmaya çalışılsa da bu çaba ilerleyen yıllardaki siyasi dinamiklerin değişmesi sebebiyle uzun soluklu olamamıştır.

Eleştirelliğin olmadığı yerde tartışma da yoktur ve tartışmaya olanak tanınmayan bir zeminde, tıpkı felsefe gibi, insanoğlunun dünyayı, toplumu, hayatı ve insanı sorgulamasının bir boyutu olan sanatın da eğitiminin gerçekleştirilebilmesi olanaksızdır. Sanat, en kısa tanımıyla bir “alternatif dünya” kurgulama eylemidir; sanatçı da bu kurguyu gerçekleştiren kişidir. Alternatif bir dünyanın kurgulanabilmesinin temel koşulunun ancak var olan dünyanın eleştirilebilmesi olabileceği göz önünde tutulduğunda, eleştirinin ve eleştirel düşüncenin yolunun tıkanıdığı yerde gerçek anlamda sanatın da olamayacağı kendiliğinden anlaşılır (Cemal, 2000:15).

Medyanın kamunun gündemini belirlemede yadsınamaz bir gücü vardır. Dolayısıyla kitlelerin düşünme şekillerini, neyi düşünüp neyi düşünmemeleri gerektiğini medya belirlemektedir. Küreselleşen dünyayla hayatlarımıza internetin de dâhil olması, bilgiyi hızla almamızı sağladı ancak bilgiyi sorgulamayı ve kitle iletişim araçlarının doğru kaynak olarak belirlememizi de beraberinde getirdi. Bunun sonucunda bize verilen bilgiyi özümseyen, hayatımıza entegre ediyor ve daha fazlasını istememiz gereken yerde verilen bilgi veya haberle yetiniyoruz.

Medya okuyucuya sunduğu haber kategorileri kapsamında haberleri eşit dağıtıp dağıtmadığı sorunundan yola çıkarak makale çalışmasında iki farklı yayın politikasına sahip Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerindeki haber türlerinin (Kültür-Sanat, Politika, Ekonomi ve Spor) sayısal verileri karşılaştırılmıştır.

Kültür ve Sanat

“Sanat nedir?” sorusu felsefi bir tartışmayı getirmekle beraber tamamen öznel tanımlamalar sonucunda çeşitli tümcelerle yanıtlanmaktadır. Literatür taraması yapıldığı takdirde belli başlı bazı cümlelerle sanatın açıklandığını görmekteyiz.

Sanat toplum neyi sanat olarak tanımlıyorsa odur; sanat statüsü genellikle zarif bir şekilde yapılmış estetik eserlere, dinsel, tarihsel ve hatta teorik anlama sahip eserlere verilir. Sanat eserleri resim, çizim, heykel ve mimari olabileceği gibi, mobilya, dokuma, dans, performans, video ve yerleştirme gibi diğer türleri de içerebilir. Sanatın tanımı zaman içerisinde kültürden kültüre ve hatta bireyler arasında oldukça çarpıcı bir biçimde değişebilir. (Dickerson, 2018:13)

Kültür, üzerinde çok çalışılan ve farklı bakış açılarıyla ele alınan bir kavramdır. İnsanoğlunun var olduğu günden bugüne kadar geçen süreçte bu olgu hep var olmuştur. Kültür bilimciler tarafından genel kabul gören tanıma göre kültür, insanlığın tarihsel birikiminin, güncel değerler, yaratımlar ve ürünlerinin, geleceğe ilişkin tasarımlar ve eğilimlerinin toplamı veya anlatımıdır (Başbay ve Bektaş, 2009’dan akt. Özhan, 2006).

Mağara resimlerini sanatın başlangıcı olarak ele alırsak toplumsal sorunların, bireysel sevinçlerin veya tarihsel gelişmelerin aktarılma aracı olarak kullanılan sanat, insanın bir iletişim aracı olmuştur. İletişim dinamikleri gibi sanat da insan geliştikçe gelişmiş ve evrilmiştir. Sanatın okul ve aile içindeki eğitimi sonucu bireylerin hayatlarında bir alışkanlığa dönüşmesiyle, toplumların refah düzeyine erişmelerinde büyük rol oynadığı görülmektedir. Türk toplumuna ve Türk sanatına indigimiz vakit eğitimde ve toplumsal gelişmelerde bahsettiğimiz “sanatın gelişme süreçlerini” görmekteyiz. Osmanlı ile başlayan sanat eğitimi ile kültür-sanata bakış açısı Cumhuriyet’in ilk yıllarından günümüze kadar çeşitli değişimler geçirmiştir.

Osmanlı Dönemi Sanat ve Basın

Osmanlı Dönemi’nde mimari ve çini; minyatür, hat, halı gibi el sanatları da olmak üzere birçok sanat alanına rastlanmaktadır. Osmanlı monoteizm temeliyle oluşturulmuş bir devlet sistemiyle yönetildiği için resim sanatıyla, 18. yüzyılda başlayan Osmanlı’nın batılılaşma dönemine kadar karşılaşmamaktadır.

Türkiye’de batılı anlamda Mühendishane-i Berr-i Hümayun ve Mühendishane-i Bahr-i Hümayun okullarıyla başlayan sanat eğitimi daha

sonra pek çok okulu etkileyerek müfredata sanatın alınma sürecini başlatmıştır. Gerek yurt dışında gerek yurtiçinde belli sanat eğitiminden geçen öğrenciler bu eğitimlerini devlet destekli tamamladıkları için sanatta eleştirel düşünmeyi tam anlamıyla gerçekleştiremeyerek eserlerinde genellikle politika dışı konulara ağırlık vermişlerdir. Dönemin sanatı ve sanat eğitimi belli bir düzlemde ilerlerken Osmanlı sanatla olduğu gibi basınla da diğer ülkelere nazaran geç tanışmıştır.

Avrupa'daki gelişmelere rağmen, Osmanlı ülkesinde egemen olan aşırı taassup nedeniyle, Türkçe gazetelerin ortaya çıkması gecikince, ilk gazeteler, kitaplarda olduğu gibi, yabancı dilde ve genellikle Fransızca olarak yayımlanmıştır. Osmanlı, daha sonra da İngilizce ve azınlık dillerinde yayımlanan gazetelerle tanışmıştır. (Girgin, 2009:29)

Osmanlı'da yayımlanan ilk gazeteler, bireyi devlet karşısında desteklemek ve istemlerini yansıtmak yerine devleti güçlendirmeye yönelik ve dördüncü güç olmak niteliğinden uzak bir yapıya sahiptirler. (Girgin, 2009'dan akt. Koloğlu,1994)

Türkçe, Fransızca veya azınlık dillerinde yayımlanan gazetelerin işlevleri, belli bir kesimin ayaklanmasını bastırmak, politikaya eleştirel anlamda çok yer vermeden kişileri bilgilendirmektir diyebiliriz.

Ceride-i Havadis'in, çeşitli dış ülkelerde muhabirleri bulunduğu için, gazetede dış haberlere büyük önem verilmiş; Batı parlamenter sistemine ait haberlere ve edebi çevrilere geniş yer ayrılmıştır. Bu yönüyle gazete aydın zümreye, daha doğrusu küçük bir azınlığa hitap etmiştir. (Girgin, 2009'dan akt. İnuğur,2005) Yarı resmi ilk Türkçe özel gazete olan Ceride-i Havadis'i ele aldığımızda mutlak monarşiyle yönetilen ve monoteizmin hâkim olduğu toplumun eleştirel bakış açısının sekteye uğradığı ve bunu basınla ilk karşılaşma anını görebilmekteyiz. Günümüzde kültür-sanat haberlerinin belirli bir zümre dışında okunmaması gibi Ceride-i Havadis gazetesinde de bu haber türünün yeterli talebi olmadığını görmekteyiz.

Cumhuriyet Dönemi Sanat ve Basın

Cumhuriyetin ilanı ile yeni kurulan devletin çağdaş dinamikler üzerine inşa edilmesi amacıyla devrimler yapılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk tarihe verdiği önem doğrultusunda Türk Tarih Kurumunu, dile verdiği önem doğrultusunda ise Türk Dil Kurumu'nun kurulmasına öncülük etmiştir. Atatürk toplumu muasır

medeniyetler seviyesine ulaştırmak için tarih, dil ve sanatın önemli taşlar olduğunun bilincindeydi ve bu alanlarda toplumun ilerleme kaydetmesi için belirli inkılaplar gerçekleştirdi.

Cumhuriyet Dönemi'nde mimari, resim, müzik ve edebiyat sanat dallarına önem verildiğine rastlamaktayız. Cumhuriyet'in asıl amacı akli hür, eleştirirken mantıklı bir bakış açısı sunabilen ve yaratıcı bir nesil yetiştirmektir. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için de başta eğitim olmak üzere birçok alanda koşulları iyileştirmeye gidildi.

Türkiye'de Plastik Sanatlar açısından 1923- 1950 yılları arasındaki kültür-sanat etkileşiminde devletin kültür-sanat politikasından, üç ana fikrin ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Bunlar;

- Ulusal bir sanat yaratma,
- Ulusal olan sanatın yeni, modern, çağdaş olmasını sağlama,
- Ulusal çağdaş sanatının oluşmasında güzel sanatlar eğitimine yön vermedir.

(Altinkurt, 2005'ten akt. Yaman, 1994)

Cumhuriyet Dönemi'nde halkı sanattan koparmamak adına birçok çalışma yapılmıştır. Resim öğretmenliği kursları, üniversitelerde resim-iş bölümlerinin açılması ve resim-iş bölümlerine öğretmen yetiştirmek için yenilikler yapılmıştır. Halkevlerinde de çeşitli kültür-sanat çalışmalarının yanı sıra gerçekleştirilen inkılapların halk nezdinde benimsenmesine yönelik çalışmalar yapılarak inkılaplar halka anlatılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nin diğer bir eğitim kurumu Köy Enstitüleridir. Köy Enstitüleri; iş eğitimi ilkelerine dayalı, köyün çok yönlü kalkınmasını amaçlamış ve Türkiye'de sanatın yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. (Altinkurt, 2005:4)

Evet, Köy Enstitülerinde okuyan gençlerin karınları daha yeterince doymuyor. Ama kafaları, zihinleri, hem de bolca, doyuruluyor. Düşünceleri oluşsun diye. Kendileri üzerine, toplumları üzerine, dünyaları üzerine, bunların tümünün geleceği üzerine yeterince düşünebilsinler, yeterince sağlam gelecekler inşa edebilsinler diye. (Cemal, 2014:21)

Sanat ve sanat eğitimi nitelikli bir biçimde devam ederken 1970’li yıllara gelindiğinde nüfusun artması ve artan nüfusa karşın kalifiye elaman sayısının yeterli olmayışı sebebiyle sanat eğitiminde ve diğer alanlarda da verilen hizmetlerin kalitesi düşmeye başlamıştır. Artan nüfus probleminin yanı sıra değişen iktidar dönemlerinde farklı politikaların izlenmesinin de olumsuz etkileri olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi basınının oluşum sürecinin tohumları, Milli Mücadele döneminde halkı gelişmelerden haberdar etmek amacıyla Anadolu Ajansı gibi pek çok basın kuruluşunun kurulmasıyla atılmıştır.

Milli Mücadele’yi destekleyen yayın kuruluşlarının olduğu kadar desteklemeyenler de vardı. Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte desteklemeyen yayın kuruluşları kapatılarak olası ayaklanmaların önü kesilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk basının gücünün bilincindeydi. Bu sebeple Atatürk’ün emriyle Sivas’ta İrade-i Milliye ve Ankara’da Anadolu’nun Sesi, Hâkimiyet-i Milliye gazeteleri yayımlanmaya başlanmıştı.

Yakın basın tarihimizde en büyük değişim, 1 Mayıs 1948 tarihinde Hürriyet gazetesinin yayımlanmasıyla yaşanmıştır. Hürriyet gazetesinin, bir kitle gazetesi özelliğini taşıması, geniş halk kitlelerine yönelik ilginç haberler vermesi ve bol fotoğraf kullanmasından kaynaklanmıştır. (Girgin,2009:221)

Dönemin Hürriyet gazetesinin herkes tarafından fark edilen tirajlarındaki artışın sebebini Sedat Simavi’nin edebiyata yatkınlığı ve 7 Gün dergisinde de kayda geçen başarılarıyla temellendirebiliriz. Aslında kültür-sanat haberciliğinin, Cumhuriyetin ilk yıllarında yapıldığı gibi, elit bir zümreye hitap ettiği kanısından sıyrılarak halk tarafından okunan gazetelerde daha fazla yer verildiği takdirde çeşitli başarıları getireceğinin bir örneğini de dönemin Hürriyet gazetesinin tirajlarında görebilmekteyiz.

Kültür Sanat Haberciliği

Haber, toplumun kendi içinde olup bitenin farkında olmak için geliştirdiği kitle iletişim sistemleri aracılığıyla edindiği, daha önce bilmediği, ilgisini çeken, içinde bulunduğu dinamik yapının sorunlarının, bu sorunlara ilişkin çözümlerin, gelişmelerin aktarıldığı bilgidir. Toplumsal bir gereksinim olan haber, homojen olmayan toplum yapısı içinde kapattığı bilgi açığına göre sınıflandırılabilir.

Haber, basit bir gözlemlerle iki grupta incelenebilmektedir. Tür olarak haber ile politika, kültür-sanat, spor, eğitim, polis-adliye, gibi ayrımlar anlatılmak istenirken; coğrafi nitelik sınıflandırmasına göre de yerel, bölgesel, ulusal ya da küresel içerik taşıması durumu kastedilmektedir. (Anadolu Üniversitesi,2014:87)

Kültür-sanat haberciliği, yaşanan toplumda ve dünyadaki kültür-sanat alanındaki etkinlikleri takip ederek, haber niteliği taşıyan olayların yazılı ve görsel olarak hazırlanıp sunulduğu uzmanlık alanıdır. (Anadolu Üniversitesi,2014:87)

Kültür-sanat haberleri, konser, sinema, tiyatro, dans, resim, heykel gibi sanatın her yönüne ilişkin haberleri kapsar. Kültür-sanat muhabirleri için haber kaynakları o faaliyeti düzenleyen kurum ve kuruluşlar veya o faaliyeti gerçekleştiren sanatçılardır. (Anadolu Üniversitesi, 2014:119)

Politika, polis-adliye gibi haber türleri hayat akışı içerisinde okuyucuyu doğrudan etkileyen haberler olmaları sebebiyle talep gören haber türleridir. Oysa kültür-sanat, spor gibi haber türleri daha çok ilgi alanları ve bireysel sınırlar doğrultusunda okunan türlerdir. Buradaki en önemli fark kültür-sanat haber türünü yazan muhabir ve okuyucu belli bir niteliğe ve entelektüel birikime sahip olması gerektiğidir. Bunun sebebi diğer haber türlerine nazaran kültür-sanat haberlerinde yorumun önemli bir yer teşkil etmesidir.

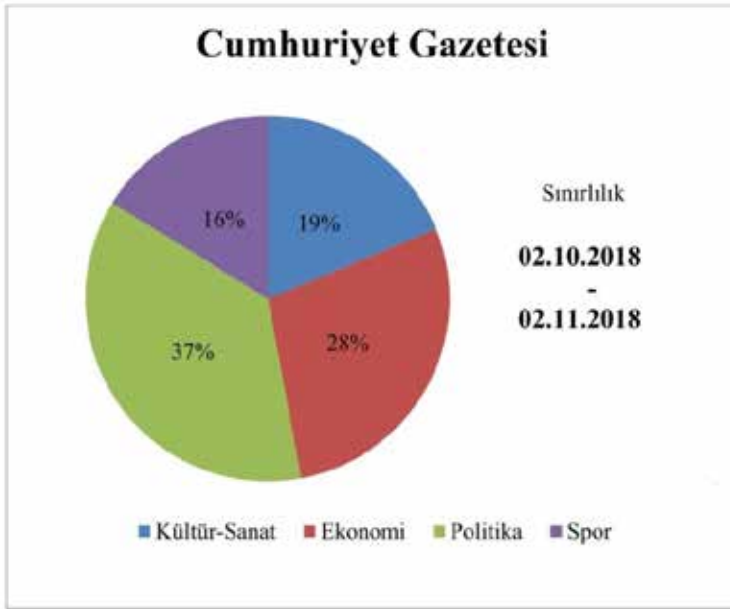
Muhabirin ilgisi ve sanat terimlerine ilişkin bilgisi önem taşır. “Prömiyer”, “biental”, “küratör” gibi terimlerin bilinmesi gerekir (Anadolu Ajansı,2018:106). Kültür-sanat haberciliğinin bir uzmanlık alanı olduğunu göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Sanat ve eleştirel düşünce kavramlarının ayrı tutulamayacağını düşünürsek kültür-sanat haberciliğinde yorum ve eleştirinin haberin yapı taşı olduğu söylenebilir.

Muhabire dil ve anlatım zenginliğini en üst düzeyde kullanabilme olanağı sağlayan bu alanda, konu seçilirken “sıradanlıktan” değil “sıra dışılıktan” hareket edilmelidir (Anadolu Ajansı, 2018:105).

Kültür-sanat haberciliğinde içerik yalnızca konuyla sınırlı olmalıdır. Haberi izleyenler için yeni bir bilgi edinme fırsatı sunmalıdır. Ayrıca merak uyandıracak haberlerin biçimsel olarak da ilginçliğine göre düzenlenmesi gerekmektedir (Anadolu Üniversitesi, 2014:91).

Yöntem ve Bulgular

İçerik analizi; sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır.(Sert, Kurtoğlu, Akıncı, Seferoğlu, 2012’den akt. Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu sebeple araştırmada ulusal gazetelerden Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde yer alan kültür-sanat sayfasındaki haber sayılarını karşılaştırmak ve diğer (politika, ekonomi, spor) haber türleri ile kültür-sanat haberlerinin sayısal farkını ortaya koymak üzere içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonucun araştırmaya veri olarak kullanılabileceği ölçülmüştür.

Cumhuriyet gazetesi; muhalif görüşlü, aydın bir kesime hitap eden gazetedir. Cumhuriyet gazetesinin 02.10.2018 ile 02.11.2018 aralığındaki bir aylık haber verilerine bakıldığında haber türlerinin oranlarının arasında çok fark görülmemektedir.

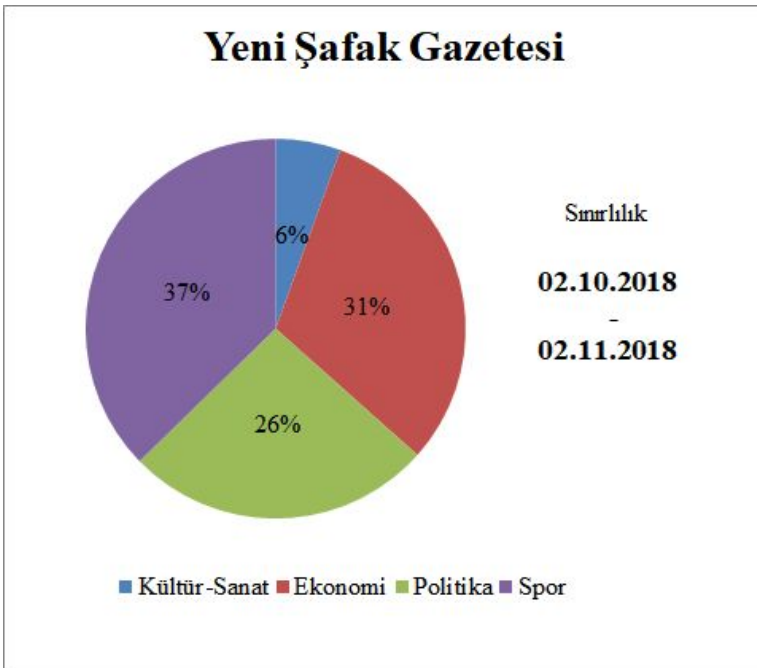
Araştırmanın sınırlılığı olan bir ay boyunca, kişisel kanaatlerin ve ilgilerin ön planda olduğu kültür-sanat ve spor haberlerine gazetede birbirine yakın oranda yer verilmiştir. Haber türlerinin sayısal oranları incelendiğinde, %37 ile politika haberlerine gazetede en fazla alanın verildiği görülmektedir. Bu oranı ikinci olarak

%28 ile ekonomi haberleri izlemektedir. Kültür-sanat haberleri %19, spor haberleri ise %16'lık orana sahiptir. Bu iki haber türünün oranlarının neredeyse denk olmasını yorumlamak gerekirse; gazete, okuyucularına oranları neredeyse denk olan iki haber türü sunuyor ve bu haber türlerinden neyi okuyacağını tercihini okura bırakıyor diyebiliriz. Yani demokrasilerde olması gerektiği gibi, seçenekler arasından tercihi; onu özümseyecek veya ondan bir fayda elde edebileceğini düşünen kişiler yapıyor.

Cumhuriyet Gazetesi				
Tarih	Kültür-Sanat	Ekonomi	Politika	Spor
02.10.2018	14	18	18	7
03.10.2018	8	17	31	5
04.10.2018	12	19	28	6
05.10.2018	7	16	35	6
06.10.2018	16	21	17	9
07.10.2018	11	11	23	8
08.10.2018	6	18	10	9
09.10.2018	5	13	22	10
10.10.2018	10	12	25	5
11.10.2018	13	12	20	8
12.10.2018	10	13	21	8
13.10.2018	9	7	20	11
14.10.2018	9	9	16	9
15.10.2018	10	12	15	8
16.10.2018	6	13	17	8
17.10.2018	6	15	15	8
18.10.2018	14	15	23	9
19.10.2018	6	13	14	11
20.10.2018	12	17	18	6
21.10.2018	8	8	8	9
22.10.2018	10	14	12	8
23.10.2018	8	15	13	8
24.10.2018	8	13	16	9
25.10.2018	13	16	22	6
26.10.2018	8	14	22	5
27.10.2018	5	15	13	11
28.10.2018	7	8	10	8
29.10.2018	8	13	10	6
30.10.2018	6	8	16	6
31.10.2018	9	14	14	10
01.11.2018	9	14	20	9
02.11.2018	12	20	11	9
Haber Cinsine Göre Ara Toplam	295	443	575	255
Genel Toplam	1568			

Cumhuriyet gazetesinin 02.10.2018 ve 02.11.2018 tarihleri arasında çıkan kesin haber sayılarına baktığımızda, gazetenin kültür-sanat haberlerine önem verdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca gazetenin özel bir kültür-sanat sayfası da vardır. Gazetenin hedef kitlesi göz önünde bulundurulduğunda, politika ve ekonominin yanı sıra spor ve kültür-sanat haberlerinin sayılarının neredeyse denk olduğunu görmekteyiz. Gazetede nicelik bakımından en fazla yer alan haber türü, araştırma süresi sınırları içinde, 575 haber sayısı ile politika'dır. Ekonomi ve politika haberleri okuyucunun yaşadığı yer ile ilgili gelişmeleri takip etme merakı ile doğru orantılı olduğunu düşünürsek gazetenin haber türlerinin sayısal dağılımlarındaki bu tutumu anlayışacaktır.

Buna rağmen Cumhuriyet gazetesindeki kültür-sanat, politika, ekonomi ve spor haberleri sayıları arasında önemli farkların olmadığı söylenebilmektedir.

Yeni Şafak gazetesi iktidar yanlısı bir gazetedir. Yeni Şafak gazetesinin 02.10.2018 ile 02.11.2018 aralığındaki bir aylık haber türlerinin sayısal oranlarına bakıldığında sporun %37 ile en fazla yer alan haber türü olduğunu, ekonominin %31, politikanın ise %26'lık bir orana sahip olduğunu görmekteyiz.

Gazetede oranı en düşük haber türü kültür-sanattır. Gazete okurlarının kişisel ilgilerinin spor türü ile tatmin edildiğini söyleyebiliriz. 4 ayrı haber türünde %37'lik bir orana sahip olan spor türünün gazete ve okurları için önem arz ettiği (araştırma sınırlılığı içerisinde) aşıkardır. Kültür-sanat haberlerinin gazete tarafından önemsenmediği, %6'lık oranını baz alırsak, açıkça belli olmaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi				
Tarih	Kültür-Sanat	Ekonomi	Politika	Spor
02.10.2018	4	13	10	18
03.10.2018	3	19	18	27
04.10.2018	3	11	20	19
05.10.2018	3	18	15	21
06.10.2018	2	20	14	18
07.10.2018	3	16	17	17
08.10.2018	4	20	13	18
09.10.2018	4	15	13	20
10.10.2018	6	11	19	27
11.10.2018	0	11	11	22
12.10.2018	3	17	9	24
13.10.2018	0	18	14	24
14.10.2018	5	19	19	20
15.10.2018	8	20	15	17
16.10.2018	3	16	11	17
17.10.2018	4	19	12	29
18.10.2018	3	11	17	19
19.10.2018	3	20	11	21
20.10.2018	4	20	16	18
21.10.2018	2	10	12	15
22.10.2018	3	15	10	17
23.10.2018	6	17	6	18
24.10.2018	4	18	14	18
25.10.2018	3	14	21	23
26.10.2018	0	25	10	16
27.10.2018	3	22	10	13
28.10.2018	0	10	16	16
29.10.2018	2	11	9	9
30.10.2018	0	15	10	16
31.10.2018	0	17	14	14
01.11.2018	4	12	14	24
02.11.2018	0	16	14	25
Haber Cinsine Göre Ara Toplam	92	516	434	620
Genel Toplam	1662			

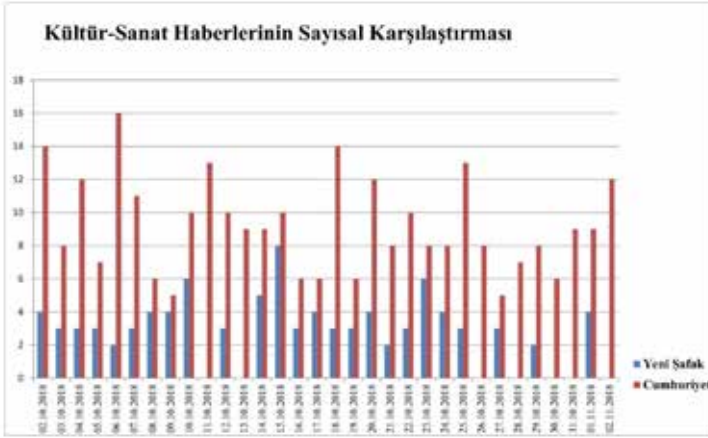
Yeni Şafak gazetesinin 02.10.2018 ve 02.11.2018 tarihleri arasında çıkan kesin haber sayılarına bakıldığında, gazetenin kültür-sanat haberlerine önem vermediğini görmekteyiz. Gazetenin kültür-sanat sayfası vardır ancak, araştırma

sınırlılığı olan bir ay boyunca, yedi ayrı gün kültür-sanat haberlerine yer vermediği görülmüştür. Gazetenin kültür-sanat sayfasında bir günde en fazla 8 haber yer almıştır. Gazetede sayı üstünlüğüne sahip türün 620 haber ile spor olduğunu ardından 516 haberle ekonominin geldiğini görmekteyiz. Haber türleri arasındaki bu yoğun fark gazetenin okuyucusuna belli türler dışındaki haber türlerini sunmayı tercih etmediği olarak yorumlanabilir.

Bunun sebebini gazetenin hedef kitlesi, yayın politikası ve siyasi ideolojisi ile ilintili olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye'nin ekonomik durumunu göz önüne aldığımızda kitleleri, gazetenin yayın politikası ekseninde, rahatlatmak üzere ekonomi haberlerine fazlaca yer verildiği söylenebilir. Spor haberlerine bu kadar çok yer verilmesinin sebebi de spor haberlerinin çok satılan bir tür olduğu ve gazetenin tiraj kaygısı ile yorumlanabilir.

Baş Sayfada Kültür-Sanat Haberi		
Tarih	Cumhuriyet	Yeni Şafak
02.10.2018	1	1
03.10.2018	1	0
04.10.2018	0	0
05.10.2018	0	0
06.10.2018	1	0
07.10.2018	0	0
08.10.2018	0	0
09.10.2018	0	0
10.10.2018	0	0
11.10.2018	1	0
12.10.2018	1	0
13.10.2018	1	0
14.10.2018	0	0
15.10.2018	0	0
16.10.2018	1	0
17.10.2018	1	0
18.10.2018	2	1
19.10.2018	0	1
20.10.2018	2	0
21.10.2018	0	1
22.10.2018	0	0
23.10.2018	0	0
24.10.2018	1	0
25.10.2018	0	0
26.10.2018	1	0
27.10.2018	0	0
28.10.2018	2	0
29.10.2018	0	0
30.10.2018	0	0
31.10.2018	0	0
01.11.2018	1	0
02.11.2018	0	0
Genel Toplam	17	4

Araştırmanın sınırlılığı olan 02.10.2018 ve 02.11.2018 tarihleri arasında Cumhuriyet gazetesi 17 gün kültür-sanat haberlerine baş sayfada yer verirken, Yeni Şafak gazetesi 1 ay boyunca 4 gün baş sayfada kültür-sanat haberlerine yer vermiştir.

Tarih	Yeni Şafak	Cumhuriyet
02.10.2018	4	14
03.10.2018	3	8
04.10.2018	3	12
05.10.2018	3	7
06.10.2018	2	16
07.10.2018	3	11
08.10.2018	4	6
09.10.2018	4	5
10.10.2018	6	10
11.10.2018	0	13
12.10.2018	3	10
13.10.2018	0	9
14.10.2018	5	9
15.10.2018	8	10
16.10.2018	3	6
17.10.2018	4	6
18.10.2018	3	14
19.10.2018	3	6
20.10.2018	4	12
21.10.2018	2	8
22.10.2018	3	10
23.10.2018	6	8
24.10.2018	4	8
25.10.2018	3	13
26.10.2018	0	8
27.10.2018	3	5
28.10.2018	0	7
29.10.2018	2	8
30.10.2018	0	6
31.10.2018	0	9
01.11.2018	4	9
02.11.2018	0	12
Toplam	92	295

Çalışmanın sınırlılığı olan 02.10.2018 ve 02.11.2018 tarihleri arasında gazeteler alınarak kültür-sanat haberleri sayıldı ve yukarıdaki tablo oluşturuldu. Verilere bakıldığında Yeni Şafak gazetesindeki toplam kültür-sanat haber sayısı 92 iken Cumhuriyet gazetesindeki toplam kültür-sanat haber sayısının 295 olduğu tespit edildi. Cumhuriyet gazetesinde kültür-sanat haberlerinin günlük en fazla haber sayısı 16 iken günlük en az haber sayısı 5 olduğu görülmüştür. Yeni Şafak gazetesi ise bir ay boyunca kültür-sanat haberlerine en fazla yeri 15.10.2018 tarihinde 8 haberle verirken, yedi farklı gün gazetede kültür-sanat haberlerine hiç yer verilmediği de görülmüştür.

Sonuç

Araştırmanın çıkış noktası olan problem cümlesi gazetelerde kültür-sanat haberlerine nicelik bakımından verilen önemi saptamak olmuştur. Bu çalışmayı yapabilmek ve sonuca ulaştırabilmek için iki farklı yayın politikasına sahip Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazeteleri bir ay boyunca takip edilerek gazetelerdeki kültür-sanat, ekonomi, politika ve spor haber türlerinin sayısal verileri kaydedilmiştir. Bunun sonucunda haber türleri arasında adaletli bir oran dengesi kurulmadığı saptanmıştır. Genelden özele inildiği zaman iki gazetenin kültür-sanat haberlerine verdiği önem karşılaştırıldığında; Cumhuriyet gazetesinin kültür-sanat haberlerine önem verdiği, Yeni Şafak gazetesinin ise bu haber türüne önem vermediği saptanmıştır.

Kültür-sanat muhabirliğinin gazetecilikte bir uzmanlık dalı olduğu, kültür-sanat haberlerinin ise topluma belli bir vizyon katabilme olanağı sağladığını hem okuyucular hem kanaat önderleri hem de medya patronları tarafından unutulmaktadır. Gazete veya televizyon kanallarında kültür-sanat servislerine çoğu zaman yer verilmemesi ve en önemlisi kültür-sanat haberlerinin okuyucusunun küçük bir zümre ile sınırlı olması bu alana verilecek önemi azaltmaktadır. Kültür-sanat haberleri aslında bu kısır döngü içerisinde kaybolmaktadır. Okuyucusunun olmaması medya patronlarının tiraj veya reyting kaygısı yaşanmasına dolayısıyla bu alana muhabir, gazetede özel sayfa veya televizyonda kuşak konulması gibi yatırımlar yapmasına imtina etmesiyle sonuçlanmaktadır.

Oysa Kültür-sanat haberlerine daha geniş yer verilmesi medyada haber çeşitliliğini artıracaktır. Böylece bu alana ilgi duyan yeni nesil veya daha önce ilgi duymamış ama bir haber ile ilgisinin artacağı yeni okurlar bulunacaktır.

Çünkü ulusal basında kültür-sanat haberlerine yeterli yer verilmediğinde okurlar, dergi veya internet üzerinden ikinci bir kaynak edinerek bu alandaki gelişmeleri takip etme yoluna başvurmaktadırlar. Yani aslında kültür-sanat haberlerinin okuyucusu var ancak maalesef bu haber türünün medyada yeri yok.

Eğitimi en temelden ele aldığımızda; aileden başlayıp okulla devam eden süreçte, eleştirel yaklaşımla analitik düşünme reflekslerinin geliştirilmediği takdirde, medya gibi kitlelerin düşünme melekelerini kontrol altında tutan sisteme biat etmek kaçınılmazdır.

Kitle iletişim araçlarında haber çeşitliliğinin artması için haber sayılarının, tiraj veya reyting kaygısı gütmeyen, eşit bir şekilde oranlanması gerekmektedir. Böylece her haber kategorisinin kendi hedef kitlesinin doyuma ulaşması sağlanacaktır. Bireylere belli bir hedef gösterip o hedefi koşulsuz şartsız kabul etmelerini sağlamak yerine medyada çeşitliliğin gelmesi ile birlikte yapılacak haberlerin kaliteleri de artacaktır.

KAYNAKÇA

Altinkurt, L. (2005). Türkiye’de Sanat Eğitiminin Gelişimi, Kütahya.

Anadolu Üniversitesi (2014). Haber Türleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Anadolu Üniversitesi (2014). Haber Toplama Teknikleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Anadolu Ajansı (2018). Muhabir – Habercinin Temel Kitabı, Anadolu Ajansı Yayınları, İstanbul.

Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlikleri. Ege Üniversitesi.

Cemal, A. (2015). Sanat Üzerine Denemeler, Can Sanat Yayınları, İstanbul.

Cemal, A. (2013). Benim Kü rengi Zamanlarım, Tüyap, İstanbul.

Dickerson, M. (2018). A’dan Z’ye Sanat Tarihi Tarih Öncesinden Postmodern Zamanlara Görsel Sanatlar, Say Yayınları, İstanbul.

Girgin, A. (2009). Türkiye’de Yerel Basın, Der Yayınları, İstanbul.

Sert G, Kurtoğlu M, Akıncı A ve Seferoğlu S. (2012). Öğretmenlerin Teknoloji Kullanma Durumlarını İnceleyen Araştırmalara Bir Bakış: İçerik Analizi Çalışması. Uşak Üniversitesi.

Sürelî Yayınlar:

Cumhuriyet Gazetesi, 02 Ekim – 02 Kasım 2018.

Yeni Şafak Gazetesi, 02 Ekim – 02 Kasım 2018.

ANA AKIM TELEVIZYON KANALLARI ANA HABER BÜLTENLERİNDE KADININ TEMSİLİ

Beyza Metin

Araştırmanın Amacı

Mevlana'nın 'Bir insanın neye güldüğünden zekasını anlarsın' dediği gibi, bir ülkenin medyasına bakıldığı takdirde, o toplumun bakış açısı ve sahip olduğu vizyon kendini göstermektedir. İdeolojiler ve fikirler bağlamında verilmek istenen tüm mesajlar, topluma aktarılan haberlerde ya dolaylı olarak ya da doğrudan verilmektedir. O sebeple incelenecek konu her ne ise, ülkenin medyası önemli ipuçları verecektir. Bu bağlamda; ana haber bültenlerindeki kadın haberlerinin hangi içeriklerle, hangi söylemlerle ele alındığını, kadın haklarına gösterdikleri duyarlılığı eleştirel yaklaşım ile analiz etmek, çalışmanın metodolojisini belirlemiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada; Türkiye'de ulusal yayın yapan dört televizyon kanalının ana haber bültenleri incelenmektedir. 6 Ekim 2018-12 Ekim 2018 tarihlerinde 19.00-20.00 arasında ATV, CNNTÜRK, FOX, ve STARTV kanallarının ana haber bültenleri çalışma kapsamındadır. İçerik analizi şeklinde ele alınacak bir araştırmanın, evren bağlamında genel geçer bir kabul sağlayamayacağı tarafımızca bilinmekte; fakat imlendiği takdirde oluşturabileceği muhtemel algı göz önünde bulundurularak; günlerin tesadüfi olarak seçilmesinde bir problem görülmemektedir.

Alt Sınırlılık:

- CNNTÜRK 18.00-19.00 kuşağı da araştırma kapsamındadır.
- **Araştırmanın Yöntemi**
- Çalışmada 4 farklı yayın politikasına sahip olan ATV, CNNTÜRK, FOX, ve STARTV kanalları seçilmiştir.
- CNNTÜRK kanalının seçilmesinin nedeni; ülkenin ulusal yayın yapan tematik haber kanalı olmasıdır.
- ATV ve FOX kanalları ise ideolojik olarak birbirine zıt iki kanaldır. Bu kanalların arasında Star TV, daha tarafsız bir yaklaşım sergileyeceği düşünüldüğü ve kadın spikeri olması nedeniyle tercih edilmiştir.

- Bukanalların en çok izlenen programları olan ana haber bültenlerinde; kadın haber ve metinlerine içerik analizi motivasyonu ile yaklaşılabilecek, literatür taraması yöntemlerinden yararlanılarak bir tetkik gerçekleştirilecektir.
- Yöntem olarak içerik analizinin tercih edilmesinin sebebi; içerik analizinin, sosyal gerçeği, yani var olan durumu var olduğu şekliyle açığa çıkarmasıdır (Tavşancıl-Aslan, 2001:21). “Bir içerik analizinin amacı, görünen açık olmayan bir şey hakkında olanaklarla görünür bir çıkarımlar yapmaktır” (<http://www.academia.edu>).

Özet

Kadınların medyadaki yansımaları sorunlu bir alandır. Haberlerde ya hiç yer almamakta ya da yer aldıklarında ise hakları yok sayılarak temsil edilmektedirler. Türk medyasında kadın haberlerinin sağlıklı yapılmadığı her zaman tartışma konusu olmuş ve örnekleriyle kendini göstermiştir. Bu bağlamda bu soruna ışık tutmak için ana akım medyada yer alan 4 önemli kanalın ana haber bültenleri 7 gün boyunca kadın odaklı habercilik açısından içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Özellikle ana haber bültenlerinin seçilmesinin nedeni topluma dair gerçekleri yansıttığı iddiasını taşıması ve toplumun büyük bir bölümü tarafından takip edilmesidir. Haberler, toplumda farkındalık yaratabilecek güçlü mesajlara sahiptir. Bu mesajlarda kadına nasıl ve ne kadar yer verildiği ya da verilmek istendiği, ya da nasıl gösterilmek istenmediğini saptamak çalışmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, kadın hakları, toplumsal cinsiyet, ana haber, içerik.

Giriş

Medya, kamuoyunun en önemli enformasyon aracıdır. Bu enformasyon aracı şüphesiz en önemli ideolojik aygıtlardan da biridir. Eleştirel yaklaşıma göre; medya ürettiği haberlerde algısal müdahaleler ekseninde yeni bir anlam ortaya çıkarır ve bu anlamlar bir gerçeklik kazanır. Artık üretilmiş bu anlam alanı, toplumun gerçeği haline gelir.

Ataerkil toplumlarda kadının temsili sorunlu bir alandır. Ya yok sayılır görmezden gelinirler ya da ‘mağdur, eş, suçlu ve yahut cinsel bir meta’ olarak kabul edilirler. Bu ideolojik yapıya sahip toplumlarda, kadının medyadaki yansımaları da; toplum düşüncesi ve halk arasındaki konuşmalardan farksız olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa kadın tüm sosyal statülerinin dışında bir birey olmakla beraber; hayatın her alanında olduğu gibi medyada da olumlu ve tarafsız bir temsile ihtiyacı vardır. Kadının toplumsal statüsünün yok sayıldığı toplum ve toplumda oluşturulmuş olan iktidar ilişkisinin meşruiyet zeminini oluşturan medyada; hak ihlalleri ve her frekanstan birey mağduriyetleri de kaçınılmazdır.

Haberler, şüphesiz gündemi belirlemede en etkin rol oynayan unsurlar olmaktadır. Burada yazılı basın olsun, görsel basın olsun; haberi yayan, yapan veyahut yazan habercinin bu yöndeki bilgisi, olaylara yaklaşırken takınacağı etik kaygıları ve dürüst bir zeminde dile getirmekten çekinmeyeceği söylemi, oldukça önemlidir. Günümüzde, bilinçli habercilerin çoğalıyor olması; hak ihlallerini uzun vadede azaltacak, ve bu durum, toplumun zihniyet evrimi noktasında demokratik bir karaktere sahip olması yönünde ilk tuğlalardan olacaktır.

Kadın haklarının gözetilmediği bir medyada; sağlıklı toplumların inşasından da bahsedilemeyecektir. Haklara duyarlılığı geliştirmenin yolu, insanları ilgilendiren tercihlerde; onları ‘pasif nesnelere’ olmaktan çıkarmak ve onları kendi kararlarını alabilen aktif özneler haline getirmekten geçmektedir. Bu sebeple; gazeteciler ‘kamu otoritelerinin insan haklarıyla ilgili konulardaki hesap verme düzeyini gözetlemek ve denetlemek’ ayrıca bireylerin mağdur oldukları hak ihlallerinin kamuoyunda tartışılmasını sağlamak, ‘mağdurların haklarını gözetken bir taraflılıkla’ negatif taraflılığı pozitifçe çevirmek zorundadırlar (Tosun, 2007: 178-182). Bu nedenle haberciler, bu yükümlülükleriyle hareket etmek durumundadır.

Geçmişten Günümüze Türkiye’de Kadınlara Bakış

Tarih boyunca kadının toplumdaki konumunu belirleyen en önemli faktörlerden biri ekonomik gelişmeler ve iş bölümü eksenli gerçekleşen dönüşümler olmuştur. Göçebe toplumlarda kadın ve erkek arasında iş bölümü bağlamında eşitlik söz konusuysen; yerleşik hayata geçilmesiyle kadın daha özel alana hapsedilmeye başlanmıştır. Erkek kamusal alanlarda faaliyet gösterirken, kadın annelik ve ev işleriyle özdeşleştirilmiştir. Bir başka deyişle; kadına biçilen iş bölümü ev içinde, erkeğe biçilen iş bölümü tanımlaması ise ev dışında hayatîyet bulma şeklinde dönüştürülmüştür. Bu durumun sosyal çarpıklığı tetikleyen bir olgu yaratması ise; uzun vadede üretim araçları ve ilişkileri bağlamında gün yüzüne çıkan mülkiyet parametresiyle okunmaya başlanmıştır. Türkiye gibi ataerkil yapıya sahip ülkelerde erkeğin dışarıda birincil konumda olması, dünya kapitalist sistemi rezervleriyle bakıldığı takdirde; periferde de kendini göstermiştir.

Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde kadınların sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel alanlarda yer edinmeleri çok yavaş ilerlemektedir. Mevcut toplumsal kodlar uzanımında; erkeklerin, meşru otorite olmaklığıyla kurmuş oldukları iktidar ilişkileri, ekonomi menşeli başlamış olmakla birlikte, üst yapı aygıtlarını da kendi iktidarına hizmet eden bir fonksiyonel bir projeksiyonla devam ettirmiştir. Bu bağlamda; kadının ev dışında var olma talebi, tarih boyunca iktidar tarafından manipüle edilerek, geciktirilmiş ve Aydınlanma sonrası dünya fotoğrafında değişme ihtimalini gün yüzüne çıkarmıştır. Türkiye’de de kadınların kamusal varlığını yavaş yavaş kabul ettirme süreçleri, Batı’nın modernleşme tecrübesinin, kendisini hissettirdiği 19. yy’larda vuku bulmuştur. Çalışma kapsamında modernleşme sürecindeki Türk kadınının profili ana akım medyada temsili anlaşılmalı çalışılacak, ve bu bağlamda; Cumhuriyet dönemi ve sonrasında görünürlük kazanan, kadın haklarına yönelik yasalara ışık tutularak, genel bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır.

Cumhuriyetten Günümüze Kadın Hakları

Türklerin 20. yy’a girerken verdikleri Bağımsızlık Savaşı olan İstiklal Harbi’nin kazanılmasıyla, ülke düşman işgalinden kurtarılmış ve kadınların, gerek cephede gerek cephe dışında sergiledikleri özverili mücadele, yeni yüzyıla girerken kadınların görünür kılınmalarındaki kırılma noktası olmuştur. Döneme damgasını vuran Halide Edip Adıvar bunun en güzel örneğidir. Halide Edip

gibi kadın yazarlar hem cephede ön safhalarda yer almış hem de cephe dışında yazılarıyla halkın örgütlenmesine yardımcı olmuştur. Türk Feminizm hareketinin ilk yazıtlarının verildiği bu dönemde; Ahmet Cevdet Paşa'nın kızı olan Fatma Aliye Hanım'ın, kadının toplum ve aile içindeki mevcut konumunu geliştirmek adına kaleme aldığı yazıları, Cumhuriyet kadınlarının ilk sesleri arasında zikredilir (İlyasoğlu,2015: 70).

İşgalden kurtulan vatan topraklarını çağdaş seviyeye getirmek, laik ve modern bir yaşam sürmek adına yeni bir devlet yapılanmasına gidilmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılmıştır. “Ey kahraman Türk kadını, sen yerlerde sürünmeye değil, omuz üzerinde göklere yükselmeye layıksın” diyen Mustafa Kemal Atatürk, kadının hak ve özgürlüklerini önemsemiş, kadın-erkek eşitliğini her fırsatta yineleyerek; Osmanlı bakiyesinden kalan diğer Müslüman ülkelerin toplumsal yapısından farklı olarak, Türk toplumunda kadının konumunu, Batılı standartlara yükseltmek adına resmi ve teknik iyileşmelerin yapılmasına ön ayak olmuştur. Bununla birlikte; toplumsal gerçeklikle, zihniyet evriminin inkişafı, şüphesiz eş güdümlü olmayacağından, Mustafa Kemal Atatürk'ün, kadın hususunda Türk toplum zihniyetinin evrilmesi yönünde yoğun söylemleri mevcuttur (Goloğlu, 1972: 84-85).

Atatürk, Türk kadınına olan saygı ve sevgisini göstermek ve türk kadınının konumunu, muasır medeniyetler düzlemine çıkarmak adına; medeni kanunun yeniden revize edilmesine önem vermiş, ve benimsenilen medeni kanunda, kadın meselesi, devamlı imlenen bir husus olarak Cumhuriyet elitinin gündemine oturtulmuştur. 1926 yılında kabul edilen bu kanunda, kadının, Batılı formda hukuki haklara sahip olması sağlanmıştır. Erkeğin birden fazla kadınla evliliğini meşrulaştıran poligami, yasal olarak önlenmiş, tek bir kadınla resmi nikah geçerli olmuştur.

Kadına kocasından ayrılma hakkı tanınmış, hukukî tanıklıkta kadının yok sayılmasının önüne geçilmiş, miras hakkında kadın ve erkek eşit konuma getirilmiştir (Doğramacı,1989: 91).

Batı dünyasında kadın hakları mücadeleleri bu ülkelerin siyasal hayatlarını biçimlendiren sınıf çatışmaları ile iç içe gelişmiştir. Türkiye’de ise kadın hakları mücadelelerinin, batı anlamında sınıf mücadeleleriyle bütünleşebilmesi

için 1960'ların sonlarına dek beklemek gerekecektir (Tekeli,1982: 375). Şirin Tekeli'nin bu yöndeki fikri, açıkçası derinleştirilmesi gereken bir mevzudur. Zira Osmanlı'da kadın hareketi; 18. yy sonrası dönemde, bir salon hareketi olarak, elit kesim tecrübesiyle ortaya çıkmıştır. Fatma Aliye'lerin, Şukufe Nihal'lerin, Halide Edip'lerin temsil dönem de; hareketin haddi zatında bir üst kimliğe sahip olduğunun bir göstergesidir. Bugün hali hazırda feminizmin Türk toplum yapısının derinine nüfuz edememiş olması, hareketin alt tabandan başlamaması şeklinde incelenmeye değerdir. Fakat bu olgu müstakil bir çalışmanın konusu olacağından; burada bu kadarına değinmek yeterli olacaktır.

1960'larda Batılı kadınların kullandığı 'özel olan politiktir' sloganı, Türkiye'ye ancak 1980'lerde gelebilmiştir. Kamusal ve özel alan arasındaki belirgin ayrımlaşmanın sorgulandığı, kadınların toplumsal cinsiyete ilişkin varoluş problemlerini tartıştığı bu dönem, günümüzde kadın hareketinin elde ettiği birçok kazanımın kaynağı konumundadır. Kadınlar kurtuluşları için farklılıklarına rağmen hep birlikte hareket etmeyi ve bir arada bütün olmayı öğrenmişlerdir (Aksu ve Günel,2016:14-37).

22 Kasım 2001'de erkeklerin evlilik kurumu ve aile hukuku çatısı altında şekillenmiş üstünlüklerine son veren; 4721 sayılı Medeni Kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edildi. Böylelikle yıllar süren çabalardan sonra 1926 tarihli 743 Sayılı Medeni Kanun, 75 yıl sonra değiştirilmiştir (Alankuş, 2007: 69-70) .

Evlilikte Mülkiyetin Paylaşımı

Yeni Medeni Kanun'da; eşler aile konutu üzerinde eşit hak sahibi olmuşlardır. Aile konutunu düzenleyen 194. madde, kadınlar lehine getirilen en önemli değişikliklerden birisi olması bakımından önemlidir.

Bu maddeye göre; tapuya eşlerden biri giderek aile konutu şerhi koydurabilir ve o konutun kendi rızası olmadan satılmasının önüne geçebilmektedir. Buradaki en önemli gerekçe; sermayenin, tapuların, arabaların erkekler üzerine kayıtlı olmasının, kadınlar aleyhine ciddi bir eşitsizlik yaratmasının önüne geçmektir (Alankuş, 2007: 72). Aynı şekilde 199. Maddeyle; kadına bir nevi 'ev içi emek' kavramı tanınarak, emeğinin meşru bir zemine oturtulması bağlamında ilk adımlar atılmaya başlanmıştır.

Kapital düzenin oluşmaya başladığı sanayi sonrası dünya düzeninin her alanında görülen ve kadınların “yedek işsizler ordusu” ekseninde ele alınmasını sağlayan ekonomik şiddet; bugün hâlâ kadınların karşısına farklı varyantlarıyla çıkmaktadır. Yeni medeni kanunla birlikte, bu durumun hafifletilmesi yönünde adımlar atılmıştır.

Medeni Kanun’daki bir başka değişiklik de; eşlerin evlilik süresi içinde edinilmiş mallar üzerinde eşit hak sahibi olmaları şeklinde oluşturulmuştur. ‘Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi’ şeklinde literatüre yansıyan bu kanun değişikliği, hiç şüphesiz kadına öznel bir kimlik atfetme yönündeki en önemli belirleyicilerden olmuştur. Edinilmiş malların istisnaları, ‘kişisel mal’ olarak adlandırılmakta; ve bu tanıma nelerin girdiği yönündeki hukukî sınırlar, aşağıdaki şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

- Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya (makyaj malzemeleri, takılar, erkeklerin kol düğmeleri vs.)
- Tarafların emek vermeden sahip oldukları mallar (miras, bağış gibi) (Alankuş, 2007: 73-74).

Buna rağmen; Yeni Medeni Kanun’un getirdiği yeni mal rejiminin geriye dönük uygulanmaması, konjonktürel olarak bakıldığında hukukî bir kayıptır. Zira 20-30 yıllık evlilikleri kapsamamıştır. Bu durum hiç kuşkusuz iktidar ilişkileri bağlamında bakıldığında; otoritesini tahkim etmek isteyen gücün, kendi lehine çıkardığı bir karardır. Bugün hâlâ kadınların toplumsal varlıklarına dair söz hakkı; ne yazık ki eril tahakkümün elindedir.

Türk Ceza Kanunu’nun da, kadının konumuna dair geliştirdiği birçok yenilik mevcut olmakla birlikte; farklı bir çalışmanın konusudur.

Cumhuriyetle birlikte kadının kamusal gerçekliğini belirleme yönünde alınan bu kararlar, yetersiz olmakla beraber, bir başlangıç olmayı temsil ettiğinden, son derece umut vericidir.

Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet, kültürden kültüre inşa edilen, yeniden düzenlenebilen bir olgudur. Toplumsal cinsiyet kavramı; bireyin doğduğu coğrafyanın, kendi zihinsel varlığına enjekte ettiği bir zihinsel bilinçdışının ürünüdür. Gündüzden geceye

geçilmesi, mevsimlerin değişmesi gibi doğal bir süreç değil; toplumsal kültür tarafından üretilmiş, tarihi bir bagaj olma özelliğine sahiptir. Thomas Kuhn'un dediği gibi 'dayatılan bir paradigma'dır. Örneğin; iş bölümünün mekânsal ayrımı başlamadan evvel, göçebe toplumlarda kadının konumu oldukça önemli ve belirleyiciydi. Kapitalizmin operasyonel rezervleriyle birlikte; kadın, toplum gözündeki önemini kaybetti. Erkek; evin reisi, dışarda iş bölümünü devam ettiren, mülk sahibi, kadın ise; sadece ev temizleyen ve en önemli özelliği ev içine indirgenmiş emeğinin en somut çıktısı olarak; çocuk bakmakla mükellef olan şekilde tanımlandı. Özetle; toplumsal cinsiyet kavramı bu durumun neden böyle olduğuna aslında böyle olmalı mı, olmamalı mı, değişebilirliğine dikkat çekmekte, ve toplumsal bilginin, kadının aleyhine şekillenme gerçekliğini masaya yatırmaktadır.

Kuşkusuz toplumsal cinsiyetin ürettiği kadınlık ve erkeklik rollerini kitlelere iletmede en etkili araçlardan biri de, kitle iletişim araçlarının en geniş spektruma sahip olan televizyon aygıtıdır. Dolayısıyla televizyonda üretilen haberler başta olmak üzere; dizi, film, reklam gibi tali yayınların tümünde, ataerkil zihniyetin otoritesini pekiştiren yayınlar yapılmaktadır. Her ülke, sahip olduğu farklı kültürel kodlar ekseninde oluşturulan iktidarın varlığını sürdüren mikro yayınlara sahiptir. Bu durum; uzanımsal olarak toplumun medya aygıtlarına ve onları şekillendiren yayın politikalarına yansımaktadır. Bu politikalara uygun hazırlanan haberlerde, toplumsal roller yine ve yeniden üretilmekte; bu ekseninde kitlelerin sosyal kimlikleri, erkek hegemonyasına maruz gördüğü şekilde oluşturulmaktadır. Böylece toplumda birbirinin aynısı ve zaaflarıyla oldukça iyi tanınan kadın kimlikleri yaratılmaktadır. Medya aygıtlarının belli bir backgroundla oluşturduğu kadın prototipi, farklı kanallar ekseninde aynı minvalde ele alınmakta, ve kadın; medya salınımlı toplumsal algıda tektipleştirilmektedir.

Medyada Kadının Temsili

Medya, kısaca; yazılı, sesli ve görsel kitle iletişim araçları olarak tanımlanmaktadır. Ancak; günümüzde teknolojinin gelişim hızı, internet eksenli tüm yenileri de arkasına alarak medyanın içine katmaktadır. Medyanın kaynağı doğrudan veya dolaylı olarak otoriteyken, aktığı yer dolaysız bir şekilde toplum olmaktadır. Kendini toplumla besleyen medya, yine içinde bulunduğu toplumun düşüncelerini yönlendirir, inşa eder ya da yapı bozumuna uğratar.

Medyanın bu gücünün farkında olan güç odakları, ideolojilerini, görüşlerini topluma dayatmak için etkili biçimde medya ve kollarını kullanmaktadırlar. Çünkü hiç kimseyi ya da hiçbir şeyi ciddi ciddi tehdit etmezler, gösterirler (Postman, 2017:28). Bu sebeple kadının medyada nasıl temsil edildiği veyahut nasıl temsil edilmek istendiği, bir zihniyetin fotoğrafını çekme bağlamında oldukça önemlidir. Zira kadının medyadaki temsil biçimi, sadece kadına nasıl bakıldığını değil; dünyayı anlamlandırmadaki bakış açısının da bir göstergesidir. Onarılmamış bu dünya bakışı; kontrolsüz akan medya aygıtları vasıtasıyla kitlelere ulaşır, ve sorgulanmaksızın kitleler tarafından meşru kılınır, en nihayetinde toplumun, kadını zamana ve mekana uyumsuz olmasına rağmen, devam etmiş olmasından haklılık devşiren o bakışla görmesi sağlamaktadır. Toplumsal kanaati oluşturma yönünde, medyanın bu yöndeki fonksiyonu yadsınamayacak kadar büyük bir realitedir.

Sembolik etkileşim ve göstergebilimin hakim olmaya başladığı dünyada; renkler, biçimler, sözcükler, belli kurumları, kavramları ve kişileri temsil etmektedirler. Bu temsiller, temsil edilenlerin toplumsal gerçeklikteki izdüşümünü ve o temsillere atfedilen anlamı, soyut bir şekilde yansıtmaktadırlar. Dahası; bu yere ve anlama meşruluk kazandırır. Bir adım daha ileri giderek şu söylenebilir: farklı temsiller, birbirlerine eklenerek bireyin dünyaya, topluma, insanlara bakışını biçimlendirmektedir. Temsiller, bu bakışın ve genel olarak değerlerin, davranış biçimlerinin sürekli yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır (Alankuş, 2007: 155).

Temsil, felsefik olarak da tarih boyunca tartışılmalı bir ilgi alanı olmuştur. Yunan filozoflarından bu yana temsilin gerçekle ilişkisi ve insanların yaşamlardaki yeri, felsefeden başlayarak gelişen toplum bilimlerinin her birinin çeşitli alanlarında tartışılmalı gelmiştir.

Özellikle de iletişim bilimlerinin farklı alanlarındaki çalışmalarının ivme kazandıkları 20.yüzyıl başlarından bu yana, kolektif temsillerin stereotiplerin (tektipleştirmelerin) oluşmasının başlıca etkeni olarak ortaya çıktıkları bilinmektedir. Walter Lippmann, ‘stereotipleri’ zihinlerde oluşan ve bireyin gerçekle ilişki kurmasında dolayimsal bir aracı rolü üstlenen imgeler olarak tanımlamaktadır. (Alankuş, 2007: 155). Genel olarak sanat, özel olarak da edebiyat incelemeleri, çok eski çağlardan itibaren, gerçek ile temsil arasındaki ilişkiyi ve farklı yansıma/yansıtma türlerini açıklamada, adını kullanmasalar bile

bu kavramdan yararlanmışlardır. Ancak Amossy ve Herschberg Pierrot'nun da altını çizdikleri gibi (1977), özellikle de sosyoloji, sosyal psikoloji ve dilbilim-göstergebilim alanındaki çalışmalar, basmakalıp tipler/stereotipler konusunda iki önemli bulguyu ortaya koymuşlardır: bunlardan ilki belli ölçüde bir algılama ve okuma aracı oluşturmaları, ikincisi ise, özellikle de 'öteki'ler konusunda, yani bireyin kendisi dışındaki farklı kimlikler konusunda önyargıları oluşturmalarıdır. Bu ikinci bulgu, ırkçılık ve ayrımcılık üzerine yapılan araştırmalarda temsillerin, stereotipleri oluşturma ve böylelikle önyargıların süregitmelerini sağlamadaki belirleyici rolünü açıkça ortaya koymuştur (Alankuş, 2007: 155-156).

Gerek genelde temsil ve stereotipler üzerine yapılan çalışmalar, gerek toplumsal cinsiyet olgusunu irdelemeye yönelik olan ve ortaya çıktıkları 1970'li yıllardan bu yana 'kadın araştırmaları', 'feminist araştırmalar' ve 'toplumsal cinsiyet araştırmaları' biçiminde farklı adlar altında sürdürülen araştırmalar, feminist kuramlarla iletişim kuramlarını harmanlayarak, medyada kadınların, farklı temsil biçimleri üzerine yoğunlaşmışlardır (Alankuş, 2007: 156).

Şüphesiz medyada üretilen her iletinin söyleminde ve gösteriminde kadınların temsil biçimlerinde de farklılıklar vardır. Araştırma konusu, televizyon haberleri olduğundan; bizi ilgilendiren kısım televizyon ana haberlerindeki görsel imajlardır. Bergson'un da dediği gibi televizyonda temsil anlık görüntüler üzerine kuruludur. Örneğin 'Biber el yakıyor' diye bir haber yapıldığı takdirde, röportajların kitlesini kadınlar oluşturmaktadırlar. Pazara çıkmak, mutfakla ilgilenmek kadının görevleri olarak tanımlandığından, bu şekilde ele alınan haberlerde, erkeklere mikrofon uzatılmıyor.

Oysa ataerkil toplumda eve parayı getiren, evin geçimini sağlayan erkek olarak kabul ediliyor, pekala burada bir erkekle röportaj yapılması gayet doğal olabileceken, kadına yüklenen ev içi vazifenin devam ettirilmesi bağlamında, bu yönde oluşmuş mevcut algının devamiyeti sağlanmaktadır. Görüldüğü üzere son derece çelişik gözükken bu durumun altı eşelendiğinde; aslında kadının ev içi hapsinden daha büyük bir travmayla karşılaşmaktadır. Mülkiyetin ellerinde olamayacağı tüm alanlarda, gerek ev içi, gerek ev dışı olsun, mikrofon daima kadına uzatılmaktadır.

Bulgular ve Değerlendirilmesi

İncelenen yayın süreci şu şekildedir;

Tablo 1: Ana Haber Bültenlerinin başlangıç ve bitiş saatleri

Televizyon Ana Haber Bültenleri	Başlangıç Saatleri	Bitiş Saatleri
ATV	19.00	20.00 (haber öncesi kuşağı yok)
CNNTÜRK	18.00	20.00 (haber öncesi kuşağı yok, 2 parça halinde veriliyor)
FOX	19.00	20.00 (haber öncesi kuşağı yok)
STAR	18.45	20.00 (haber öncesi kuşağı var)

Son dakika haberleri, özel haberler, reklamlar, birazdanlar, canlı yayınlar ve spiker yorumları süreler dahilidir.

Tablo2: Ana haber bültenlerinde yayınlanan ortalama haber sayısı

Televizyon Ana Haber Bültenleri	Yayınlanan Ortalama Haber Sayısı
ATV	28
CNNTÜRK	49
FOX	27
STAR	34

Haber önü kuşağı dahildir.

Tablo3: Ana haber bültenlerinde kadın temalı haberler

Televizyon Ana Haber Bülteni	Kadın Öğeli Haberler
ATV	4
CNNTÜRK	22
FOX	1
STAR	15

6 Ekim 2018- 12 Ekim 2018 ile sınırlıdır. Haber önü, özetlerde çıkan haberlerde dahildir

Tablo4 Örnek haber başlıkları

Haber Başlıkları	Yayınlandıkları Haber Bülteni
Yasak Aşk Cinayeti	Star Tv
Yaşlı Kadına Dolandırıcı Tuzağı	ATV
Yük Taşıma Yasağı	CNNTURK
Çocukları İçin Yanan Evine Koştı	Star Tv

Tablo5 Örnek haber başlıkları

Haber Başlıkları	Yayınlandıkları Haber Bülteni
Papadan Kürtaj Açıklaması	CNNTURK
Otobüste Taciz Davası	CNNTURK
Futbol Sahasında Meydan Dayağı	Star Tv
Pazara Gidiyorum Dedi Dönmedi	CNNTURK- Star Tv

ATV Ana Haber Bültenlerinde Kadın

ATV ana haber bülteninde 6 Ekim 2018-12 Ekim 2018 tarihleri arasında toplam 199 haber yayınlanmıştır. Ana haber bülteni ortalama süresi 49 dakikadır. 199 haber içinde sadece 4 tane kadın odaklı haber bültende yer bulmuştur. Bu da toplam sürede kadın haberlerinin yer alması %2.01 oranına denk gelmektedir. ATV haberlerinde daha çok politika ve ekonomi haberleri yer almış durumdadır. Özel yayıncılıktan çok kamusal bir yayıncılık yaptığı saptanmıştır.

‘Yaşlı Kadına Dolandırıcı Tuzağı’, ‘Genç Mimar Türkiye’nin Gururu Oldu’, ‘Taciz Öfkesi’ ve Can Kırıkları dizisinin oyuncularıyla yapılan röportaj çalışma tarihleri arasında yayınlanan haberlerdir.

Örnek haber: Taciz Öfkesi/Tacizciye Meydan Dayağı

Suriyeli bir gencin, evine doğru giden kadını taciz etmesinin ardından mahallelinin genci darp etmesi olayıyla ortaya çıkan haberde; taciz olayı, etnisite tandanslı lanse edilmektedir. Tacizin vurgusu yapılmayarak; mahallelinin öne çıkarılan Suriyeli bir adamın linç edilmesi haberin iskeletini teşkil etmektedir. Kadın yine bu haberin içeriğinde ‘mağdur’ konumundadır.

Örnek haber: Genç Mimar Türkiye’nin Gururu Oldu

24 yaşındaki yüksek mimar Saadet Yüncü Mars’ta mimari çalışmalara katılmaya hak kazanan ilk Türk olduğu bildirilmektedir. Medya içerisinde yer alan

haberlerde cinsiyetçiliğin en az yapıldığı haber kategorilerinde; bilim-teknoloji ve sağlık haberleri yer almaktadır.

CNN TURK Ana Haber Bültenlerinde Kadın

CNN TURK ana haber bülteninde 6 Ekim 2018-12 Ekim 2018 tarihleri arasında toplam 346 haber yayınlanmıştır. Anahaber bülteni ortalama süresi 1 saat 7 dakikadır. 346 haber içerisinde 22 tane kadın odaklı haber yer almıştır. Toplam haber sayısının %7.35'idir. Tematik haber kanalı olması sebebiyle çalışmaya dahil edilen CNN TURK kanalı çalışma kapsamında yer alan diğer 3 kanaldan daha farklı haberleri de bültenine taşımıştır. İstismar, cinayet gibi adli olayların verildiği haberlerde Star tv'de olduğu gibi magazinsel bir yaklaşım saptanmamıştır. Spiker Buket Güler haber yorumlarında objektif duruş sergilemiştir. Hayatın içinden de haberler bültende yer alırken; mezkur kanalın, çalışma kapsamında diğerlerine nazaran daha fazla çeşitlilik gösteren bir kanal olması bulgulanmıştır.

Örnek Haber: Iğdır'da Kadın Cinayeti

.....Iğdır'da yaşayan kadın baba evine döndü. Abisiyle kavga etti. Abisi kız kardeşini pompalı tüfikle öldürdü. Kadın olay yerinde hayatını kaybederken abisi polis tarafından aranıyor.

Ülkemizin kanayan yaralarından biri olan töre cinayetlerinin 21.yüzyılda hala yaşanıyor olması, toplumumuzun utanç verici yanısıdır. En az bu cinayetler kadar kötü olan şey ise medyanın bu konuda gerekli bilgilendirmeleri yapmamasıdır.

FOX TV Ana Haber Bültenlerinde Kadın

FOX TV ana haber bülteninde 6 Ekim 2018- 12 Ekim 2018 tarihleri arasında toplam 189 haber yayınlanmıştır. Ana haber bülteni ortalama süresi 45 dakikadır. 189 haber içerisinde sadece 1 adet kadın odaklı haber yer almıştır. Bu da toplam haber sayısının %0,52'sidir. Yer alan haber ise 'Meme Kanseri Farkındalık Gecesi'dir. Diğer kanallarla karşılaştırıldığında yayın politikasına en yakın kanal olan Atv'de 4, CNN TURK'te 22, Star Tv'de 15 haber yer alırken 1 adet haber sayısı oldukça azdır.

Ve özgürlükçü düşünceye en yakın kanallardan olduğu iddiasını taşıyan Fox Tv'nin araştırma kapsamı tarihlerinde cinsel taciz, cinsel istismar, kadına şiddet ve kadın cinayetleri meydana gelmişken, sadece bir farkındalık gecesi haberinin yer alması, Türk medyasının kadınlara karşı kayıtsız kaldığının örneğidir. Yer alan tek

haber 7 Ekim Pazar günü hafta sonu spikeri Gülbin Tosun tarafından sunulmuştur. Çalışma tarihi kapsamında Fatih Portakal'ın bültenlerinde kadınlara yer verilmemesi düşündürücü ve üzücüdür. 'Hayatın İçinden Fox' sloganına uymayan bülten özel yayıncılık ve muhalif duruşunu spiker yorumlarıyla göstermektedir. Peki sadece doğruyu çarpıtmak mı yanlış, yoksa görmezden gelmek de yanlışta girmekte midir? Haberciliğin bir kamusal hizmet olduğunu unutmadan cevaplayacak olursak görmezden gelmenin de kendi içinde etik olmadığı açıktır.

Konuya bir başka açıdan bakacak olursak; Türkiye'nin gündemini öğrenmek isteyen bir yabancı Fox Tv ana haber bültenini izlediğinde kadının hiç yer almadığını görecektir, hiç başarı elde etmiş bir kadın olmadığını düşünecektir.

STAR TV Ana Haber Bültenlerinde Kadın

STAR TV ana haber bülteninde 6 Ekim 2018-12 Ekim 2018 tarihleri arasında toplam 242 haber yayınlanmıştır. Ana haber ortalama süresi 60 dakikadır. 242 haber içerisinde 15 adet kadın odaklı haber yer almıştır. Bu da toplam haber sayısının %6,198 'idir. 15 haber içerisinde 'haber önu' kuşağında tekrarlanan haberler de yer almaktadır. 15 haber taciz, istismar, şiddet ve cinayetlerden oluşmaktadır. Haber sayısının araştırma kapsamındaki diğer iki kanaldan daha fazla olması araştırmanın yola çıkışı olan kadının medyada yer almaması, yahut az yer almasına ışık tutmamaktadır. Kadının medyada yer alması sadece mağduriyetler üzerine mi olmalıdır? Kadın medyada yer alırken haber niteliği önemli değil midir? Bu soruların cevabı ne yazık ki izlenen bültenlerde olumsuz olarak yanıtlanmakta, ve farklı bir çalışmanın konusudur.

Örnek haber: İstanbul Bağcılar'da Tecavüz Dehşeti

"Apartmana peş peşe geldiler, iddiaya göre 44 yaşındaki zihinsel engelli kadına cinsel istismarda bulundular. 4 kişi kapı kapandığı için içeri giremezken göz altına alınan 2 şüpheliden biri suçunu itiraf etti."

Örnek haber2: Çocuklarının Gözü Önünde Kurşun Yağdırdı

"Evli çift tartışmaya başladı. Koca belindeki silahı çıkardı, eşini bacaklarından vurdu. Camdan bağırarak 'baba yapma' diyen çocuklarına aldırış etmedi."

Örnek haber3: Eşini Çocuğunun Önünde Yüzünden Bıçakladı

"Kapının geç açılmasına sinirlenen baba karısını çocuğunun gözü önünde yüzünden bıçakladı."

‘Bu Çocuk Bunu Nasıl Unutsun’

Anne yüreği dayanmadı. Oğlu yüzünü görmesin diye arkasını döndü. Küçük çocuk şaşkınlıklar içinde kaldı.”

Örnek haber4: Koca Dehşetinin Son Kurbanı Şeyda

“Eşinden ayrılmak isteyen Şeyda Yıldız, kendisine iş buldu ve yeni bir hayat kurdu. İşe giderken kocası yolunu kesti ve sokak ortasında ekmek bıçağıyla öldürdü.

‘Öz babaları onları annesiz bıraktı.’

Örnek olarak verilen 4 haberde de kadınlar mağdur olarak yer almaktadır. Örnek haber 2,3 ve 4’te ise adli olaylar magazinselleştirilerek verilmiştir. Zaten vahim olan olaylarda drama yaratmak, magazinsel biçimde vermek ne kadar etiktir?

Yine örnek haber 3 ve 4’te kadının anneliği vurgulanmıştır. Toplumumuzda anneliğin herkes için özel bir yeri vardır, bu reddedilemez bir gerçektir fakat kadın her şeyden önce bir bireydir.

Yaşanılan olayda(bknz.örnek haber3) bir insan hayatı boyunca unutamayacağı bir travmaya maruz kalırken haber ne yazık ki kadının çocuğu çerçevesinde verilmiştir. Bu durum toplumsal algının, hali hazırda kadının biyolojik gerçekliği üzerine tahkim edilen annelik vurgusunu sürdürme yönünde devam edildiğinin bir göstergesidir.

Haberler verilirken reyting kaygısı güdüldüğü bu yüzden de adli olayların bile magazin haberleri gibi sunulduğu saptanmıştır.

Çalışma kapsamında belirtilen gün ve kanallarda izlenen toplam haber sayısı 976’dır. Toplam haber sayısı içinde sadece 42 adet kadın odaklı haber yer almıştır. Niceliksel olarak; toplam haberin %5.1’i kadar kadınlara yer verilmiştir.

Kadınlar;

Üçüncü sayfa haberi olarak %1,43

Anne rolü %1,02

Bilim insanı %0,10

Magazin unsuru %0,717

Diğer unsurlar %1,74 olarak yer almışlardır.

SONUÇ

Televizyon insanoğlunun geliştirdiği en etkili kitle iletişim aracıdır. Bu etkili iletişim aracının iyi ya da kötü yönde kullanılması belli grupların, önderlerin elindedir. Medya ve en temelde televizyon, toplumda yer eden hakim söylemin ideolojik aygıtlarından olup; egemenlik ilişkilerini sürdüren bir nitelikte hareket etmektedir (Althusser, 1994:37). Kamusal alanda kadının konumunun ataerkil bir motivasyonla oluşturulan ideolojik aygıtlarında değişmemiş olması, toplumsal ilişkilerin yansımaya bir örnek teşkil etmektedir.

Toplumda egemenlik ilişkilerini elinde bulunduran fallokrasi, totaliter vasfı gereği bu durumu devam ettirmeyi istemekte; ve bu nedenle amaçları doğrultusunda yönlendirilebilir bir kadın prototipi oluşturmaktadır. Bu prototip, şiddet ve cinayetin konusu olması itibarıyla fiziksel anlamda güçsüz; istismar, taciz ve tecavüzün konusu olması itibarıyla zihinsel olarak güçsüzdür. Kadının güçsüzlüğü, öne çıkan haberlerde ağırlıklı olarak, farklı şekillerde tekrar tekrar işlenmektedir. Bilim ve sanat alanında başarılarıyla yer eden kadın prototipiye oldukça az miktarda olmakta; ve toplumsal algının beklentisini karşılayacak bir değer ifade etmemesiyle tekrar edilmekten uzaktır. Şüphesiz profilin değişmesi, algının kadına olumlu yer veren haberi tekrarlaması, ve aynı minvalde haberleri imlemesiyle mümkün olacaktır.

İzlenen haber programlarından çalışma kapsamındaki kanalların ikisi olan Atv ve Fox ana haber bültenlerinde, kadına yönelik benzer yaklaşımlar gösterildiği saptanmıştır. Bununla beraber kadın odaklı habere hiç yok denecek kadar az yer verilmiştir. Star ve Cnntürk ana haber bültenlerinde ise kadına diğer iki kanala oranla daha çok yer verilmiştir. Nicelik itibarıyla kadın konulu haberlere fazla yer verilmesinden ziyade; kadınların gündeme nasıl taşındığı önem arz etmektedir. Star tv’de kadın haberlerinin çok yer alması haber içeriğine bakıldığında önemini kaybetmektedir. Kadın bu bültende magazinsel boyutta ele alınmış ve kadın haklarının göz ardı edildiği saptanmıştır. Ve kadın, çoğu haberlerde ‘mağdur, anne, gariban, eş’ rolünde karşımıza çıkmaktadır. Bu da çalışmanın ‘Kadın medyada anne-mağdur ve cinsel meta’ olarak yer almaktadır hipotezini doğrulamaktadır.

İzlenen bültenlerde haberlerin hem biçiminin hem içeriğinin eğlenceye dönüştüğü kanıtlanmaktadır. Haberlerde anne rolünün öne çıkması kadının aktör değil de edilgen olarak yer aldığını göstermiştir. Aynı zamanda kadın, merkezi bir

önem arz etmekten ziyade, vurgulanmak istenen bir algının konusu durumundadır. Söz gelimi bir cinayet haberinde kadın vurgusunun geçmesi, kadının bireysel varlığıyla ilgili olmamakta, aksine cinayetin bir metası, ve olgunun konularından bir konu olduğunu göstermektedir. Kadının kimliğinin temsili sorunlu bir alan olmakla beraber; toplumdaki mevcut eril bakış açısından oluşturulmuş algıda, bu sorunlu kimlik medyanın tüm envanterleriyle kendini dayatmakta, ve en nihayetinde algısal bir gerçeklik halini almaktadır.

Televizyon, okuma-yazma eğitimi gerektirmeyen toplumsal bir araçtır. Herkese ulaşabilme, hitap edebilme özelliği her ne kadar olumlu olarak gözükmektedir; her bireyin, toplumun, ulusun kültürel deneyim ve birikimleri farklıdır ve bu yüzden de farklı algılanmaktadır. Söz gelimi ilk etapta teknolojik harikası olarak evlere giren televizyon, çok geçmeden ahlakını da getirmiş, ve iktidar ilişkilerini belirleme yönündeki gücü kullanılmıştır. Televizyonun kitlesel homojenizasyona en müsait alanı olarak haber programları; bu nedenle herkese hitap edebilmeli, ortak bir dil ve bakış açısı oluşturabilmelidir. Bunun tersine, belli amaçlar doğrultusunda televizyon, kamuoyu oluşturma kaygısının bir malzemesi haline almıştır. Bu eğilimi de daha fazla kitleye pazarlamak, ve albenisi artırma amacıyla, son derece dramatik ve magazinsel bir anlatımla yapmaktadır. Zira olaylara yorum yapmak, drama oluşturmaktan zor ve tehlikelidir. Tehlike basının özgür olmamasından kaynaklanmaktadır. İzlenen üçüncü sayfa haberlerinde ısmarlama çözümler sunulması, problemler hakkında asıl sorular sorulmaması kanalın kendini güvene almasıyla alakalı ve en nihayetinde iktidar ilişkisinin bir uzantısı olduğunun somut bir göstergesidir. O yüzden hepimiz, bireylerden oluşan bir kütlenin parçası olarak kalmak yerine, kendi düşüncelerimizi sakınmaksızın dile getirebilmeliyiz (Goldman, 2006 : 92).

Televizyon, insanakışmen enformasyon, büyük oranda dezenformasyon sağlayan bir iletişim aracıdır. Nitelikli bilgilere sahip olunmaması, verilen bilginin enformasyon değeriyle, dezenformasyon değeri arasındaki makası daraltmaktadır. Kitle, kendilerine sunulan haberler içerisinde neyin yorum olduğunu ya da objektif bir haber olduğunu anlayacak bir süzgece sahip olmadığı takdirde; toplumsal algının televizyon aracılığıyla yönlendirilmesinin muhatabı olmaya devam edecektir.

Kadının medyada temsili üzerine çalışırken ve çözüm üretirken en temel sorunun kadının varlığının bu alanda az olmasından kaynaklandığı saptanmıştır.

Spikerleri kadın olan CNNTürk ve Star Tv ana haber bültenlerinde kadın haberlerine daha çok yer ver verilmesi tesadüfi değildir. Bu iki kanalda kadın karar mekanizmasında yer aldığından haberleri bültenlerine taşımaktadır. Kadınların medya sektöründe yönetici, eğitici statülerinde yer almaları, kadınların temsil ve kimlik sorunları açısından doğru ifade edilmelerine olanak sağlayacaktır.

Yine araştırma sonucunda cinsiyet eşitsizliği, toplumsal yapı hakkında toplumun eğitilmesi gerekliliği saptanmıştır. Kadınların doğru temsille kitle iletişim araçlarında yer almaları toplumun algısının değişmesiyle mümkün olacaktır. Çünkü iletişim araçlarında kadınların varlığını ciddiye almamak, kadını kültürel, bilimsel konularda fikir ve karar sahibi görmemek telafi edilemez büyük zararlar doğuracaktır. Kadınlara karşı var olan kültürel savaşta kadınlar mağlup olurlarsa toplum mağlup olur.

KAYNAKÇA

- Aksu, B., Günal A. (2016). 90'larda Türkiye'de Feminizm. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Alankuş, S. (2012). Kadın Odaklı Habercilik. IPS İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Althusser, L. (1994). İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Aslan, E. ve Tavşancıl, E. (2001). İçerik Analiz ve Uygulama Örnekleri. Epsilon Yayınları: İstanbul.
- Doğramacı, E. (1989). Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü. Türkiye İş Bankası Yayınları: Ankara.
- Goldman, E (2006). Dans Edemeyeceksem Bu Benim Devrimim Değildir. Agora Kitaplığı: İstanbul.
- Goloğlu, M. (1972). Türkiye Cumhuriyeti 1923. Başnur Basımevi: Ankara.
- İlyasoğlu, A. (2015). Örtülü kimlik. Metis Yayınları: İstanbul.
- Tekeli, Ş. (1995). 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar, Ekin Yayınları: İstanbul.
- Tosun, G. E. (2007). Çocuk Odaklı Habercilik, IPS İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul

İNTERNET HABERLERİNDE ŞARBON: HABERTÜRK, MİLLİYET, HÜRRİYET GAZETELERİNDEKİ ŞARBON HABERLERİNİN İÇERİK ÇÖZÜMLENMESİ

Çağatay Arı

Araştırmanın Konusu:

Şarbon hastalığı nedeniyle ortaya çıkan kriz ve risk ortamının Türk basınında yer alan haberlere yansımaları.

Araştırmanın Amacı:

Araştırmanın genel amacı, 14 Ağustos ve 14 Eylül Tarihleri arasında etkisini gösteren şarbon hastalığı nedeniyle Türkiye’de var olan kriz ve risk ortamının Türk basınında yer alan haberlerle nasıl konu edildiğinin incelenmesi ve basının yansıtma dilindeki farklılık ve benzerliklerin saptanması.

Araştırmanın Önemi:

Araştırma bu tür krizlere Türk basınının nasıl, ne şekilde ve ne kadar yer verdiğini saptamak, basının kriz ortamındaki tutumunun çözümlenmesi gelecekte yaşanacak diğer olası kriz anlarındaki tutumlarının öngörülmesine, geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Yöntemi:

Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Söz konusu gazetelerdeki şarbon haberleri incelenerek hem niceliksel (haberlerin sayısı, konu içeriği, kaynakları vb.) hem de niteliksel (haberlerin içeriği, fotoğraflı haberler vb.) analizler ortaya konulacaktır. Bu analizler sonucu elde edilen sayısal veriler incelenecek ve bulgular ortaya konulacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları:

Şarbon vakalarının 14 Ağustos tarihi sonrası basına yansımaya başladığı için, yapılan şarbon haberlerinin incelemeleri 14 Ağustos – 14 Eylül arasındaki 32 günlük süreci kapsayacaktır.

Araştırmada HaberTürk, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri incelenecektir.

Özet

Bu makalenin konusunu şarbon nedeniyle Türkiye’de hastalanma vakalarının yaşandığı süreçte var olan kriz ve risk ortamının Türk basınında yer alan haberlerle nasıl yansıtıldığı oluşturmaktadır. Bu amaçla 14 Ağustos – 14 Eylül 2018 tarihleri arasında Türkiye’de yaşanan şarbon vakaları ile ilgili gelişmeleri konu alan haberler içerik çözümlemesi yöntemiyle incelenmektedir.

Makalede iletişim kavramı ve alt terimleri tanımlanarak, kitle iletişiminde haber üretim süreci ve haber üretiminin toplumsal etkilerinin üzerinde durulmuştur. Ayrıca kitle iletişim araçlarının şarbon hastalığına yaklaşım biçimleri incelenerek HaberTürk, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin web sayfalarının şarbon vakası haberlerinin içerik çözümlemesi ile incelenmiştir.

İncelemeler sonrasında gazetelerin ideolojik çizgileri doğrultusunda şarbon vakaları ile ilgili haberlerin konu içeriklerinin, haber kaynaklarının benzerlik ve farklılıkları belirlenmiş. Aynı zamanda gazetelerin şarbon hastalığı ile ilgili uyarı ve önlemlere, güvenilir haber kaynaklarının söylemlerine yer verirken kullandığı olumlu/olumsuz içerik ve haber başlıklarına yer verip vermediği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şarbon, İçerik Çözümlemesi, Kitle İletişim, İletişim, Şarbon Vakaları, Türk Basını, Kriz Yönetimi

Giriş

Salgın hastalıklar, yüzyıllardır bölgesel ve küresel ölçekte insan sağlığını etkileyen, tehdit eden ve toplumsal sistemin işleyişini etkileyebilme gücüne sahip hastalıklardır. Özellikle bir toplumda salgın hastalığın ortaya çıktığı dönemde bilgilendirme, uyarılar ve bilinçlendirme faaliyetleri zamanında ve yeterli düzeyde yapılmadığı ve hastalığın daha geniş bir alanda daha fazla insan için bir tehlike oluşturabilme riskine karşı gerekli koruyucu ve önleyici önlemlerin alınmadığı durumlarda bir salgın hastalık, bir kriz ortamının ortaya çıkmasına neden olan doğal bir felaket haline dönüşebilmektedir.

Kriz durumları bölgesel işbirliğini zorunlu kılan ve bu süreçte krizi yönetenlerle güçlü ve sağlam bir etkileşimin kurulmasını gerektiren olaylar olduğu için şarbon hastalığının Türkiye için bir tehdit oluşturduğu bir süreçte sağlıklı bir bilgi akışının sağlanması önem kazanmaktadır. Hastalıkla ilgili

bilgiler (özellikleri, belirtileri, bulaşma koşulları vb.), hastalığın taşıdığı riskler ve yaratacağı olumsuz sonuçlar konusunda ilgili taraflar arasında mesaj alışverişini sağlayabilecek geniş kitleleri etkileyebilme gücüne sahip olan en etkin iletişim kanallarından biri gazete, televizyon, radyo vb. haber ileten kitle iletişim araçları olmaktadır.

Özellikle yazılı ve görsel basın, ilettikleri haberlerle yaşanan gelişmelerle ilgili gerçekliği yeniden kurarak yaşanan kriz ve risk ortamını toplumsal, siyasi, ekonomik, bilimsel ve tıbbi boyutlarıyla kamuoyunun gündemine taşımaktadır ve toplumun salgın hastalıkla ilgili olumlu tutum ve davranış biçimleri geliştirmesinde etki gücüne sahip bulunmaktadır. Bu araştırmanın konusunu da şarbon hastalığının Türkiye’de ilk olarak ciddi sağlık sorunlarına yol açtığı süreçte yaşanan çok boyutlu kriz ve risk ortamının Türk yazılı basınında yer alan haberler ve bu haberlerin kitlelere iletilme biçimi oluşturmaktadır.

Haber, toplumun belirli olaylar ya da olgularla ilgili algılayışını etkileyen yazılı basının ürettiği en önemli iletilerden biridir ve bu nedenle bu çalışmada farklı ideolojilerle yapılandırılan ve şarbon hastalığıyla ilgili farklı konu içeriklerine sahip haberlerin yaşanan krizle ilgili algılamaları etkileme biçiminin nasıl olabileceği ortaya konmaya çalışılmıştır.

İletişim Ve Kitle İletişim

İletişim, temelde yaşamın merkezinde yer alan, var olduğumuz andan itibaren kendimizle ve çevremizle ilişkilerimizi düzenleyen bir olgudur. İletişim, insanın çevresini anlamak ve kendisini ifade etmek amacıyla vücut dilini kullanarak aktardığı iletilerden teknolojik araçlarla aktarılan iletilere kadar son derece geniş bir alanı kapsamaktadır.

İletişim, kaynak ve alıcı arasında kurulan ilişkiye göre konuşma diline göre tanımlanmakta ve kişiler arasında kurulan bireysel iletişimden, yazılı, görsel ve işitsel iletişim araçları kullanılarak yapılandırılan kitle iletişimine geçilince konuşma dilinden farklı bir biçim almaktadır.

İletişim Kavramı Tanımları

Farklı anlamlar çağrıştıran iletişim sözcüğü en genel anlamıyla duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasını ifade etmektedir.(TDK Türkçe Sözlük, 1998, s. 1067)

Latincedeki anlamı “communa”, “de communis”, “communicare”. Kelimelerden anlaşılabilceği gibi bir ortaklığı, toplumsallaşmış olmayı, birlikteliği, iştirak haline gelmiş olmayı kapsamakta; dolayısıyla, iletişimi hem bireyler arasında bir süreç olarak, hem de bunlar aracılığı ile toplumsal düzeyde bir süreç olarak ifade edebilmektedir. İletişim, insanın türsel özelliği olan toplumsallaştırıcılığının bir yansımasıdır(Oskay, iletişim tanım, 2000, s. 310).

Birbirlerine ortamlarındaki nesnelere, olaylar, olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirine aktaran, aynı olgular, nesnelere, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce, duygu bildirimlerine iletişim adı verilmektedir. (Oskay, 1999, s. 15)

Kısacası iletişim, kişiler arasında kurulan sözlü ya da sözsüz ilişkiden, tarihsel süreç içinde değişim ve aynı zamanda gelişim gösteren radyo, televizyon, gazete gibi kitle iletişim araçları ve günümüzde iletişim teknolojileri olarak adlandırılan bilgisayar, telefon ve uydu gibi araçlar ile yapılan ileti alışverişini yansıtan ilişkiye kadar büyük bir süreci içine alan, kapsamı oldukça geniş bir etkinliktir.

Kitle İletişimi

Günümüzde hayatın önemli bir parçası haline gelen kitle iletişiminde iletiler, alıcı durumunda bulunan kitleye, kitle iletişim araçlarıyla aktarılmaktadır ve kitle iletişimi bu süreçte sahip olduğu bazı özelliklerle toplum yaşamını biçimlendirmektedir.

Kitle İletişimine Geçiş

İletişim olgusu “kitle” kelimesi ile birlikte kullanılarak kendi içinde farklı anlam ve özelliklere sahip, kişilerarası iletişimden farklı olarak ayrı bir süreci ifade eder.

Kişilerarası iletişimden toplumsal boyuttaki iletişime geçişte üç aşamadan söz edilebilir:

a) İlk aşama küçük gruplar içinde bireyler arasındaki iletişimler aşamasıdır. Bu iletişimlerin toplumsal boyutu toplumda geçerli kurallara göre gerçekleştirilmelerinden ve toplum yaşamının temel etkinlikleriyle ilgili olmalarından kaynaklanır.

b) İkinci aşama bireysel iletişimlerin zamanda ve mekânda birbirine eklendiği, gruplar ve örgütler arası iletişimlerin belirlendiği aşamadır. Bu aşamada örneğin, aile içindeki ilişkilerden kuşaklararası iletişimin, toplum düzeni ve işleyişi ile ilgili bireysel kanaatlerden kamuoyunun ve politikaların belirlenmesi, alış-veriş ilişkilerinden pazarın oluşması söz konusudur.

c) Üçüncü aşama ise, ikinci aşamadaki iletişimlerin bir toplumsal iletişim aracıyla –özellikle de kitle iletişim araçlarıyla- yinelenip yaygınlaştığı aşamadır. Bu aşamada aynı zamanda doğrudan doğruya toplumun tümünü hedefleyen iletişim türleri bulunur: Eğitim ve öğretim kurumları, eğitim televizyonu, kamuoyunun araştırılması ve duyurulması, kamuoyu oluşturmaya yönelik propagandalar, mitingler, grevler, protesto yürüyüşleri, reklamlar, ekonomi haberleri vb. (Zıllıoğlu, 2003, s. 88)

Kitle İletişiminde Haber Üretim Süreci Ve Haber İletiminin Toplumsal

İnsan yaşamı çeşitli ileti kaynaklarından beslenen ve sonuç olarak yeni bilgi ve anlamlarla sürekli donatılan iletişimler bütünü olarak düşünüldüğünde kitle iletişim araçlarının bu sürece olan etkisinin çok önemli ve büyük olduğu görülmektedir.

Toplumsal boyutta iletişim ve etkileşimi sağlayan kitle iletişim araçları aracılığı ile bireyler belirli olgu, olay ve gelişmelerle ilgili bilgi edinir ve benimserler. Kitle iletişim araçlarının en temel işlevlerinden biri olan bilgi aktarma işlevi büyük ölçüde haber söylemine dayandırılarak yapılandırılmaktadır. Görsel ya da işitsel olarak yapılan haberler, toplumsal işlevlerin yerine getirilebilmesi için gereken işlevlerin önemli bölümlerindedir.

Haber Değeri Kavramı

Haber üretimi sürecine ilişkin yaklaşımlar, haber içeriğine etki eden faktörlere yükledikleri farklı önem ve değer ile haber üretim sürecine yeni açılımlar getirmektedir. Liberal görüş, haber değerini ‘bir olay / olgunun kamu yararı açısından öneminin belirlenmesi’ olarak açıklarken ağır basan yanında kamunun yer aldığını söylemektedir. Eleştirel görüş, haber değerinin belirleyicisinin haber medyasının seçkinleri olduğunu belirtmektedir. Bu görüşe göre, neyin kamunun bilgisine sunulmasının yararlı ve doğru olduğuna karar verilirken egemen güç / iktidar çıkarları ve medyanın önceliklerinin etkin olduğu vurgulanmaktadır. (Karaduman, 2006)

Haber seçimi ve haberdeki gerçekliğin tekrar kurulması sürecinde öncelikli haber değerinin ne olduğu tartışmalı olmakla beraber özellikle yazılı ve görsel basında “olumsuzluk” değeri taşıyan haberlerin büyük oranda yer aldığı görülmektedir.

Kitle İletişim Araçlarının Şarbon Hastalığına Yaklaşım Biçimi

Şarbon, ot yiyen hayvanlardan insanlara temas, solunum, seralar ve toprak yoluyla bulaşan bir bakteri türüdür. Derideki yaralara temas eden bakteri, başta halk diliyle bilinen çoban çıbanı şeklini alır ve tedavi edilmezse birkaç gün içinde büyüyerek sertleşir. Ateş, bulantı, kusma gibi belirtiler gösterir. Hastalığın ilerlemesi sonucu ölümlerle sonuçlanabilir.

21.yüzyılda teknoloji ve tıp alanında gerçekleşen yeniliklere ve bu yeniliklerin insan sağlığına yaptığı olumlu etkilere rağmen, salgın hastalıklar küresel ölçekte insan sağlığını tehdit edebilecek boyutlarda devam ediyor. Yakın geçmişte yayılma tehlikesi gösteren deli dana hastalığı, Şiddetli Akut Solunum Sendromu, AIDS ve son olarak alt tipleri çok uzun zaman önce ortaya çıkan ancak 2003 yılından itibaren tekrar insan sağlığını tehdit etmeye başlayan kuş gribi hastalığı yerel ve küresel bir risk unsuru olmayı sürdürmüştür. Bu hastalıklar halen bile tıbbi, bilimsel, toplumsal, siyasal ve ekonomik boyutları ile medyanın, buna bağlı olarak da dünyanın gündemini işgal etmektedir.

Küresel sağlığı tehdit eden şarbon ve benzeri hastalıklar için çözüm yolları aranırken çeşitli risklerin söz konusu olduğu ve risk olgusunun üzerine gidilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Risk kavramı bir tehlikenin gerçekleşme olasılığı olarak düşünülebilir ve bu bağlamda şarbon hastalığının ölümlere yol açarak yayılma olasılığının tüm dünya için büyük bir risk oluşturduğu bir süreçte sürdürülen iletişimin sağlıklı şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Bu süreçte kitle iletişim araçları verdikleri haberlerle kamuoyunu bilgilendirerek ve bilinçlendirerek yapıcı bir görev üstlenebilir.

Habertürk, Milliyet Ve Hürriyet Haber Sitelerinde Yer Alan Şarbon Haberleri İle İlgili İçerik Çözümlemesi

Bulgular:HaberTürk, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin haber sitelerinde 14 Ağustos – 14 Eylül 2018 tarihleri arasında yayınlanmış 30 günlük zaman dilimini kapsayan nüshaları içerik çözümlemesi kapsamında niceliksel ve niteliksel olmak üzere iki farklı kodlama çizelgesiyle analiz edilmiştir.

Tablo 1: Haberlerin Günlere Göre Sayıları

Haberlerin Günlere Dağılımı	Gazeteler		
	HaberTürk	Milliyet	Hürriyet
14 Ağustos	0	1	0
15 Ağustos	0	1	0
16 Ağustos	0	1	0
17 Ağustos	0	1	0
18 Ağustos	0	1	0
19 Ağustos	1	0	1
20 Ağustos	0	2	1
21 Ağustos	0	0	0
22 Ağustos	0	0	0
23 Ağustos	0	0	0
24 Ağustos	0	0	0
25 Ağustos	0	0	0
26 Ağustos	1	3	2
27 Ağustos	1	1	2
28 Ağustos	4	7	11
29 Ağustos	1	8	4
30 Ağustos	0	2	1
31 Ağustos	1	6	4
1 Eylül	2	6	8
2 Eylül	5	21	19
3 Eylül	3	13	3
4 Eylül	1	4	2
5 Eylül	3	4	5
6 Eylül	2	20	6
7 Eylül	1	8	3
8 Eylül	1	7	6
9 Eylül	2	3	0
10 Eylül	3	11	4
11 Eylül	1	6	2
12 Eylül	1	8	4
13 Eylül	0	9	4
14 Eylül	3	9	4
Toplam	37	162	96

Haberlerin Niceliksel Analizi

Türkiye’de Kurban Bayramı’nın bitmesiyle beraber başlayan şarbon hastalıkları ile ilgili haberlerin HaberTürk, Milliyet ve Hürriyet haber sitelerinde yayınlanarak duyurulmaya başlandığı ortak tarih 14 Ağustos 2018 dir. 14 Ağustos – 14 Eylül 2018 tarihleri arasındaki bir aylık süreçte analiz edilen HaberTürk, Milliyet ve Hürriyet haber sitelerinde şarbon hastalığı ile ilgili olarak yer alan haberlerin niceliksel özellikleri günlere göre benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir.

HaberTürk’ün internet sitesinde 32 gün süresince şarbon hastalığı ile ilgili olarak yayınlanan haber sayısı 37, Milliyet’in internet sitesinde yayınlanan haber sayısı 162 ve Hürriyet’in internet sitesinde yayınlanan haber sayısı ise 96 dır. En fazla habere Milliyet gazetesinin internet sitesi, en az habere ise HaberTürk’ün internet sitesinin yer verdiği görülmektedir. Şarbon vakalarının kesinlik kazanmasıyla beraber 28 Ağustos 2018 tarihinde şarbon ile ilgili haberler, incelenen üç gazetede artış göstermektedir. Devam eden günlerde yaşanan gelişmelerle (siyasilerin, doktorların açıklamaları vb) haberlerin sayılarında artışlar gözlenmektedir. 10 Eylül 2018 tarihinde ise vakaların azalmasıyla şarbon haberlerinin de azaldığı gözlemlenmektedir.

Gazetelerde yer verilen haberlerin sayısı, konuya verilen önemi göstermektedir. HaberTürk, Hürriyet ve Milliyet gazeteleri arasında en fazla Şarbon haberine Milliyet yer vermiştir.

Tablo2: Haberin Üretildiği Haber Organizasyonu

Haberin Üretildiği Haber Organizasyonu	HaberTürk	Milliyet	Hürriyet
Kendi Üretimi	14 (%37,84)	94 (%58,02)	51 (%53,13)
Haber Ajanslarının Üretimi	9 (%24,32)	33 (%20,37)	26 (27,08)
Karma Üretim	6 (%16,22)	12 (%7,41)	13 (%13,54)
Belirlenmemiştir	8 (%21,62)	23 (%14,20)	6 (%6,25)
Toplam	37	162	96

Habertürk, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin internet sitelerinde yer alan şarbon hastalığı ile ilgili haberler büyük oranda gazetelerin kendi üretimi olarak belirlenmiştir. Kendi üretimi olan haberlere en fazla oranda sırasıyla Milliyet,

Hürriyet, HaberTürk gazetelerinde yer verilmiştir. HaberTürk gazetesinde diğer gazetelerden farklı olarak karma üretime oransal olarak daha fazla yer verilmiştir. Haber ajanslarının üretimi olan haberlere en fazla yer ayıran gazete ise sırasıyla Hürriyet, HaberTürk ve Milliyet gazeteleri gelmektedir.

Tablo 3: Fotoğraflı/Fotoğrafsız Haber Üretimi

	HaberTürk	Milliyet	Hürriyet
Fotoğraflı Haber	32 (%86,49)	157 (%96,91)	92 (%95,83)
Fotoğrafsız Haber	5 (%13,51)	5 (%3,09)	4 (%4,17)
Toplam	37	162	96

Habertürk, Milliyet ve Hürriyet gazetelerinin internet sitelerinde yer alan şarbon hastalığı ile ilgili haberlerde incelenen her gazete çok yüksek oranda fotoğraflı haber girmiştir. Aralarındaki fark ne kadar kayda değer olmasa da yine de sıralamak gerekirse en fazla fotoğraf kullanan gazete Milliyet gazetesidir. En az fotoğraflı haber kullanan gazete ise HaberTürk gazetesidir.

Tablo 4: Haberlerin İçerik Özelliği: Alınan Önlemler

Haberlerin İçerik Özelliği	HaberTürk	Milliyet	Hürriyet
Hayvan İtilafı	4 (%10,81)	46 (%28,40)	18 (%18,75)
Denetim veya Dezenfekte Çalışmaları	22 (%59,46)	74 (%45,68)	68 (%70,83)
Yazılı Uyarılar	11 (%29,73)	42 (%25,93)	10 (%10,42)
TOPLAM	37	162	96

Alınan önlemler ile ilgili haberler “Hayvan İtilafı”, “Denetimler veya Dezenfekte Çalışmaları” ve “Yazılı Uyarılar” değişkenlerine göre incelenmiştir. Tüm Gazeteler ortak olarak en fazla sırasıyla denetim veya dezenfekte çalışmaları, yazılı uyarılar ve hayvan itilafı haberlerine yer vermiştir.

Haberlerin Niteliksel Analizi

Habertürk, Milliyet, Hürriyetgazetelerinin internet sitesinde yer alanhaberlerin niteliksel analizi de gerçekleştirilmiştir.

Tablo 5: Haberlerin Konu İçeriği

Haberlerin Konu İçeriği	HaberTürk	Milliyet	Hürriyet
Toplum Temalı	18 (%48,65)	87 (%53,70)	55 (%57,29)
İç Politika	2 (%5,41)	9 (%5,56)	6 (%6,25)
Ekonomi	3 (%8,11)	12 (%7,41)	7 (%7,29)
Bilim	1 (%2,70)	9 (%5,56)	4 (%4,17)
Tıp	9 (%24,32)	26 (%16,05)	16 (%16,67)
Dış İlişkiler	2 (%5,41)	3 (%1,85)	3 (%3,13)
İki Konu Birarada	2(%5,41)	16 (%9,88)	5 (%5,21)
Toplam	37	162	96

Söz konusu gazetelerde en fazla oranda toplum temalı haberlere yer verilmiştir. İç politika içerikli haberlere en fazla oranda sırasıyla Hürriyet, Milliyet ve HaberTürk gazetelerinde yer ayrılmıştır. Ekonomi içerikli haberlere en fazla HaberTürk gazetesinde yer ayrılmıştır ve daha sonra en fazla oranda sırasıyla Milliyet ve Hürriyet gazetelerinde yer almıştır. Bilim içerikli haberler ise en fazla oranda sırasıyla Milliyet, Hürriyet ve HaberTürk gazetelerinde yer verilmiştir. Tıp içerikli haberlere en fazla sırasıyla HaberTürk, Hürriyet ve Milliyet gazeteleri sayfalarında yer vermiştir. Dış ilişkilerin konu içeriğini oluşturduğu haberler en fazla sırasıyla HaberTürk, Hürriyet, Milliyet gazetelerinde yer verilmiştir. İki konunun bir arada yer aldığı haberlere ise en fazla sırasıyla Milliyet, HaberTürk ve Hürriyet gazetelerinde yer ayrılmıştır.

Tablo 6: Haberlere Konu Olan Olayların İçeriği

Habere Konu Olan Olayların İçeriği	HaberTürk	Milliyet	Hürriyet
Pozitif	7 (%18,92)	49 (%30,25)	22 (%22,92)
Negatif	20 (%54,05)	71 (%43,83)	56 (%58,33)
Nötr	4 (%10,81)	26 (%16,05)	13 (%13,54)
Yukarıda Yer Alanlar Birarada	6 (%16,22)	16 (%9,88)	5 (%5,21)
Belirlenememiş	-	-	-
Toplam	37	162	96

İncelenen haberlere konu olan olayların içerikleri “pozitif”, “negatif”, “nötr”, “yukarıda yer alanlar birarada” ve “belirlenememiş” değişkenlerine göre incelenmiştir. Tüm gazetelerin en fazla negatif olaylara yer verdiği belirlenmiştir.

Ortalamaları alındığında Hürriyet gazetesinin en fazla oranda negatif olaylara yer verdiği görülmektedir. Diğer gazetelere oranla ise en fazla pozitif ve nötr olaylara yer veren gazete Milliyet gazetesi olarak görülmektedir.

Tablo 7: Haber Kaynakları – Sağlık Çalışanları

Haber Kaynakları	HaberTürk	Milliyet	Hürriyet
Doktor	4 (%44,44)	15 (%33,33)	9 (%40,91)
Veteriner	5 (%55,56)	27 (%60,00)	12 (%54,55)
Yabancı Sağlık Uzmanı veya Ekipler	-	3 (%6,67)	1 (%4,55)
Diğer	-	-	
Toplam Haber / Toplam Kaynak	37/9 (%24,32)	162/45 (%27,78)	96/22 (%22,92)

Söz konusu gazetelerde haber kaynağı olarak sağlık çalışanları da yer almıştır. Haber kaynağı olarak sağlık çalışanları en fazla sırasıyla Milliye,HaberTürk, Hürriyetgazetesinde verilmiştir. Üç gazete de sağlık çalışanı olarak veteriner kaynaklara daha fazla yer vermiştir. Milliyet ve Hürriyet gazeteleri yabancı sağlık uzmanı veya ekiplere haber kaynağı olarak yer verirken, HaberTürk gazetesinin yer vermediği görülmektedir.

Sonuç

İletişim ve kitle iletişimi toplumu yönlendirmede büyük ve çok etkili bir rol oynar. Toplumun olmazsa olmazıdır. Toplumun bireyleri, karşılaştıkları problemleri çözüme ulaştırabilmek için iletişime başvurur.

Kitle iletişim kaynakları (gazete, televizyon, internet vb.) günümüzde bireylerin problemlerine en fazla çözüm aradığı yerlerdendir. Bu gerçekten yola çıkarak, şarbon haberleri örneği ile söz konusu üç gazete üzerinden yapılan araştırma verileri üzerinden:

“Bu gazeteler toplumun sorunlarına çözüm olabiliyor mu?”

“Bu gazeteler beni ne derece bilgilendirebilir?”

“Gazetelerin kaynaklarına ne kadar güvenebilirim?”

“Aniden meydana gelen problemleri kitle iletişim araçları ile nasıl azaltabilir/ çözebiliriz?”

sorularını cevaplandırabiliriz.

Gazeteler kamu yararına haber yapmakla yükümlüdür. Haberlerin yapılmasındaki asıl amaç toplumu bilgilendirmek ve krizin kaynağını, çözümlerini açıklayarak olası diğer krizlerin önüne geçmektir.

Sonuç olarak şarbon krizinden yola çıkarak, gazetelerin problem çözmeye yardımcı olabilmesi için hem bu kriz hakkında bilgilendirme yapması hem yapılan çalışmaları göstermesi hem de bilirkişilerden kaynaklı haberler yapmasıyla bu krizin olabilecek en kısa sürede çözüme ulaşmasını sağlamalı. Hürriyet ve Milliyet gazetesinin hem nicelik hem niteliksel olarak bulgulara dayanarak bu anlamda örnek bir habercilik yaptığı gözlemlenmektedir.

HaberTürk gazetesinin ise niceliksel araştırmalarda, özellikle yapılan haber sayısında, gündemi değerlendirmekte yetersiz kalıp, niteliksel anlamda diğer iki gazeteyi yakaladığı belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Kahraman, F. (1996). Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı “Habercilik ve Ajanslar”
- Karaduman, Sibel-Murat (2006, Aralık 12), “Bilgi Toplumunun Oluşmasında Televizyon Haberlerinin Yeri ve Önemine İlişkin Eleştirel Bir Bakış”. İİBF: [http:// www.iibf.ogu.edu.tr/ kongre/bildiriler/06-01.pdf](http://www.iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-01.pdf) adresinden alındı
- Oskay, Ü. (1999). İletişimin ABC’si. Der Yayınları: İstanbul
- Oskay, Ü. (2000). XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri: Kuramsal Bir Yaklaşım. Der Yayınları: İstanbul.
- TDK Türkçe Sözlük. (1998). Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara
- Zıllıoğlu, M. (2003). İletişim Nedir?. Cem Yayınevi: İstanbul

TÜRKİYE’DEKİ OKUR TEMSİLCİLERİNİN KÖŞELERİNDE GÜNDEMİ ELE ALMALARI HAKKINDA KARŞILAŞTIRMALI GAZETE İNCELEMESİ

Dibanur Küfrevi

Araştırmanın Konusu:

Bu araştırmada literatüre ombudsmanlık (kamu denetçiliği) olarak geçen okur temsilcilerinin tanımı, işlevleri tanımlanacak. 2 farklı görüşe ait gazetelerin okur temsilcisi köşelerinde hangi konuları ele aldıkları ve ele aldıkları konuların ne kadarının gündemden başlıklar içerdiği çözümlenecek.

Araştırmanın Amacı:

Gazetecilikte ombudsman; halk temsilcisi, halkın sözcüsü ve koruyucusu demektir. Yayın yoluyla haksızlığa uğrayanları temsil eder. Bu araştırmada iki farklı gazetenin gündem içinde genel yayın politikasına göre okur temsilcilerinin köşelerinde hangi konulara yer verdikleri ve bu konuların kaçının gündemle alakalı olduğunu ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi:

Bu araştırma kapsamında belirlenen iki gazetenin okur temsilcilerinin ele aldığı konular ‘Gündem Belirleme Kuramı’na dayanarak söylem analizi yöntemine göre incelenecektir.

Araştırmanın Sınırlılığı: Hürriyet ve Sabah gazetelerinin okur temsilcileri olan Hürriyet gazetesi okur temsilcisi Faruk Bildirici’nin ve Sabah gazetesi okur temsilcisi İbrahim Altay’ın 01 Ekim- 26 Kasım 2018 tarihleri arasında yayınlanan köşeleri örneklem alınacaktır.

Özet

Dünyada tanımı ‘kamu denetçisi’ olarak karşımıza çıkan Ombudsmanlık Türkçe adıyla Okur Temsilciliği tüm dünyada yaygınlaşırken Türkiye’de ise yeni yeni önem kazanmaktadır. Türkiye’de daha çok gazetecilikte karşımıza çıkan ve önem kazanan ombudsmanlık; halk temsilcisi, halkın sözcüsü ve koruyucusu anlamına gelmektedir.

Gazetede yer alan haber yoluyla haksızlığa uğrayanları temsil eder ve okuyucuyla gazete arasındaki köprü görevini üstlenir. Okur temsilcisi; okuyucudan gelen yorum ve şikâyetleri inceleyip mevcut içerikleri düzenleyerek okuyuculara gazete adına yanıt verir. Bu şikâyetlerin geldiği haberin muhabiri ya da haber müdürüyle iletişime geçerek sorunların çözülmesinde başrolü oynar ve bu sorunların bir daha yaşanmamasını, haber yazımında daha az hata yapılmasını, haberlerin daha nitelikli bir hal almasını sağlar ve gazetenin saygınlığını korumayı amaçlar.

Bu araştırmada literatüre ombudsmanlık (kamu denetçiliği) olarak geçen okur temsilcilerinin tanımı, işlevleri tanımlanacaktır. Tanımı yapılan okur temsilcileri 2 farklı görüşe ait gazetelerin köşelerinde hangi konuları ele alıp, gazetelerinin gündeme getirdiği konuların başlıkları incelenerek ‘köşelerinde bu konulara yer veriyor mu?’ sorusuna cevap aranacaktır.

Bu kapsamda araştırma yapılırken 01 Ekim- 26 Kasım 2018 tarihleri arasında iki ayrı görüşe sahip olan Hürriyet ve Sabah gazetelerinin okur temsilcilerinin köşelerinde yer verdiği konular, söylem analizi yöntemiyle elde edilen bulgular neticesinde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Ombudsman, Okur Temsilcisi, Gazetecilik*

1.....Giriş

Uygarlığın gelişmesiyle birlikte insanların ihtiyaçlarında çeşitli artışlar oldu. Bu artışlardan biri de okuma haber alma iletişimde bulunmak gibi ihtiyaçları kapsayan kültürel ihtiyaçlardır.

Haber alma ihtiyacının gelişmesiyle birlikte haberi ulaştırmak amacıyla oluşan günümüz medyasında haberin, en doğru şekilde ve etik kurallara uygun biçimde kamuoyuna verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de medyanın kendi kendini denetlemesini gerektirmektedir.

Bu gerekçeler ışığında okur temsilcisi bulunduğu gazetenin yayınladığı haberlerin tümünü gözetmeli ve gazetenin prestijini arttırarak kamuoyuna daha doğru ve etik kurallara uygun bir şekilde verilmesini sağlamalıdır.

Gazete-okuyucu ve gazete çalışanlarıyla-okuyucu arasında bağ kurulmasını sağlamaktadır. Yapılan yanlış haberlerin yazarı muhabirlerle konuşup onlardan okuyucu için bir açıklama ister ve bunların çözülmesi ve bir daha tekrarlanmaması için yaptırımında bulunur.

Yapılan bu araştırma kapsamında okur temsilcisinin görevlerinden, işlevlerinden ve tarihçesinden bahsederek ele aldığımız Sabah ve Hürriyet Gazetelerinin okur temsilcisi köşesinde yer alan konuların analizi yapılarak elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

2...Dünyada ve Türkiye’de Okur Temsilciliğinin Tarihçesi ve İşlevleri

Okurtemsilciliği, medyada doğru uygulandığında özdenetim yöntemlerinden en etkilisidir. Medya ombudsmanlığı temelde bir özdenetim mekanizması olurken asli görevi de ‘yüksek kalitede gazetecilik yapılmasına katkıda bulunmak’, ‘haber kuruluşundaki sorumluluk bilincini yükseltmek’, ‘etik standartlarını gözetmek’ ve ‘basın özgürlüğünü korumak’(Bildirici, 2018:11).

Ombudsman, okur ile medya kuruluşu arasında köprü rolünü üstlenir; ‘okurların beklentileri ile gazetecilerin sorumlulukları arasında aracılık yapar. Okurların içeriğe ilişkin görüş, öneri ve şikâyetlerini objektif bir gözle inceler ve sonuca ulaşmasını sağlar. Okurların çıkarlarını en yüksek düzeyde gözetir (Bildirici, 2018: 11-12).

Basında ombudsman uygulaması Türkçe'ye "okur temsilcisi" kavramı olarak yerleşmiş olmakla birlikte halen her iki kavram birbirinin yerine kullanılmaktadır (Özgen, 2003: 28). Ancak ombudsman kavramının kapsayıcılığı ve bu konudaki geniş literatür göz önünde bulundurulduğunda okur temsilciliği kavramının tercih edilmesi yerinde olur. Starck ve Hisele (1999: 37) de basındaki ombudsman uygulamasını tanımlamak için dünyada okur temsilcisi, okur savunucusu, halk editörü gibi kavramların kullanıldığını belirtmişlerdir.

Okur temsilciliği kurumsal anlamda dünyada ilk kez Japonya'nın başkenti Tokyo'da yayımlanan Asahi Shimbun gazetesinde okuyucu şikâyetlerini dinlemek ve incelemek için 1922'de kurulan bir komite ile ortaya çıkmıştır. Büyük tiraja sahip diğer bir Tokyo gazetesi Yomiuri Shimbun da gazetenin kalitesini belirli bir çizginin üzerinde tutmak amacıyla 1938 yılında bir komite oluşturmuştur.

ABD'de ilk gazete Okur temsilcisi 1967 yılı Haziran ayında Kentucky eyaletinin Louisville kentinde yayımlanan The Courier Journal ve The Louisville Times'ın okuyucularına hizmet vermek için atanmıştır, Kanada'da ise ilk okur temsilcisi 1972'de The Toronto Star gazetesinde göreve başlamıştır. Bugün dünyada yaklaşık 40'ı ABD'de olmak üzere 100'e yakın saygın gazetenin düzenli yazan okur temsilcisi bulunmaktadır. Bu gazeteler arasında Washington Post, Los Angeles Times, Le Monde, Guardian ve 10 milyon tirajlı Yomiuri Shimbun gibi dünyanın en prestijli gazeteleri yer almaktadır.

Basın alanında okur temsilcisi uygulaması dünyada iki farklı biçimde görülmektedir.

•.....Birincisi, İsveç'te uygulanan biçimiyle okur temsilcisi, okuyucuların basınla ilgili şikâyetlerini yönelttikleri kişidir ve hükümetle hiçbir bağı yoktur. Bir parlamento üyesi, İsveç Barolar Birliği Başkanı ve İsveç Basın Konseyi temsilcisinden oluşan üç kişilik bir komisyon tarafından seçilen okur temsilcisinin maaşı Yayıncılar Derneği'ndeki gazeteciler tarafından ödenir.

•.....İkincisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulandığı biçimiyle okur temsilciliğinde ise her basın organı eğer istiyorsa, kendi yayın kuruluşunun okur temsilcisini kendisi belirler. Bir başka deyişle, isteyen basın organı özenetim amacıyla bünyesinde sadece kendi yayınlarının içeriğini izleyecek bir okur temsilcisi bulundurur. Bu modelde okur temsilcisi, bir taraftan kurum içi yazılı

eleştiriler yayınlayarak gazetecilere mesleki sorumluluklarını hatırlatırken diğer taraftan da gazetede çıkan haber ve yorumlarla ilgili okuyucu şikayetlerini değerlendirir.

Bu modelde okur temsilcisi, haberlerin hazırlanma aşamasına müdahale etmez, sadece yayınlanmış haberlere gelen eleştirileri yanıtlayarak, hataların tekrar edilmemesine gayret gösterir (Alemdar, 1990: 28-29). ABD modelinde okur temsilcisinin maaşını da bu görevi ona veren yayın kuruluşu üstlenir.

Türkiye’de ombudsmanlık kavramı, kurumsal anlamda 1980’li yılların başında görülmeye başlanmıştır. Hürriyet Haber Ajansı’nda Seyfettin Turhan ve Hürriyet Gazetesi’nde Emre Kongar bu yıllarda bazı yönleri ile okur temsilciliğine benzer görevler yerine getirmişlerdir. Seyfettin Turhan, Hürriyet Haber Ajansı için çıkardığı Aylık Bülten’de haber yazımındaki yanlışlıklara işaret etmiş ve temel gazetecilik kurallarını hatırlatmıştır. Emre Kongar da yaptığı işi “Gazetenin içeriğinin daha kaliteli ve hatasız olmasını sağlamakla ilgili bir iş...” olarak tanımlanmıştır (Özgen, 1998: 202-203).

Son yıllarda Türk basın sektöründe okur temsilciliği, gazetelerde etik standartlara uyulmasını sağlamanın bir yolu olarak; öz- denetim işlevini yerine getirecek bir kurum olarak gündeme gelmiştir. Bu anlamda Türkiye’nin ilk okur temsilcisi Yavuz Baydar 22 Mart 1999’da Milliyet Gazetesi’nde göreve başlamıştır.

2004’de Sabah Gazetesi’ne yine okur temsilcisi olarak geçmesiyle Sabah Gazetesi de okur temsilcisine sahip gazeteler arasına katılmıştır. Milliyet Gazetesi’nde boşalan okur temsilciliği görevini ise Derya Sazak üstlenmiştir. Akşam Gazetesi’nde 16 Haziran 2005 tarihinde gazeteci Banu Kurt’un “Okur Temsilcisi” başlığını taşıyan ve haftalık olarak yayınlanan bir köşe açmasıyla Türk basınında okur temsilcisine sahip gazetelerin sayısı dörde yükselmiştir. Ayrıca, yine Akşam Gazetesi’nde Şakir Süter’in 5 Nisan 2004 tarihinden beri “Okuyucu Mektupları” başlığı taşıyan ve haftada bir düzenli olarak yayınlanan köşesinden de söz etmek gerekir.

Geçen zaman içerisinde ombudsmanlık, Türkiye medyasında yeterince yaygınlaşamadı. Günümüzde Hürriyet’in yanı sıra Milliyet Sabah ve Cumhuriyet’te olmak üzere Türkiye’de sadece dört gazetede ombudsman bulunuyor (Bildirici, 2018: 12).

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin 1998'de başlattığı özdenetim çabalarına, Doğan Yayın Grubu da üç yıl kadar sonra 20 maddelik “Yayın İlkeleri” hazırlayarak katıldı. Bu ilkelerin kamuoyuna açıklanmasından sonra Hürriyet, bu pozisyonu ilk günden itibaren “Okur Temsilcisi” olarak adlandırmayı tercih etti (Bildirici, 2018: 12).

Araştırmanın kilit kavramlarından biri olan ‘okur temsilciliği’ Türk Medyası’nda sıklıkla rastlanan bir kurum olmadığı görülmektedir. Bu sebepten yola çıkarak, yapılan bu çalışmada Türkiye’de medyanın amiral gazetesi olarak bilinen Hürriyet Gazetesi ve son yıllarda ezeli rakibi haline gelen Sabah gazetesinin okur temsilcilerinin makalede ele alınmasının daha uygun olduğu düşünülmüştür. Bu düşünceye göre;

• **Hürriyet Gazetesi Faruk BİLDİRİCİ;**

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun olan Faruk Bildirici gazeteciliğe Haziran 1980 yılında Cumhuriyet gazetesinde başladı. 12 Eylül askeri döneminde sıkıyönetim ve eğitim muhabirliği, 1983 seçimlerinden sonra da Başbakanlık, ANAP ve parlamento muhabirliği yaptı. Bir süre Haber Müdürlüğü görevinde bulunduğu Cumhuriyet'ten 1992 yılında ayrıldı. Sabah gazetesinde beş ay süren parlamento muhabirliğinden sonra Ekim 1992'de Hürriyet'e geçti. Gazetede çeşitli pozisyonlarda görev alan Bildirici, son olarak gazetenin okur temsilciliği görevini 9 Nisan 2010 yılından beri üstleniyor.

• **Sabah Gazetesi İbrahim ALTAY;**

Sabah gazetesi Ombudsmanlığı, Sabah gazetesi ve Sabah Kitap Eki yazarlığı, Daily Sabah Gazetesi kurucularından ve yazarlarından olan İbrahim Altay, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu.

TRT için çeşitli konularda belgeseller hazırlayan ve TRT'nin International (uluslararası) kanalında yayınlanan ‘Memleketten Haber Var’ programına danışmanlık yapan Altay, çeşitli edebiyat ve sanat dergilerinde yazdı. 2008-2010 yılları arasında ABD'de bulunduğu sırada, UCLA'de 'Media Development' (Medya Geliştirme) alanında araştırmalar yaparak medya etiği konusunda çalıştı.

2010 yılından beri Sabah gazetesinde editör olarak çalışan İbrahim Altay sosyal ve kültürel konularda yoğunlaşarak, Sabah gazetesindeki okur temsilciliğinin yanı sıra kitap eleştirileri de yazıyor.

3. Gündem Belirleme Kuramı

“Gazetelerin toplumda tartışılan konuları ne ölçüde belirlediğini ortaya koymayı amaçlayan gündem oluşturma araştırmalarının öncüsü ABD’li bilim adamı Maxwell E. McCombs ve çalışma arkadaşı Donald Shaw’dır.” (Alver, 2011: 129). McCombs ve Shaw’un ‘‘Gündem oluşturma’’ tezinden yola çıkarak, medya her zaman insanoglunun merakını bir araç olarak kullanmıştır. Özellikle internet teknolojisi ile bilginin ulaşılabilirliğinin artış gösterdiği günümüzde medya, bu tezi daha rahat hedef kitleye aktarmaktadır. Medyanın kurmuş olduğu gündem sayesinde insanlar dünyada ve ülkelerinde neler olduğunu öğrenmektedir. Medyanın görmezden geldiği olaylar göz ardı edilmekte kitleler için de önemsiz hale getirilmektedir.

Medyanın sınırlı etkilere sahip olduğu görüşüne karşı çıkış fikrini savunan Gündem Belirleme Kuramı, medyanın önemlilik ya da öncelik verdiği konuların kamunun zihninde de önemli ya da öncelikli konular haline getirilmesidir. Kuram; medyanın zihinlerde en azından olaylarla ilgili olarak kamuoyunda farkındalık oluşturulduğunu vurgulamaktadır. Gündem belirleme kavramı ile medyanın insanlar üzerindeki etkisi açıklanır ve burada ilk aşama farkında olma ya da farkına varma aşamasıdır. İkinci aşama bilgi edinme aşamasıyken; üçüncü aşama ise tutum geliştirme aşamasıdır. Dördüncü aşama ise iletişimi en çok ilgilendiren davranış değişikliği aşamasıdır.

İnsanlar dünyada neler olduğunu anlamak için medyaya bağıdırlar. Kitle iletişim araçları toplumda meydana gelen bazı olaylara daha çok ilgi gösterir, bazılarına daha az ilgi gösterir ya da onları görmezden gelebilir. Bireyler kitle iletişim araçlarının verdiği bilgiler sayesinde bilgilenmekte ve medyanın olaylara verdikleri önem derecelerini kabul etmeye meyilli olmaktadır. İnsanlar, medyanın kurmuş olduğu gündem sayesinde olayların hangi önemde olduklarını öğrenirler.

İnsanlar dünyada neler olduğunu anlamak için medyaya bağıdırlar. Kitle iletişim araçları toplumda meydana gelen bazı olaylara daha çok ilgi gösterir, bazılarına daha az ilgi gösterir ya da onları görmezden gelebilir. İnsanlar kitle iletişim araçlarının verdiği bilgiler sayesinde bilgilenmekte ve medyanın olaylara verdikleri önem derecelerini kabul etmeye meyilli olmaktadır.

Bu kuramın temeli, medyanın haberleri sunuş biçimiyle vatandaşın üzerinde kafa yorduğu ve konuştuğu konuları belirlediği düşüncesine dayanır. Kısaca medya, insanların çoğunun ne hakkında konuşacağına ve izleyicilerin / okuyucuların gerçekleri ne olarak düşüneceğini, kuracağı gündemle etkiler (Yaylagül, 2010: 77).

Şekil:1 Gündem Belirleme Modeli: Medya Tarafından En Çok İlgi Gösterilen Konular, En Önemli Konular Olarak Algılanacaktır.

Kaynak: McQuail, D. ve Windahl, S. (1994). Kitle İletişim Çalışmaları İçin İletişim Modelleri.

Şekil 1’de görüldüğü üzere medyanın öne çıkardığı konular, izleyicinin, dinleyicinin, okuyucunun gündemini oluşturacak ve onların gündemini meşgul edecekken medyanın yer vermediği konular gündem dışında kalacaktır.

Gündem belirleme hipotezinin ortaya konulmasına ilişkin erken dönem araştırmalarında kitle iletişim araştırmalarının bireyi hangi yönlerden ve ne şekilde etkilediğine temel oluşturan dört aşamalı bir süreç kabul görmüştür (McCombs ve Shaw 1990: 74'den akt. Kamanlıoğlu ve Göztaş: 2010: 18).

Buna, göre ilk aşama, farkındalık yaratma aşamasıdır. Bu aşama, bireyin, çevresinde gerçekleşen olay ve durumların farkına vardığı süreci ifade etmektedir. İkinci aşama, bilgilendirme aşamasıdır. Bu aşamada birey, farkında ve haberdar olduğu konuyla ilgili medya ile bir etkileşim yaşamakta ve bu konuya ilişkin medyadan bilgi almaktadır. Üçüncü aşamada bireyin tutumlarında medyadan öğrendiklerine paralel bir yönde birtakım değişimler meydana gelmekte,

tutumların değişmesi veya güçlenmesi söz konusu olmaktadır. Son aşamada ise daha önce meydana gelen tutum değişimleri bireyin davranışlarına yansımakta ve birey tutum değişimlerini davranışlarıyla yansıtmaktadır.

Gündem belirleme hipotezinin oluşumunda bu sürecin ilk iki aşaması olan farkındalık yaratma (haber verme) ve bilgilendirme (bilgi verme) etkileri önem taşımaktadır (Kamanlıoğlu ve Göztaş: 2010: 19).

Son zamanlarda geliştirilen ikinci aşama gündem belirleme çalışmalarında ise, medyanın insanlara "ne hakkında" düşünecekleriyle birlikte, "ne düşüneceklerini" de söylediği noktaya odaklanan ikinci aşama çalışmalar, etkiler anlamında bilişsel yönden, tutumlara doğru bir geçişe işaret etmektedir (Yüksel, 2001: 23)

4-Bulgular ve Yorum

Bu araştırmada Hürriyet ve Sabah gazetelerinin Okur Temsilcisi köşelerinde 01 Ekim - 26 Kasım 2018 tarihli yazıları -9 hafta boyunca yayınlanan metinler değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Hürriyet Gazetesi'nin 01 Ekim - 26 Kasım 2018 tarihleri arasında okur temsilcisi köşesin işlenen konular.

TARİH	METİN BAŞLIĞI	İÇERİK
01.10.2018	Futbolda Haber Üleştirme	Hürriyet Muhabiri Ali Naci Küçük'ün Twitter üzerinden yaptığı paylaşımların editöryal bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerine aykırı paylaşımlar yapması.
08.10.2018	- Geleneksel Haber Değerleri - Kıyıköy Açıklamaları	-Kocaeli'deki bir babanın çocuğuna pantolon alamadığı gerekçesiyle intihar edışı üzerinden haber değerinin açıklanması. / -'Kıyıköy'e Hançer' haberi sonrası yapılan açıklamalar.
15.10.2018	-Eksik Haber Yanıltır	-Eksik bilgilerle yayım değerine sahip olan haberlerin aceleyle araştırılmadan yayınlanmasıyla gerçeğin ortaya çıkarılmaması.
22.10.2018	-Servis Gazeteciliği -Sahalardaki Saldırganlık	-Kaşıkçı cinayetinin Türkiye'de İstanbul'da işlenmesine rağmen bütün bilgilerin batı basınından elde edilip batı basının kaynağının Türk yetkililer olması. -Hürriyet okurunun futbol müsabakasında yaşananları neden Hürriyet Gazetesi'nin ele almadığına dair şikâyeti üzerine bir yazı.
29.10.2018	-Ara Güler'e Saygı -Film Tanıtım Gezisi	-Hürriyet'in internet sitesinde Ara Güler'in gerçek isminin 'Aram Güleryan' olduğuna dair bir iddianın Nezih Tavlaş'tan alınan bilgi ile yalanlanması. -Müslüm filmine tanıtım gezisiyle giden gazetecinin ekonomi köşesinde tanıtım gezisi olarak bahsetmemesinin yanlışlığı yönünde bir eleştiri.
05.11.2018	-Yetersiz Bilgi -İtiraz -Nefret Söylemine Destek	-MCKINSEY'le bilgi paylaşım haberini eleştiren okurun haklı olduğunun, bilgi eksikliğinin varlığını doğrulayan yazı. -Bir önceki hafta Film Tanıtım Gezisi başlıklı yazısında bahsedilen gazetecinin yazıya itirazı. -İyi Parti Genel Başkan Yardımcısı Ümit Özdağ'ın Twitter'daki nefret söylemine Ahmet Hakan'ın köşesinden destek vermesi eleştirilmiştir.

12.11.2018	-Aman Ne Son Dakika! -Atıfta Bulunmak Zor mu?	-Haber atlatma kaygısıyla acelecilik eden bir gazetecinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Mehmet Cahit Turhan'ın konuşmasında söylemediği bir cümleye haberde yer verip editörlerin haberi taramadan son dakika ile verilmesi. -Hürriyet'in "Kapadokya imar barışı" özel haberini diğer yayın organlarının haberi verirken Hürriyet'e atıfta bulunulmamasına, sahiplenilmesine eleştiri.
19.11.2018	-Medyaya Yeni Kaynak -İki Yazarla Vedalaşma	-Dijital yayınların telif haklarının Avrupa Parlamentosu tarafından yapılan yeni düzenlemeleri. - Selçuk Şirin ve Özgür Bolat'ın yazılarını merak eden okurlara iki gazetecinin de gazeteden ekonomik sebeplerden ötürü ayrıldığı bilgisi verilmiş.
26.11.2018	-Gazetecilerin 'en' Merakı -Açıklamanın Açıklaması Açıklandı	-Haberlerde hiç incelemeden, araştırmadan 'en büyük' yazılması ve haberin doğruluğunun lekelenmesi. -12 Kasım tarihinde Adil kullanım kotası hakkında Bakan'ın vermiş olduğu açıklamanın tekrar haber olarak Hürriyetin manşetinde verilmesi.

- 01.10.2018: Hürriyet Gazetesi Muhabiri Ali Naci Küçük'ün İsveç'te oynanacak maçın gelişmelerini aktarması için gittiği Milli karşılaşmada, kendi Twitter hesabından, bir GSM şirketine ait haber uygulamasında bu karşılaşmaya dair gelişmeleri aktardığı için gelen "İsveç'e Hürriyet mi gönderdi, o şirket mi? Kurumlarına değil oraya çalışıyorlar". Okur şikâyetlerine " editoryal bağımsızlığını ortadan kaldırma" tehlikesi doğuracağından okur temsilcisi gazetesinin muhabirini konuyla alakası uyarısı, yine gazetenin aynı muhabiri olan; Ali Naci Küçük'ün kendi Twitter hesabında "Allah kerim, Fatih Terim, itiraz edenin..." paylaşımı üzerine gazete okurlarından okur temsilcisine tepki ve şikâyet mesajları gelmiştir. Okur temsilcisinin de bu mesajlara cevap olarak, muhabirin Twitter'da yapmış olduğunu paylaşımını silmesinin yeterli olmayacağını, taraflardan özür dilemesi gerektiğini dile getirirken bu durumun kabul edilemeyeceğini ve bu durumların bir muhabire tarafgirliğe dönüşeceğiinden bahsedilmiştir.

- 08.10.2018: Kocaeli’de bir babanın oğluna pantolon alamadığı gerekçesiyle intihar etmesinin birçok basın kuruluşunda haber olmamasına dair “bu haberin bir değeri yok mu?” diye gelen okur şikâyetinin üzerine ‘geleneksel haber değerleri’ üzerine bir açıklama yapılmıştır. Ama değişen değerlerin gazetecilik değerleri olduğu değil, gazetecilik yapma koşulları olduğundan ve her gazetecinin değer olduğu kabul edilen haberlerin haber olamamasından bahsedilmiştir. Aynı yazının bir diğer başlığı olan ‘Kıyıköy Açıklamaları’ yazısında ise ÇED başvuru dosyalarından ve Kıyıköy’ün aslında nereye bağlı olduğu hakkında yapılan açıklamalar bulunmaktadır.
- 15.10.2018:Habert atlatma kaygısıyla bir olayı ve olguyu tam olarak araştırmadan eksik bilgilerle gazetede yer verilmesi ve ‘rahatsız eden ve memnun eden’ kriterleriyle haber değerinin belirlenmesi, çoğu zaman aceleyle servis edilen haberlerin okuyucuyu yanıltacağını ve gazetenin bu unsurları eksik haberleri yayımlamaması gerekliliğinden bahsedilmiştir.
- 22.10.2018: Suudi gazeteci Cemal Kaşıkçı’nın cinayetinin Türkiye’de işlenmesinin ardından tüm verilerin Türk basınında yer alacağı beklenirken tüm detayların Batı medyasında yer alması ve Batı medyasının da kaynak olarak “iki Türk yetkili” ifadelerinin kullanıldığından bahsedilmiş. Bu bilgileri Türk medyasının neden geç elde ettiğini kendi muhabirlerine soran Bildirici; bazı gazetecilere bilgi verilmesinin devletin tercihi olduğunu ve dış basına Türkiye’nin bu olay için elinden geleni yaptığının mesajını vermek olduğu cevabını almıştır. Fakat Bildirici, bilgi verilmese de haber yazılabilir kanaatindedir.Bir diğer başlık altında ise Hürriyet okurunun Sakaryaspor-Amedsporfutbol müsabakasında yaşananları neden Hürriyet Gazetesi’nin ele almadığına dair şikâyeti üzerine okurun haklılığına değinilmiştir.
- 29.10.2018:Ara Güler’in ölümünün ardından yazılan birçok biyografi yazısında tam adının Aram Güleryan olduğu öne sürülmüş ve Hürriyet’te böyle iki habere yer vermiş. Ara Güler ile konuşup kendisinin anlatımlarına dayanarak yaşamöyküsünü yazan gazeteci Nezh Tavlaş, Faruk Bildirici’ye bu iddiayı yalanlayan bir e-posta göndermiş ve gerçek adının Ara Güler olduğunun doğrulaması yapılmıştır. Film tanıtım gezisi başlığı altındaysa da Hürriyet Ekonomi Müdürü Sefer Levent’in kaleme aldığı “GÜNEY Kore’de Müslüm

gösterimi” başlıklı haberi benzer içeriklerle Milliyet, akşam ve Cumhuriyet gazetelerinde de yayınlanmış. Milliyet yazarı Kore’ye bir firma davetiyle gittiği bilgisini düşerken Hürriyet haberinde davet ile gidildiğine dair bir bilgi yazılmamış. Hürriyet yayın ilkelerinde “gezinin davet niteliğinde olduğu mutlaka belirtilir” denilmesine rağmen haberde buna yer verilmemesinin nedenini Sefer Levent’e sorulmuş ve bu geziyle ilgili üç haber yayınlandığı ve ilk haberde bu gezinin belirtildiğinin, magazin ekinde ise bu bilginin girilmediğinin cevabı alınmıştır.

- Faruk Bildirici ise “okuyucu ekonomide çıkan haberi okuyup iki gün sonra magazin sayfasındaki haberin de “davet” ile yapıldığını anlayamaz. Ardından ekonomi sayfasında yayımlanan “Görevimiz seyirci” haberinin de davetle yapıldığı bağlantısını kuramaz. Bu yüzden bir gün önce verilen bilginin bile ertesi günkü haberde tekrarlanması gerekir.” görüşünde bulunmuştur.
- 05.11.2018: “MCKINSEY’le bilgi paylaşın” haberini eleştiren bir okuyucu “Bütçe görüşmelerinde açıklanan belgeyi haber yapmışsınız ama ‘McKinsey ile 2017’den beri çalışıldığının ortaya çıktığını’ belirtmemişsiniz. Eksik olmuş” yorumu ele alınarak yine eksik bilgi içeren bir haberden söz ediliyor. İtiraz başlıklı yazıda ise 29 Ekim tarihli köşesinde bahsettiği film tanıtım gezisi haberinin yazarı tarafından itiraz geliyor, şirket tarafından şahsına gönderilen davetiyeyi Faruk Bildirici köşesinde yayımlayarak bu konu üzerinde durmasını Hürriyet Gazetesi’nin Okur Temsilcisi olmasına dayandırıyor. Nefret Söylemine Destek isimli başlık altında ise İYİ Parti Genel Başkan Yardımcısı Ümit Özdağ, Twitter’da “İzmir Marşı söyleyen öğrencileri tokatlayan okul müdür yardımcısı Metin Kuşçu sen Yunanlı mısın, tohumunda mı Yunanlılık var. Şehitlerin adı geçen bir marş seni neden rahatsız etti” diye yazmış. Ahmet Hakan da 29 Ekim’deki “Hay ağzına sağlık Ümit Özdağ” yazısında ona destek vererek nefret söylemine destekte bulunmuştur. Bir gazeteci olarak Ahmet Hakan’ın da “nefret söylemi” ne destek vermemesi gerektiğine değinmiştir.
- 12.11.2018: Haber atlatma kaygısıyla acelecilik eden bir gazetecinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Mehmet Cahit Turhan’ın konuşmasında “Adil kullanım kotası 2019’da kaldırılacak” yazarak söylemediği bir cümleye haberde yer verilmiş. Editörlerin haberi taramadan son dakika ile verilmesi ve aslında iki sene önce dönemin ulaştırma bakanının da yaptığı açıklamanın

tekrar edilmesiyle bayat bir habere yer vermiş olmalarından bahsedilmiştir. Atıfta Bulunmak Zor mu? Başlıklı yazıda ise Hürriyet'in özel haberi olan Kapadokya imar barışı haberinin Milliyet, Star, Yeni Şafak, Türkiye, Sözcü gibi gazetelerde yayınlanıp Hürriyet gazetesine atıfta bulunulmamasından yakınılmıştır.

- 19.11.2018:Dijital yayınların telif haklarının Avrupa Parlamentosu tarafından yapılan yeni düzenlemeleri ile telif haklarının nasıl olacağına dair ayrıntılı bir yazı yazılmıştır. İki yazarla vedalaşma başlıklı yazıda ise Selçuk Şirin ve Özgür Bolat'ın yazılarını merak eden okurlara iki gazetecinin de gazeteden ekonomik sebeplerden ötürü ayrıldığı bilgisi verilmiştir.
- 26.11.2018: “DEV olmaya az kaldı” haberinde Yusufeli barajının “Türkiye'nin en yüksek, dünyanınsa en yüksek üçüncü barajı olacağı” belirtilmiş ve haberde bu kadar ‘en’ yazılması Faruk Bildiricinin dikkatini çekmiştir. Faruk Bildirici'nin araştırmasıyla “Enerji Atlası” adlı sitede “Dünya'daki en yüksek barajlar listesi”nden gerçeğin öyle olmadığı ortaya çıkmıştır. Böyle bir “en” çokluğuyla haber yanlışının ‘Yeni Havalimanı’ haberlerinde de yazıldığıının bilgisini vermiştir. ‘Açıklamanın Açıklaması Açıklandı’ başlıklı yazıda ise Ulaştırma Bakanı'nın açıklamalarına tekrar yer veren gazetenin bayat haber yaptığına değinmiştir.

Tablo 2: Sabah Gazetesi'nin 01 Ekim- 26 Kasım 2018 tarihlerindeki okur temsilcisi köşesinde işlenen konular.

TARİH	METİN BAŞLIĞI	İÇERİK
01.10.2018	Çekmeköy Metro'su 27 Eylül'de açılmadı.	-Çekmeköy Metro'su'nun açılış tarihiyle alakalı yapılan haberin muhabirin hatası nedeniyle yanlış yapılması.
08.10.2018	-Çekmeköy Metro'su Ne zaman Açılacak? - Maç Kaçta, Hangi Kanalda?	-Çekmeköy Metro'su'nun açılış tarihinin kesin bir şekilde verilmemesi. / - Maçların hangi kanalda olduğuna dair başlık atıp bilgi vermeyen sitelerin tık avcılığı.
15.10.2018	-Dünya Nereye Biz Oraya -Haberin Kalitesini Artırmalıyız -Güzel Bir Haber	-Yazarın katılmış olduğu 'Dünya Yayıncılık Fuarı'ndan gözlemleri. -Hikâye anlatıcılığı ile haberin ne kadar öne çıkacağı ve hikaye anlatımının önemi. - Sabah gazetesi üst üste üçüncü kez WAN-IFRA Renk Kalite Kulübü'ne girmeye hak kazandı.
22.10.2018	- Kenevir Üretimi Artırılmalı	-Kenevir üretimi artırılmalı ibaresiyle gazetelerin kâğıt açısında oldukça zor günler geçirdiğini, kâğıt fiyatlarının arttığını ve bu gidişle gazetelerin artık tamamen dijitale geçeceğini aktarmıştır.
29.10.2018	Bu hafta yazısı bulunmamaktadır.	Bu hafta yazısı bulunmamaktadır.
05.11.2018	-Evliya Çelebi Nerede Doğdu? -Türkiye'li Damat Meselesi -Başlıktaki İfade Kime Ait?	- Sabah Gazetesi yazarı Erhan Afyoncu'nun kalem aldığı yeni havalimanının adının Evliya Çelebi olmasını önerdiği yazısında tarihçi yazar İhsan Tunçoğlu'nun Evliya Çelebi'nin doğum yerinin yanlış ifade edildiğini dile getirmiştir. -'Türkiye'li damat' meselesi ifadesiyle okuyucuların tepkisine gündeme getirmiştir

12.11.2018	<p>-Emekli Maaşlarına Her Gün Mü Zam Geliyor? -Uzmanlaşmanın Ehemmiyeti -Rusya'nın ArkaSokaklarıymış</p>	<p>-Gazetenin okuyucusundan gelen eleştiriyi dikkat alan yazar, okuyucunun tüm emeklileri ilgilendiren haberlerde sürekli zam müjdesi olarak verildiğini bildiren şikâyet mesajlarına sessiz kalmamıştır. - Gazetecinin en az 1 konuda uzman olması gerektiğini, bu uzmanlığını da yazacağı haberde ortaya koyması gerektiğini savunulmuştur. -Sabah Gazetesinin internet sitesinde Sırp asıllı bir fotoğrafçının Rusya'nın arka sokaklarını çektiği fotoğrafları galeri halinde yayınlaması ve bir okurun fotoğrafçı ve fotoğraflarla alakalı itirazı ele alınmıştır.</p>
19.11.2018	<p>-Yağmacılık Son Bulmalı! -Bir İntihal Vakası -Kan Davası Olmaz</p>	<p>-Köşe yazarlarının, yazılarının bazı internet siteleri tarafından izinsiz şekilde kullanması. - “Ağrı'nın gözdesi İshak Paşa Sarayı” başlıklı yazıda ağır şekilde intikal olduğunu, bu durumun karşı tarafın bizzat kendisine ulaşmasıyla ortaya çıktığını da yazısında yer veriyor. -Sabah Gazetesi İstihbarat biriminin Neşe Sapmaz - İbrahim Arıkan davasını takip etmesindeki hırsını eleştirmiştir.</p>
26.11.2018	<p>Bu hafta yazısı bulunmamaktadır.</p>	<p>Bu hafta yazısı bulunmamaktadır.</p>

- 01.10.2018: Çekmeköy Metrosu'nun açılış tarihine dair yapılan haberde, muhabirin tek bir harfi yanlış anlaması nedeniyle aslında açılış tarihi verilmeyen metronun halkı yanlış bir beklentiye sokarak metronun 27 Eylül'de açılacağına dair yapılan haberi ele alınmıştır yazıda. Okur Temsilcisi İbrahim Altay, bu durumu bir okuyucusunun kendisine ulaşması sayesinde öğrendiğini belirtiyor ve haberi yapan muhabirle görüşüp neden böyle bir yanlış yapıldığından ve gerçek açılış tarihinin ne olduğundan bahsediyor.
- 08.10.2018: İbrahim Altay'ın bir önceki hafta köşesine taşıdığı Çekmeköy Metrosu konusunun devamı nitelikte bir yazı ele alınmıştır. Bu yazıda muhabirin böyle bir yanlış anlaşılmayı neden yaşadığına değinilirken belediye başkanının açıklamalarına ve metronun açılması beklenen tarih hakkında bilgi veriliyor.

Aynı yazının bir diğer başlığı olan 'Maç Kaçta, Hangi Kanalda?' kısmında ise belirli maçların hangi kanalda olduğuna dair bazı haber sitelerinin bu tür başlıklarla tık avcılığına çıkıp, haber metninde başlıktaki bilgiyi vermeyerek bu bilginin peşine düşenleri mağdur bırakmalarına değinilmiştir.

- 15.10.2018: 'Dünya Nereye Biz Oraya' başlığıyla kaleme alınmış yazısında İbrahim ALTAY, gazetecilik mesleğinin son durumunu katılmış olduğu yayıncılık fuarından edindiği izlenimleri ele almış, yayıncılıkla ilgili gelişmelerden de bahsetmiştir. Altay, teknolojinin gelişmesiyle yayıncılığın dijital alana kaydığını ve artık gazetelerin de dijital platforma yöneldiğinden söz etmiştir. Dijitalleşmenin arttığını hatta bu artışla birlikte iş akışının öneminin de artış gösterdiğinden bahsedip, arşivlerin ve veri merkezlerinin ayrılması gerektiğini savunmuştur. Hikâyenin dijitalleşmeyle birlikte daha da önem kazandığını, gazetede çalışan editörlerin hem gazete için hem de internet portalına haberleri gönderebileceği bir yazılımın kurulmasının gerektiğini önermiştir. Çalıştığı gazetenin, bu yeniliklerde öncü olması gerektiğine de değinmiştir.

Ayrıca katıldığı fuarda, Sabah Gazetesi'nin üst üste üçüncü kez kazanılan, renk kalite kulübünden ödül aldığından bahsederek, kurumda alanla ilgili çalışan kişileri de kutlamıştır.

- 22.10.2018: ‘Kenevir üretimi arttırılmalı’ başlığı altında gazetelerin kâğıt açısında oldukça zor günler geçirdiğini, kâğıt fiyatlarının arttığını ve bu gidişle gazetelerin artık tamamen dijitale geçeceğini aktarmıştır. İbrahim Altay, kâğıt fiyatlarının artışının sadece kur dalgalanması olmadığını, bunun sebebinin Çin’de bulunan kâğıt fabrikalardan da etkilendiğini yazısında anlatmıştır. Ülkenin en büyük sorunların birinin de ‘‘Kâğıt Sorunu’’ olduğunu dile getiren Altay, devletin bu sorunu kenevir üretimi artırarak ya da endüstri ormanları kurularak çözebileceğini önermiştir. Kâğıdın bu şekilde yüksek fiyattan satılmasının sadece medya sektörünü değil ekonominin birçok alanında tehlike yaratacağını ifade etmiştir. Bu nedenle de sorunun milli bir sorun olduğunu, acilen çözülmesi gerektiğini savunmuştur.
- 05.11.2018: ‘Evliya Çelebi Nerede Doğdu?’ başlığıyla Sabah Gazetesi yazarı Erhan Afyoncu'nun kalem aldığı yeni havalimanının adının Evliya Çelebi olmasını önerdiği yazısında tarihçi yazar İhsan Tunçoğlu'nun Evliya Çelebi'nin doğum yerinin yanlış ifade edildiğini dile getirmiştir. İbrahim Altay’ın gelen bu itirazı Erhan Afyoncu'ya iletmişti fakat kendisinin bir geri dönüş yapmadığını, dilerse Afyoncu'nun kendi köşesinde de cevap verebileceğini ifade etmiştir.

'Türkiye'li damat' meselesi ifadesiyle okuyucuların tepkisini gündeme getirmiştir. Bu eleştirilerin kısmen haklı olduğunu, başlıkların yanlış olabileceğini ve Çerkezlerin Türk damatları için sıraya girdiği şeklinde yanlış anlaşılmalara sebep olacağını bahsetmiştir.

- 12.11.2018: ‘Emekli maaşlarına her gün zam mı geliyor?’ ifadesiyle gazetenin okuyucusundan gelen eleştiriyi dikkat alan İbrahim Altay, okuyucunun tüm emeklileri ilgilendiren haberlerde sürekli zam müjdesi olarak verildiğini hâlbuki müjde verilecek zamların olmadığını bildiren şikâyet mesajlarına sessiz kalmamıştır. Okuyucunun eleştirilerinde haklı olduğunu, bu türlü haberleri yazan editörlerin de ailelerindeki emeklileri düşünmesi gerektiğini ve ona göre haberlerini daha dikkatli yazması gerektiğini dile getirmiştir.

Sabah Gazetesi Okur Temsilcisi İbrahim ALTAY, ‘Uzlaşmanın ehemmiyeti’ konu başlığıyla gazetecinin en az bir konuda uzman olması gerektiğini, bu uzmanlığını da yazacağı haberde ortaya koymasını gerektiğini savunmuştur. Eczacılık ile alakalı bir haberde, yapılan hataları belirten Altay, editörün uzmanı olmadığı konuda insanları yanlış yönlendirme potansiyeli olduğunu bu nedenle haberi yazarken oldukça dikkat edilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

- Okuyucunun eleştirisi mesajına sessiz kalmayıp ‘‘Rusya’nın arka sokaklarıymış’’ alt başlığıyla okuyucunun eleştirilerinde haklı olduğu kısımlara yer verip, yapılan hataları ortaya çıkartmıştır. Okuyucunun haksız olduğu kısmı da nazik şekilde belirtmiştir. Ayrıca İbrahim Altay, kendi kanaatine gazetenin internet portalında yer alan bu hatanın gazetenin imajına zarar verdiğini de ifade etmiştir.
- 19.11.2018: ‘Yağmacılık Son Bulmalı!’ başlığıyla gazetenin köşe yazarlarının, yazılarının bazı internet siteleri tarafından izinsiz şekilde kullanması bu izinsiz kullanımı da ‘yağmacılık’ olarak nitelendiren İbrahim Altay, bu konu nedeniyle Turkuvaz ve Demirören Medya gruplarınınca internet sitelerinde köşe yazarlarının sabah 8’den önce yayınlanmaması konusunda anlaşmaya vardıklarını belirtmiştir. İbrahim Altay, burada gazetesinin içeriğini korunma niyeti olduğunu, internetten okuyucularının mağdur olmaması gerektiğini dile getirmiştir.

Bu konunun ahlaki şartlarla da çözülebileceğini, bu çözümlerin nasıl yapılmasını gerektiğini söylese de bunlara uymayacak kişilerin olduğundan da söz etmiştir.

Bir İntikal Vakası alt başlığıyla da kendi tabiriyle iğneyi kendi gazetesine batırmıştır. Sabah Turizm ekinde yayınlanan ‘‘Ağrı’nın gözdesi İshak Paşa Sarayı’’ başlıklı yazıda ağır şekilde intikal olduğunu, bu durumun karşı tarafın bizzat kendisine ulaşmasıyla ortaya çıktığını da yazısında yer veriyor. Bu konuyla alakalı olarak da gazetesinde çalışılan editörlere gerekli uyarıların yapıldığını ve bu türlü haberlere kaynak verilmemesi gerektiğini belirtmiştir.

‘Kan Davası Olmaz’ başlığıyla Sabah Gazetesi İstihbarat biriminin, Neşe Sapmaz - İbrahim Arıkan davasını takip etmesindeki hırsını eleştirmiştir. Altay, bu hırsın gereksiz haberleri ortaya çıkardığını da dile getirmiştir. Neşe Sapmaz – İbrahim Arıkan davasıyla ilgili haberde geçen ‘‘ iddia edilen’’ kısmına da atıftan bulunan İbrahim Altay, gazetecinin o iddia edilen ibaresini netleştirmesi gerektiğini savunmuş, gazetecinin tahkir edici laflardan uzak durması gerektiğini yazısına eklemiştir.

Bu araştırmada gazetelerin gündemleri, yazarların köşeyazılarının yayımlandıkları günün ‘ana sayfası’ olarak belirlenmiştir ve ‘günün manşetleri’ gündem konuları olarak belirlenmiştir.

Tablo 3: Hürriyet Gazetesi'nin 01 Ekim- 26 Kasım 2018 tarihlerinde Pazartesi günleri yayınlanan manşetleri tablosu.

Tarih	Manşet Başlığı	Haber İçeriği
01 Ekim	Bizim Grup Smaller Olur	Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Suriye 'de çözüm için 7 ülkeyle "small group" adlı bir oluşuma giden ABD Başkanı Trump'a gösterdiği tepki.
08 Ekim	Parçalayıp Mı Götürdüler	İstanbul Suudi Arabistan Başkonsolosluğu'na girdikten sonra kaybolan rejim muhalifi gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın öldürüldüğüne dair artan şüpheler ve iddiaların arttığına dair manşet haberi
15 Ekim	Gizli Numara Faciası	Eşini gizli numaradan arayan kişinin kahvehanedeki arkadaşı olduğundan şüphelenen vatandaşın 3 kişiyi öldürmesi haberi.
22 Ekim	Girer Girmez Boğdular	Cemal Kaşıkçı'nın kaybolmasının ardından ortaya çıkan Kaşıkçı'nın konsolosluğa adım atar atmaz boğulduğunun bilgisinin verildiği haber.
29 Ekim	Sürmanşet: 95. Yıl Coşkusu Manşet: Ata'nın Hayal Ettiği Ülke	Sür manşette Cumhuriyet'in 95. Yılımı kutlama mesajı altındaki manşette ise İlber Ortaylı'nın Atatürk'ün gözünde Türkiye Cumhuriyet'ini anlattığı söyleşi yer almaktadır.
5 Kasım	2,5 Milyar Dolarlık Otopark	ÖTV ve KDV desteği ile rahatlayan otomotivciler, gümrüklerde bekletilikleri 100bin ithal otomobil için 6 aylık esneklik istediğini belirten Hürriyet'in özel haberi.
12 Kasım	Bu Kez Her Şey Türkan İçin	Hürriyet özel haberi manşette vererek gündemini oluşturmuş, Türkan A isimli vatandaşın kocasından gördüğü şiddet karşısında Ankara 2. Aile Mahkemesi'nin yasaların ön gördüğü tedbirlerin neredeyse hepsinin Türkan A için kullanılmasına karar verildi.
19 Kasım	Ev Bitmediyse Para İade	Tüketici mahkemesinin satın aldığı ev zamanında teslim edilmeyen tüm vatandaşları ilgilendiren kararı; Müteahhit ve kredi veren banka tüketiciye evin zamanında teslim olmaması halinde parasını geri verecek.
26 Kasım	Keşif Yapacak Reina Mı Kaldı?	Reina saldırısı sırasında öldürülen güvenlik görevlisi Fatih Çakmak'ın ailesinin tazminat davasına bakan mahkemenin ünlü gece kulübü yıkıldıktan 1,5 yıl sonra olay yeri keşfi için bilirkişi atanmasına verdiği tepki konulu haber.

Tablo 4: Sabah Gazetesi'nin 01 Ekim- 26 Kasım 2018 tarihlerinde Pazartesi günleri yayınlanan manşetleri tablosu.

Tarih	Manşet Başlığı	Haber İçeriği
01 Ekim	Bizim IMF İle İşimiz Olamaz	Cumhurbaşkanı'nın 'biz borcu sıfırladık IMF ile işimiz olamaz, ülkedeki durumu toparlıyoruz' söylemlerine yer verilmiş
08 Ekim	Sekiz Şehidimizin Perde Arkasında HDP ve CHP Var	Başkan Erdoğan'ın '8 şehidimizin sorumlusu PKK, onun perde arkası da HDP ve CHP en ufak bir rahatsızlık duymuyorlar' söylemleri ve İnönü'nün elinde Amerikan bayrağı olduğu fotoğrafı göstererek bulunduğu söylemler içerikli manşet haber
15 Ekim	Esad Hayatımı Çaldı, Türkiye Hayata Bağladı	Avrupa'nın mültecileri kapıya koyup, Türkiye'nin şefkat gösterdiği mültecilerden hayatı değişen Hasan'ın hikâyesi
22 Ekim	Kaşıkçı Cinayeti Tüm Açıklığıyla Ortaya Çıkacak	Erdoğan'ın Üsküdar- Çekmeköy - Sancaktepe Metro açılışında yaptığı açıklamalarda Kaşıkçı cinayeti ve Af söylentilerine karşı takındıkları tavır ile ilgili söylemleri
29 Ekim	81 Milyona Yeni Hayat	Cumhuriyet'in 95. yılında yeni havalimanının açılması ve yeni cumhurbaşkanlığı sisteminin devreye girmesiyle yeni reformların anlatıldığı haber metni.
5 Kasım	Üretici Tüketici Herkes Kazanacak	Mutfaktaki enflasyona gem vuracak yeni hal yasası netleşmesiyle yasanın ayrıntılarına yer verilen manşet haber.
12 Kasım	Nil'in Azmi	15 yaşında felç kalarak sadece ayak parmaklarını oynatabilen Nil'in 2 üniversite bitirerek pek çok başarı biriktirmesini anlatan başarı haberi.
19 Kasım	'Eşek Arısı' ile Hançer Darbesi	103 şehidin katili 18 PKK'lı teröristin Eşek Arısı olarak bilinen drone ile 504 saatte etkisiz hale getirilmesi konulu manşet haber.
26 Kasım	Soros'la Kavala'nın Para Trafığı	MASAK (Mali Suçları Araştırma Kurulu) raporu ile ABD'li milyarder George Soros'ın Osman Kavala'nın vakfına 13,5 milyon dolar aktarmasının ortaya çıkışı.

Sabah Gazetesi ve Hürriyet Gazetesi okur temsilcisi köşelerinin içerikleri ve köşe yazılarının yayınlandıkları tarihte, buldukları gazetelerin gündem olarak belirlediği manşet haberler incelendiğinde gözle görülür bir şekilde okur temsilcilerinin gazete gündemlerinden yararlanmadıkları ortaya çıkıyor. Ayrıntılı bir şekilde incelediğimizde ise 22.10.2018 tarihli Hürriyet Gazetesi okur temsilcisi Faruk BİLDİRİCİ'nin köşesinde ele aldığı 'Cemal Kaşıkçı haberlerinin neden Türk medyasında yer almadığını eleştirdiği konu' ile Hürriyet Gazetesi'nin aynı tarihte manşette ele aldığı haber de Cemal Kaşıkçı ile ilgili olmuştur.

Sonuç

Okur Temsilcisi (Ombudsman), gazetede yer alan haberlerle haksızlığa uğrayanların temsilcisi olarak okurun hakkını savunur. Okuyucu ile gazete arasında köprü görevi de yapan Okur temsilcileri; kamu (halk) adına gündemi denetler. Araştırma kapsamında sınırlılık olarak belirlenen Hürriyet Gazetesi Okur Temsilcisi Faruk BİLDİRİCİ ve Sabah Gazetesi Okur Temsilcisi İbrahim ALTAY'ın da köşelerinde ele aldıkları konuların daha çok okuyucu odaklı olduğu görülmektedir.

Sabah gazetesi okur temsilcisi İbrahim Altay'ın bazı zamanlar, köşesinde yazı yayınlamadığı, Hürriyet Gazetesi Okur Temsilcisi Faruk Bildirici'nin ise genellikle "gazetecilik meslek etik kuralları" ve "gazetecilerde olması gereken özellikler ve davranışlardan" bahsettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu nedenle okur temsilcileri, köşelerinde gazetelerinin ele aldıkları gündemlerin dışında kendilerinin farklı bir gündem oluşturdukları saptanarak okur temsilcilerinin, köşelerinde gündemi ele almayan yazılar yazdıkları belirlenmiştir.

Araştırmanın ele alındığı kapsam içerisinde, dilbilimciler McCombs ve Donald L.Shaw tarafından ortaya atılan 'Gündem Belirleme Kuramı'ndan yararlanılmıştır. Araştırmanın bulgular kısmında okur temsilcilerinin, yazdıkları köşe yazılarında kuram üzerinden yorumlanarak, söylem analizi yapılmıştır. Okur temsilcileri, ele aldıkları konular çerçevesinde toplumun etkilendiği konuları köşelerine taşımıştır. Şekil 1'deki tabloda da anlatıldığı üzere, 'Gündem Belirleme Modeli (Kuramı)'nın Medya tarafından en çok gösterilen konuların, okuyucu tarafından en önemli konular olarak algılandığı gözlemlenmiştir.

Okur temsilcileri; bu kuramı bazı yazılarında uygulasa da bazı köşe yazılarında ise sadece okurdan gelen sorulara cevap vermesinden ötürü kuramı işleyememiştir.

Ele alınan gazetelerin, gündemlerine de yer vermekte zayıf kalan okur temsilcileri kuramın işlenişi açısından yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Bunun sebebinin de okur temsilcilerinin kendi gündemlerini kendileri oluşturmasından ve okuyucuların gazetelerde yapılan gazetecilik yanlışlıklarını gönderdiği, bu mesajlara karşılık olarak okur temsilcilerinin bu iletileri kendi gündemlerine taşıması, söz konusu durumun oluşmasını sağladığı düşüncesine varılmıştır.

Kamu denetçiliği olarak da bilinen ‘Ombudsmanlık’; halkın gündeminde olan her konuya ışık tutmak ve o konularla ilgili yapılan haberlerde ‘‘gazetecilik ilkelerine aykırı’’ bir durumun olması durumunda hatayı uygun bir dille köşesinde yazarak, hatadan dönülmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu araştırmada, okur temsilcilerinin köşelerindeki gündemi kendilerinin belirlediği ve oluşturdukları, bu gündemlerinde büyük bir çoğunluğunun okuyucudan gelen mesajlara verilen cevaplar olduğu tespit edilmiştir.

Ombudsmanların kendi gündemlerini kendilerince belirlemesi normal bir durumdur. Gazete ve okuyucu arasındaki en önemli köprülerden birini oluşturmaktadırlar. Fakat bireysel konulara ağırlık vermektense, kamu denetçiliği görevini de yerine getirmek zorundadırlar. Zira halkın konuştuğu, gündemleri takip etmelilerdir. Ayrıca halkın gündeminde olan haberlere ışık tutarak, kendi köşelerinde ele almayı görev edinmelidir. Araştırma çerçevesinde Türkiye’nin iki önemli gazetesinin, iki önemli mercisinin gündeme dair konuları ele almaması gazetecilik açısından bir noksanlık doğurmuştur. Araştırma sonucunda, bu noksanlığın giderilmesi Türkiye’de gazetecilik açısından önemli bir ihtiyaç olması nedeniyle, okur temsilcilerinin köşelerinde gündem odaklı yazılara da yer vermesi gerektiği önerilmiştir.

KAYNAKÇA

Atabek, N. (2006), Gazete Haberlerinde Etik Standartların Yükseltilmesinde Okur Temsilcisinin Rolü, Küresel İletişim Dergisi, Küresel İletişim Dergisi, 4(2) 5-17.

Atabek, N. (2006), Dünya’da ve Türkiye’de Okur Temsilciliği, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 24(1), 15-24.

Aşkan, H. (2018), Türk Basınında Okur Temsilcisi Köşeleri Üzerine Bir Araştırma, İnf E-Dergi, 3(1). 244-267.

Çakır, H. (2017), Gazete Haberlerinde Okur Temsilcisinin Rolü Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(1). 64-75.

Çelik, R. (2013). Gündem Oluşturma Kuramı: Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın İrfan Galip’inden Günümüz Medyasının Maya’larına. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(21), 1-3.

Bildirici, F. (2018). Günahlarımızda Yıkandık – Örneklerle Gazetecilik Meslek Etiği (Birinci Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Hürriyet Gazetesi. (2018). 01 Ekim - 26 Kasım 2018

Sabah Gazetesi. (2018.) 01 Ekim - 26 Kasım 2018

İnternet kaynakları

İrvan, S. (2017, Temmuz). Yeni Medya ve Gazetecilik - Okur Temsilciliği Üzerine. <https://suleymanirvan.blogspot.com/2017/07/okur-temsilciliği-uzerine.html> adresinden alındı.

Medyatava.com, (2013,Ağustos). Sabah’a Yeni Okur Temsilcisi. https://www.medyatava.com/haber/sabah-a-yeni-okur-temsilcisi_94156 adresinden alındı.

Bu çalışmada, geleneksel gazetecilikle sanal gazetecilik karşılaştırılmıştır. Böylelikle bilgisayar ve ağ teknolojilerinin hem gazeteciliğe sunduğu olanaklar hem de gazetecilik mesleği açısından yarattığı sorunlar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, gazetecilik mesleğinin günümüzdeki durumunu ortaya koyma ve meslekteki dönüşümlerden yola çıkarak

gelecekte alacağı biçimi kestirmede önemlidir. Çünkü iletişim konusunda akılcı politikalar oluşturabilmek, hem var olanı iyi kavramakla hem de geleceğin alacağı biçimi bugünden tasarlamakla mümkündür.

Çalışmanın Varsayımı ve Hipotezleri:

Gelişen iletişim teknolojileri iletişim alanında toplumsal üretim ve tüketimin şeklini değiştirmeye başlamıştır. Bu çalışmada, internetin, 'geleneksel' iletişim tekniklerini dönüşüme uğratarak, yeni oluşumlarla iletişim alanını yeniden şekillendirmeye başladığı varsayımından yola çıkmıştır. Çalışmanın konusunu, geleneksel gazeteciliğin internet gazeteciliği ya da sanal gazetecilik olarak adlandırılan habercilik türüne dönüşmesi oluşturmaktadır. Dolayısıyla, araştırmada internet gazeteciliğinin geleneksel gazetecilikle arasında ne gibi farklar bulunduğu betimlenmesine çalışılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi ve Örneklemi:

Çalışmada, internet gazeteciliğinin gazetecilikteki haber toplama, yazma ve dağıtım süreçlerini nasıl değiştirdiği sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla, veri toplamada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Geleneksel gazeteler ve bu gazetelerin internet portallarındaki haber ve fotoğraf oranları içerik analizi yöntemiyle nicel olarak belirlenmiş ve karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

İnternete taşınan gazetelerin içeriklerindeki değişimleri belirleyebilmek için Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah geleneksel ve internet gazetelerinin (10 Kasım-19 Kasım 2018) 10 günlük nüshaları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Örnek olarak ele alınan gazetelerin internet sayfaları ve geleneksel gazetelerindeki haberler ve bu haberlere ilişkin fotoğraflar, gündem ve politika, ekonomi, kültür- sanat ve köşe yazısı/yorum yazıları başlıkları kapsamında 10 günlük sürede takip edilerek sayısal oranları çıkartılmış ve karşılaştırılarak

değerlendirilmiştir.

Özet

Kitap, dergi, gazete gibi basım teknolojisine veya radyo ve televizyon gibi elektro-manyetik teknoloji üzerine kurulu araçlara dayalı kitle iletişimi,geçtiğimiz yüzyılın sonlarında İnternet'in keşfi ile yeni ve farklı bir boyut kazanarak modern şeklini almıştır. Nerdeyse bütün sektörlerde kullanılır hale gelen internet teknolojisi 20. yüzyılın sonunda medya sektörünün de ilgisini çekmiştir. Medya yöneticileri daha ucuz ve daha fazla kitleye haber sunma olanağı sağlayan interneti etkin bir

şekilde kullanarak gazetelerini internet üzerine taşımışlardır. Bu durum yeni bir kitle iletişim aracı olan internet gazeteciliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, geleneksel gazeteler ile internet gazeteleri karşılaştırılarak, internetin gazetecilik için sağladığı avantajlar ve dezavantajlar tespit edilmiştir.

Bu bağlamda, Türkiye'nin en çok okunan; Cumhuriyet, Hürriyet ve Sabah geleneksel gazeteleri ve internet gazeteleri, 10 gün süreyle karşılaştırılarak incelenmiştir. İncelemede özellikle geleneksel ve internet gazetelerinin, gündem, siyaset, politika, ekonomi, kültür- sanat ve köşe yazarı sayfalarına girilen haber ve fotoğraf sayıları tespit edilerek karşılaştırmalar yapılmıştır. Ayrıca, internetin gelişimi ile birlikte ortaya çıkan haber portalları ve televizyonların internet sayfaları da incelenerek gazetecilik açısından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, Türkiye'de internet gazeteciliğinin gelişim aşamasında olduğu, sağladığı olanaklar ile birçok anlamda geleneksel gazeteciliği etkilediği tespit edilmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** internet, geleneksel gazete, internet gazetesi, iletişim teknolojisi*

Giriş

Küreselleşme sürecinin hızlanmasıyla birlikte yeni iletişim teknolojilerinin de hızla gelişmeye başlaması habercilik alanında bir değişim sürecini beraberinde getirmiştir. Söz konusu değişimler Türkiye'yi de etkilemiş, özellikle 1980'li yıllardan itibaren medya dışı alanlarda birikmiş sermayenin medya sektörüne girmesi, ileri teknolojinin yakından izlenmesini mümkün kılmıştır. 1990'lardan

İtibaren de özel radyo ve televizyon yayınlarının başlamasıyla medya, ekonominin önemli bir sektörü haline gelmiş, bu süreçte, yabancı ortaklıklar, sayısal yayıncılık ve internet yayıncılığı gibi habercilik sürecini etkileyen gelişmeler yaşanmıştır. Medyanın sermaye yapısındaki ve teknolojisindeki değişimler de geleneksel habercilik süreçlerini etkilemiştir. Bu süreçlerdeki değişimler hem izleyici/okuyucunun hem de haber çalışanlarının haber olgusuyla geleneksel ilişkilerini değiştirmiştir. Tüm bu gelişmeler, yeni teknolojiyi yakından takip eden ve teknolojiye büyük yatırım yapan medyanın habercilik pratiklerinde yakından incelenmesi gereken değişimlere neden olmuştur.

Medya ve bilişim sektörlerinin birleşmesiyle ortaya çıkan yeni iletişim teknolojileri bütünlük bir medya sunmaktadır. Bilgi, iletişim, medya sektörlerinin bilgisayar ve ağ teknolojisiyle birleşmesinden meydana gelen bu sanal yayıncılık ortamı, gazete, radyo, televizyon gibi geleneksel medyalarla farklı olarak karşılıklı etkileşimi ve kişisel yayıncılığı mümkün kılmaktadır. Yeni medya adı verilen bu sanal ortam, kimi çevrelerce internet ile özdeşleştirilse de cep telefonları, sayısal televizyon, uydu iletişimi, interaktif televizyon, sanal gerçeklikler (VR), bilgisayar oyunları gibi açımları nedeniyle bu tip sınırlamalara gelemeyecek kadar kapsamlıdır. Gözlemlenen, yeni medyanın tanımlanmasında sınırların tam anlamıyla çizilmiş olmadığıdır. Sanal ortam geleneksel iletişim araçlarının iç içe geçmesi anlamında bir değişime neden olmaktadır. Bu sanal ortamda yapılan gazetecilik de sanal gazetecilik, internet gazeteciliği ya da online gazetecilik gibi adlar almaktadır. Sanal ortam haberin hem görüntüsüne hem sesine hem de metnine ulaşmayı olanaklı kılmaktadır. Böylece haber verme açısından gazetelerdeki yer sınırı, radyo ve televizyonlardaki süre sınırı ortadan kalkmaktadır.

Yeni iletişim teknolojileri okuyucu/izleyiciye habere ulaşma, haberi alma/ elde etme noktasında yeni seçenekler sunmaktadır. Kullanıcı, daha çok habere ulaşım daha ayrıntılı bilgilenme imkanı elde etmektedir. Ayrıca, internet ortamında bir haberin metni yanında, sözkonusu haberle ilgili fotoğraf, ses, hareketli görüntü gibi öğelere ulaşmak da mümkündür. Bunun yanı sıra kullanıcı, haberle ilgili linklere de kolayca ulaşabilmekte ve isterse habere yorum yazarak geri bildirimde bulunabilmektedir. Yeni medya gazetecilere de mesleklerini icra ederken yeni olanaklar sunmaktadır. Gazeteci, sanal ortamda bir olayla ilgili bilgi ve belgelere

daha kolay ve hızlı ulaşabilmekte, veri tabanlarından gerekli araştırmaları daha kolay yapabilmektedir.

Ayrıca, hazırladığı haberi gazetesine sayısal ortam aracılığıyla daha çabuk ulaştırabilmektedir.Öte yandan, yeni iletişim araçlarına erişimin daha pahalı olması, satın alma gücü düşük ve yeni teknolojiye erişemeyen kesimleri sanal ortamdan dışlamaktadır.

Yeni iletişim teknolojilerine erişim de tek başına bir anlam taşımamaktadır. Kullanıcının her türlü habere hızla ve zahmetsiz biçimde ulaşacağını savunan web sayfalarının çoğu, birbirinin içeriğini kullanmaktadır.Bu durum bir yandan telif hakları alanında yeni bir hukuksal sorunlar alanı yaratırken, diğer yandan da web de niteliğın nicelik kadar çeşitli olmadığını göstermektedir.Yeni iletişim teknolojilerindeki en önemli öğelerden biri de etkileşimdir.Bu teknolojiye okurun, haberle ilgili düşüncelerini anında iletebilme olanağı vardır. Ancak, aynı teknoloji, okur-izler kitlenin gözetiminin ve denetiminin artırılmasına da olanak tanımaktadır. Öte yandan, yeni iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla otomasyon artmakta ve haber emekçileri daha nitelikli olmaya zorlanmaktadır. Artık haber çalışanları, haber toplayıp yazma, fotoğraf çekme gibi mesleki bilgilerin yanında bilgisayar kullanımı, belirli yazılımları iyi biçimde kullanabilme, belirli düzeyde yabancı dil bilme ve teknolojik gelişmeleri yakından izleme durumundadır.

Habercilik açısından dönüşümlerin yaşandığı bu süreçte, bir yandan gazetelerin basılı nüshaları sanal ortama aktarılırken diğer yandan da yeni bir iletişim aracı olarak internet haber portalları ortaya çıkmıştır. Sürecin ilerleyen aşamalarında basılı gazetelerin yok olacağı ya da yeni medyanın yurttaş gazeteciliğı gibi yeni habercilik uygulamalarını ortaya çıkarması nedeniyle gazetecilik mesleğinin yok olacağı yönünde tahminler yapılmaktadır.Dolayısıyla sanal gazetecilik, habercilik açısından incelenmesi gereken yeni ve önemli bir alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde geleneksel gazetenin ve gazetecinin tanımı yapılarak, tarihsel süreç içerisinde nasıl biçimlendiğı anlatılmıştır.Çalışmanın ikinci bölümünde ise İnternet gazeteciliğinin gelişimi,sunmuş olduğı olanaklar, işleyiş yapısı ve yapısal oluşumu, geleneksel gazete üzerindeki etkileri konusunda bilgiler sunulmuştur.

Üçüncü bölümde ise geleneksel gazetelerle internet gazeteleri karşılaştırılmış, incelenen örnek gazetelerden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Bu bölümde Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah'ın basılı nüshaları ve internet gazeteleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir

Gazete ve İnternet Teknolojisi

20. yüzyılın son çeyreğine damgasını vuran ve tarihsel açıdan – tarım ve sanayi devrimlerinden sonra - üçüncü bir devrim olarak nitelendirilen internet ya da daha genel bir tanımlamayla iletişim ve bilgisayar teknolojilerinde ortaya çıkan hızlı gelişmelere tanık olunmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte internetin hızlı ve kapsamlı bir şekilde etkisini arttırması, onu bir teknolojik yenilik olmanın ötesine taşımaktadır. İnternetin teknolojik özellikleri sayesinde küreselleştirici bir etkiye sahip olması, 1970'li yıllarda hızlanan “küreselleşme”, “enformasyon çağı”, “sanayi sonrası toplum” tartışmalarının da merkezinde yer almasına neden olmaktadır. Bu nedenle, bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin gelişim sürecini 1970'li yıllarla birlikte ortaya çıkan makro gelişmelerin dışında değerlendirmek olanaklı değildir. Toplumsal yapıda meydana gelen makro alanlardaki yeni oluşumlar alt düzeylerde yer alan internet gibi mikro alanlara dahi etki etmiş ve yeni kavramların ve terimlerin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu kavramların başında, geleneksel olarak kağıda basılan gazetenin, sanal ortamdaki karşılığı olan internet gazetesi kavramı gelmektedir.

Gazeteler böylece iki koldan okuyucusuna seri bir şekilde haber vermeye başlamıştır. Ve artık internet gazetesi toplumsal yapıda yerini alarak işlerlik kazanmaya başlamıştır. Birçok alanda gelişim gösteren internet, gazetecilik alanında da gerçekleşen değişimde etkili olmuştur. Geleneksel gazeteciliğin değişen yüzü olan internet gazeteciliği ile ilgili araştırmalara değinmeden önce, geleneksel gazeteyi tanımak ve anlamak gerekmektedir. Bunun için bu bölümde kısaca geleneksel gazetenin tanımı hakkında bilgi verilecektir

Gazetenin Tarihsel Gelişimi

Gazete

Tarihsel süreç içerisinde günümüze kadar gazetenin birçok tanımı yapılmıştır ve hâlâ da bu tanımlama çalışmaları devam etmektedir. En genel anlamıyla gazete, dünyada gelişen olayları okuyucu kitlesine aktarmak, okuyucuyu bilgilendirmek,

okuyucunun siyasi, fikri, içtimai ve iktisadi alanlarda ilerlemesini sağlamak amacıyla günlük olarak yayımlanan bir haber kaynağıdır (Akt: Gezmen, 2002: 3).

Gazetenin, bazı düşünür ve liderler tarafından da tanımları yapılmıştır. Bu düşünürlerden olan Napolyon Bonaparte (Başkut,1967: 7). gazeteyi şöyle tanımlamıştır; “Hükümetin kararlarını destekleyen onun istediği şekilde hareket eden, onun yasakladığı konulara dokunmamakla vatani görevini yapan bir matbuadır.”Napolyon’un gazeteyi hükümetin bir propaganda aracı gibi görentanımına karşılık, Mustafa Kemal Atatürk ise gazeteyi şöyle tanımlamaktadır:“Matbuat milletin umumi sesidir. Bir milleti tenvir ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte, hulasa bir milletin hedefi saadet olan istikameti müşterekede yürümesini teminde matbuat, başlı başına bir kuvvet bir mektep bir rehberdir.” (1967:7).

Ahmet Emin Yalman (1967: 7) gazete için; “Günlük Olaylara ilişkin haberleri, bunlara ilişkin yorumları kapsayan, bir haftayı aşmayan aralarla, çokça basılan ve belirli bir bedel karşılığında isteyenlere satılan bir yayım aracıdır.” derken; Rus Lider Lenin (1967:7) gazeteyi; “İhtilalin en kuvvetli silahıdır” şeklinde değerlendirmektedir. İlhan Selçuk ise (1967:8) gazete için,“Tarihin ilk müsveddesidir.” şeklinde bir tanım yapmaktadır.

Bu tanımlamalardan birisine TDK’nın Türkçe Sözlüğü’nde (1992:527) rastlanmaktadır. Buradaki tanıma göre gazete: “Her türlü okura politika,ekonomi kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek üzere belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan, büyücek boyutlu basılı kâğıttır”. Görüldüğü gibi,TDK, gazeteyi basılı bir kâğıt olarak tanımlamaktadır.

Gazeteci

1952 yılında kabul edilen Basın İş Kanunu’nun 1. maddesinde gazeteci aşağıdaki gibi tanımlamıştır:Bu maddenin 1952 tarihli ilk halinde, "Bu kanun hükümleri Türkiye'de yayınlanan mevkutelerle haber, fotoğraf ajanslarında veya benzeri yayım müesseselerinde ve matbaalarında başmuharrirlik, muharrirlik, mesul müdürlük, yazı işleri müdürlüğü, istihbarat şefliği, muhabirlik,mütercimlik, musahhahlik, foto muhabirliği, ressamlik, karikatürçülük,istihbarat telsizciliği ve radyoculuğu, gazete müdürlüğü gibi her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunundaki "işçi" tarifi haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında

uygulanır. Bu kanunun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışanlara (gazeteci) denir" hükmü yer almaktadır. (BasınKanunu (Erişim)<http://www.byegm.gov.tr/basinmevzuati/kanunlar.htm>,2008).

Ancak bu madde de 1961 yılında 212 sayılı yasa ile değişikliğe gidilmiş ve gazeteci yeniden tanımlanmıştır. Bu yeni tanımda;"Bu kanun hükümleri, Türkiye'de yayınlanan gazete ve mevkutelerle haber ve fotoğraf ajanslarında her türlü fikir ve sanat işlerinde çalışan ve İş Kanunu'ndaki "işçi" tarifi şümulü haricinde kalan kimselerle bunların işverenleri hakkında uygulanır. Bu kanunun şümulüne giren fikir ve sanat işlerinde ücret karşılığı çalışanlara gazeteci denir."(BasınKanunu. Erişim)<http://www.byegm.gov.tr/basinmevzuati/kanunlar.htm>, 2008).

İnternet

İnternetin Tanımı:

İnternet, bilgisayarları birbirine bağlayan, onları konuşuran, bu yolla insanların zahmetsizce elektronik nesne değişmesine olanak veren donanım ve yazılım teknolojisidir.İnternet, sanayi toplumundan bilişim toplumuna geçişin habercisi ve taşıyıcısı olan bir model olarak düşünülmektedir. İnternet bilimsel ve teknolojik gelişmenin önemli bir etmeni, taşıyıcısı, sürekli değişen, bilgi teknolojilerini değiştiren, giderek toplumu ve yaşamın tüm boyutlarını

değişime zorlayan bir teknolojiler bileşimi olarak nitelendirilebilir. İnternette geç kalmak, telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurabilir; interneti çağdaş bir matbaa olarak değerlendirmek olanaklıdır. Dünya üzerinde internet kullanıcı sayısının arttığı görülmektedir.

İnternet Gazeteciliği

İnternet gazeteciliği, gazeteciliğin çeşitli yöntemlerinin kullanılarak insanların internet aracılığıyla bilgilendirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. (Gürcan, 1999: 18). Diğer bir söylemle, internet ortamında açılan haber servisi

ve sayfaları internet gazeteciliği ya da haberciliği, “sanal gazetecilik” veya “online habercilik” gibi adlarla da anılmaktadır. Bilgisayar ağlarını kullanarak hedef kitesine ulaşan gazeteler genel anlamda elektronik ya da sayısal (dijital) gazete şeklinde adlandırılmaktadır. Bu gazeteler içerikten okuyucuya, haber sunumuna kadar diğer gazetecilik tanımlamalarından (Radyo ve televizyon vb.) farklı bir anlam ifade etmektedir. İnternet gazetelerinin ortaya çıkmasıyla birlikte geleneksel gazetelerin, internet üzerindeki yayınlarına ulaşmakla birlikte internet üzerinde habercilik yapan haber sitelerine de rastlanmaktadır. Gazetelerin “elektronik gazete”ye” dönüştürülmesi için gösterilen çabaların altında haberlerin depolanması, arşivlenmesi, haber toplama, gönderme işlevi, dizgi ya da sayfa düzenlemesi gibi aşamalarının hızlandırılması, baskıya daha geç saatlerde girilerek en son gelişmelere ilişkin haberleri okura verebilme olanağının elde edilmesi gibi amaçlar yatmaktadır (Törenli, 2005: S.206).

Dolayısıyla ‘elektronik gazete uygulaması haber toplamadan işlemeye, baskıdan dağıtıma kadar gazetenin tüm üretim aşamalarında yeni medya teknolojilerinin üretim hızını ve verimliliğini artırmanın yanı sıra elde edilecek bu yetenekle gerek işletme girdilerinde gerekse çalıştırılan personel sayısında tasarruf sağlamayı hedeflemektedir (2005: 206).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi internet, geleneksel gazeteciliği birçok alanda etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir. Türkiye’de yapılan bir araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 40’ı, diğer meslek guruplarının ise yüzde 60’ı internet gazeteleri karşısında kağıda basılı geleneksel gazetelerin gelecekte var olamayacağını düşünmektedir

(Karaduman, 2003: 201). Bu bulgu internet gazetelerinin ne denli hızlı geliştiğinin ve geleneksel gazeteleri tehdit ettiğinin açık bir göstergesidir

İnternet Gazeteciliğinin Gelişimi:

İnternet gazetelerinin tarihi gelişimi incelendiğinde; internet haberciliğinin kökenini televizyondaki teletext yayınlarının oluşturduğu görülmektedir (Gürcan, 1999: 18). İnternet ile ortaya çıkan okuyuculara haber iletme olanaklarına hem

geleneksel yöntemlerle yayın yapan gazeteler hem de haber ajansları hızlı bir biçimde uyum göstermişler, bunların hemen ardından ise internette yayın yapan haber siteleri ortaya çıkmıştır.(Karaduman, 2005: 145).

İnternet gazeteleri ilk olarak ABD’de kendisini göstermiştir. 1995 yılında sekiz büyük gazete; (The Washington Post, New York Times, Daily Mirror, Herald Tribune gibi) baskıya hazır gazete sayfalarını on-line olarak anında okuyucuya aktarmak amacıyla; Yeni Yüzyıl Yayın Ağı adıyla bir şirket kurarak haber yayıncılığında sanal dönemi örgütsel olarak başlatmışlardır

(Gürcan, 1999: 32).

Türkiye’de internet gazeteciliği, dünyadaki gelişim sürecini yakından takip etmiştir. 1995’te dünyada başlayan internet gazeteciliği Türkiye’de 2 Aralık 1995’de Zaman gazetesinin internette yayın hayatına başlamasıyla gerçekleşmiştir. Türkiye’de internette yayın yapmaya başlayan ilk gazete olan Zaman, o tarihten itibaren köşe yazıları, güncel, politika, dünya ekonomisi, spor ve medya bölüm başlıkları adı altında yayın yapmıştır. Türk basınında internette ilk yayın hayatına başlayan dergiler ise Aktüel (Temmuz 1995) ve Leman’dır (Ekim 1995) (Gürcan, 1999: 45.).

Ulusal basında Zaman’dan sonra internet yayınına başlayan Milliyet’i, Hürriyet ve Sabah gazeteleri takip etmiştir (1999: 48). Bu gelişmeler Türk basınında yaşanan değişimin bir göstergesi olarak diğer gazeteleri ve dergileri de etkilemiştir. Bu değişim ve gelişim her geçen gün yerel basını da etkisi altına almıştır. Bu gelişim yerel basının gazetelerini internet yayıncılığına başlatmasıyla devam etmiştir. Birçok gazete 1995–1998 yılları arasında internet üzerinden yayın yapmaya başlamıştır. Türkiye’deki ulusal gazetelerin internet yayıncılığına başladığı tarihler Tablo 4’te görüldüğü gibidir. Tablo 4’te de görüldüğü gibi Türkiye’deki gazeteler dünyadaki gazetelere paralel olarak internet üzerinden yayına 1995 – 1998 yılları arasında başlamıştır.

Türkiye’de Ulusal Gazetelerin İnternette Yayın Hayatına Başlama Tarihleri

Gazete Yayın Tarihi

- Zaman 2 Aralık 1995

- Turkish Daily News 19 Mayıs 1996
- Türkiye 9 Kasım 1996
- Milliyet 26 Kasım 1996
- Fanatik 25 Aralık 1996
- Hürriyet 1 Ocak 1997
- Sabah 1 Ocak 1997
- Akşam 15 Eylül 1997
- Yeni Yüzyıl 4 Mart 1998
- Radikal 1 Mayıs 1998
- Güneş 2 Nisan 1998
- Cumhuriyet 7 Mayıs 1998
- Milli Gazete 3 Ekim 1998

Kaynak: (Yedig, 2002: 44)

İnternet Gazeteciliğinin - Geleneksel Gazetecilikten Farkları

İnternet gazeteciliğinin geleneksel gazetecilik karşısında olumlu ve olumsuz yönlerinin bulunduğunu söylemek olanaklıdır. Geleneksel olarak tanımlanan yazılı basında, mesajın kamuoyuna iletilebilmesi için öncelikle iyi bir sermayenin olması, matbaanın kurulması ve gazetecinin istihdam edilmesi gerekmektedir (Çakır, 2007: 139). Bununla birlikte geleneksel medyada, haberlerin toplanmasını, işlenmesini ve yayına hazırlanmasını sağlayan yazı işleri ve haber merkezlerinin bulunması gerekmektedir (2007:193). Geleneksel medya, yerel, ulusal ve çeşitli ülkelerde bulunan muhabirleri aracılığıyla ve abone oldukları haber ajanslarından elde edilen haberlerle, sayfa sınırlılıklarını göz önünde tutarak, katı bir hiyerarşiyle örgütlenmiş yapıdadır.

Kamuoyu oluşturabilecek derecede öneme sahip haberleri seçmek ve yayınlamak gibi çok sayıda sıkıntıya sahiptir (2007: 139). Medyanın tekelleşmesiyle yönlendirilmiş, sansürlenmiş haberlerin yayınlanması; holding patronlarının promosyona, şans oyunlarına yöneldiği bir ortamda geleneksel medyanın gün içerisinde güncellenememesi, hız ve etkileşim yapısından yoksun olması gibi nedenlerin gelişim çağında olan internet haberciliğini, bir alternatif olarak geleneksel medyanın karşısına çıkarttığı bilinmektedir. Gazete,

dergi, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının tümü, tekil ürünün veya programların hedeflenen kitleye dağıtıldığı, birden-çoğa (one-to-many) biçiminde çalışan iletişim ortamlarıdır.

Okur, dinleyici, izleyici, geleneksel medya ortamını tercih ettiği anda kendisine sunulan içeriği almak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmaktadır. İnternet gazeteciliği ise meslekte önemli anlayış farklılıklarını beraberinde getirmiştir. İnternetin yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla birçok alanda web sitesi hizmete sunulmuştur. Milyonlarca kullanıcısı olan sanal ortamda hemen hemen her konuda bilgiye ulaşmak olanaklıdır. Ayrıca kullanıcılar,

hızlı olması nedeniyle günlük gazeteleri kısa sürede sanal ortamda tarayabilmekte ve son dakika haberlerini takip edebilmektedirler. Bu olanaklar, okuyucuyu internet gazetelerine yönlendirmektedir. IBS'nin Türkiye'de internet kullanıcılarına yönelik yaptığı araştırmada, "sanal gazetecilik hakkında bilgi sahibi olanların" oranı yüzde 82, internette gazete okuyanların oranı ise yüzde 60 olarak belirlenmiştir (2007, 139). Bu araştırmadan da anlaşıldığı üzere internet haberciliği, televizyon bültenlerinden daha hızlı hareket ederek, enformasyonu internet haber portalında sunabilmektedir. Habere hızlı erişim olanağı, okuyucuları internet gazetelerine yönlendirmektedir. İnternet gazetelerinde haberler anında çevrimiçi olarak yayınlanmaktadır. Bu durum internet gazeteciliğini daha cazip hale getirmektedir. Çünkü geleneksel gazeteler bu haberleri en erken ertesi günkü baskısında yayımlayabilmektedirler.

Gazeteci Açısından

- 1-Haberi Hızlı Bir Şekilde Yayına Sunabilme
- 2-Habere İlişkin Bilgilere Kolay Erişim
- 3-Haberin Farklı Formatlarda Sunumu
- 4-Ses ve Video Dosyalarının Kullanımına Olanak Sağlama
- 5-Gazeteciler Arasında İnteraktif İletişim Olanağı
- 6-Arşivleme ve Arşive Ulaşımında Kolaylık
- 7-Okuyucunun Sayısal Oranına Ulaşım Olanağı
- 8-Habere İlişkin Ek Metinler Sunma Olanağı

Okur Kitle Açısından

- 1-Habere Hızlı Erişim Olanağı Tanınması
- 2-İnteraktif Geri Besleme

- 3-Daha Fazla Enformasyona Ulaşabilme Olanığı
- 4-Ücret Açısından Sunduğu Olanaklar
- 5-Gazete İşletmecisi Açısından
- 6-Kâğıt Kullanımının Olmaması
- 7-Matbaa İhtiyacının Olmaması
- 8-Dağıtım Kolaylığı
- 9-Daha Ucuza Daha Fazla Reklam Sunma Olanığı

Çalışmada Örneklem Kapsamında Elde Edilen Bulgular Örnek Gazeteler Hakkında Genel Değerlendirme

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet, Türkiye’de yayın hayatını sürdüren günlük siyasi bir gazetedir. Bu gazetenin kuruluş tarihi 7 Mayıs 1924’tür. Yunus Nadi’nin önderliğinde kurulan gazetenin günümüzdeki günlük tirajı 70 bin dolaylarındadır. Günlük 20 sayfa olarak yayınlanan gazetenin, gündem, politika, ekonomi, dış haberler, kültür sanat, televizyon ve spor sayfalarının yanı sıra birçok köşe yazarı da gazetede köşe yazmaktadır.

Ayrıca Cumhuriyet çeşitli günlerde çeşitli konularla ilgili özel sayfalar yayınlamakta, haftanın bazı günlerinde ise okuyucularına kitap vb. ekler sunmaktadır. Gazete, iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak 7 Mayıs 1998 tarihinde internet yayınına başlamıştır. www.cumhuriyet.com.tr uzantılı web adresinden internet yayıncılığı yapan gazete, sayfasında oluşturduğu haber portalı sayesinde okuyucusuna güncel haberler iletmektedir.

Gazete, iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak 7 Mayıs 1998 tarihinde internet yayınına başlamıştır. www.cumhuriyet.com.tr uzantılı web adresinden internet yayıncılığı yapan gazete, sayfasında oluşturduğu haber portalı sayesinde okuyucusuna güncel haberler iletmektedir. Cumhuriyet, kendi muhabirlerinin haberler dışında ajans haberlerinden de yararlanmaktadır. Ajanstan gelen haberler düzenlenerek Cumhuriyet’in internet gazetesinde ve

geleneksel gazetesinde yayınlanmaktadır.

Cumhuriyet'in geleneksel gazetesinde çalışan muhabirlerinin dışında internet gazetesinden sorumlu yayın yönetmeni ve sorumlu haber editörleri de bulunmaktadır. Cumhuriyet, geleneksel gazetesinden farklı olarak internet gazetesinde okuyucusuna farklı açılımlar sunmuştur. Bu açılımlardan bazıları şöyledir:

Son dakika: Teknolojik olarak geleneksel gazetenin yapamadığı son dakika haberciliğini Cumhuriyet gazetesi, internet portalında yapmaktadır. Bu bölümde genel olarak ajanlardan gelen haberler anında okuyucuya ulaştırılabilmektedir.

Çalışma Yaşamı: Cumhuriyet'in geleneksel gazetesinde olmayan 'Çalışma Yaşamı' bölümünde daha çok esnafı, memuru, işçiyi ve sendikaları ilgilendiren haberler yayınlanmaktadır.

Tarım: Bu bölümde çiftçileri ilgilendiren haberler sunulmaktadır.

Olaylar ve Görüşler: Gündemle ilgili görüşlerin yer aldığı bir bölümdür. İnteraktif iletişimin söz konusu olduğu bu bölümde, okuyucunun görüşlerine ve yazılarına da yer verilmektedir.

Okurun Seçimi: Bu bölümde Cumhuriyet gazetesi okurları haber ve yorumlara oy verebilmektedir. Oylama sonuçları günlük ve aylık olarak değerlendirilmektedir. Gazete, buradan okurun en çok hangi haberlerle ilgilendiğini tespit edebilmektedir. Ayrıca okurun haberle ilgili yorumlarını da değerlendirebilmektedir.

Dosyalar: Gazete, bu bölümde belirli konularla ilgili hazırlanan yazı dizilerini yayınlamaktadır.

Belge Arşivi: Cumhuriyet gazetesi, belge arşivi bölümünde herhangi bir konu ile ilgili yapılan araştırmaları okuruna iletmektedir.

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda düşünüldüğünde, Cumhuriyet'in, geleneksel gazetesinde yer verilemeyen haber ya da araştırmaların internet gazetesinde yayınladığı görülmektedir. Bu durum gösteriyor ki okuyucu, internet

gazetesi aracılığıyla daha fazla bilgiye ulaşmaktadır. Geleneksel gazetenin teknolojik olarak olanak veremediği son dakika haberciliğini, internet gazetesi sayesinde yapabilen Cumhuriyet, habercilikteki hız kavramını internet gazetesi sayesinde gerçekleştirebilmektedir. Cumhuriyet gazetesinin, incelendiği günler boyunca internet gazetesi ve geleneksel gazetesi üzerine yapılan karşılaştırmalı, gündem ve politika, ekonomi, kültür ve sanat, köşe ve yorum yazıları kategorilerinde haber ve fotoğraf analizi sonuçları Tabloda ki gibidir.

Tablo incelendiğinde, Cumhuriyet'in geleneksel gazetesinde incelenen haberlerle ilgili günlük 59 ortalama 72 haber yayınladığı, internet gazetesindeki haber ortalamasının ise 53 olduğu görülmektedir. Cumhuriyet'in geleneksel gazetesinde yine bu haberlerle ilişkilendirilen günlük ortalama 40 fotoğraf yayınlanırken, internet gazetesinde günlük ortalama fotoğraf sayısı 55'tir. Tablo da anlaşıldığı üzere Cumhuriyet, internet gazetesinde yeni açılımlar yaratmasına rağmen haber sayısı bakımından geleneksel gazetesinde yayınlanan haber sayısı oranına ulaşamamıştır. Ancak Cumhuriyet'in internet gazetesinde geleneksel gazetesine oranla daha fazla fotoğraf yayınlanmıştır. İnternet yayıncılığına yeni başlayan gazetenin, her geçen güne oranla haber sayısını artırdığı gözlemlenmektedir.

Hürriyet Gazetesi

Hürriyet gazetesi, Türkiye'de yayın hayatını sürdüren günlük siyasi bir

**Cumhuriyet Gazetesinin Geleneksel ve İnternet Gazetesindeki Haber ve Fotoğrafları
Bazı Kriterlere Göre Değerlendirilmesi:**

- 1-Gündem ve Politika Haberleri
- 2-Ekonomi Haberleri
- 3- Kültür ve Sanat Haberleri
- 4-Yorum/ Köşe Yazısı

CUMHURİYET GAZETESİ	Gündem ve Politika		Ekonomi Haberleri		Kültür-Sanat Haberleri		Yorum / Köşe Yazısı					
	İnternet Gazetesi		İnternet Gazetesi		Geleneksel Gazete		İnternet Gazetesi					
	Haber	foto	Haber	foto	Haber	foto	haber	foto				
10 Kasım 2018	62	37	12	7	12	12	2	2	12	-	12	-
11 Kasım 2018	57	37	41	10	17	17	9	8	5	5	17	-
12 Kasım 2018	51	24	27	19	21	21	7	3	1	1	16	-
13 Kasım 2018	47	32	56	11	26	26	9	8	4	4	14	-
14 Kasım 2018	45	19	31	13	13	13	9	7	4	4	16	-
15 Kasım 2018	37	27	23	14	12	12	-	-	6	6	14	-
16 Kasım 2018	47	22	17	6	7	7	7	3	3	3	16	-
17 Kasım 2018	50	26	36	16	22	22	8	9	7	7	16	-
18 Kasım 2018	55	20	32	20	14	14	10	10	5	5	18	-
19 Kasım 2018	60	27	37	24	12	12	9	11	6	6	10	-
TOPLAM	511	271	360	145	156	156	79	67	43	43	149	-

gazetedir. Gazete 1 Mayıs 1948’de Sedat Simavi tarafından kurulmuştur. Gazetenin günlük tirajı 600 bin civarındadır. Günlük 36 sayfa olarak yayınlanan gazetede, gündem, politika, ekonomi, dış haberler, kültür sanat,televizyon ve spor sayfaları bulunmaktadır.. Bünyesinde birçok köşe yazarını bulunduran gazete, hafta içi ve hafta sonları; Kelebek, Ankara, Ege,Cumartesi, Pazar, Seyahat gibi ekleri de okuyucusuna sunmaktadır.Gazete, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte, 1 Ocak 1997 tarihinde internet yayıncılığına başlamıştır. www.hurriyet.com.tr uzantılı web adresinden internet yayıncılığı yapan gazete, sayfasında oluşturduğu haber portalı aracılığıyla okuyucuna güncel haberler sunmaktadır. Hürriyet, kendi muhabirlerinin yaptığı haberler dışında ajans haberlerinden de yararlanmaktadır. Ajanstan gelen haberler düzenlenerek Hürriyet’in internet gazetesinde ve geleneksel gazetesinde yayınlanmaktadır. Hürriyet’in geleneksel gazetesinde çalışan muhabirlerinin dışında internet gazetesinden sorumlu yayın yönetmeni ve sorumlu haber editörleri bulunmaktadır. Hürriyet, geleneksel gazetesinden farklı olarak internet gazetesinde okuyucusuna farklı açılımlar sunmaktadır. Web sayfasını birçok alana bölerek okuyucusuna her alanda bilgi iletmeye çalışan Hürriyet’in, internet gazetesini güncel olan haberleri yayınlamanın dışında birçok açılımı da gerçekleştirmiştir. Hürriyet gazetesinin internet sayfasının manşet niteliği taşıyan merkez bölgesinde, günün en önemli haberleri 1’den başlayarak 10’a kadar numaralandırılarak yayınlanmaktadır ve ilk on haber niteliği taşıyan bu bölgedeki haberler çeşitli aralıklarla değişmektedir. Bunun yanı sıra manşet haberler şeklinde adlandırılan alanın üst kısmında, geleneksel gazeteye benzer şekilde sürmanşet haberleri okuyucuya sunulmaktadır. Sitenin sol tarafında haber içerikli (haber, yaşam, yazarlar, multi-medya, interaktif, ilanlar ve Hürriyet ekler gibi) bölümler oluşturulmuştur. Bu bölümler, kendi altlarında çeşitli başlıklara ayrılmıştır. www.hurriyet.com.tr haber sitesinin sağ tarafında, günün sıcak gelişmeleri, en çok okunan haberler gibi alanlar oluşturulmuştur.

Sitenin bazı bölümlerine reklam bannerları yerleştirilmiştir. Site içerisinden bazı alanlara verilen ‘link’lerle okuyucuya, farklı bilgilere ulaşma olanağı sağlanmıştır. Ayrıca, Hürriyet’in internet gazetesini, basılı olan gazetesini de sanal ortamda yayınlamaktadır.

Hürriyet’in internet sayfasından basılı gazetesine ücretsiz olarak ulaşmak olanaklıdır.Hürriyet’in geleneksel gazetesinde bulunan gündem,

ekonomi, dünya, politika, kültür-sanat, spor ve magazin bölümleri, internet gazetesinde de bulunmaktadır. Bu bölümlerin internetteki işleyişinin farklı olması nedeniyle, Hürriyet'in internet gazetesinde sağladığı açılımlardan bahsederken, geleneksel gazetesinde olan bazı bölümlere de değinmek gerekmektedir. Bu bölümlerin bazıları şöyle sıralanabilir:

Gündem: Gündem bölümü, Hürriyet'in hem geleneksel gazetesinde hem de internet gazetesinde bulunmaktadır. Burada dikkati çeken en önemli özellik; gazetenin, geleneksel gazetesinde anlık yayınlamadığı haberleri internet gazetesinde yayınlatabilmesidir.

Ekonomi: Geleneksel gazetede de bulunan ekonomi bölümü internet gazetesinde okuyucuya İMKB seansları ile birlikte, yatırım fonu gibi bazı ek tablolar sunmaktadır.

Dünya: Hürriyet'in geleneksel gazetesinde genellikle bir sayfaya sınırlandırılan dünya haberleri bölümü, internet gazetesinde daha geniş yer bulmuştur. Bununla birlikte yabancı ajanslarla bağlantı kurularak okuyucunun, haberin ana kaynağına ulaşması sağlanmıştır.

Spor: Hürriyet'in geleneksel gazetesinin spor bölümünde, özellikle futbol haberlerinin yer aldığı gözlenmiştir. Ancak Hürriyet'in geleneksel gazetesinde, yabancı ülkelerde gerçekleşen spor oyunları ile ilgili bilgilere rastlamak zordur. Hürriyet'in internet gazetesinin spor bölümünde ise tüm alanlarla ilgili ayrı ayrı bölümler oluşturularak spor hakkındaki bütün enformasyon okuyucuya ulaştırabilmektedir. Gazete bu bölümde dünya spor haberlerine de yer vermektedir. Hürriyet'in hem geleneksel hem de internet gazetesinde bulunan sayfalarının dışında sadece internet gazetesinde olan yeni bölümler yer almaktadır. Bu bölümler şunlardır:

Teknoloji: Gazetede, 'teknoloji' bölümünü, kendi içerisinde ayrı bir haber portalı şeklinde tasarlanmıştır. Tamamen teknoloji haberlerinin yer aldığı bölümün köşe yazarları da farklılık göstermektedir.

Piyasenet: Bu başlıklı bölüm, ekonomi bölümünden farklı olarak geliştirilmiştir. Bölümde genel olarak ekonomi piyasasında yaşanan son dakika

haberleri, borsada en çok kazananlar ve kaybedenlerle ilgili bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bölümde yurtiçi ve yurtdışı endeksler de bulunmaktadır.

Şehir Rehberi: Bölümde şehir mektupları; filmler, sinema seansları; yayında olmayan film fragmanları; İstanbul'da bulunan barlar, kafeler ve restoranlar yer almaktadır. Bölümün kendi içinde özel köşe yazarları bulunmaktadır.

Trendy Gençlik: Bölüm kendi içinde eğlence, moda, müzik güzellik, star dünyası ve ajanda gibi alt bölümlerden oluşmaktadır. Daha çok magazin içerikli haber ve fotoğrafların yer aldığı bu bölümde, en çok dinlenen müziklere de ulaşmak mümkündür.

Astroloji: Astroloji bölümünde günlük burç yorumları, yıldız haritası, kişisel özellikler ve astroloji haberleri yer almaktadır.

Foto: Bu bölüm günün fotoları, foto haber, foto analiz, spor foto ve sizden gelen fotolar şeklinde kategorize edilmiştir. Bölüm fotoğraf albümü şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Fotoğraflar, okuyucular tarafından indirilebilir nitelik taşımaktadır

İnteraktif: Bu bölüm kendi içerisinde, 'sen de yolla, bumerang, yazar kafe, sosyal ilanlar, haber alarmı, Hürriyet mobil, ekran koruyucu, Hürriyet mid' gibi alt bölümlerden oluşmaktadır. Bu bölüm genel olarak okuyucudan gelen bilgilerin yayınlanmasına yöneliktir. Bu bölümde interaktif iletişim söz konusudur. Konuyu örneklendirmek gerekirse, bölüm içerisinde, 'sen de yolla' alt bölümü aracılığıyla okuyucu, ilgisini çeken haberleri buraya yönlendirilerek yayınlanmasını sağlamaktadır.

Bu bölümlerin yanı sıra, Hürriyet'in internet gazetesinde, 'Hürriyet Kurumsal, Hürriyet Almanya, Hürriyet USA, Okur Temsilcisi, Hürriyet Oto ve Hürriyet Emlak' gibi birçok bölüm daha bulunmaktadır. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda değerlendirildiğinde, Hürriyet'in internet gazetesinde birçok yeni açılımın sunulduğu görülmektedir. Geleneksel gazetesinde yer veremediği birçok veriyi Hürriyet gazetesi, internet gazetesinden yayınlamayı tercih etmiştir. Hürriyet'in internet gazetesinde okuyucusunun, haber üzerindeki etkinliğini arttırmak için çeşitli bölümler oluşturmuştur. Gazete, internette daha çok haber ve daha çok bilgi yayınlamaya çalışmaktadır. Bununla birlikte Hürriyet, internet gazetesinde okuyucuya yönelik yarışma ve

eğlence bölümleri de oluşturmuştur. Hürriyet, gazetesinin incelenen örneğinde internet gazetesi ve geleneksel gazetesi üzerine yapılan karşılaştırmalı, gündem ve politika, ekonomi, kültür ve sanat, köşe ve yorum yazıları kategorilerinde haber ve fotoğraf analizi sonuçları Tablo da görüldüğü gibi Hürriyet'in, geleneksel gazetesinde incelenen haberler kapsamında günlük ortalama 51 haber yayınlanırken internet gazetesinde günlük ortalama 138 haber okuyucuya sunulmuştur. Hürriyet'in geleneksel gazetesinde bu haberlerle ilişkilendirilen günlük ortalama 55 fotoğraf yayınlanırken, internet gazetesinde günlük ortalama 311 fotoğraf okuyucuyla paylaşılmıştır.

Tablo da ve yukarıda analizler sonucu elde edilen veriler ışığında düşünüldüğünde, Hürriyet'in internet gazetesinin, geleneksel gazetesini, bir dönüşüm sürecine sokmaya çalıştığı şeklinde yorum yapılabilir. Hürriyet'in, internet gazetesinde oluşturduğu yeni alan ve açılımlarla, internet gazetesini, içerik yönünden geleneksel gazetesine oranla daha zenginleştirdiği söylenebilir.

Sabah Gazetesi

**Hürriyet Gazetesinin Geleneksel ve İnternet Gazetesindeki Haber ve Fotoğrafları
Bazı Kriterlere Göre Değerlendirilmesi:**

- 1-Gündem ve Politika Haberleri
- 2-Ekonomi Haberleri
- 3- Kültür ve Sanat Haberleri
- 4-Yorum/ Köşe Yazısı

HURRIYET GAZETESİ	Gündem ve Politika		Ekonomi Haberleri		Kültür Sanat Haberleri		Yorum / Köşe Yazısı					
	Geleneksel Gazete	İnternet Gazetesi	Geleneksel Gazete	İnternet Gazetesi	Geleneksel Gazete	İnternet Gazetesi	Geleneksel Gazete	İnternet Gazetesi				
	Haber	foto	Haber	foto	Haber	foto	haber	foto	haber	foto		
10 Kasım 2018	36	35	16	8	22	48	-	1	10	-	35	-
11 Kasım 2018	34	40	16	13	24	25	1	1	6	14	33	--
12 Kasım 2018	37	46	16	12	21	25	4	5	11	14	35	-
13 Kasım 2018	26	34	12	10	41	36	3	3	1	15	33	-
14 Kasım 2018	35	36	19	13	28	22	5	4	5	14	33	-
15 Kasım 2018	33	44	16	12	41	36	3	1	1	15	34	-
16 Kasım 2018	32	45	15	12	21	24	5	3	4	10	34	-
17 Kasım 2018	33	41	16	13	38	32	4	3	1	14	30	-
18 Kasım 2018	34	44	15	13	45	42	4	2	0	14	30	-
19 Kasım 2018	32	40	16	14	42	45	3	3	1	14	34	-
TOPLAM	332	405	157	120	311	326	33	27	18	129	335	-

Sabah gazetesi Türkiye’de yayın hayatını sürdüren günlük siyasi bir gazetedir. 22 Nisan 1985 yılında kurulan gazete günlük 30 sayfa olarak yayınlanmaktadır. Günlük tirajı 500 bin civarında olan gazete; gündem, politika, ekonomi, dış haberler, kültür, sanat, televizyon, seri ilanlar ve spor sayfalarından oluşmaktadır. Bünyesinde birçok köşe yazarı bulunduran gazete hafta içi ve hafta sonu özel ekler vermektedir. Sabah’ın geleneksel gazetesinin ilk sayfasının bir Geleneksel anlamda yayın hayatına devam eden gazete, iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeleri yakından takip ederek, 1 Ocak 1997 tarihinde internet yayıncılığına başlamıştır.. www.sabah.com.tr adresinden internet yayıncılığı yapan gazete, sayfasında oluşturduğu haber portalı sayesinde okuyucuna güncel haberler sunmaktadır.

Sabah gazetesi haber kaynağı olarak ajanslardan ve kendi bünyesinde çalışan muhabirlerden yararlanmaktadır. Ajanstan gelen haberler düzenlenerek Sabah’ın internet gazetesinde ve geleneksel gazetesinde yayınlanmaktadır. Sabah’ın geleneksel gazetesinde çalışan muhabirlerinin dışında internet gazetesinden sorumlu yayın yönetmeni ve sorumlu haber editörleri bulunmaktadır. Sabah’ın internet gazetesi de diğer gazetelerin internet sayfaları gibi kendi içerisinde bölümlere ayrılmıştır. Sabah’ın internet gazetesinde oluşturulan birçok bölümle okuyucusuna, geleneksel gazetesine oranla daha fazla haber sunulmaktadır. Sabah’ın, internet gazetesi güncel olan haberleri ana sayfasından geleneksel gazetenin manşet tarzı şeklinde vermektedir.

Burada bir farklılık söz konusudur; Sabah’ın geleneksel gazetesinin birinci sayfasında ortalama 13 haber yayınlarken internet gazetesinde ortalama 70 haber yayımlanabilmektedir. Sitenin üst bölümünde haber içerikli (gündem, siyaset, ekonomi, yaşam, dünya, teknoloji, turizm, otomobil, spor, günaydın, ekler, dosyalar, servisler, multimedya, astroloji, kültür- sanat, işte insan, emlak, çocuk, yazarlar çizerler, son 24) bölümler oluşturulmuştur. www.sabah.com.tr haber sitesinin sağ tarafında günün sıcak gelişmeleri ve en çok okunan haberlerinin yer aldığı alanlar bulunmaktadır. Sitenin bazı bölümlerine reklam bannerları yerleştirilmiştir. Site içerisinden başka sayfalara kurulan bağlantı ile okuyucuya farklı bilgiler sunma olanağı sağlamıştır. Sabah’ın, geleneksel gazetesi de e-gazete başlığı adı altında internette ücretsiz yayınlamaktadır.

Sabah’ın geleneksel gazetesinde bulunan gündem, ekonomi, dünya, politika, kültür sanat, spor ve magazin bölümleri internet gazetesinde de bulunmaktadır. Bu bölümler geleneksel gazeteye oranla internet gazetesinde daha geliştirilmiştir.

Sabah'ın internet gazetesinde sağladığı açılımlardan bazıları şunlardır:

Son Dakika: Gün içerisinde dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmeler, son dakika haber bölümünden okuyucuya anında sunulmaktadır.

Sabah'ın son dakika haber bölümünde, yapılan incelemede bir saat içinde ortalama 15 haberin yayınlandığı gözlemlenmiştir. Son dakika haberciliği internet gazetelerinin ziyaretçi sayılarını artırmıştır.

Çizerler: Bu bölümde geleneksel gazetelerde çok az rastladığımız karikatürler yayınlanmaktadır.

En çok okunan haberler: Okuyucuların en çok okuduğu (tıkladığı) haberlerin yayınlandığı bölümdür. Günümüzde geleneksel gazetelerin günlük tirajı belirlenebilirken, geleneksel gazetede en çok okunan haberi belirlemek olanaklı değildir. İnternet gazetesinin sağladığı olanaklardan diğeri de anında ziyaretçi sayılarının öğrenilebilmesi ve en çok okunan haberlerin tespit edilebilmesidir. Bu özellik sayesinde gazeteler, okurlarının en çok hangi haberle ilgilendiğini tespit edebilmekte ve yayın politikaları ile ilgili değerlendirmelerde bulunabilmektedirler.

Dosyalar: Bu bölümde, ekonomi, gündem, siyaset, yaşam, dünya ve sporla ilgili araştırma haberleri yayınlanmaktadır.

Sabah Ekler: Sabah'ın geleneksel gazetesinin hafta içi ve hafta sonu verdiği ekler buradan yayınlanmaktadır.

Astroloji: Bu bölümde; burçların genel özellikleri, astroloji ile ilgili bilgiler, burçlarla ilgili soru ve öneriler bulunmaktadır.

Sağlık: Sağlık bölümü, sağlık içerikli haberlerin yayınlandığı bir bölümdür. Sabah'ın geleneksel gazetesinde sağlıkla ilgili çok az haber yer alırken internet gazetesinde sağlıkla ilgili daha fazla habere yer verilmektedir.

Teknoloji: Teknoloji haberlerinin yayınlandığı bu bölümde, dünyada ve Türkiye'de yaşanan en son teknolojik gelişmeler yer almaktadır.

Otomobil: Otomobil piyasasıyla ilgili haberlerin yayınlandığı bölümdür.

Emlak: Konut piyasasında yaşanan haberlerin yayınlandığı bölümdür.

Sabah Çocuk: Sabah'ın internet gazetesi tarafından oluşturulan 'Sabah Çocuk Kulübü' bölümü, çocukların hem öğrenme hem de eğlenmesini sağlayan bir bölüm olma özelliğini taşımaktadır. Bölümde, eğlence, bilgi yarışması, çocuk haberleri gibi alt bölümler yer almaktadır.

Mobil Eğlence: Bu bölümde; oyunlar, ilginç ve komik videolar, özel günler için mesajlar, cep telefonlarında kullanılabilecek duvar kağıtları, melodiler ve filmler yer almaktadır.

Kırmızı Alarm: Bu bölüm, hem seçilen kategorilerdeki tüm yeni haberlere ve son dakika gelişmelerine hem de tüm piyasa verilerine hızlı ve kolay bir şekilde erişimi sağlayan bir programdır. Dünyada ve Türkiye'de, gününce yaşanan her türlü gelişme, sabah.com.tr'de yayınlandığı anda, bilgisayarın görev çubuğunda bulunan alarm simgesi yanıp sönmeye başlamakta ve sesli uyarı vererek okuyucunun dikkatini o noktaya çekmektedir.

Arşiv: Sabah'ın, internet gazetesinde oluşturduğu arşiv bölümü, okuyucuya geçmişteki haberlere daha kolay ulaşım olanağı sunmaktadır. Bu bölüm aracılığıyla internet gazetesinde yayınlanan eski haberlere ulaşılabilirken, geleneksel gazetenin arşivine de ulaşmak olanaklıdır.

Yukarıda anlatılar ışığında Sabah'ın internet gazetesinde birçok yeni açılım olduğu görülmektedir. Geleneksel gazetesinde yer veremediği birçok veriyi Sabah, internet gazetesinden yayınlamaktadır. Sabah'ın internet gazetesi ve geleneksel gazetesi üzerine yapılan karşılaştırmalı, gündem ve politika, ekonomi, kültür ve sanat, köşe ve yorum yazıları kategorilerinde haber ve fotoğraf analizinin sayısal oranları Tablo 9'daki gibidir. Tablo 9'da görüldüğü gibi Sabah'ın geleneksel gazetesinde incelenen haberlerle ilgili günlük ortalama 66 haber yayınlanırken, internet gazetesinde günlük ortalama 90 haber yayınlanmaktadır.

Sabah'ın geleneksel gazetesinde bu haberlerle ilişkilendirilen günlük ortalama 67 fotoğraf yer alırken, internet gazetesinde günlük ortalama 97 fotoğraf yayınlanmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde, Sabah'ın internet gazetesinde yayınlanan haber ve fotoğraf oranı, geleneksel gazetesinden daha fazladır. Bu veriler doğrultusunda düşünüldüğünde, Sabah gazetesinin, internet gazeteciliğini önemseydiğini ve internet gazeteciliğiyle ilgili gerekli açılımları yaptığını söylemek olanaklıdır.

Sabah Gazetesinin Geleneksel ve İnternet Gazetesindeki Haber ve Fotoğrafları Bazı Kriterlere Göre Değerlendirilmesi:

- 1-Gündem ve Politika Haberleri
- 2-Ekonomi Haberleri
- 3- Kültür ve Sanat Haberleri
- 4-Yorum/ Köşe Yazısı

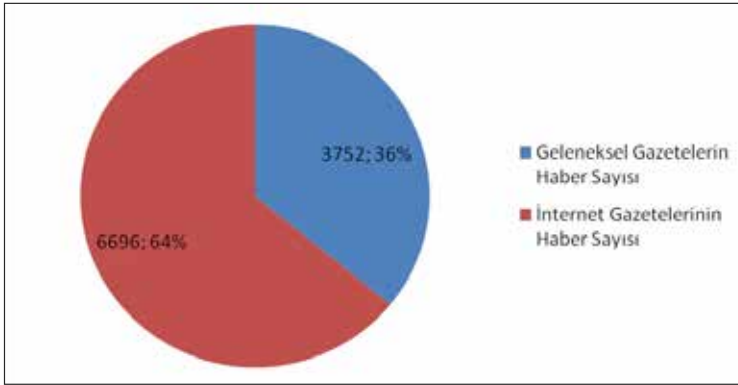
HURİYET GAZETESİ	Gündem ve Politika		Ekonomi Haberleri		Kültür-Sanat Haberleri		Yorum / Köşe Yazısı									
	Geleneksel Gazete		İnternet Gazetesi		Geleneksel Gazete		İnternet Gazetesi									
	Haber	foto	Haber	foto	Haber	foto	haber	foto	haber	foto						
10 Kasım 2018	35	45	60	60	16	14	12	12	1	1	8	7	10	-	19	-
11 Kasım 2018	38	38	64	67	24	21	13	15	2	2	11	13	11	-	19	--
12 Kasım 2018	51	55	78	80	26	23	24	24	7	11	8	12	13	-	20	-
13 Kasım 2018	49	70	63	68	24	16	32	30	1	2	7	9	12	-	18	-
14 Kasım 2018	49	53	70	75	19	14	30	28	6	7	7	9	13	-	18	-
15 Kasım 2018	48	42	55	60	13	5	5	6	4	4	3	2	10	-	16	-
16 Kasım 2018	47	43	56	62	21	13	17	14	5	5	4	5	10	-	16	-
17 Kasım 2018	46	45	63	70	15	16	34	30	2	3	7	7	12	-	20	-
18 Kasım 2018	38	51	58	75	16	13	17	20	3	4	6	6	12	-	18	-
19 Kasım 2018	41	43	65	80	17	16	17	22	2	6	6	6	10	-	18	-
TOPLAM	442	485	632	697	191	151	201	201	33	45	67	76	113	-	182	-

1-Gazetelerin Haber Oranlarıyla İlgili Değerlendirme

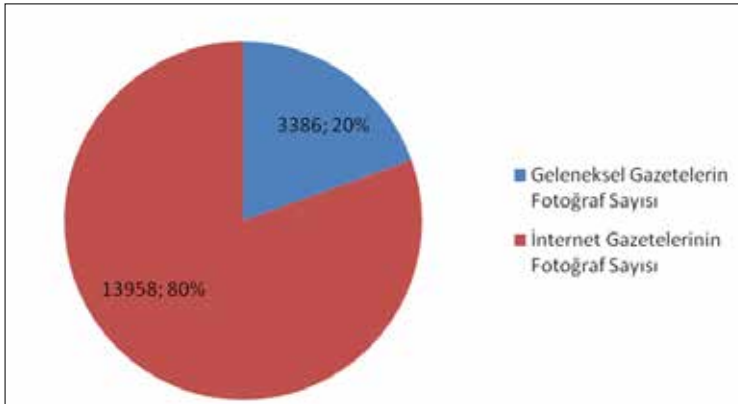
Araştırma kapsamında altı geleneksel gazetenin incelenen bölümlerinde 10 gün içerisinde toplam 3 bin 752 haber yayınlanırken, internet gazetelerinde ise toplam 6 bin 696 haber yayınlanmıştır. Yine bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğraf sayılarına bakıldığında incelenen geleneksel gazetede 10 gün içerisinde toplam 3 bin 386 fotoğraf yayınlanırken internet

gazetesinde toplam 13 bin 958 fotoğraf yayınlanmıştır. Pasta Grafik-1 ve Pasta Grafik- 2'de de görüldüğü gibi genel olarak internet gazetelerinin haber sayısı ve fotoğraf sayısı bakımından, geleneksel gazetelere oranla daha zengin olduğunu söylemek olanaklıdır.

Pasta Grafik- 1: Cumhuriyet,Hürriyet ve Sabah'ın 10 gün içerisinde geleneksel gazete ve internet gazetesinde yayınlanan haberlerin sayılarının karşılaştırması.

Pasta Grafik- 2: Cumhuriyet,Hürriyet ve Sabah'ın 10 gün içerisinde geleneksel gazete ve internet gazetesinde yayınlanan fotoğrafların sayılarının karşılaştırması.

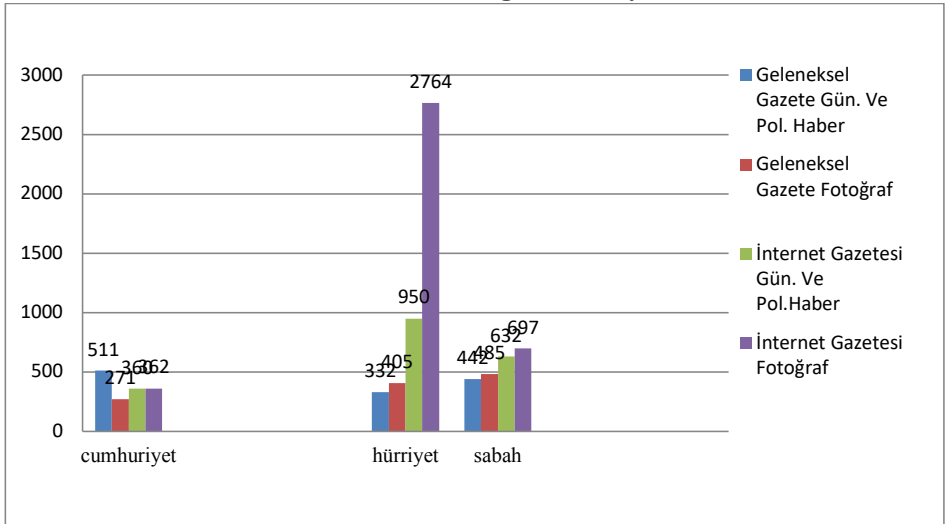
GAZETELERİN İNTERNET GAZETECİLİĞİ VE GELENEKSEL GAZETECİLİK AÇISINDAN İÇERİKLERİNE İLİŞKİN ANALİZ

Gündem ve Politika Haberlerinin Analizi

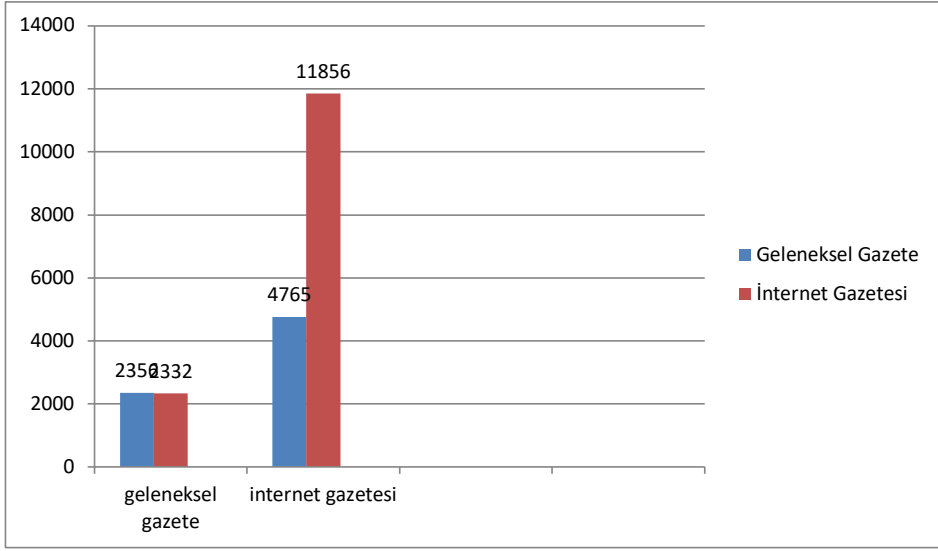
Örnek olarak incelenen gazetelerde gündem ve politika haberlerinin dağılımı Grafik 1’de görüldüğü gibidir. Grafik 1’deki veriler, örnek olarak incelenen üç gazetenin gündem ve politika dalında yayınladığı 10 günlük zaman sürecinin sayısal oranlarını içermektedir. Bu grafik incelendiğinde internet gazetelerinin, bu dalda yayınlamış olduğu haberler ve haberlere

ilişkin fotoğrafların geleneksel gazeteye oranla fazla olduğu görülmektedir. Bu dalda gazetelerin yayınlamış olduğu haberler ve kullanmış olduğu fotoğraflar, örnek gazeteler kapsamında her gazete için ayrıca aşağıda incelenecektir.

Grafik 1: Örnek gazetelerde 10 günlük gündem ve politika haberleri ve bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğrafların sayısal oranı.

Grafik 2: Örneklem kapsamında incelenen gazetelerin 10 günlük gündem ve politika haberlerinin internet ve geleneksel gazetelerdeki oranlarının karşılaştırması.

Cumhuriyet Gazetesinin Gündem ve Politika Haberleri

Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan gündem ve politika haberlerinin sayısal oranı Grafik 1’de görüldüğü gibidir. Bu veriler doğrultusunda düşünüldüğünde Cumhuriyet gazetesinin internet sayfasında gündem ve politikayla ilgili haberlerle ilişkilendirilen fotoğraf sayısı günlük ortalama 36 iken geleneksel gazetede bu rakam 27’dir. Fakat sunulan haber sayısına bakıldığında tersi bir durum söz konusudur. Geleneksel gazetede gündem ve politika başlığı altında günlük ortalama 51 haber yayınlanırken, internet sitesinde bu sayı 36’da kalmaktadır.

Gazetesini 7 Mayıs 1998’ tarihinde internete taşıyan Cumhuriyet’in internet gazetesi ücrete bağlıydı. 2008 yılında gazete bu ücretli sistemi uygulamadan kaldırarak, internet sitesine erişimi ücretsiz hale getirmiştir. Bu uygulamanın 2008 yılı içerisinde başlaması gazetenin internet sayfasının gelişim aşamasında olduğunu göstermektedir. Cumhuriyet gazetesinin

geleneksel gazetesinde ve internet sitesinde yayınlanan haberlerin sayısal oranlarının birbirlerine yakın olmasının nedeni bu duruma bağlanmaktadır.

Hürriyet Gazetesinin Gündem ve Politika Haberleri

Grafik-1’de Hürriyet’in geleneksel ve internet gazetesinde yayınlanan haberler ve haberlerle ilişkilendirilen fotoğraflar gösterilmektedir. Grafikte de görüldüğü gibi Hürriyet’in internet gazetesinde günlük ortalama 95 gündem ve politika haberleri yayınlanırken geleneksel gazetesinde 33 gündem ve politika haberinin yayınlandığı görülmektedir. Bununla birlikte gündem ve politikayla ilgili Hürriyet’in internet gazetesinde günlük ortalama 276 fotoğraf yayınlanırken geleneksel gazetesinde sadece 40 fotoğraf yayınlanmıştır.

Grafik-1’den de anlaşıldığı gibi gündem-politika haberleri ve bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğraf sayısı bakımından Hürriyet’in internet gazetesi, geleneksel gazetesinden daha zengindir.

Gündem ve politika haberleriyle ilgili fotoğraf ve haber içeriğinin Hürriyet’in internet gazetesinde fazla olmasını, internet gazetesinin sağladığı, sayfa sınırlamasının olmaması ve daha fazla görsel malzeme kullanılabilmesi gibi nedenlere bağlamak olanaklıdır.

Sabah Gazetesinin Gündem ve Politika Haberleri

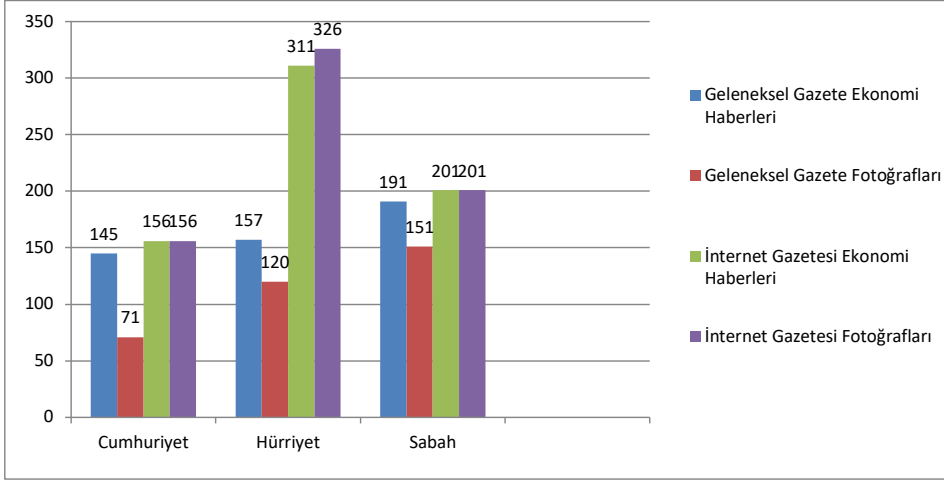
Grafik-1’de Sabah gazetesinin gündem ve politika haberleriyle birlikte bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğraflar gösterilmektedir. Grafikte de görüldüğü gibi Sabah’ın geleneksel gazetesinde günlük ortalama 32 gündem ve politika haberi yayınlanırken internet gazetesinde 58 gündem ve politika haberi yayınlanmıştır.

İnternet gazetesinin sağladığı daha fazla haber ve daha fazla fotoğraf sunma olanağı, gazete işletmecisi açısından düşünüldüğünde, gazete işletmecisi daha az ücretle daha fazla okuyucuya ulaştığı bilgisine varılabilmektedir.

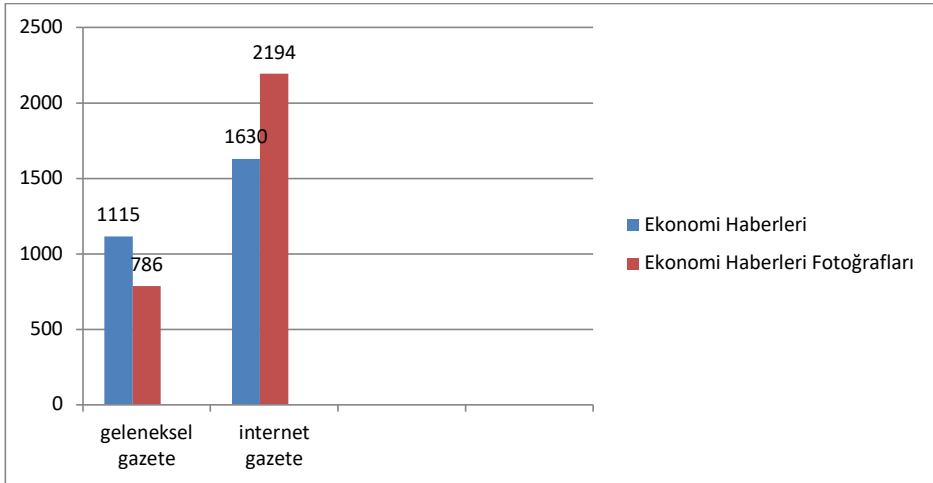
Ekonomi Haberlerinin Analizi

Örnek olarak incelenen gazetelerde ekonomi haberlerinin sayısal dağılımı Grafik 3’te sunulmuştur. Grafik 3’teki veriler, örnek olarak incelenen üç gazetenin 10 günlük ekonomi haberleri ve bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğrafların toplam oranlarını göstermektedir. Grafik incelendiğinde internet gazetelerinin bu dalda yayınlamış olduğu haberler ve haberlere ilişkin fotoğrafların geleneksel gazeteye oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Grafik 3: Örnek gazetelerde 10 günlük ekonomi haberleri ve bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğrafların sayısal oranı.

Grafik 4: Örneklem kapsamında incelenen gazetelerin 10 günlük ekonomi haberlerinin internet ve geleneksel gazetelerdeki oranlarının karşılaştırması

Cumhuriyet Gazetesinin Ekonomi Haberleri

Cumhuriyet'in ekonomi haberleri ve bu haberlere ilişkin fotoğraflar Grafik-3'de gösterilmektedir. Cumhuriyet, geleneksel gazetesinde günlük ortalama 14 ekonomi haberi yayınlarken internet gazetesinde 16 ekonomi haberi yayınlamıştır. İnternet gazetesini, ücretsiz olarak 2008 yılı içerisinde okurunun hizmetine sunan Cumhuriyet, kısa süre içerisinde internet gazetesindeki haber sayısını artırmıştır.

Ekonomi haberleriyle ilgili yayınlanan fotoğrafların da geleneksel gazeteye göre daha fazla olduğu Grafik-3'te görülmektedir. Bununla birlikte Cumhuriyet, geleneksel gazetesinde, anında veremediği İMKB seansları ile birlikte yatırım fonu tabloları için internet gazetesinde bir bölüm ayırmıştır.

Hürriyet Gazetesinin Ekonomi Haberleri

Hürriyet'in internet gazetesi, Grafik-3'te görüldüğü gibi gündem politika haberlerinde olduğu gibi ekonomi haber ve fotoğraflarında da geleneksel gazetesine fark atmıştır. Hürriyet'in geleneksel gazetesinde günlük ortalama 15 ekonomi haberi yayınlanırken internet gazetesinde 31 ekonomi haberi yayınlanmıştır. Bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğraflara bakıldığında Hürriyet'in geleneksel gazetesinde günlük ortalama 12 fotoğraf yayınlanırken internet gazetesinde 33 fotoğraf yayınlanmıştır. Grafik-3'ten de anlaşıldığı üzere Hürriyet'in internet gazetesi ekonomi haberi ve bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğraf sayısı bakımından geleneksel gazetesinden daha fazla haber ve fotoğraf yayınlamıştır. Hürriyet'in internet gazetesinin ekonomi sayfası daha fazla haber ve fotoğraf yayınlamanın dışında oluşturduğu

'Piyasenet' bölümüyle borsa, döviz, altın, tahvil, bono, repo, faizler, fonlar, yurtiçi piyasalar ve hesap amaçları ile ilgili bilgileri de okur kitlesine sunmuştur. Bu bilgiler her üç dakikada bir güncellenerek okuyucuya iletilmektedir. Hürriyet'in internet gazetesinin ekonomi bölümü, internetin sağladığı haberi hızlı bir şekilde yayına sokabilme olanağından faydalanmıştır.

Sabah Gazetesinin Ekonomi Haberleri

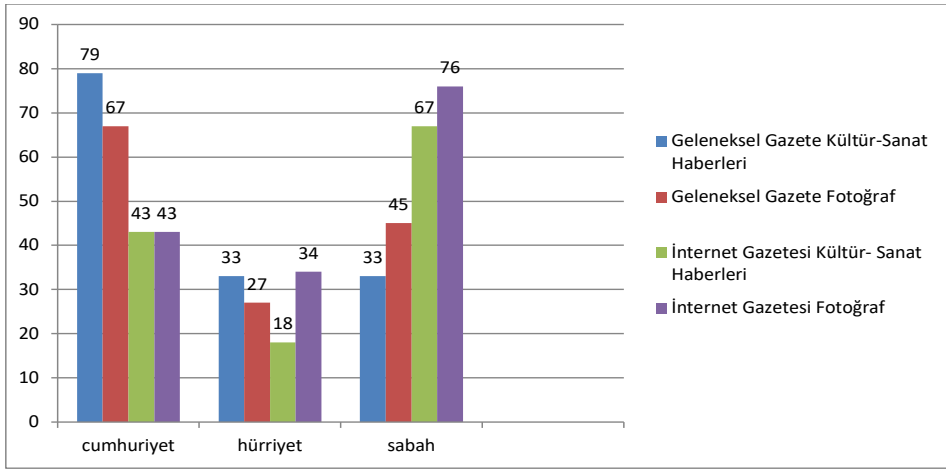
Sabah'ın geleneksel ve internet gazetesinde yayınlanan ekonomi haberleri Grafik-3'te gösterilmektedir. Sabah'ın geleneksel gazetesinde yayınlanan haberlerin benzerlerinin internet gazetesinde de yayınlandığı görülmektedir. Haber ve fotoğraf oranları bakımından Sabah'ın geleneksel ve internet gazetesinin benzer sonuçları vermesine karşın, Sabah'ın internet gazetesinde, geleneksel gazetesinden farklı olarak tahvil, bono ve hisse senedi piyasası ile ilgili bilgiler üç dakika aralıklarla okuyucuya sunulmaktadır. Sabah'ın internet gazetesinin ekonomi haberleri bölümünde dünya borsaları, yükselen hisseler, düşen hisseler, en yüksek işlem hacmi gibi konular 24 saat güncellenerek okuyucuya sunulmaktadır.

Grafik-3 incelendiğinde, Sabah'ın geleneksel gazetesinde günlük ortalama 19 ekonomi haberine yer verildiği, internet gazetesinde ise bu rakamın 20 olduğu görülmektedir. Sabah'ın geleneksel gazetesinde bu haber ile ilişkilendirilen günlük

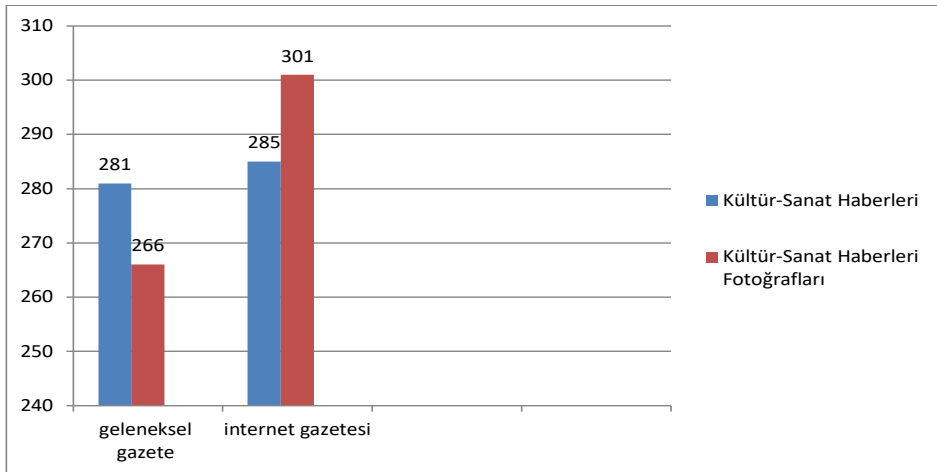
ortalama 15 fotoğraf yayınlanırken internet gazetesinde 20 fotoğraf yayınlanmıştır. Oranlar Sabah'ın internet gazetesinin ekonomi bölümünün geleneksel gazeteye oranla daha fazla haber ve fotoğraf sunduğunu göstermektedir. Ayrıca site içerisinde oluşturulan linkler aracılığıyla dünya ekonomisi ile ilgili bilgilere de ulaşmak olanaklıdır.

Kültür Sanat Haberlerinin Analizi

Grafik 5: Örnek gazetelerde 10 günlük kültür-sanat haberleri ve bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğrafların sayısal oranı.

Grafik 6: Örneklem kapsamında incelenen gazetelerin 10 günlük kültür-sanat haberlerinin internet ve geleneksel gazetelerdeki oranlarının karşılaştırması.

Cumhuriyet Gazetesinin Kültür Sanat Haberleri

Cumhuriyet'in geleneksel ve internet gazetesinde yayınlanan kültür sanat haberleri ve bu haberlerle ilişkilendirilen fotoğraflar Grafik-5'te gösterilmektedir. Grafik-5'e göre Cumhuriyet'in geleneksel gazetesinde günlük ortalama 8 kültür sanat haberi ve bu haberlerle ilişkilendirilen 7 fotoğraf yayınlanırken internet gazetesinde günlük ortalama 4 kültür sanat haberi ve bu haberlerle ilişkilendirilen 5 fotoğraf yayınlanmıştır. Sonuçlara bakıldığında Cumhuriyet'in geleneksel gazetesinde internet gazetesine oranla daha fazla kültür sanat haberi yayınlandığı görülmektedir. Kültür-sanat haberciliği anlamında, internet gazetesinin geleneksel gazeteye oranla zayıf olmasının Cumhuriyet'in internet gazeteciliğine yeni geçmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Hürriyet Gazetesinin Kültür Sanat Haberleri

Araştırma kapsamında incelenen Hürriyet'in geleneksel ve internet gazetesinde yayınlanan kültür- sanat haberleri Grafik-5'te gösterilmektedir. Hürriyet'in geleneksel gazetesinde günlük ortalama 3 kültür- sanat haberi yayınlanırken internet gazetesinde de 3 kültür- sanat haberi yayınlanmıştır. Bununla birlikte geleneksel gazetede günlük ortalama 2 kültür- sanat fotoğrafı

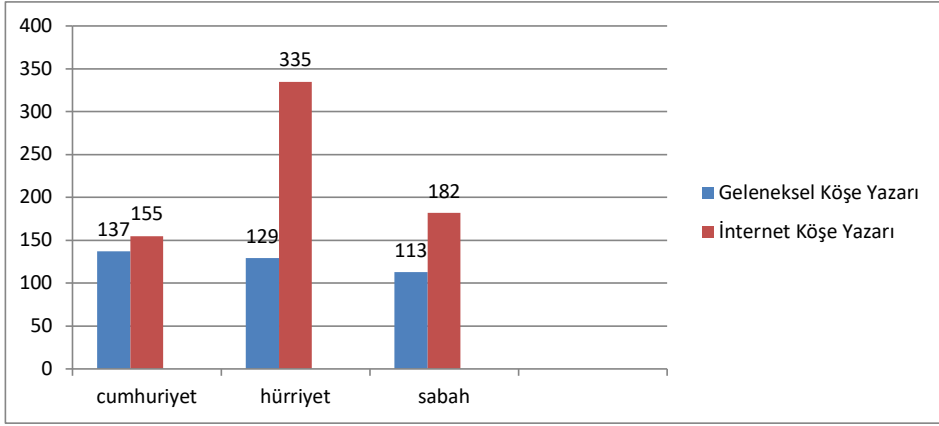
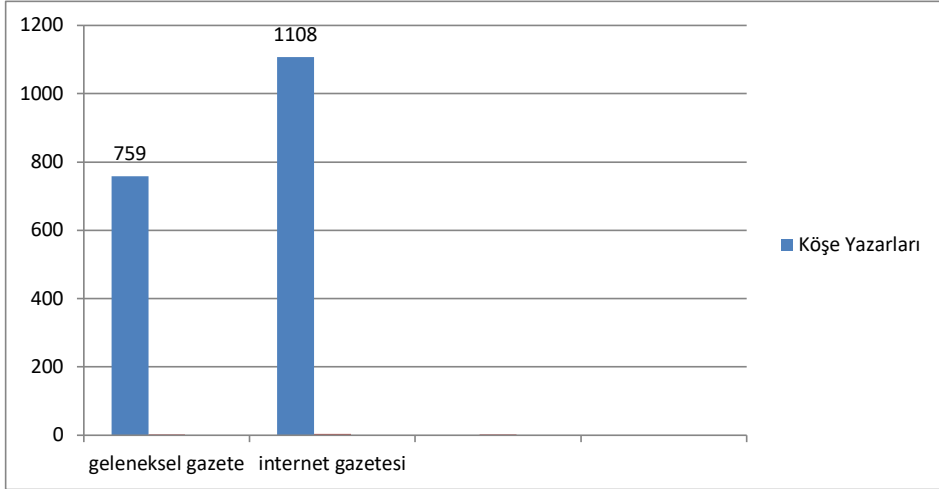
yayınlanırken internet gazetesinde 3 kültür- sanat fotoğrafı yayınlanmıştır. Araştırmada da görüldüğü gibi Hürriyet'in internet gazetesinin kültür- sanat haberleri bölümü haber yönünden zayıftır. Bölüm diğer bölümlere oranla daha az güncellenmektedir.

Sabah Gazetesinin Kültür Sanat Haberleri

Sabah'ın geleneksel gazetesi ve internet gazetesinde yayınlanan kültür- sanat haberleri ve bu haberlerle ilgili fotoğraflar Grafik-5'te görülmektedir. Gazetenin internet sayfasında günlük ortalama 6 kültür- sanat haberi yayınlanırken geleneksel gazetesinde günlük ortalama 4 kültür- sanat haberi yayınlanmıştır. Grafik-5'te görüldüğü gibi kültür- sanat haberleriyle ilgili yayınlanan fotoğraf sayısı geleneksel gazeteye oranla daha fazladır.

Köşe Yazarları Analizi

Örnek olarak incelenen gazetelerde bulunan köşe yazarı ve yorumcuların dağılımı Grafik 7'de görülmektedir. Grafik 7'deki veriler, örnek olarak incelenen üç gazetenin 10 günlük köşe yazarı ve yorumcularının toplamını göstermektedir.

Grafik 7: Örnek gazetelerde 10 günlük köşe yazarı ve yorumcuların sayısal oranı.**Grafik 8: Örneklem kapsamında incelenen gazetelerin 10 günlük köşe yazarlarının internet ve geleneksel gazetelerdeki oranlarının karşılaştırması.**

Cumhuriyet Gazetesinin Köşe Yazarları

Cumhuriyet'in internet ve geleneksel gazetesinde yazı yazar köşe yazarlarının sayıları Grafik-7'de gösterilmektedir. Cumhuriyet'in geleneksel gazetesinde 10 günlük araştırma kapsamında günlük ortalama 14 köşe yazısı yayınlanırken, internet gazetesinde toplam 16 köşe yazısı yayınlanmıştır. Geleneksel gazeteye oranla daha fazla köşe yazısı yayınlayan www.cumhuriyet.com.tr, köşe yazısı ve yorum yazılarına internet gazetesinde daha fazla yer vermiştir.

Hürriyet Gazetesinin Köşe Yazarları

Hürriyet'in geleneksel ve internet gazetesinde bulunan köşe yazarı sayısı geleneksel gazetesine oranla daha fazladır. Grafik-7'de Hürriyet'in geleneksel ve internet gazetesinde yazı yazan köşe yazarlarının toplamı gösterilmektedir. Araştırma kapsamında Hürriyet'in geleneksel gazetesinde günlük ortalama 13 köşe yazarının yazısı yayınlanırken, internet gazetesinde 34 köşe yazarının yazısı yayınlanmıştır. Grafik-7'de de görüldüğü gibi Hürriyet'in internet gazetesinde geleneksel gazetesine oranla daha fazla köşe yazarının yazısı yayınlanmıştır. Ayrıca Hürriyet'in internet gazetesinin neredeyse her bölümünde köşe yazarı bulunmaktadır. Köşe yazarları ve yazıları sayılırken, Hürriyet'in internet gazetesinin alt bölümlerinde bulunan yazarlar araştırma kapsamına alınmamıştır.

Sabah Gazetesinin Köşe Yazarları

Grafik-7'de Sabah'ın internet ve geleneksel gazetesinde yazı yazan köşe yazarları sayısı toplamı gösterilmektedir. Araştırma kapsamında Sabah'ın geleneksel gazetesinde günlük ortalama 11 köşe yazarının yazısı yayınlanırken internet gazetesinde 18 köşe yazarının yazısı yayınlanmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada Cumhuriyet,Hürriyet ve Sabah gazeteleri Geleneksel gazetecilik ve İnternet gazeteciliği olmak üzere karşılaştırmalı olarak ,belirli kriterler belirlenerek nicel araştırma yöntemiyle incelenmiştir.Basılı gazetelerle ,internet gazeteleri üzerinde yapılan içerik analizi sonucu internet gazetelerinde daha fazla sayıda haber ve fotoğrafın yer aldığı kullanıcılarına daha fazla bilgi sunduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmada internet gazetelerinin ,geleneksel gazetelerden daha çok okunduğu tespit edilmiştir.İnternet gazetelerinde geleneksel gazetelere göre daha fazla haber ve fotoğraf kullanılmıştır.

Araştırmada geleneksel gazeteler ve internet gazeteleri bazı başlıklar etrafında nicel verileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

1-Gündem ve Politika haberleri ve Fotoğrafları

2-Ekonomi Haberleri ve Fotoğrafları

3-Kültür-Sanat Haberleri ve Fotoğrafları

4-Köşe Yazısı Haberleri çıkan sonuçlara göre

Çalışmada geleneksel gazete ile internet gazeteciliği arasında gazeteci açısından, okuyucu açısından, gazete işletmecisi açısından bazı farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Bu araştırma gösteriyor ki internet gazetelerinde söz konusu haberle ilişkili çok sayıda görsel malzemenin kullanılabilmesi, zaman zaman habere ilişkin video görüntülerinin sunulabilmesi, fotoğraf albümlerinin hazırlanması bu yeni iletişim teknolojisini, gelenekselinden büyük ölçüde farklı kılmaktadır.

Diğer bir ifadeyle İnternet gazeteleri, okuyucu açısından da yeni olanaklar sağlamaktadır. Geleneksel gazeteler belirli periyotlarla yayımlanırken internet gazeteleri günün her saatinde güncellenerek okuyucuya daha yeni haberler sunmaktadır. Günlük yayınlanan geleneksel gazeteler haberi okuyucuya ertesi gün ulaştırabilmektedir.

İnternet gazetesi ise gelişen teknolojinin olanaklarını kullanarak haberi okuyucuya anında ulaştırabilmektedir.Bu da araştırmada çıkan sonuçla pekişmektedir.İnternet Gazeteciliğinin Geleneksel Gazetelerden daha fazla

haber ve fotoğraf paylaşması okuyucuyu bu mecraya ittiğini çıkan rakamlardan görmekteyiz. Değişen teknoloji, yaşam tarzları, ekonomik olgular karşısında birçok

alanda gerileyen gazeteler bazı gözlemcilere göre uzun bir süre daha dağıtılmaya ve para kazanmaya devam edeceklerdir. Bazı gözlemciler ise internetin geleneksel gazeteciliği etkilemediği ve geleneksel gazeteciliğinin işlevini en iyi şekilde yerine getirdiği düşüncesindedirler. Yapmış olduğumuz araştırma, internetin geleneksel gazeteciliği etkilediği ve bir değişim sürecinin başladığını göstermektedir. Araştırmamızda, internet gazetelerinin son dakika haberciliğini daha fazla önemsendiği görülmüştür. Bu anlamda en çok güncellenen haber bölümlerinin gündem ve politika haberleri olduğu tespit edilmiştir. İnternet gazetelerinde bazı bölümlerin düzenli olarak güncellenmediği anlaşılmıştır. Günlük tekil ziyaretçi sayısı geleneksel gazetelere oranla internet gazeteciliğinde oldukça yüksektir.

Bu noktada araştırmamızın sonuç ve bulguları internet gazeteciliğinin her geçen gün sayısal hızının geleneksel gazeteye göre arttığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

BAŞKUT, Cevat; Gazetecilik Dersleri, 1967.

GÜRCAN, Halil İbrahim; Sanal Gazetecilik, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi yayınları no:31, 1999.

KARADUMAN, Murat, “İnternet ve Gazetecilik”, Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya, der. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2003, s. 141–155

TOKGÖZ, Oya; Temel Gazetecilik, Ankara, İmge Kitabevi, 5. Baskı. 2003.

TOKGÖZ, Oya; Temel Gazetecilik, Ankara, İmge Kitapevi, 2000.

TÖRENLİ, Nurcan; Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Biçimlenişi: Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları 2005

GEZMEN, Başak; İletişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Gazeteciliğe Etkileri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2002.

TDK, Basın Kanunu

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet Gazetesi, 10 KASIM 2018–19 KASIM 2018

Hürriyet Gazetesi, 10 KASIM 2018–19 KASIM 2018

Sabah Gazetesi, 10 KASIM 2018–19 KASIM 2018

İnternet Kaynaklar

<http://www.cumhuriyet.com.tr> <http://www.sabah.com.tr> <http://www.hurriyet.com.tr>

<http://www.hurriyet.com.tr>, Erişim Tarihi: 10.10.2018 <http://www.sabah.com.tr> <http://www.byegm.gov.tr/basinmevzuati/kanunlar>

<http://www.byegm.gov.tr/basinmevzuati/kanunlar>

<http://www.byegm.gov.tr/basinmevzuati/kanunlar>

TÜRKİYE’DE ULUSAL VE YEREL GAZETELERİN İNTERNET HABERCİLİĞİ ANLAYIŞLARI: ZAM HABERLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Fatma Gamze Öztürk

Amaç:

Çalışmanın amacı, ulusal ve yerel gazetelerin internet habercilik anlayışlarını, haber değerine göre karşılaştırmaktır. Bu amaçla seçilen Sabah gazetesi ve İstanbul gazeteleri internet haber sitelerinde yayınlanan zam haberlerinin nasıl ele alındığını ve bu yayınlarda her iki gazete arasındaki olası farklılıkların ve benzerliklerin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla zam haberleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

İçerik:

Ulusal ve yerel gazete kavramları anlatılarak haber değeri ölçütleri ve haberi süreci araştırılacaktır. Türkiye’de ulusal ve yerel gazetelerin internet haber siteleri analiz edilecek. Sabah.com.tr ve İstanbulgazetesi.com.tr siteleri 1-30 Eylül 2018 tarihleri arasında yayınlanan zam haberleri analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, zam haberlerinin nasıl ele alındığı ve bu yayınlarda her iki gazete arasındaki olası farklılıkların ve benzerliklerin neler olduğu sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Yöntem:

Yöntem bilimsel olarak ulusal ve yerel gazetelerin internette yayınladıkları haberlerle ilgili bir niceliksel içerik analizi ile desteklenmektedir. Her iki gazetenin internetteki tüm zam haberlerini incelerken kullanılan araştırma yöntemi ‘niceliksel içerik analizi’dir.

Sınırlılıklar:

Sabah gazetesi ve İstanbul gazetesi internet haber sitelerinde ekonomi bölümünde yer alan zam konulu haberler eylül ayı boyunca ele alınmaktadır.

Özet

İnternet ortamında olan internet gazeteciliği hem yaygın hem de yerel basın açısından önemli avantajlar ve birtakım potansiyeller taşımaktadır. Bu bağlamda, özellikle yerel gazeteler, internet gazeteciliği ile birlikte dönüşüme uğramaktadır.

Çalışmada, ulusal ve yerel gazetelerin internet haberciliği anlayışları haber değerine göre karşılaştırılmıştır. Ulusal ve yerel gazetelerin internet haberciliğindeki farklılıkları ve benzerliklerinin neler olduğu belirlenmiştir.

Ulusal ve yerel gazetelerin haber üretim sürecini inceleyen araştırma, Sabah ve İstanbul gazetelerinin web sitelerinde 1-30 Eylül 2018 tarihleri arasında yayınlanan Zam haberlerine, niceliksel içerik analizi uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Ulusal gazete, yerel gazete, haber değeri, haber üretimi, gazeteci, haber kaynağı, internet haberciliği, ekonomi, zam

Giriş

İnternet, gazetecilik mesleğinin şeklini önemli ölçüde etkileyen, beraberinde taşıdığı yenilikler ile medya açısından birtakım olanaklar sağlayan ve böylelikle gazeteciler açısından mesleğin icra biçimine değişiklikler getiren bir teknoloji olarak değerlendirilebilmektedir. Yeni nesil gazeteciler internet gazeteciliğini, geleneksel gazeteciliğin devamı olarak görmeyip, haber alma ve yaymaya yepyeni bir boyut kazandıran bir mecra olarak görürler.

Türkiye’de internet gazeteciliği denince, kısa ve akılda kalıcı şekilde haberi servis etme ve yazıdan çok görselle haberi yayınlama akla gelir. İnternet haberciliği sayesinde en güncel haberler en kısa sürede yayımlanarak okuyucuya ulaşmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, ulusal ve yerel gazetelerin internet haberciliği anlayışlarını, yaygın haber değerine göre karşılaştırarak analiz etmektir. Buna göre çalışmada, internet haberciliğinin ortaya çıkışı ve gelişimi anlatılmaktadır.

Araştırma, şu sorulara yanıt bulmayı amaçlamaktadır: Habercilik anlayışına göre;

- Ulusal/ Yerel gazetelerin internet sitelerinde yer alan haberler arasındaki farklılıklar/benzerlikler?
- Ulusal/ Yerel gazetelerin internet siteleri arasındaki benzerlikler/farklılıklar?

Ayrıca, Türkiye’de ulusal ve yerel gazetecilik anlayışına göre internet haber sitelerinin yapısına yer verilmiştir. Çalışmanın araştırma bölümünde ise, Sabah ve İstanbul gazetelerinin internette yayınlanan haberlerinin nasıl ele alındığını ve bu iki gazetenin web sitesi arasındaki olası farklılıkları ve benzerliklerin neler olduğunu ortaya koymak amacıyla zam haberleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Ayrıca, bu makale yöntem bilimsel olarak ulusal ve yerel gazetelerin internette yayınladıkları haberlerle ilgili bir niceliksel içerik analizi ile desteklenmektedir.

Ulusal ve Yerel Gazete Kavramları

Ulusal gazeteler ülke genelinde dağıtımı yapılan ve faaliyet alanları itibariyle, “Dünyanın ve ülkenin her tarafından, her türlü haberlere sayfalarında yer veren ve çok geniş bir okur kitlesine dağıtım yapılacak şekilde yayın yapan gazeteler” olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla, “ulusal gazeteler denilince her türlü siyasal, ekonomik, kültürel, sosyal haberleri, reklam ve ilanları ulusal ve uluslararası boyutta ele alan gazeteler anlaşılmaktadır (Bodur, 1997, s.29)”.

Yerel gazeteler, “Ülke geneli yerine daha dar dağıtımla bir ya da birkaç il ya da ilçedeki okura ulaşan, belirli il ya da bölgeye ilişkin haberlerin yoğunlukta bulunduğu basılı periyodik yayınların bütünü (Yüksel ve Gürcan, 2005, s.10)” şeklinde tanımlanmaktadır. Kavram kendi içinde merkeze ait olmamayı ve coğrafi sınırlılığı içerir. Bunun yanında yaygın olanda yer almayan bir içeriği, bölgesel gündemi de temsil eder. Bu yönüyle yaygın basın içinde kendine yer bulamayan haber ve konuları okur kitlesine yerel basın taşımaktadır (Yaşın, 2009, s.116).

Yerel basın çerçevesinde değerlendirilen gazeteleri ‘kent gazeteleri’ olarak nitelendirmek de mümkündür. Yerel basının faaliyetlerini sürdürdüğü kent ortamı, kentin fiziksel, kültürel, sosyal ve tarihsel özellikleri, basını doğrudan etkileyen unsurlar olarak değerlendirilmekte ve bu anlamda kentin kimliği basının da kimliğini ve işlevselliğini etkileyebilmektedir. Ayrıca, yerel gazeteler, yayınladığı haberler, fotoğraflar, ele aldığı sorunlar, kentin ihtiyaçları, kentteki 24 saat kültürel ve sosyal etkinliklere ilişkin aktardığı bilgilerle, bireye ‘yaşanan yer’ duygusunu, yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmaktadır (Vural, 2001, s.120).

Ancak, günümüzde ‘uluslararası/küresel’ olmak gibi ‘yerel’ olmanın anlamı da değişmiştir. Yerellik artık sadece belirli bir coğrafya ile sınırlı değildir. Başka

bir ülkede yaşayan insanlar da, doğdukları/büyüdükleri, bağlılık duydukları ilde ya da ilçede neler olup bittiğinden yeni iletişim teknolojilerinin onlara sağlamış olduğu imkanlar aracılığıyla haberdar olmaktadır. Dolayısıyla, yaşanan yerler ile ait olunan, hakkında konuşulan yerler farklı olabilmektedir. Bununla birlikte, insanlar yaşadıkları kentte, hatta bir mahalle ötede olup biten bir şeyden habersiz olabilmektedir. Bu anlamda, ulusal gazete karşısında yerel gazete bir seçenek olarak görülebilmektedir (Gencel, 2003, s.145).

Türkiye’de Ulusal ve Yerel Gazetecilik

Haber , “Gazeteciliği meslek edinmiş kişilerin, haber konusu olarak seçtikleri konularda topladıkları ve kurallarına göre biçim verdikleri, yine gazeteciliği meslek edinmiş kitle iletişim araçlarının sorumluları tarafından seçilerek, yazılı, görüntülü ya da sesli iletiler halinde, okuyucu, izleyici ya da dinleyiciye ulaştırılan bilgiler (Zeytinli, 1996, s.1101)” olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’de ulusal gazeteler genelde devletle ya da hükümetlerle, özelde ise siyasilerle ve bürokratlarla yakın ilişki içerisinde ve onlara, doğrudan ya da dolaylı maddi destek alma, haber kaynağı olarak faydalanma gibi konularda bağımlıdır. Ulusal gazetelerde yer alan haberlerdeki konular ve ifade edilen görüşler, söz konusu bağımlılığın izlerini taşımaktadır (Gencel Bek 2003, s. 132).

Ulusal gazetelerin siyasal gündemine bakıldığında, ağırlıklı olarak siyasal/ekonomik merkezli, dolayısıyla da iyice daralmış bir habercilikle karşılaşmaktadır. Bu habercilik anlayışı içinde de, bazen yapay krizlerle gündem değiştirilmekte ya da mevcut siyaset ancak popülist bir çerçevede eleştirilip yeniden üretilmekte ve merkezin gündeminin dışına çıkabilmenin önü tıkanmaktadır. Bu nedenle, Türkiye’de ulusal gazetelerin geleneksel gazetecilik anlayışının değişime uğrayarak çoğulculuğu, demokratik dönüşümleri sağlayacak mekanizmaları da beraberinde getireceği için büyük bir önem taşımaktadır. Ancak, mevcut sermaye/mülkiyet yapısı ile tekelleşme içerisinde ulusal gazetelerin bunu gerçekleştirmediği düşünülmektedir (Gürkan 2003, s. 164)

Yerel gazeteler artık, bilinen olay gazeteciliği, bir başka deyişle, bir iki tane günlük olayı takip etmenin, onların arkasından koşmanın yanı sıra asıl olarak bölgenin ya da kentin kültürel konularında, gerçekleşen sıcak olayların aktarılmasında, o kentin kurum ve kişiliklerini kendisine dayanak alabilmektedirler. Zaten bu dayanağı kendine sağlamayı başarmış olan yerel basın organları da

özgün ve araştırmacı bir nitelik kazanabilmektedirler. Gelişen olayları yörenin kültürel özellikleri içinde ele alarak, nedenleri ve nasılları ile inceleyen, olaylara çok yönlü yaklaşan ve yöresel özelliklerle ilintilendiren bir yerel basın, gerçek sorumluluğunu da yerine getirmiş olmaktadır. Çünkü yörede yaşayan herkesi bir şekliyle olaylara ortak eden, bir anlamda içinde yaşadığı kültürün gazeteciliğini yapan, verdiği haber ve yorumlarla kanaatlerin oluşmasını ya da değişmesini ve böylelikle kamuoyunun biçimlenmesini sağlayan kurumdur, yerel basın (Vural, 2007, s.356).

İnternet Gazeteciliğinin Doğuşu

Gazeteler ilk olarak savaş, provakasyon ve çeşitli ülkelerdeki azınlıkları kendi ülkeleri hakkında bilgilendirmek amaçlı haber mektupları şeklinde ortaya çıkmıştır. Ardından belli aralıklarla ve son olarak günlük gazeteler oluşmuştur. Gazetelerin en önemli misyonu halkı çeşitli konularda bilgilendirmek ve eğitmektir. Gazeteden sonra bu görevi sesle radyo ve görüntü ve sesin birleşimi ile televizyon da sürdürdü.

Ancak internetin hızla yayılmaya başlaması gazetede de değişim ve dönüşüme sebep oldu. İnternet tarihin en hızlı yayılma gösteren iletişim aracı olmuştur: ABD’de radyonun 60 milyon insana ulaşması 30 yılı aldı, Tv bu yayılma seviyesine 15 yılda ulaştı. İnternet ise dünya çapında bilgisayar ağının gelişmesini izleyen üç yıl içinde bunu başardı.

Kökene ABD olan bu teknolojinin ülkemize gelişi, 1994 yılıdır. O yıllarla birlikte, TÜBİTAK, ODTÜ, Boğaziçi Üniversitesi gibi bilimsel ve akademik kuruluşlar, sokaktaki insana da internete erişme imkanı sunmaya başladılar. 1994, Amerika’da web sitelerinin sayısında patlama yılıydı. İnanılmaz bir içerikle karşılaştı Türkler. Ama henüz Türkçe içerik yoktu ve internetin yaygınlaşması açısından hızla Türkçe içerik yaratmak gerekiyordu.

İnternetle birlikte gazeteler de içeriklerini web ortamına taşımaya başladı. İlk olarak geleneksel gazetenin kopyası olan online sayfalar sonra kendine özgü yapıya dönüşerek daha çok haberi bünyesinde topladı ve basılı gazetenin kopyası olmaktan çıktı. Bunun dışında sadece online olarak yayınlanan gazeteler de meydana geldi. İnternet gazeteciliğinin en önemli tarafı salt metin yerine, video, görsel, ses, animasyon gibi türlerle hipermetin özelliği taşımasıdır (Aydoğan, 2013, s.31).

İnternet medyasının başlangıcını, yazılı basının sayfalarını internete aktarması oluşturmaktadır. 1995'te, New York Times, The Washington Times gibi gazetelerin yayınlarını birebir internete aktarmaları bu süreci başlatmıştır. Aynı yıl Avrupa'da da International HeraldTribune ve Daily Mirror gibi gazeteler sayfalarını internete açmıştır. Ülkemizde içeriğini internete taşıyan ilk yayın Aktüel Dergisi olmuştur (Temmuz 1995). Dergi, Boğaziçi Üniversitesi'nin sunumcu bilgisayarları üzerinden, yine bu üniversitenin öğrencileri tarafından güncellenip dünyaya açılmıştır. İnterneti ilk keşfeden gazete olan Zaman Gazetesi, 2 Aralık 1995'ten itibaren gazetede yer alan haberleri ve köşe yazılarını internetten yayınlamaya başlamış, ancak yazıların ve haberlerin tamamını internete açmamıştır. İçeriğinin tamamını internete açan ilk gazete Milliyet gazetesidir (27 Kasım 1996). Ardından Sabah gazetesi de Milliyet Gazetesi'ni izlemiştir (1 Ocak 1997). Radikal Gazetesi 28 Mart 1998'de, Cumhuriyet Gazetesi ise 7 Mayıs 1998'de internete açılmıştır (Yüksel, 2014, s.102).

Sabah Gazetesi (Sabah.com.tr)

22 Nisan 1985'te Dinç Bilgin'in kurduğu ve sahibi olduğu Sabah Yayıncılık A.Ş. bünyesinde İstanbul'da hazırlanıp tüm Türkiye'de yayımlanmaya başlandı. İlk genel yayın yönetmeni Rahmi Turan'dır. Daha sonra Zafer Mutlu yönetiminde çıkan Sabah, ileriki yıllarda Ergun Babahan, Ufuk Güldemir ve Tayfun Devocioğlu tarafından da yönetilmiştir. 2000 yılında gazeteye Ciner grubu ortak olarak girmiş ve zaman zaman kesintili geçen bu ortaklık bir sürecinin sonunda da 3 Mayıs 2005 tarihinde Ciner'in de ortak olduğu Merkez Grubu tarafından satın alınmıştır. 2 Ocak 2006 itibarıyla genel yayın yönetmenliğine Fatih Altaylı'nın getirildiği ulusal bir gazetedir. Sloganı "Türkiye'nin en iyi gazetesi"dir.

Gazete, 1997 yılının Ocak ayından itibaren sabah.com.tr web sitesi üzerinden de yayımlanmaya başlamıştır.

İstanbul Gazetesi (İstanbulgazetesi.com.tr)

Ülkemizin en eski gazetelerinden olan İstanbul Gazetesi yayın hayatını aralıksız devam ettiren Basın İlan Kurumu tarafından resmi ilan ve reklam verilen günlük bir gazetedir.

1949 yılında Yeni İstanbul Gazetesiolarak yayın hayatına başlayan döneminin en popüler gazeteleri arasında yer alan Yeni İstanbul; aynı zamanda o dönemin en

popüler gazetecileri ve köşe yazarlarının çalıştığı basın camiasında saygınlığı olan bir yayın kuruluşuydu.

Yeni İstanbul Gazetesi günümüzde İstanbul Gazetesi olarak yayın hayatına devam etmektedir.

Tarafsız seviyeli habercilik anlayışını benimseyen, Demirören Haber Ajansı, İhlas Haber Ajansı gibi haber ajanslarına abone olan, bunun dışında kendi muhabir kadrosunun oluşturduğu, özel haberleriyle de her gün okurlarına ulaşmaktadır.

İnternet sitesinde haberler e-gazete olarak günlük gazetenin bütün sayfalarına ulaşmayı ve arşivleme şansını da sunmaktadır (<http://www.istanbulgazetesi.com.tr/hakkimizda-s2.html>).

Günümüzde İnternet Gazeteciliği Kullanımı

Bugün geldiğimiz noktada Türkiye’de ve dünyada internet haberciliği oldukça ciddi boyutlara ulaşmıştır(Aydoğan ve Başaran, 2012, s.232).

Sosyal Medya’nın gazete, dergi, radyo ve televizyonlar gibi klasik medya araçlarından en büyük farkı; üretim sürecine toplumun kendisinin de dahil olmasıdır. Bugüne kadar bilginin ve haberin tüketicisi olan toplum, sosyal medya devrimi ile üretici konumuna da yükselmiştir (Yüksel, 2014, s.119).

Günümüz medya endüstrisinde son yıllarda gerçekleşen farklı habercilik yapıları sektörde yeni iş yapma biçimleri ve istihdam yapılarının oluşmasına neden olmuştur. İnternet gazeteciliği ana başlığı altında sosyal medya haberciliği, video haberciliği, mobil habercilik ve yurttaş gazeteciliği, dron haberciliği, robot haberciliği ve veri gazeteciliği gibi kavramlar ve gazetecilik uygulamaları ortaya çıkmıştır (Kalsın, 2016, s.80).

Haber İçeriği Oluşturma

Medya alanında özellikle yeni iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte atlatma haber anlayışı yerleşmekte ve gazetecilik etiğini zedeleyen bu anlayış sırf rekabet ortamında gazeteciye prestij kazandıracığı düşüncesiyle uygulamaya konulmaktadır. Nitekim gazeteci “atlattı” imajını sunmak gayesiyle yalan habere başvurmakta ve zaten enformasyon yoğunluğunun yaşandığı medya alanına yeni dezenformasyonlar sokmaktadır. Bununla birlikte gazeteci nesnel olması gerekirken tarafsızlığını kaybederek kendisine bir saf belirlemekte ve

bu doğrultuda haberi yaparken dilediği kısımları ön plana çıkarabilmektedir. Bu aşamada kendi yorumunu da katan gazeteci böylece bilgiyi de bambaşka bir boyuta taşımış olmaktadır. (Girgin,2003:169)

İnternet üzerindeki haber içeriği, üç aşamada gelişmektedir. İlk aşamada, online gazeteciler çoğunlukla bağlı buldukları haber kuruluşlarından aldıkları haber içeriklerini yeniden yayınlayıp amaçlarına uygun hale getirmektedirler. İkinci aşamada gazeteciler, orijinal içeriği oluşturmaktadırlar. Son aşama ise; web için özel tasarlanmış orijinal haber içeriğidir. Bu aşama, toplumun doğasını online olarak yeniden düşünmek ve en önemlisi geniş kapsamlı hikaye anlatımı gibi yeni formlarıyla bir tecrübe yaşama isteğiyle karakterize edilmektedir. Yeni tip hikaye anlatım formu, okuyucunun bir habere, geleneksel medya muhabirliğinde olduğu gibi yalnızca okumasındansa o haberin içine girmesini sağlamaktadır (Pavlik'tençeviren Demir ve Kalsın, 2013, s.70).

Haber Değeri Ölçütleri ve Haber Üretim Süreci

Haber üretim sürecinde profesyonel meslek ilkeleri ön plandadır ve 'haber değeri' bilgisine sahip olmak bu ilkelerin başında yer almaktadır. Haber değerini belirlemede ölçütler toplumsal yapılara, dinamiklere ilişkin değişkenlere ve kitle iletişim araçlarının yayın politikalarına bağımlıdır. Gerçek yaşam içinde kurgulanmış ilişki biçimleri, alışkanlıklar, beklentiler, kurumsal değerler, davranış ve tutum örüntüleri, öğreti ve ideolojiler sonuçta neyin haber olup olmayacağına da yanıtını vermektedir. Haber üretim sürecinde, hangi haber konularının gündeme getirileceğine karar verilirken, haber seçimini etkileyen 'haber değerleri' dikkate alınmaktadır (Burton, 1995: 137-139).

Haber üretim sürecinde, habere konu olan olaylar arasında bir seçim yapılmakta ve bu seçim, haber üretim sürecini de ifade etmektedir. Seçilen ve habere konu olan olayın ve haber içeriğinin belirlenmesinde ortak ölçütlerin olduğu bilinmektedir. Ülkede ve dünyada meydana gelen olayların tamamının, kitle iletişim araçlarının gündemine girebilmesi, zaman ve kapasite yetersizliği nedeniyle mümkün olamamaktadır. Bu durum, habere konu olan olaylar arasında bir seçim yapmayı zorunlu hale getirmektedir. Olayların seçiminde öncelik sıralaması yapılmakta ve bu sıralamanın neticesinde önemsiz olduğuna inanılan

olaylar elenmektedir. Bu anlamda, Galtung ve Ruge, haber üretim sürecinde, habere konu olan olayları seçmek ya da reddetmek üzere, karar vermede uygulanan ölçütleri ele almaktadırlar.

Bu ölçütler ‘haber değeri’ ölçütleri olarak adlandırılmaktadır. Onlara göre, haberin seçimini etkileyen haber değeri ölçütleri şöyle sıralanmaktadır (Galtung ve Ruge 1981: 52-63).

Sabah.com.tr ve İstanbulgazetesi.com.tr Haber Sitelerinde Yayınlanan Zam Haberlerine İlişkin İçerik Analizi

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkiye’deki ulusal ve yerel gazetelerin internet habercilik anlayışlarını karşılaştırmak amacıyla, araştırmanın örneklemini oluşturan Sabah.com.tr ve İstanbul.com.tr siteleri 1-30 Eylül 2018 tarihleri arasında yayınlanan ‘Zam’ haberleri analiz edilmiştir. Araştırmanın daha önce de belirtilen amacı çerçevesinde, Zam haberlerinin nasıl ele alındığı ve bu yayınlarda her iki gazete arasındaki olası farklılıkların ve benzerliklerin neler olduğu sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır. Her iki gazetenin internet sayfalarındaki Zam haberlerini incelerken kullanılan araştırma yöntemi ‘niceliksel içerik analizi’dir. Niceliksel içerik analizi, temelinde mesaj öğelerinin sayısal ya da yüzdesel bir oranda ne kadar sıklıkta görüldüğünün saptanmasına dayanır. İçerik analizi araştırma probleminin tanımlanması, örneklemin alınması ve depolanması ve son olarak verilerin analiz edilip yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Yumlu 1994, s.77).

Söz konusu olan gazetelerin araştırma için seçilmesinin temel nedeni Alexa.com (Amazon firmasına ait bir web ölçümleme ve SEO araçları sunan bir internet şirketi) verilerine dayanarak Sabah.com.tr haber sitesinin Türkiye’nin en çok girilen siteleri arasında yer alıyor olmasıdır.

Türkiye’nin en yüksek tirajlı gazetesi olan Sabah gazetesinin internet sitesi Sabah.com.tr, 2017 verilerine göre; en çok girilen internet siteleri arasında 59.80 Milyon aylık toplam ziyaret edilme sayısı ile 5. sırada yer almaktadır.

Araştırma Bulguları

Sabah.com.tr ve İstanbulgazetesi.com.tr Site Analizi

Tablo 4: Siteye Ulaşılabilirlik ve Kullanım Kolaylığı Durumlarını Gösteren Tablo

	Sabah.com.tr	İstanbulgazetesi.com.tr
Siteye erişim rahatlığı	+	+
Haber okunma sayısı	-	+
Haberlerde fotoğraf kullanımı	+	+
Yorumlar	-	+
Ana sayfadan haberlere ulaşma kolaylığı	+	+
Sayfalarda ikon ve banner	+	+
Font kullanımı ve rahat okunabilirlik	+	+
Arşiv/arşive ulaşımimkanı	+	+
Sayfadan çıktı almamkanı	+	+
Dil seçim olanağı	-	-

2 sitenin içeriklerine bakıldığında İnternetin ulaşılabilirlik ve kullanım kolaylığına olanak sağlayan yapıda olması ve bu etkileşimliliği sağlayan birtakım uygulamaların kullanılması olanaklıdır. Bu siteler genel görünüş olarak değerlendirildiğinde ise sayfaların kullanım rahatlığı taşıdığı, 2 sitenin de sayfalarında renk kullanmadığı, sabah.com.tr sitesinde anket bulunurken sabah gazetesisi.com.tr sitesinde olmadığı görülmektedir.

Sabah.com.tr sitesi sayfalarında çokça banner ve ikon kullanırken, istanbulgazetesi.com.tr sitesinde sadece üstte banner yer almaktadır. Sabah.com.tr sitenin haber okunma sayısının olmadığı görülmektedir. 2 sitedeki haberlerinde fotoğraf kullandığı görülmektedir.

Tablo 4. de ayrıntılı olarak verilen genel görünüş maddeleri değerlendirildiğinde genel olarak sitelerin görünümlerinin rahatsız edici olmadığı sonucuna varılmaktadır. Haber sitelerinin kullanım kolaylıklarına bakıldığında, 2 siteninde font kullanımı ve rahat okunabilirliğe sahip olduğu gözlenmiştir. Sitelerin hiçbirinde dil seçim olanağı bulunmazken 2 sitede arşiv ve arşive ulaşma olanağı görülmektedir. Kelime ile haber arama yapabilme olanağı bulunmaktadır.

Tablo 5: İçerik ve Yansızlık Özelliklerini Gösteren Tablo

	Sabah.com.tr	İstanbulgazetesi.com.tr
Sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişi belli mi?	-	-
Haber sitesinin amaçlarının/yayın politikasının tanımlandığı bir sayfa var mı?	-	+
Haber sitesinin başka bir yayın şekli var mı? (Gazete, dergi, radyo, tv gibi)	+	+
Haberlerin türlerine göre gruplandırılması	+	+
Sitede kişisel yazıların yazarları belirtilmiş mi?	+	+
Haber, gramer, hece ve yazım hatalarından arındırılmış mı?	+	+
Yorum yazıları açık olarak gösterilmiş mi?	-	+

İncelenen web sitelerinin sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişinin belli olmadığı görülmektedir. Ele alınan haber sitelerinin basılı versiyonu bulunmaktadır. Sabah.com.tr sitesi gündemi anlık olarak takip ederken İstanbulgazetesi.com.tr sitesi anlık haber paylaşımı yapmamaktadır.

Sabah.com.tr sitesinde son dakika, gündem, ekonomi, yaşam, sağlık, dünya, seyahat gibi bölümler ile haberlerin türlerine göre ulaşım kolaylığı sağlanmaktadır. Ayrıca spor, ekonomi, eğlence şeklinde bir ayırımı yapıldığı buton bulunmaktadır. İstanbulgazetesi.com.tr sitesinde güncel, politika, ekonomi, İstanbul, dünya, spor, magazin, kültür sanat, sağlık yaşam gibi bölümler ile haberlerin türlerine göre ulaşım kolaylığı sağlanmaktadır. 2 sitede de haber özetlerinin tek sayfada görülebildiği ve haberleri türlerine göre gruplandırıldığı görülmektedir.

Sabah.com.tr sitesinde siteye ziyaret edenlerin yorumlarına yer verilmezken istanbulgazetesi.com.tr sitesinde haberin alt kısmında yorumlara açık olarak ulaşılabilirliktedir.

Tüm bu noktalar genel olarak özetlendiğinde, benzerlikler:

- İncelenen 2 sitede de siteye erişim rahatlığı sağlanmaktadır.
- İncelenen 2 sitenin de zemin rengi olarak beyazı kullandığı görülmektedir. Bu da font kullanımını ve rahat okunabilirliğini arttırmaktadır.
- İncelenen 2 sitenin de dil seçim olanağı olmadığı, sitelerin hepsinin Türkçe kullandığı görülmektedir.

- İncelenen 2 sitede de haberlerde fotoğraf kullanılmaktadır.
- İncelenen 2 sitede de arşiv ve arşive ulaşım imkanı sağlanmaktadır. Tarih ve konularına göre sıralanabilmektedir.
- İncelenen 2 sitede de sayfadan çıktı alma imkanı bulunmaktadır.
- İncelenen 2 sitede de sayfanın içeriğinden sorumlu olan kişi belirtilmemiş, ancak haberin kaynağı belirtilmiştir.
- İncelenen 2 sitede de haberlerin türlerine göre gruplandırılması yapılmaktadır. Bu da haberlere ulaşmada kolaylık sağlamaktadır.
- İncelenen 2 sitede de günlük ve anlık haberler yer almaktadır. Ancak yayınlanma sıklığı farklılık göstermektedir.
- İncelenen 2 sitede de künye yer almaktadır.
- İncelenen 2 sitede de kullanıcılar için iletişim amaçlı e-mail, adres ve telefon bilgisi ve bize ulaşın bölümü yer almaktadır.
- İncelenen 2 sitede de haberleri sosyal medyada paylaşma özelliği imkana sağlanmaktadır. (Twitter, Facebook, google+ ve pinterest)
- İncelenen 2 sitede de sayfalarda ikon ve banner bulunmaktadır. Ancak sabah.com.tr de yoğun olarak bulunmaktadır.

Tüm bu noktalar genel olarak özetlendiğinde, farklılıklar:

- Haber okunma sayısı İstanbulgazetesi.com.tr var, Sabah.com.tr yok.
- Siteye girenlerin yorumları İstanbulgazetesi.com.tr var, Sabah.com.tr yok.
- Anket Sabah.com.tr var, İstanbulgazetesi.com.tr yok.
- Hobi, oyun, e-ticaret vb. bölümler Sabah.com.tr var, İstanbulgazetesi.com.tr yok.
- Whatsapp ihbar hattı Sabah.com.tr var, İstanbulgazetesi.com.tr yok.
- Siteye ekle butonu İstanbulgazetesi.com.tr var, Sabah.com.tr yok.

Araştırma birimi olarak seçilen Sabah.com.tr ve İstanbulgazetesi.com.tr internet haber sitelerinde 1-30 Eylül 2018 tarihleri arasında yayınlanan Zam haberlerinin sayısı hesaplanmıştır.

Sabah.com.tr ve İstanbulgazetesi.com.tr internet sitesinde ekonomi bölümünde yer alan haberler incelenmiştir.

Tablo 1: Ulusal ve Yerel Haber Siteleri Ekonomi ve Zam Haberlerinin Sayısı

Ulusal/Yerel Sayısı	Haber Siteleri	Ekonomi Haberleri Sayısı	Zam Haberleri
Ulusal	Sabah.com.tr	939	31
Yerel	İstanbulgazetesi.com.tr	17	4

Sabah.com.tr ve İstanbul.com.tr haber sitelerinin otuz gün süreyle yayınlanan Zam haberlerinin niceliksel içerik analizi kapsamında; haberlerin içeriklerine ve konularına göre dağılımı aşağıda incelenmiştir. Bu analitik çerçeve ile hem gazetelerin haber sitelerinin zam haberlerini birbirlerinden ne kadar farklı ya da benzer kurguladıkları; hem de bu farklılıklar ya da benzerlikler üzerinden kendi habercilik rutinlerini belirgin kılan öğeler ortaya çıkarılmıştır. Bu analitik kategoriler çerçevesinde elde edilen veriler, gazetelerin habercilik rutinlerini sergilemektedir.

Zam Haberlerinin İçerik ve Konularına Göre Dağılımı

Araştırmada, her iki haber sitesinin de 1-30 Eylül tarihleri arasında yer alan zam haberlerinin içeriklerine göre incelemesi yapılmıştır. Zam haberlerinin içeriklerine göre dağılımında; gıda, akaryakıt, ve ötv zammı haberleri alt başlıklar olarak belirlenmiş ve inceleme bu başlıklar üzerinden yapılmıştır.

Tablo 2: İstanbulgazetesi.com.tr Haber Sitesi'ndeki Zam Haberlerinin Konularına Göre Dağılımı

Haber Konuları	Zam Haberleri Başlıkları
Akaryakıt	Akaryakıt zammı pompaya yansıtılmadı Epgis: Benzine 17, motorine 16 kuruş zam
Gıda	Domatesin kilosu tarlada 4, pazarda ise 7 liradan alıcı buluyor
Ötv	RG: Otomobillerde ÖTV matrahları yükseltildi

İstanbulgazetesi.com.tr haber sitesi zam haberlerinin içeriklerine göre dağılımında; Akaryakıt, Gıda ve ÖTV zammı haberleri alt başlıklar olarak belirlenmiş ve inceleme bu başlıklar üzerinden yapılmıştır.

İstanbulgazetesi.com.tr haber sitesinde yayınlanan 17 haberin 4 tanesi zam haberidir. Bu haberlerden 2 tanesi akaryakıt zammı, 1 tanesi gıda zammı, 1 tanesi ise ötv zammıdır.

Tablo 3: Sabah.com.tr Haber Sitesi'ndeki Zam Haberlerinin Konularına Göre Dağılımı

Haber Konuları	Zam Haberleri Başlıkları
Maaş	Son dakika haberi: Milyonlarca emekliye ekstra zam geliyor! Son dakika haberi: Emekli maaşlarına zammüjdesi geldi! Son dakika haberi: Emekli maaşlarına zam müjdesi geldi! İşte emeklinin alacağı zam oranı Son dakika haberi: Milyonları ilgilendiriyor! Emekliyeek ödemeartıyor! Milyonları ilgilendiriyor, Emeklininzamhesabı tamam! Emekli maaşına kadar olacak? Asgari ücret'te pazarlık 2 bin liradan başlayacak! Milyonlarca emeklinin gözü bu haberde! 467 lira zam Emekliye Ekim müjdesi! Ekstra zam geliyor THY pilotlarına zam müjdesi Emeklinin zam hesabı Emekliye yapılacak zammiktarı belli oldu! Milyonları ilgilendiriyor! Emekliye 521 lira zam
Eğitim	İŞKURtalepleri topluyor Masraf ve harçlık devletten Özel okullarda kırtasiye ve yemek 7 bin lirayı geçti Yurt ücretlerine zam yok Son dakika: Okul servisi ücretleri belli oldu Özel okulda uçuk mönü
Gıda	Starbucks kahvelerine zam yaptı Yerli malı logoyla ayırt edilecek Çorbanın 1,5 liraya satıldığı lokantada zam yok TİM Başkanı İsmail Güllü: Kafasına göre zam yapanlara müsaade edilmeyecek Kavuncu ekmekte pişkinliğini sürdürdü Vatandaşın ekmeğine göz diktiler Fırsatçılar gözünü vatandaşın ekmeğine dikti Enflasyona salça oldular Yüksek fiyata imece modeli Büyük marketlerin stok oyunu! Zam fırsatçılarına ceza yağacak 81 ilde denetim Son dakika: Ticaret Bakanlığı açıkladı! 81 ilde düğmeye basıldı.
Ulaşım	Taksi ücretleri yüzde 20 arttı

Sabah.com.tr haber sitesi zam haberlerinin içeriklerine göre dağılımında; maaş, eğitim, gıda, ulaşım, zammı haberleri alt başlıklar olarak belirlenmiş ve inceleme bu başlıklar üzerinden yapılmıştır.

Sabah.com.tr haber sitesinde yayınlanan 939 ekonomi haberinin 31 tanesi zam haberidir. Bu haberlerden 13 tanesi maaş, 5 tanesi eğitim, 12 tanesi gıda, 1 tanesi ise ulaşım zammıdır.

İçerik Analizi

Bir gazete haberinde kullanılan kelime ve kelime gruplarının kullanım sıklığının yanı sıra, herhangi bir olayın haber niteliği taşıyarak yer alma sıklığı da, o gazetenin, olayı gündemde tutmaya yönelik tercihini gösteren ölçütlerden biridir. Olaya, haber değeri atfetmeyerek gazetede yer vermemek, yaşanan olayın, kamuoyu gündeminde var olmasını engellemeye yönelik bir seçimdir.

Sabah.com.tr sitesinde yayınlanan 31 ekonomi haberinden 14 tanesi emekli maaşlarına yapılacak zam haberidir. Bu haber son dakika olarak verilmiştir. Haberlerde içerik analizi yapılırken, ‘zam, müjde, enflasyon, maaş’ sözcüklerin kullanımında sıklık görülmüştür. Emekli maaşı zam haberleri sürekli güncellenerek yayınlanmıştır. Haberlerdeki başlıklar dikkat çekici ve merak uyandırıcıdır. Bu da habere tıklanma oranını arttırmaktadır. Haberlerde ara başlıklar kullanılarak sadeleştirme yapılmıştır. Haberlerde fotoğraflarda kullanılmıştır. Sabah.com.tr 939 ekonomi haberi arasında %3 zam haberi vardır. Zam haberlerinin çoğu son dakika olarak yayınlanmıştır.

İstanbulgazetesi.com.tr sitesinde yayınlanan 17 ekonomi haberinden 4 tanesi zam haberidir. Zam haberlerinin başlıkları incelendiğinde zam kelimesinin vurgulandığı görülmektedir. Haberlerin içeriğine bakıldığında zam, pahalı, fiyat sözcüklerin kullanımında sıklık görülmüştür. Hiçbir zam haberi tekrar verilmemiştir. Haberlerdeki başlıklar dikkat çekici değildir. Haberlerde ara başlık kullanılmamıştır. Haberlerde kullanılan dil oldukça sade ve anlaşılırdır. Bütün zam haberlerinde konuyla ilgili fotoğraf kullanılmıştır. İstanbulgazetesi.com.tr 17 ekonomi haberi arasında %25 zam haberi vardır.

Sonuç ve Değerlendirme

İnternetin ile beraber geleneksel iletişim biçimlerinde önemli bir değişim yaşanmıştır. Teknoloji ve gazetecilik birbirine bağlı ve birbirini etkileyen bir ilişkiye sahiptir. Bilgiye ulaşma, yayma, kısaca iletişim konusunda sağladığı

imkanlar ve getirdiği kolaylıklar, internet gazeteciliği için de vazgeçilmez bir araç olarak karşımıza çıkmıştır. İnternet gazeteciliği, hem yazılı basının hemde görsel medyanın fonksiyonlarını da içeren yapısıyla kitle iletişim alanında yeni bir olgu olarak yerini almıştır. Haberin değişen ve gelişen ortamı nedeniyle gazetecilik sektörü büyük değişim ve dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu gelişmeler tüm okuyucu/izleyici/dinleyici alışkanlıklarını, tüm sektörleri ama en çok da gazetecilik sektörünü etkilemiştir.

Haber artık sadece yazıyla, görüntüyle veya sesle değil, tüm bunların bir araya geldiği, okuyucu veya izleyicinin herhangi bir ücret ödmeden hızlı ve kolay bir şekilde her yerden erişebildiği, sürekli güncellenen ve farklı araçlarla 24 saat kesintisiz olarak sunulur hale gelmiştir. İnternet haberciliği ile birlikte okur istekleri ve haber alma alışkanlıkları da değişmiş, bu doğrultuda haberin içeriğinden sunumuna, gazetecilerin çalışma şekillerine kadar her şey farklılaşmıştır. Okurların pasif bir kitle olmaktan kurtulup haber sürecine katılmalarıyla birlikte gazetecilik işlevleri yeniden değerlendirilmeye, gazetecilik pratiği de değişmeye başlamıştır.

Türkiye’de internet ortamında yer alan yerel gazete, yerel haber portalı ile haber sitelerinin sayısının yıllar itibariyle arttığı görülmektedir. Bu artış, dönemsel olarak nicel bir artış olmakla birlikte internetin ve burada icra edilen internet gazeteciliğinin sağladığı imkânlardan yerel basının da kendi olanakları ölçüsünde her geçen dönem artan bir oranda yararlanma yoluna gittiği değerlendirilmesi yapılabilmektedir.

Aynı zaman da İnternet, bir web sitesi oluşturmakta çok da büyük maliyetler gerektirmediği için yerel basının internet ortamında yer almasına da olanak sağlamaktadır. Bu amaçla bir yerel gazete olan İstanbul gazetesi online olarak yerel haberlerini yayınlamaktadır.

Sabah.com.tr ve İstanbulgazetesi.com.tr siteleri özelinde ulusal ve yerel gazetelerin internet habercilik anlayışlarının karşılaştırıldığı bu çalışmada, gazeteler arasında belirli farklılıkların ve benzerliklerin olduğu görülmüştür.

Araştırma bulguları, 2 haber sitesinde haberleri incelendiğinde sabah.com.tr sitesinde hem daha fazla ekonomi haberine yer verildiği hem de zam haberlerinin daha çok olduğu görülmektedir. Ancak tüm ekonomi haberleri arasında zam haberlerinin oranına baktığımızda %3 gibi az bir kısmını kaplamaktadır.

İstanbulgazetesi.com.tr sitesinde daha az haber olmasına karşın yüksek oranda zam haberinin yayınlandığı ortaya çıkmaktadır. Haberler incelendiğinde Sabah.com.tr sitesinin bir zam haberini birkaç gün boyunca yayınladığı anlaşılmıştır. Yani bu haber gündemde tutulmaya çalışılmıştır.

Haber değeri ölçütü bağlamında, zamlarla ilgili haber konuları arasında İstanbulgazetesi.com.tr internet haber sitesi sadece akaryakıt, gıda ve ötv zammı konusundaki haberlere yer vermiştir. Sabah.com.tr internet haber sitesini incelediğimizde ise maaş, eğitim gıda ve taşıt zammı konusundaki haberlere yer vermiştir.

Yerel gazeteler için internet ortamı çok daha avantajlı bir durumda iken gazetelerin bu durumu çok iyi kullanmaları gerekmektedir. Bu sayede daha fazla okura ulaşma imkanı sağlar. Güncelliği korumalı daha dikkat çekici başlıklar atması gerekir.

KAYNAKÇA

- Aydoğan, D. (2013), Türkiye’de Dijital Gazetecilik: Habertürk ve Hürriyet Gazeteleri Örneği.
- Aydoğan, A. ve Başaran, F. (2012), Yeni Medyayı Alternatif Medya Bağlamında Anlamak’, Alternatif Medya-Alternatif Gazetecilik, Editör: Ömer Özer, Konya: Literatürk Yayınevi.
- Bodur F. (1997), Yerel Basında Yönetim ve Örgüt Yapısı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Pavlik V J. (2013), Journalismand New Media, Çeviri Kitap, Demir, M. ve Kalsın, B. “Gazetecilik ve Yeni Medya”, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Galtung J ve M Ruge (1981), StructuringandSelecting News, S Cohen ve J Young (eds), TheManufacture ofNews: Deviance, SocialProblemsandTheMass Media, Sage, California.
- Gencil Bek M. (2003), Medya ve Toplum, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayını.
- Girgin, A. (2003), Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik’i, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gürkan N. (2003), Türkiye’de Gazetecilerin ‘Gözlükleri’/Medyanın Dönüşemeyen Kodları, Medya ve Toplum, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayını.
- Kalsın B. (2016), Geçmişten Geleceğe İnternet GAZETECİLİĞİ: Türkiye Örneği.
- Vural A M. (2001), Toplumsal Gelişim Sürecinde Katkı Sağlayan Bir Araç Olarak Yerel Medya, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 11, İstanbul.
- Vural A M. (2007), “İşlev, Önem ve Misyonlarıyla Yerel Basın ve Eskişehir Örnekleminde Elde Edilen Bulgular”, Türkiye’de Yerel Basın, İstanbul: İ. Ü. İletişim Fakültesi Yayınları.
- Yaşın C. (2009), Türkiye’de Yerel Basının Yapısal Özellikleri ve Üretim Koşulları, Ankara: İletişim, 28.
- Yumlu K. (1994) Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları, İzmir: Nam Basım.
- Yüksel E. ve Gürcan H. İ. (2005), Haber Toplama ve Yazma, Konya: Tablet Kitabevi.
- Yüksel O. (2014), İnternet Gazeteciliği ve Blog Yazarlığı, Ankara: Sinemis Yayınları.
- Zeytinli M. (1996), Uluslararası Haber Dolaşımının Sorunları, Yeni Türkiye, Sayı 12, Ankara: Eylül-Ekim.

TÜRK MEDYASINDA SANATIN YANSIMASI: MİLLİYET GAZETESİ KÜLTÜR SANAT SAYFASI İNCELEMESİ

Mustafa Şentürk

Araştırmanın Konusu:

Türk Medyasında Sanatın Yansımaları: Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Araştırmanın Amacı:

Çalışmamın temel amacı; Milliyet Gazetesinin 5 Ekim ve 5 Kasım arasındaki kültür sanat haberlerini incelemek, medyada sanatın nasıl yansıtıldığı, günlük kaç kültür ve sanat haberinin verildiği, haberlerin kültür ve sanat ile ilişkili olup olmadığı, haberlerin fotoğraf ile desteklenip desteklenmediği, sayfada reklamın kullanılıp kullanılmadığı, kullanılıyorsa bu reklamlar kültür sanat ile ilgili mi yoksa herhangi bir reklam koyuluyor mu, bu gibi durumları saptamaktır.

Araştırmanın Yöntemi :

Araştırma yöntemi olarak 5 Ekim ve 5 Kasım ayına ait Milliyet Gazetesi Kültür Sanat sayfası içerik analizi.

Araştırmanın Sınırlılığı:

Araştırma kapsamında 2018 yılı 5 Ekim ve 5 Kasım ayına ait Milliyet Gazetesi Kültür Sanat sayfaları incelenecektir.

Özet

Bu çalışmada Türk medyasında kültür sanatın nasıl yansıtıldığı ele alınarak bu konu üzerinde Milliyet Gazetesi'nin kültür sanat sayfasının incelemesi yapılacaktır. Kültür sanatın geleneksel gazetede nasıl yansıtıldığına bakılacaktır. İncelemede yöntem olarak içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Araştırmada Theodor W. Adorno'nun Kültür endüstrisi kavramı da ele alınacaktır. Bu kavram üzerinden günümüz kültür sanat haberleri ve Milliyet gazetesinin kültür sanat sayfası yorumlanacaktır. Milliyet Gazetesi'nin 5 Ekim ve 5 Kasım tarihleri arası yayımlanan kültür sanat sayfasının içerik analizi yapılacaktır. Daha sonra çalışmada kültür sanat sayfasındaki bulgular ortaya çıkarılacaktır. Günlük ortalama kaç kültür sanat haberinin yayımlandığı, yayımlanan bu haberlerin kaç tanesinin fotoğraflı haber olduğu verilerle hesaplanacaktır. Sayfada günlük kaç reklamın yapıldığı ve bu reklamların kültür sanat ile bağlantılı olup olmadığına bakılacaktır. 31 günlük süreçte kültür sanat haberlerinde ne gibi bir değişiklik olduğu incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Medya, Sanat, Kültür Endüstrisi, Milliyet Gazetesi, Kültür Sanat Haberciliği, Kültür Sanat Haberleri*

Giriş

“İletişim” (haberleşme) (communication) insanlığın var olması ile ortaya çıkan bir gereksinimdir. İletişimin geçmişi insanlık tarihi ile başlar. İlkel insanın tüm gereksinimlerini karşılamakta kullanılan ilkel yöntemler, iletişim gereksinimini karşılamak, gidermek için de kullanılmıştır. (Aziz, 2012, s.27)

İletişim, toplumsal bir varlık olan insan için kaçınılmaz ve önemli bir boyuttur. İletişimi düşünce, bilgi, duygu ve fikir yaratma, bunları aktarma, anlama ve anlamlandırma olarak tanımladığımızda medya, tüm bu süreçleri kapsayan önemli bir kavramdır. (Candemir, 2009, s.1)

İçinde bulunduğumuz yüzyılda ise medya, iletişimi oluşturan bu süreçlerin tamamını kapsar. İletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan kitle iletişim araçlarının tamamına medya denir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitle iletişim araçları ve medya insan yaşantısında önemli ve vazgeçilmez bir yer edinmektedir.

Araştırmada kültür sanat haberlerinin incelemesi kültür endüstrisi kavramından yola çıkılarak yapılacaktır. Gazetede, kültür sanat haberlerinin topluma nasıl yansıtıldığına bakılarak hangi duyguyla ve düşünceyle aktarıldığı incelenecektir. Sonrasında içerik analizi yöntemiyle sayfalar incelenip bulgular ortaya konulacaktır.

1- Türk Basınında Medyanın Rolü ve Sanatın Yansıması

Yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan ortak yapıya medya denir. Medya, günümüzde yasama, yürütme ve yargıdan sonra en büyük dördüncü güç durumundadır. Medya, sahip olduğu bu güç nedeni ile toplum üzerinde şekillendirici ve yönlendirici bir etkiye sahiptir.

Alemdar ve Kaya'ya göre basın, “geniş kitlelerin ilgisinin çekilmesi ya da kitlelerin görüş ve davranışlarının etkilenmesinde etkin bir güce sahiptir. Basın organları; içerik ve yapılarıyla seçilmiş faaliyet doğrultularıyla, toplumsal yaşamın pek çok alanında derin etkilerde bulunabilmektedir (Vural 1999: 27).

Basının tanımlanması sırasında da, basının kamuoyu oluşturma ve biçimlendirmedeki etkinliği göz önünde tutulmuş ve pek çok basın tanımı bu şekilde oluşturulmuştur. İlhan Bardakçı'nın, basının bu özelliğini dikkate alarak yapmış olduğu bir tanıma göre basın; “insanların haber alma, öğrenme gereksinimlerini karşılayan ve bu arada onların siyasal, sosyal, ekonomik inançlarına katkıda ve etkiye bulunan bir yayın organıdır” (Vural 1999: 30).

Popüler kültürün gelişmesinde ve yayılmasında medyanın rol oynadığı yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle 1980 sonrası ülkemiz basınında meydana gelen yapısal değişimlerin de etkisiyle popüler kültürün basının da etkisiyle yayılması işi hız kazanmaktadır. Kamusal bir nitelikten çıkarak daha çok ticari bir boyut kazanan Türk basını bu doğrultuda kâr amacı gütmemesinden ötürü yayın içeriklerinde bambaşka bir çizgiye kaymaktadır. Bunda, daha fazla tiraj ve buna bağlı olarak da daha fazla reklam ve dolayısıyla daha fazla gelir elde edebilme isteği etkin bir unsur olmaktadır.

Yazılı basında, popüler olan insanların, mesleği gazeteci olmayan her kesimden insanın, mankenlerin dahi köşe yazarlığı yapması, gazete sayfalarının magazin içeriğinin ağır basması, görsel medyanın kalitesiz üretimlerle vakit

doldurması, magazinleşmenin habercilikten belgesele, dramalara kadar bütün programları kapsamaması ne yazık ki günümüz Türk basınının bir gerçeğidir.

Sergiledikleri düzeysizliklere “toplum bunu istiyor, biz de veriyoruz” dan öte bir anlam yükleyemeyen ve savunma geliştiremeyen basın kuruluşlarını, zihinlerimiz ve vicdanlarımız üzerinde hükümranlık kurmaya aday kılan güç sadece tek tek programların mesajlarından kaynaklanmaktadır. En az bu mesajlar kadar önemli bir başka yönlendirici boyutu vardır ki bu da, sunum özellikleridir (Uğur 2023: 1).

Sanat; bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılıktır (<http://www.tdk.gov.tr>)[1].

İnsanlık tarihi boyunca sanatçılar, kendi ifade biçimleriyle buldukları toplumun kültürünü nesilden nesile aktarmak için sanatı kullanmaktadırlar.

Türkiye’de medyanın güç kazanmasıyla birlikte başlayan bu süreç, Cumhuriyet’in ilanı ile devam etmektedir. Bu dönemde dergi ve kitap basımları artış göstermektedir. Medyanın güç kazanması ve süreli yayınların artması zamanla bir okuyucu kitlesinin oluşmasını sağlamaktadır.

Sanatın ve sanat yazılarının belirli bir kitleye ulaşmasında dönemin gazete ve dergi yazarlarının etkisi oldukça fazladır. Gazete ve dergiler, yayınladıkları yazılar ile okuru sanat hakkında bilgilendirmektedirler. Bu dönemin günlük gazeteleri arasında; Cumhuriyet, Milliyet, Ulus, Akşam, Tan, Tercüman ve Hürriyet gazeteleri yer almaktadır. Bu gazetelerin ortak özellikleri ise dönemin aydınlarının köşelerinde kültür ve sanat içerikli yazılara sıkça yer vermiş olmaları. Dönemin önemli yazarları, kültür ve sanat başlığı altında özel sütunlar hazırlamışlardır. Gazete ve dergilerde yayınlanan bu sanat yazıları, sergileri günü gününe takip etme şansı sunduğu için hem grup hem de bireysel sergilerde artış olduğu gözlenmiştir. Sergilerde yaşanan ilgi artışı, tiyatro ve resim alanlarının da yaşanmıştır. Resimli Ay, Hayat Mecmuası, Fikirler, Meşale gibi dönemin önemli dergileri, tiyatro ve resim hakkında okuru bilgilendirici yazılar yayınlamıştır. Dergilerin yazar kadrosu ağırlıklı olarak edebiyatçılardan oluşturulmuştur. Dergilerde, edebi sanatların yanı sıra, güzel sanatlara da yer verilmiştir (<http://blog.milliyet.com.tr>)[2].

İletişim alanında belirleyici bir etkiye sahip olan medyada; gazete ve dergiler, buldukları dönemin özelliklerini, sanat gündemini, sanat konusundaki gelişmeleri uzman yazar kadroları aracılığıyla belirleyerek topluma sunmaktadırlar.

2- Kültür Endüstrisi Kavramı ve Sanat

Kültür endüstrisi kavramı, her şeyden önce ne salt bir kültür kuramı ne de salt bir endüstri kuramıdır. Frankfurt Okulu'ndan Adorno, Almanya'da yaşadığı Nazizm tecrübesi ve ABD'ye göç edişi ile karşı karşıya kaldığı tüketim toplumu karşısında "kültür endüstrisi" kavramını 1944'de yazdığı aynı adı taşıyan makalede ortaya atar (Günay, 2009: 33).

Kapitalizmin merkezi olan Amerika'da artan fordist kitlesel üretim mekanizmalarının tetiklediği tüketim toplumu olgusu, kitle iletişim araçlarının artan baskısı ve geniş kitlelerce eğlencenin adeta bir endüstri halini almış olması özellikle Adorno ve Horkheimer'in kültür üzerine eleştirel bakışa yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda bakıldığında; modern dünyada kültürün endüstri haline gelişi, Frankfurt Okul'u teorisyenlerini kültür kavramının eleştirel tarafına yönlendirmiştir. Kültür Endüstrisi kavramı, basit anlamıyla kültür ve endüstri kavramlarının ortak sunumu ile elde edilir. Dolayısıyla kavram, kültürel sistemin endüstriyel bir yapı halini almasına gönderimde bulunur (Kartal, 2012: 53).

Kültür endüstrisi; "Nitelik bazında eskimiş olan ile bilindik olanı yeni birleşimde sunma ve bunu yaparken de tüketici kitleleri kendisine tabi kılma" olarak tanımlanmaktadır.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, yüksek sanatın ve halk sanatının ürünleri her iki olgunun da aleyhinde bir araya getirilmektedir (Adorno, 1998: 206-207'den akt. Bektaş, 2012:5).

Özellikle Adorno'nun deyiimiyle kültür endüstrisi, endüstrileşmiş kitlelerin bilincini o denli kolonileştirmiştir ki, kitleler artık direnmeyi bile düşünemez hale gelirler. Bu durumda sermayenin savunucuları sahiplenme yoluyla popüler kültür örgütlerini denetlemekle kalmazlar, aynı zamanda popüler düş kurma üzerine de egemenlik kurarlar (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 216-217'den akt. Kartal, 2012:66).

Adorno'da sanat, dönün mirası olması nedeniyle özgür değildir. Sanatın ne olduğunu, sanatın tanımlanması, bir zamanlar ne olduğu tarafından yönlendirilmektedir. Ancak, sanat, "kendini, yalnızca, olmakta olana bağlayarak

ve kendini olmaya uğraştığına ve belki de olabileceğine açık tutarak” kendini meşru kılmaktadır (Slater, 1989:190).

Adorno'ya göre, felsefe ve sanat, birbirinden tamamen ayrı iki alan değildir. O, bu iki alan arasında, her birinin kendi özerkliğini koruduğu bir ilişki kurmuştur. Bu çerçevede, felsefede estetik bir öge (düşüncelerin, betilerin ve kümelerin inşası) ve sanatta ise bilişsel bir işlev (betiler ve imgeler aracılığıyla gerçekliğin aydınlatılması) görmektedir (Best-Kellner, 1998:281).

Adorno, örneğini pop müzik ve kültür endüstrisi olarak verdiği, teknik olarak yeniden üretilmiş sanatı küçümsemektedir (Lunn, 1995:187). O'na göre, kültür endüstrisi, “modern sanayi toplumunun homojenleşmiş ve rasyonelleşmiş dünyasının düzgün işlemesine yardımcı olma işlevine sahiptir ve bu nedenle vardır. Bu amaçla, kültür endüstrisi, “vaat ettiğini yerine getirmeyen sahte tatminler dağıtmakta”, insanları kandırmaktadır. İşte bu nedenle, Adorno, sanat eserleri ile kültür endüstrisini şöyle birbirinden ayırmaktadır: “sanat eserleri, çileci ve utançsızdır; kültür endüstrisi ise, pornografiktir ve iffet taslar” (Lunn, 1995:201).

Adorno'ya göre kültür her şeyi içine katıp aynı nitelikte birleştiren bir sistemdir ve bu sistemde uygulanacak teknik de her öge için aynıdır. Kültür endüstrisi tamamen bir seri üretimle işlemektedir. Kültür endüstrisi savunucularına göre bu tekniğe dayalı seri üretim, milyonlarca bireyin taleplerine karşılık vermenin etkin yolu olması bakımından zorunludur. Bu müşterilerin dağınıklığı ve üretim merkezlerinin azlığı seri üretimin planlı bir biçimde işlemesini gerektirmektedir. Böylece kültür endüstrisinin standartlaşmış seri üretimi haklı çıkarılmaya çalışılır. Ancak böylesi bir seri üretim ve standartlaştırmanın kültürün doğasına, daha ötesi insanın doğasına ters olduğu ya gözden kaçırılır ya da görmezden gelinir. Kültür endüstrisindeki tekniğin hâkimiyeti aslında araçsal rasyonelitenin hâkimiyetidir. Araçsal rasyonelitenin hâkimiyeti de son tahlilde hep ekonomik açıdan güçlünün zenginleşmesi ve hâkimiyeti anlamına gelmektedir. Bu arada, tekniğin toplum üzerinde kazandığı erkin zemininin ekonomik açıdan en güçlülerin erki olduğu suskunlukla geçiştirilir (Adorno, 1990: 72-163“den akt. Rutli, 2011: 186).

Kültür endüstrisi de böylece kültürün özüne ilişkin doğallığını, kendiliğindenliğini kaybetmekte ve salt bir önceden planlanabilirliğe mahkûm olmaktadır. Böyle bir önceden planlanabilirlik içerisinde oluşturulan sahte

kültüre egemen olan da teknolojik akıldır. Her şey en ince teknik hesaplamalarla önceden planlanmış, her ihtiyaca cevap verecek metalar yaratılmış ve kimse dışarıda bırakılmamıştır. Bu kültürün metaları, dışarıdaki yaşamda bir an olsun bir uzaklaşma imkânı da tanımamakta ve tahakkümü tüm bireysel yaşama yaymaktadır. Gerçek yaşam filmlerden ayrılamaz hale gelmektedir. Film, filmin yapısı içinde tepki verme yeteneğini yitirmiş seyirciyi, düş kurma ve akıl yürütme fırsatı vermemekte, böylece film seyirciyi, kendisini gerçeklikle doğrudan özdeşleştirmeye zorlamaktadır(Adorno, 1990: 125"den akt. Rutli, 2011: 186-187).

Kısaca özetlemek gerekirse kültür endüstrisi temelde bireye belli bir yaşam alanı tanıyor gibi görünse de aslında onların bireyselliklerine temelden karşı çıkmaktadır. Bu anlamda bireysellik denetlenen bir boyut ile mümkün olmaktadır. Kişiye ancak kurulu düzenin işleyişine engel olmayan son derece dar bir alanda farklılaşma imkanı tanınmaktadır. Sonuçta kişi hem sistemin gücü ile özdeşleşme hem de onun tarafından araçsallaştırılma baskısına boyun eğmektedir (Adorno, 1998: 206-207).

Kısacası Kültür endüstrisinin sağladığı şey bireylere verdiği sözde özgürlüktür. Onlara benim gibi düşünmek zorundasın dememekte, istediğini düşünebilirsin ancak benim gibi düşünmüyorsan aramızda bir yabancısın mesajını vermektedir. Ayrıca benim gibi düşünmüyorsan insanlardan soyutlaşırsın, uzaklaşırsın ve mutlu olamazsın, pahalı arabalara binemezsin gibi düşüncelerle insanları etkilemeye çalışmaktadır.

Adorno'ya göre Kültür endüstrisinin bu her alandaki hakimiyeti araçsal aklın kendini korumak için oluşturduğu erek; kültür endüstrisinin yaydığı aldatıcı evrensellik adına düşünümün susturulmasıdır. Yani Adorno Kültür endüstrisinin hayatın her alanına empoze etmeye çalıştığı eğlence ve hazzın dışında düşünme ve bütün olana bitene dışarıdan eleştirel bir gözle bakamamayı düşünüm yenilgisi olarak vurgular.

3-Milliyet Gazetesi 2018 05 Ekim - 05 Kasım Kültür Sanat Sayfalarının İncelemesi

3.1. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı; anlam veya dil bilgisi açısından nesnel

ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel yöntemdir. (www.turkcebilgi.com)[3]. Bunun için de incelemeye başlamadan önce araştırmının soruları belirlenmiştir.

Bu araştırmada cevaplanan sorular şu şekildedir:

- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında kaç kültür ve sanat haberi veriliyor?
- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında yer alan haberler, kültür ve sanat ile ilişkili midir?
- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında yer alan haberler, fotoğraf ile desteklenmiş midir?
- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında fotoğraflar, haber konuları ile ilişkili midir?
- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında yer alan haber sayıları değişiklik göstermiş midir?
- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında haberler konu ile bağlantılı yazarlar tarafından mı hazırlanmıştır?
- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında reklam var mıdır?
- Milliyet Gazetesi Kültür Sanat Sayfasında yer alan reklamlar kültür ve sanat ile ilişkili midir?

3.1.1. Milliyet Gazetesi 2018 5 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 5 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 7 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberlerin tümü kültür ve sanat haberleridir. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir ve haberlerde toplamda 13 tane fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler Kültür Sanat Servisi tarafından yapılmıştır. Sayfanın tamamı kültür ve sanat haberlerinden oluşmaktadır ve sayfada reklam yoktur.

1.Haber “İş'in içinde sanat var” haberi. 2000 yılından bu yana İstanbul'daki önemli kültür sanat etkinliklerine ev sahipliği yapan İş Sanat'ın hazırladığı klasik müzikten şiir dinletilerine kadar uzanan bir program.

2.Haber “Doğanın ve hayatın içinden resimler” Şükran Pekmezci'nin “Doğanın ve Hayatın İçinden Resimler Sergisi” Sanatçı sergisinde daha çok doğduğu yörenin konularını ele alıyor.

3.Haber “Attila İlhan anılacak” 10 Ekim 2005 tarihinde vefat eden Attila İlhan'ın Sanat ve Kültür Vakfı iş birliğiyle 10 Ekim Çarşamba akşamı 20.00'de Caddebostan Kültür Merkezi'nde düzenlenecek etkinlikle anılacağı yazıyor.

4.Haber “Genç sanatçıların işleri TEK BİR ÇATI ALTINDA” Türkiye'nin yeni nesil sanatçı platformu BASE, ülkenin dört bir yanından yeni mezun genç sanatçı adaylarının yapıtlarını İstanbul'da bir araya getirmesini anlatıyor.

5.Haber “Ruhi Su Şiir Ödülü verildi” Ruhi Su Kültür ve Sanat Derneği'nce verilen Ruhi Su Şiir Ödülünü bu yıl Betül Dünder'in “Unutmanın Kısa Tarihi” adlı eserine değer görüldüğü yazıyor.

6.Haber ”SAHA'dan beş inisiyatife destek” Çağdaş sanat ve sanatçıların desteklenmesi amacıyla SAHA Derneği, beş inisiyatife fon sağlayacağını duyurduğunu anlatıyor.

7.Haber “Woolf'un kişisel fotoğraf albümü dijital platformda” Yazar Virginia Woolf'un fotoğraf albümü Harvard Üniversitesi tarafından dijital ortama aktarıldığı yazıyor.

Haberler, okuyucuyu sıkmayacak ve okuyan herkes tarafından anlaşılacak bir ifade kullanılarak yazılmış. Uzun yazılar fotoğraflar ile renklendirilmiş ve sıkıcılıktan uzaklaşmış.

3.1.2. Milliyet Gazetesi 2018 6 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 6 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 3 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan köşe yazısı ise kültür ve sanat ile ilgili bir yazı değil. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir ve haberlerde toplamda 3 fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler Kültür Sanat Servisi tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam bulunmaktadır. Reklam kültür sanat ile ilgili değildir.

1.Haber “Antalya’da ödül gecesi” Antalya Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde düzenlenen 55. Uluslararası Antalya Film Festivali’nin kapanışı ve ödül töreni haberi.

2.Haber “İpek Duben Frieze’de panelde” Türkiye’de sanatın öncü isimlerinden İpek Duben, bir dizi eseriyle Londra’da düzenlenen Frieze London Sanat Fuarı’nda haberi.

3.Haber “Tiyatroya TEŞVİK den ödül” İstanbul Kültür sanat Vakfı’nın (İKSV) Türkiye’de kültür ve sanatın gelişimi adına yapılan ödül haberi.

3.1.3. Milliyet Gazetesi 2018 7 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 7 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 3 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan köşe yazısı ise “Ormandan Çıkış” isimli bir kitabı anlatan yazı. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir ve haberlerde toplamda 7 fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber “1 MİLYON 300 BİN DOLARI ÖĞÜTTÜ” İngiliz sokak sanatçısı Banksy’nin kendi eserini imha ettiği haber.

2.Haber “Kanatsız Kuşlar” ve “41X”in yolculuğu Cam sanatçısı Felekan Onar, Kanatsız Kuşlar’la günümüz göçünü bir arada düşündüğü bir enstalasyon yaptığı haber.

3.Haber “OPERANIN EFSANESİ VEDA” Dünyaca ünlü İspanyol opera sanatçısı montserrat Cabelle dün 85 yaşında hayatını kaybettiği haberi.

3.1.4. Milliyet Gazetesi 2018 8 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 8 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 3 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan köşe yazısı ise “İki film festivaline ait ilginç notlar” adlı bir yazı. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir ve haberlerde toplamda 6 fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam bulunuyor. Reklam kültür sanat ile ilgili değildir.

1.Haber “Gökkuşağının ötesindeki çocuklar” Baksı müzesinin 6. Baksı Çocuk Şenliği kapsamında çocukların eserlerini sergilediği haber.

2.Haber “Ayvalık Film Festivali’nden ilk günde 13 film” Festivalin açılış haberi.

3.Haber “Twin Peaks VR’da” David Lynch’in düzenlediği festival haberi.

3.1.5. Milliyet Gazetesi 2018 9 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 9 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 6 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan köşe yazısı kültür sanat yazısı değildir. . Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir ve haberlerde toplamda 8 fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler Kültür Sanat Servisi tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam bulunmuyor.

1.Haber “Banksy’nin öğüttüğü eserin değeri arttı mı?” Banksy’nin parçalanmış eserinin değerinin 2 katına çıkması haberi.

2.Haber “Engelsiz Filmler Festivali üç şehirde” 6. Kez düzenlenen festivalin İstanbul, Eskişehir ve Ankara’da38 filmi engelli sinemaseverlerin erişimine sunuyor haberi.

3.Haber “LYNCHIAN OXFORD’DA” Oxford’un sinema dünyasında kullanılan 100 adet popüler tabiri bünyesine eklediği haberi.

4.Haber “Hollanda’da Türkçe vakti” Hollanda’da her yıl düzenlenen edebiyat ve yayıncılık festivali Read My Word’ün bu yılki konduğu Türkiye haberi

5.Haber “Leyla Gencer Ödülü Türkiye’ye” Ezgi Karakaya’nın Leyla Gencer Şan Yarışması’nda kazandığı ödül haberi

6.Haber “Kaplan Kadın’ın Almanya yolculuğu” Hamburger Bahnhof Müzesi haberi

3.1.6. Milliyet Gazetesi 2018 10 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 10 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 3 haber ve 1 reklam içerikli yazı var. Sayfada yer alan 3 haber kültür ve sanat haberleridir.

Reklam içerikli haber D&R’ın kendi reklamını yaptığı bir yazı. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Haberlerde toplamda 4 fotoğraf kullanılmış ve kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler imzalı muhabir ve kültür sanat servisi tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam bulunmaktadır. Reklam kültür ve sanatla ilgili değildir.

1.Haber “Cesaret en dipte kiyle yüzleşmek” Lale Mansur’un “İyi Geceler Anne” adlı oyununun sahne alması haberi.

2.Haber “Göbeklitepe ziyaretçilerine kapatıldı” Ziyaretçilerin fazla olduğu dönemde onarım nedeniyle göbekli tepenin 2 hafta kapalı kalması haberi.

3.Haber “Dylan’ın resimleri sergilenecek” Bob Dylan’ın sergilenecek olan şarkı sözleri ve resimleri haberde konu alınmıştır.

4.Yazı “KİTAPLA ENFLASYON MÜCADELESİ” D&R’ın ürünlerinde indirim gittiği ve ödeme kolaylıkları sağladığı bir reklam içerikli yazı.

3.1.7. Milliyet Gazetesi 2018 11 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 11 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 2 haber ve 2 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfadaki 2 haber kültür sanat haberi olup, 2 köşe yazısı kültür ve sanat ile ilgili değildir. Haberler muhabirler tarafından yapılmıştır. Sayfadaki haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Haberlerde toplamda 7 fotoğraf kullanılarak görsel bol bir içerik yapılmıştır. Sayfada reklam bulunmamaktadır.

1.Haber “Çetin bir yaşamın çilekeş kadınları” Alif Art Müzayede Evi tarafından düzenlenen “Osmanlı ve Karma Sanat Eserleri Müzayedesini” haberi.

2.Haber “Tamara’nın Çılgılığı Diyarbakır’dan yükselecek” Mülteciler ve kadın sorunlarını sahneye koyan Tamara’nın Çılgılığı adlı haber.

3.1.8. Milliyet Gazetesi 2018 12 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 12 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 8 haber bulunmaktadır. Sayfadaki haberler kültür sanat haberleridir. Sayfadaki haberlerin 3 ü imzasız. Kalan 5 haber Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfadaki haberlerde 15 tane fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Sayfada reklam yok.

1.Haber: *Attila İlhan'ın ölümünün 13.yılında anılma haberi.*

2.Haber: *En çok dinlenen 10 ismin 8'i erkek haberi.*

3.Haber: *Geçmişten önce gelecekte sonra haberi.*

4.Haber: *Bozcaada'da ekolojik film rüzgarı esiyor haberi.*

5.Haber: *Altın Kozalak heyecanı haberi.*

6.Haber: *İstanbul Tasarım Bienali'nin çocuklara etkinlikleri haberi.*

7.Haber: *8. Malatya Uluslararası Film Festivali'nde yarışacak filmlerin haberi*

8.Haber: *Güneşin Kızları'na alkış haberi.*

3.1.9. Milliyet Gazetesi 2018 13 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 13 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 7 haber vardır. Sayfadaki haberlerin 1'i imzasız diğer kalan 7 haber Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfada 12 fotoğraf var ve haberler ile ilişkilidir. Sayfada reklam bulunmamaktadır.

1.Haber: *Tarihi köprüünün sütun başlığı bulundu haberi.*

2.Haber: *Köy Enstitülü Yazar Bakyurt Unutulmadı haberi.*

3.Haber: *Emek Ödülleri'nin sahipleri açıklandı.*

4.Haber: *Nazilerin Hollanda'daki yağması tespit ediliyor.*

5.Haber: *Dünyanın en pahalı resmi sergilenecek adlı haber.*

6.Haber: *Murtezaoğlu kendi arşivindeki fotoğraflarla anılıyor haberi.*

7.Haber: *Klasiklere Bugünün Objektifinden Bakış haberi.*

3.1.10. Milliyet Gazetesi 2018 14 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 14 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 5 haber ve 1 köşe yazısı var. Sayfada yer alan 5 haber kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan köşe yazısı kültür sanat yazısıdır. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir ve haberlerde toplamda 7 tane fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler Kültür Sanat Servisi ve imzalı muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfanın tamamı kültür ve sanat haberlerinden oluşmaktadır ve sayfada reklam yoktur.

1.Haber: Anı yaşayan bir müzisyen Jamie Cullum haberi.

2.Haber: Lisa Simone CRR’de konulu haber:

3.Haber: 5 yılda 2 milyondan fazla seyirci haberi.

4.Haber: Shirin Neshat’tan Londra’ya bir portre haberi.

5.Haber: İzmir’de 101 gece masalı haberi.

3.1.11. Milliyet Gazetesi 2018 15 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 15 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 5 haber ve 1 köşe yazısı var. Sayfada yer alan 5 haber kültür ve sanat ile ilgili haberlerdir. Sayfada yer alan köşe yazısı Türkiye’de Kadının Yeri adlı bir yazı olup kültür ve sanat ile ilgili değildir. 4 haber fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 5 fotoğraf var. Haberlerden 1’i fotoğrafsızdır. Haberler Kültür Sanat Servisi, Tokat AA ve imzalı muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: Paul Greengrass’ın Aileler istemese çekmezdim haberi.

2.Haber: Ayvalık Film Festivali sona erdi haberi.

3.Haber: Komana Antik Kenti’nin tarihi bin 300 yıl geriye gitti haberi.

4.Haber: Ankara Film Festivali’nde 30 yaş hazırlığı haberi.

5.Haber: Martel’in filmleri İstanbul Modern Sinema’da haberi.

3.1.12. Milliyet Gazetesi 2018 16 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 16 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 6 haber ve 1 köşe yazısı var. Sayfadaki haberlerin 2 si imzasız. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat ile ilişkilidir. Sayfada yer alan köşe yazısı “İf İstanbul korunmalı” adlı yazı. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 12 fotoğraf bulunmaktadır. Haberler Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: Nazım’ın Memet’i yaşamını yitirdi adlı haber.

2.Haber: 7 kıta 90 ülke tek sergide haberi.

3.Haber: Mix Festival’de Kuzey Işığ’na geri sayım üzerine haber.

4.Haber: Banksy’nin öğüttüğü eseri 1.35 milyon \$ olduğu onaylandı haberi.

5.Haber: “Engelsiz Filmler” Eskişehir’de haberi.

6.Haber Zuhal Olcay’dan sonbaharın ilk konseri haberi

3.1.13. Milliyet Gazetesi 2018 17 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 17 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 3 haber var. Haberlerin 2'si imzalı 1'i imzasız. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleriyle ilgilidir. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir ve haberlerde toplamda 5 tane fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfanın büyük bölümünü reklam kapsamaktadır. Reklam kültür ve sanat ile ilgili değildir.

1.Haber: *Filmin Çekirdiğine Ulaştık, Dogville Versus 'la sahnede adlı haber.*

2.Haber: *En Pahalısı "The Mummy" haberi.*

3.Haber *Son yaylı tambur virtüözü Fahrettin Çimenli'nin vefat haberi.*

3.1.14. Milliyet Gazetesi 2018 18 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 18 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 2 haber ve 2 köşe yazısı var. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleriyle ilgilidir. Sayfada yer alan 2 haberin birisi imzasız olup haberler birbiri ile bağlantılı haberlerdir. Köşe yazılarından 1'i kültür ve sanat ile ilgili yazıdır. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Haberlerde toplamda 8 fotoğraf kullanılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberlerin 1'i Kültür Sanat Servisi tarafından yapılmıştır. Sayfada reklama yer verilmemiştir.

1.Haber: *Denklanşör'ün en güçlü sesine veda haberi. Ara Güler haberi.*

2.Haber: *İnsan olmanın yolunu gösterdi başlıklı Ara Gülerin haberi.*

3.1.15. Milliyet Gazetesi 2018 19 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 19 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 5 haber bulunmaktadır. Sayfa Ara Güler'e ayrılmıştır. Sayfadaki haberlerin tümü Ara Güler'in eserleri ve onunla ilgili yazılardır. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Sayfada toplamda 9 fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler Ankara Milliyet ve imzasız şekilde yazılmıştır. Sayfada reklama yer verilmemiştir.

1.Haber: *Doyumsuz bir fotoğrafçıydı haberi.*

2.Haber: *Cuhmurbaşkanı Erdoğan'ın Daima saygıyla hatırlayacağız haberi.*

3.Haber: *İstanbul'u onun gözüyle görüyoruz haberi*

4.Haber: *Anılarıyla teselli bulacağız haberi.*

5.Haber: *Ölümsüzlüğü anlattı haberi.*

3.1.16. Milliyet Gazetesi 2018 20 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 20 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 2 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat ile ilişkilidir. Sayfadaki haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Sayfada toplamda 3 fotoğraf bulunmaktadır. Haberler konu ile bağlantılı Kültür Sanat Servisi tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam bulunmaktadır. Reklam sayfanın büyük bir bölümünü kapsıyor. Reklam kültür ve sanat ile ilişkili değildir.

1.Haber: Gençler Milliyet Sanat standına davetli adlı haber.

2.Haber: Ara Güler'in cenaze töreni haberi.

3.1.17. Milliyet Gazetesi 2018 21 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 21 Ekim'de Kültür Sanat sayfası bulunmuyor.

3.1.18. Milliyet Gazetesi 2018 22 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 22 Ekim'de Kültür Sanat sayfası bulunmuyor.

3.1.19. Milliyet Gazetesi 2018 23 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 23 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 4 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat ile ilişkilidir. Köşe yazısı kültür sanat ile ilişkili değildir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Sayfada toplamda 6 fotoğraf bulunmaktadır. Sayfadaki haberler imzalı muhabir ve Kültür Sanat Servisi tarafından yapılmıştır. 2 haber imzasızdır

1.Haber: Evrensel bir aşk hikayesi Ghost haberi.

2.Haber: Mark Twain ödülü Julia Louis-Dreyfus'a haberi.

3.Haber: Exorcist 45 yaşında haberi.

4.Haber: Cannes'dan Netflix'e yeşil ışık haberi.

3.1.20. Milliyet Gazetesi 2018 24 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 24 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 6 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat ile ilişkilidir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Sayfada toplamda 6 fotoğraf bulunmaktadır. Sayfadaki haberler muhabir, Kültür Sanat Servisi, Birleşmiş Milletler AA, Ankara DHA tarafından yapılmıştır. Sayfada reklama yer verilmiştir. Reklam kültür ve sanat ile ilgili İş Sanat'ın reklamıdır.

1.Haber: *Yazar Adalet Ağaoğlu'nun aldığı Erdal Öz Edebiyat Ödülü'nün haberi.*

2.Haber: *Rüya görmenin açılırları adlı sergi haberi.*

3.Haber: *Ödüllü fotoğrafların BM'de sergilenmesi haberi.*

4.Haber: *Sanal ortamda dev kitap fuarı haberi.*

5.Haber: *İf festivalinin mayıs ayında olacağı haberi.*

6.Haber: *Bilkent'te kitap günleri haberi.*

3.1.21. Milliyet Gazetesi 2018 25 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 25 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 2 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan köşe yazısı kültür ve sanat ile ilgili değildir. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 2 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler konu ile ilgili Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfanın büyük bir bölümünü reklam kapsamaktadır. Reklam kültür ve sanat ile ilgili değildir.

1.Haber: *Bienal'in Su'da yaşamı adlı haberi.*

2.Haber: *Britanya'da en büyük Anglosakson sergisi haberi.*

3.1.22. Milliyet Gazetesi 2018 26 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 26 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 9 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada imzasız 4 haber bulunmaktadır. Haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 13 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar konular ile ilişkilidir. 5 Haber konu ile ilgili Kültür Sanat Servisi ve muhabir tarafından yapılmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: *Scarlett'ten Suudi Veliht'a veto haberi*

2.Haber: *Brad Pitt setlerde haberi*

3.Haber: *Büyükada hikayenin bir yerine sızıyor haberi.*

4.Haber: *Stephen King'den öğrencilere kıyak haberi.*

5.Haber: *Ara Güler'in hayaline kavuşmaya ömrü yetmedi haberi*

6.Haber: *Tarık Sipahi 72 yaşında hayatını kaybetti haberi.*

7.Haber: *Kanada'da depresyona karşı müze reçetesi haberi*

8.Haber: *Müze ve ören yerlerinin ziyaretinde son 2 yılda düşüş yaşandı haberi.*

9.Haber: *Filmekimi'ne 70 bin izleyici haberi*

3.1.23. Milliyet Gazetesi 2018 27 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 27 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 3 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 5 fotoğraf var. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler konu ile bağlantılı Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam var. Reklam sayfanın büyük bir kısmını kaplıyor. Reklam kültür ve sanat ile ilgili bir reklam değildir.

1.Haber: *Gülin Ataklı ABD turnesine çıkıyor haberi*

2.Haber: *İş Sanat'ta sezon açılıyor haberi.*

3.Haber: *İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nden Cumhuriyet konseri haberi*

3.1.24. Milliyet Gazetesi 2018 28 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 28 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 2 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan 2 haber kültür ve sanat haberidir. Sayfanın yarısı Güneri Civaoglu'nun yaptığı Pazar kahvesi adlı köşeye ayrılmış. Sayfada yer alan 2 haber fotoğraf ile desteklenmiştir. 2 haberde toplam 4 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler konu ile bağlantılı imzalı muhabir ve Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: *Hollanda'da tasarım zamanı adlı haber.*

2.Haber: *Kundura sinema açılıyor haberi.*

3.1.25. Milliyet Gazetesi 2018 29 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 29 Ekim'de Kültür Sanat sayfası bulunmuyor.

3.1.26. Milliyet Gazetesi 2018 30 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 30 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 5 haber

ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Köşe yazısı Cumhuriyet Bayramı ile ilgilidir. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 6 fotoğraf var. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler konu ile bağlantılı imzalı muhabir ve Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: Almanya'dan yeni filmler haberi.

2.Haber: En iyi senaryo ödülü alan "Müze" (Museo) filminin başrolü ile konuşma haberi.

3.Haber: Belgesel sinemasının önemli isimlerinden Kemal Öneri'in vefat haberi.

4.Haber: Son Çıkış'a Tokyo'da ilgi

5.Haber: Uluslararası Kadın Şiir Festivali İstanbul'da haberi.

3.1.27. Milliyet Gazetesi 2018 31 Ekim Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 31 Ekim Kültür Sanat sayfasında toplam 4 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 5 fotoğraf var. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler konu ile bağlantılı Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam vardır. Reklam Kültür ve Sanat ile ilgili bir reklam değildir.

1.Haber: Galalar'da iki yeni film haberi.

2.Haber: Fark yaratan ödülü, Engelsiz Film Festivali'ne haberi

3.Haber: Güzel sanatlar öğrencileri ARTİST'te projelerini sergileyecek haberi.

4.Haber: 15 yıl aradan sonra yine suç ve ceza haberi.

3.1.28. Milliyet Gazetesi 2018 1 Kasım Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 1 Kasım Kültür Sanat sayfasında toplam 8 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Köşe yazısı kültür ve sanat ile ilgili değildir. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 11 fotoğraf var. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler konu ile bağlantılı Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam yoktur.

- 1.Haber: *Açık Sinema 'ya mekansal müdahale haberi.*
- 2.Haber: *Attila İlhan anısına ödülleri haberi.*
- 3.Haber: *Nilipek'ten yeni Albüm haberi.*
- 4.Haber: *MIX Festival kapsamında Zorlu'da haberi.*
- 5.Haber: *Vancouver Festivali yarın başlıyor haberi.*
- 6.Haber: *Güzelliğin ressamı haberi.*
- 7.Haber: *Altı yıl sonra açılan Şam'daki müze haberi.*
- 8.Haber: *700 eser göçmenlere odaklanmak için satılacak haberi.*

3.1.29. Milliyet Gazetesi 2018 2 Kasım Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 2 Kasım Kültür Sanat sayfasında toplam 7 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 12 fotoğraf var. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler konu ile bağlantılı Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam yoktur.

- 1.Haber: *Özgürlüğün öncüleri Milliyet Sanat'ta haberi.*
- 2.Haber: *Unutmamak için bir atölye haberi.*
- 3.Haber: *Özgürlük yeniden haberi.*
- 4.Haber: *Gezici Festival'in durakları Ankara, Sinop ve Kastamonu haberi.*
- 5.Haber: *ABD'de PBS'nin araştırması Bülbülü Öldürmek en sevilen roman haberi.*
- 6.Haber: *Can Göknil'in hayatı adlı sergi haberi.*
- 7.Haber: *Gezici Festival'in konuk sanatçısı Didem Pekin haberi.*

3.1.30. Milliyet Gazetesi 2018 3 Kasım Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 3 Kasım Kültür Sanat sayfasında toplam 4 haber ve 1 köşe yazısı bulunmaktadır. Sayfada yer alan haberler kültür ve sanat haberleridir.

Sayfada yer alan köşe yazısı kültür ve sanat ile ilgili değildir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Toplamda 8 fotoğraf var. Fotoğraflar haber konuları ile ilişkilidir. Haberler konu ile bağlantılı imzalı muhabir ve Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: Kalem meraklıları için cennet haberi.

2.Haber: İFSAK fotoğraf günleri başlıyor haberi.

3.Haber: Cragg'in 20 Ocak'a uzatılan sergisi haberi.

4.Haber: BASE'nin yeni mezunları aynı çatı altına topladığı haberi.

3.1.31. Milliyet Gazetesi 2018 4 Kasım Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 4 Kasım Kültür Sanat sayfasında toplam 2 haber bulunmaktadır. Sayfada yer alan 2 haber kültür ve sanat haberidir. Sayfanın yarısı Güneri Civaoglu'nun yaptığı Pazar kahvesi adlı köşeye ayrılmış. Sayfada yer alan 2 haber fotoğraf ile desteklenmiştir. 2 haberde toplam 3 fotoğraf kullanılmıştır.

Fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler konu ile bağlantılı imzalı muhabir ve Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: Banksy Gezi Fuarında haberi.

2.Haber: Hollanda'nın Eindhoven kentinde gerçekleşen Robotlar aşkına haberi.

3.1.32. Milliyet Gazetesi 2018 5 Kasım Kültür Sanat Sayfası İncelemesi

Milliyet Gazetesi 2018 5 Kasım Kültür Sanat sayfasında toplam 3 haber ve 2 köşe yazısı bulunmaktadır. Köşe yazıları kültür ve sanat ile ilgili değildir. Sayfada yer alan 3 haber kültür sanat haberleridir. Sayfada yer alan haberler fotoğraflar ile desteklenmiştir. Haberlerde toplamda 6 fotoğraf bulunmaktadır. Fotoğraflar haber konuları ile ilgilidir. Haberler konu ile bağlantılı Kültür Sanat Servisi tarafından hazırlanmıştır. Sayfada reklam yoktur.

1.Haber: Boğaziçi'nin en iyisi HALEF haberi.

2.Haber: Pera film'den Ronit Elkbatz'in sinemasına saygı niteliğinde bir seçki sunuyor haberi.

3.Haber: Albert Long Hall'da iki prömiyer haberi.

4. Sonuç

Yapılan araştırma kapsamında Theodor Adorno'nun Kültür Endüstrisi göz önünde tutularak Milliyet Gazetesi 2018 05 Ekim – 05 Kasım tarihleri arasında Kültür Sanat Sayfaları incelenmiştir. İncelemeler sonucu Türkiye'nin en köklü Gazetelerinden biri olan Milliyet Gazetesinin Kültür Sanat sayfalarında “popülerleşme” yoluna girdiği gözlemlenmiştir. Medyada sanatın çok az yansıtıldığı, sadece kazanç getirmesi için verildiği, bireylere düşünme veya sorgulama izni vermediği görülmüştür. Günümüzde Kültür ve Sanat haberlerinin öneminin diğer haberlere göre daha az olduğu görülmüştür. Milliyet Gazetesi Kültür Sanat haberlerinin içerikten çok görselliğe önem verildiği ve haber sayılarında her gün değişikliğe gidildiği saptanmıştır. Verilen haberler çoğunlukla popüler isimler ve konulardan oluşmaya başlamıştır. Haberlerin sanatsal içeriklerden uzaklaştığı görülmüştür. Popüler kültürün yaygınlaşmaya ve hayatın her alanında yer bulmaya başladığı zaman sürecinden Milliyet Gazetesi Kültür Sanat sayfası da etkilenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen veriler göstermektedir ki, Türk toplumunun sanatsal etkinliklerle iç içe olması için Milliyet Gazetesi'nin, Türkiye'de yaşanan popüler kültüre ayak uydurma çabası ve satış kaygısı yerine sanatsal bilginin ve doyumun olduğu, tüketicisinin ihtiyacını karşılayan sanat anlayışına yönelmesinin çok daha yararlı olacağına inanılmaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada Adorno'nun Kültür Endüstrisi kavramının doğruluğu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Adorno, T., W. (1998). Minima Moralia, (Çev.) Orhan Koçak ve Ahmet Doğan. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (2005). Öteki Kuram. İstanbul: Erk Yayınları.

Aziz, A. (2012). İletişime Giriş. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Bektaş, E. (2012). Kültür Endüstrisinin Alt Gelir Grubu Üzerindeki Dönüştürücü Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Best, S., Kellner, D. (1998). Postmodern Teori (Çev.) Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Candemir, T. (2009). Türkiye’de Popüler Kültür ve Medyada Sanat: Milliyet Sanat Dergisi Örneği, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Sanat Yazıları 18, Bahar, 93-113

Günay, G. (2009). Kültür Endüstrisi ve Türkiye’ye Yansımaları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kartal, G. (2012). Kültür Endüstrisinde Birey, Otorite ve Tahakküm İlişkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lunn, E. (1995), Marksizm ve Modernizm. (Çev.) Yavuz Alogan. İstanbul: Alan Yayınları.

Rutli, E., E. (2011). Max Horkheimer ve Theodor Adorno’da Eleştirel Teori ve “Kültür Endüstrisi”

Slater, P. (1989). Frankfurt Okulu. İstanbul: Kabalcı Yayınları

Vural, A., M. (1999). Yerel Basın ve Kamuoyu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://blog.milliyet.com.tr/1960-yilina-kadar-turkiye-de-sanat-yazini/Blog/?BlogNo=1073>

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=SANAT

Uğur, Aydın: “Zihinlerin Yeni Efendileri Medyalar”, www.medyakronik.com/akademikmakaleler/makaleler23html, 8 Mayıs 2003, 1.

www.turkcebilgi.com

Gazete Kaynakları

Milliyet 05 Ekim 2018

Milliyet 06 Ekim 2018

Milliyet 07 Ekim 2018

Milliyet 08 Ekim 2018

Milliyet 09 Ekim 2018

Milliyet 10 Ekim 2018

Milliyet 11 Ekim 2018

Milliyet 12 Ekim 2018

Milliyet 13 Ekim 2018

Milliyet 14 Ekim 2018

Milliyet 15 Ekim 2018

Milliyet 16 Ekim 2018

Milliyet 17 Ekim 2018

Milliyet 18 Ekim 2018

Milliyet 19 Ekim 2018

Milliyet 20 Ekim 2018

Milliyet 21 Ekim 2018

Milliyet 22 Ekim 2018

Milliyet 23 Ekim 2018

Milliyet 24 Ekim 2018

Milliyet 25 Ekim 2018

Milliyet 26 Ekim 2018

Milliyet 27 Ekim 2018

Milliyet 28 Ekim 2018

Milliyet 29 Ekim 2018

Milliyet 30 Ekim 2018

Milliyet 31 Ekim 2018

Milliyet 01 Kasım 2018

Milliyet 02 Kasım 2018

Milliyet 03 Kasım 2018

Milliyet 04 Kasım 2018

Milliyet 05 Kasım 2018

YENİ MEDYA MECRALARINDA OKURLARIN HABERLERE YAPTIĞI YORUMLAR ÜZERİNDEN HABER VE OKUR İLİŞKİSİ

Nesrullah Hasdemir

Amaç:

Bu çalışmada geleneksel medyada bulunmayan fakat yeni medya mecralarında rastlanılan okur yorumları ve bu yorumların habere getirdiği tartışma alanının okur açısından yapılan mevcut haberi dinamikleştirdiği savunulacaktır. Ve okurların yaptığı yorumlarla haberleşme sürecine dahil olmaları ele alınacaktır.

Yöntem:

Bu çalışmada Van Dijk'in "söylem çözümlemesi" metodu kullanılacaktır.

Sınırlılık:

Hürriyet gazetesinin internet sitesi olan Hürriyet.com.tr'deyayınlanan 28.09.2018 'Emeklilikte yaşa takılanlar dikkat! Çok önemli açıklama', 01.11.2018 tarihli 'Başsavcılık açıkladı: Parçalayıp yok ettiler ve 01.11.2018 tarihli 'Şarkıcı Sıla: Ahmet Kural beni yerlerde sürükledi, kafamı duvarlara vurdu' başlıklı 3haber incelenecektir.

Özet

İnternet gazeteciliği okurlar için yeni imkânlar sunmuştur. Bu imkânların başında okurların habere yaptığı yorumlar gelmektedir. Habere yapılan yorumlarla birlikte haber ve okur ilişkisi yeni bir boyut kazanmıştır. Okurların habere yaptıkları yorumlarla mevcut haber statik halden dinamik hale evrilmiştir. Aynı zamanda haber altlarında yapılan yorumlar yeni bir kamuoyu oluşturma etkisini de içerisinde ihtiva etmektedir. Bununla birlikte haber yorumlarının kamuoyu yanıtına ihtimali de mevcuttur.

Çünkü haberi yorumlayan kişilerin kimliği, üslubu, kelime seçimleri vb. durumlar diğer okurları yanıtına işlevi görebilir. Aynı zamanda bu yorumcuların haberin içeriğiyle ilgili spekülatif soyut iddialarda bulunması da söz konusudur. Dolayısıyla haber okurları geleneksel mecrada yer alan bir habere kıyasla daha karmaşık bir haber okuma ritüeliyle karşılaşacaktır.

***Anahtar Kelimeler:** İnternet gazeteciliği , Yeni medya , Etkileşim, Geleneksel medya*

Giriş

Tek taraflı iletişimin kurulduğu geleneksel gazetelerde okurun görüşüne yer verilmezken, internet gazeteciliğinin haberlerde okur yorumlarına yer vermesi geleneksel medyanın aksine mevcut haberi okurların tepkisini de barındıran dinamik bir düzeye evrilmiştir. Bu aşamada gazeteler ve okurun paylaşılan haber üzerinden iç içe geçtiği ve belirtilen bütün beyanların kamuoyunun önünde bir araya geldiği görülmüştür.

Geleneksel gazetelerin gelişen internet teknolojisi ile internet yayınlarındaki yerini alması gereklilikten doğmuştur. Okurların internet yayınlarına olan ilgisi, gazeteleri internet sitelerine daha fazla önem vermeye zorlamıştır. İnternet yayınlarının haber üretim maliyeti ve zaman açısından getirdiği avantajlar bir başka cezbedici faktördür. Aynı zamanda bu mecrada ortaya çıkan reklam havuzu da önemli etkenlerden biridir. Sermaye sınıfının elinde olan medya, oluşacak olan yeni ticari alanı görmezden gelemezdi.

İnternetle birlikte, kullanıcı içeriği denetleme, seçme olanaklarına sahip olurken, geleneksel tek yönlü iletişim yerine etkileşimli (interactive) iletişim gündeme gelmeye başladı. (Tokgöz, 2015:105)

Okurların haberlere yaptığı yorumlar, haberi kamuoyu önünde bir tartışma forumuna dönüştürmektedir. Bu forumun kamuoyu oluşturma etkisi ise henüz belirlenmiş değil.

İnternetle birlikte gazetelerin küreselleşmesi

Günümüzde iletişimin dikkat çeken özelliklerinden biri küresel boyutta gerçekleşiyor olmasıdır. Bireyler uzun mesafedeki iletilere kolaylıkla ulaşabilir ve dünyanın neresinde olursa olsun birbirleriyle etkileşim içinde olabiliyorlar. Bu iletişimin hızla yayılması, kolay erişilebilmesi yani küreselleşmesi anlamına gelir. Enformasyonun küresel bir hal alması, ilk olarak 19. Yüzyılda gazetelerin daha fazla reklam almaya başlaması ve enformasyonun endüstrileşmesine olanak sağlamıştır. Walter Benjamin'e (Jaeho, 2015:50) göre, bu dönemde büyük baskı makinelerinin sayısında yaşanan hızlı artışla birlikte dağıtım ve rekabet kısa sürede artarken, gazeteler düşük abonelik seviyelerini karşılamak için reklam gelirlerine ihtiyaç duymaya başlamıştı.

İnsanların sosyal ağ mecralarına gösterdiği ilgi kitle iletişim araçları için sosyal ağlarda yeni bir ticari pazar alanı ortaya çıkardı. Sermayenin bir parçası olarak konumlanan medyanın ticari çıkarları doğrultusunda 'yeni mecra'ya' rağbet göstermesini adeta zorunlu kıldı. Gazeteler ise birer parçaları oldukları bu geleneksel mecraların bir temsilcisi olarak yeni mecralardaki yerini aldı.

Enformasyon Kuramı

İnternet gazeteciliğinde ortaya çıkan yorum yapma özelliği haberin akışını değiştirme gücüne sahiptir. Ama bundan önce alıcının yani habere yorum yapacak okurun gönderilen mesajı yani haberi alması gerekir. Okur geleneksel medyada da bu haberi alabilir ama yorum yapamaz. İnternet gazeteciliğinin ortaya çıkmasıyla yorum yapma şansına sahip oldu. Bu Shannon ve Weaver'in ortaya attığı enformasyon kuramının kaynağın tepki vermesine benzetebiliriz. Bu model; iletişimin bir kaynaktan gönderilen enformasyonun, bir aracı alet tarafından belli bir sinyal kullanılarak, hedefe ulaştığını belirtir. Burada kaynak karar alıcı bir konumdadır. Yani iletişimi başlatan kişi veya kurumdur. Kaynak iletişime başlarken "enformasyon" kavramına ihtiyaç duyar (<http://iletisimteorileri.blogspot.com/2013/04/shannon-ve-weaver-iniletisim-modeli.html>)

Haberlere eklenen yorumlarla çift yönlü iletişimin sağlanması Shannon ve Weaver'in enformasyon kavramını akla getirir. Çünkü bu sisten iletiyi alıcıdan

hedefe gönderir ancak alıcı da tepkisini, görüşünü geri bildirim ile göndericiye tekrar gönderir böylece dairesel bir iletişim süreci ortaya çıkar.(Uçak, 2018: 95)

Van Dijk'in söylem çözümlemesi

Söylem çözümlemesi metin içerisinde yer alan söylemin niteliksel olarak ve kuramsal biçimlerle çözümlenmesini ifade etmektedir(Binark, 2014:52). Çalışmamızda okurların haberlere yaptığı yorumların anlaşılabilirliği için Van Dijk'in söylem çözümlemesi yöntemi kullanılacaktır. Söylem çözümlemesi bir dil analiz yöntemidir.

Van Dijk'in söylem çözümlemesini internet mecrasında yani dijital bir ortamda yapacağımız için bir çözümleme şablonu oluşturmamız gerekiyor. Üstelik bu şablon Van Dijk'in haber dilini analiz etmek için kullandığı geleneksel söylem çözümleme şablonunun aksine, incelediğimiz haberlere yapılan okur yorumlarını inceleyecek bir şablon olacaktır.

Söylem çözümleme yöntemi makro yapı ve mikro yapı olmak üzere iki aşamadan oluşuyor. Makro yapı haber metninin teknik incelemesini yaparken mikro yapı haber dili haber retorikinin çözümlemesi için kullanılıyor. Haberlerinteknik analizi için makro yapı şemasını Van Dijk'in belirttiği gibi ele alacağız. Ancak bu çalışmada okur yorumlarını da ele alacağımız için mikro yapının şemasını Van Dijk'in aktardığı gibi kullanmayacağız. Şemada bir tür değişikliğe gidip okur yorumlarının teknik analizine ulaşmaya çalışacağız.

Mikro yapıda 'sentaktik çözümleme', 'bölgesel uyum' ve 'kelime seçimleri'nden oluşan başlıklar mevcut haliyle belirtilen okur yorumları analiz edilecektir. Mikro yapının son başlığı olan 'haber retorik'i' bölümü ise okurların yaptığı yorumların sonucuna ulaşmak için makalenin amacına uygun olarak değiştirilecektir. 'haber retorik'i' Van Dijk'in belirttiği şemada;

- a. Fotoğraf
- b. İnanırcı bilgiler
- c. Görgü tanıklarının ifadeleri

bölümlerinden oluşmaktadır. Biz ise 'haber retorik'i' başlığını 'yorum retorik'i' olarak değiştirdik. Bizim oluşturduğumuz yorum retorik'i başlığı ise şu aşamalardan oluşmaktadır;

- a. Yorumcunun kimliği
- b. Yorumcunun habere getirdiği yorum
- c. Yorumun habere katkısız değeri
- d. Yorumun düz ve yan anlamı

Bu şemayı belirledikten sonra okur yorumlarının haber içindeki yerini tespit etmeye çalışacağız.Haberin söylemini çözümlemenin merkezine almakla birlikte vanDijk okurun, metin üzerindeki etkisini önemsemekte (Güngör,2013:247). Okurların kurdukları cümle yapıları üzerinden mevcut haberin yeni boyutu ele alınacaktır.

Tablo 1.Haber Yorumlarında Kullanacağımız Söylem Çözümlemesi Uygulama Modeli

A. Makro yapı	
1. Tematik yapı	a.Haberin başlığı b.Haberin girişi c.Fotoğraf ve video
2. Şematik yapı	a.Durum tanımı 1.Ana olayın sunumu 2.Sonuçlar 3.Ardalan bilgisi
B.Mikro yapı	
1. Sentaktik çözümleme	a.Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması b.Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması
2. Bölgesel uyum	a. Nedensel ilişki b. İşlevsel ilişki c. Referansal ilişki
3. Kelime seçimleri	
4. Yorum retorığı	a.Yorumcunun kimliği b.Habere katkısız değeri c.Habere getirdiği yorum d.Düz anlam/ Yan anlam

Tablo 2. Haber incelemesi/ Örnek 1:

Başlık: Emeklilikte Yaşa Takılanlar Dikkat! Çok Önemli Açıklama

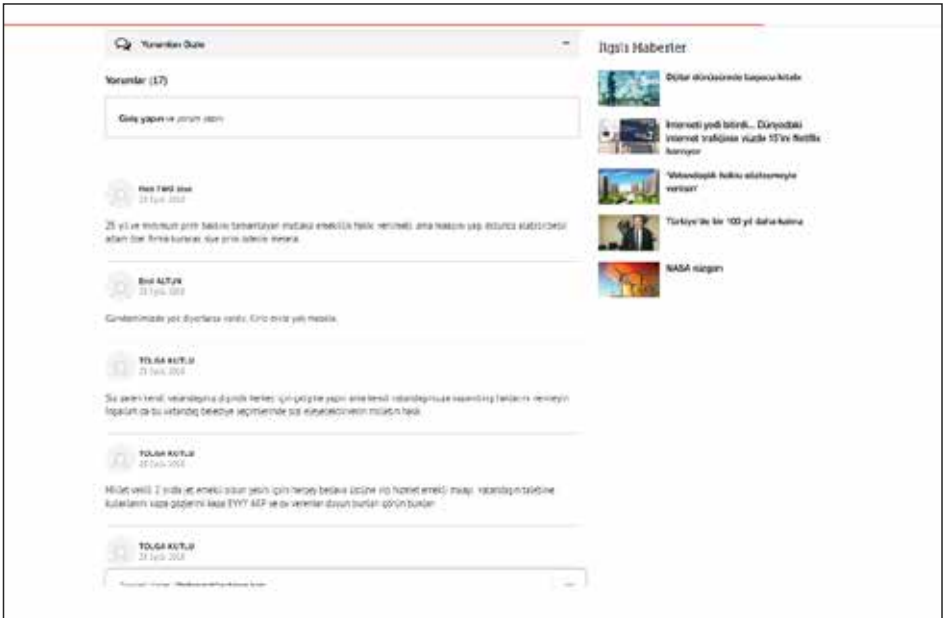
Emeklilikte yaşa takılanlar dikkat! Çok önemli açıklama

İlgili Haberler

- Dünya ekonomisinde beşinci krizle...
- İnternet yeni birer... Dünyadaki internet trafiğinin yüzde 55'ini Seattle...
- 'Wendepolitik' hükümetle ilişkilerle...
- Türkiye'de bir 100 yıl daha kalma...
- NASA'nın...

AK Parti Grup Başkanvekili Mehmet Muş: "Emeklilikte yaşa takılanlar bu an itibarıyla bize gelen bir şey yoktur. Elimizde bir şey yoktur. Bu meseleyle ilgili paylaşımız yoktur" açıklamasında bulundu."

Tablo 3. Habere yapılan yorumlar

Yorumlar (17)

İlgili Haberler

- Dünya ekonomisinde beşinci krizle...
- İnternet yeni birer... Dünyadaki internet trafiğinin yüzde 55'ini Seattle...
- 'Wendepolitik' hükümetle ilişkilerle...
- Türkiye'de bir 100 yıl daha kalma...
- NASA'nın...

Has FİDİL
23 Haz 2018
25 yıl ve 1000 dolar gibi hakları tahribatları tutulmuş emeklilik hakkı verilmesi ama hakları sağ edilince statü değişikliği olan bu emekliler diye bir işleme imkân.

Enil ALTIN
23 Haz 2018
Güvenlikte çok ayrılarca varlık. En önemli yeni meslek.

TOLGA KUTLU
23 Haz 2018
Su sorununu ele aldıkları için değil, için için bir yığın ama benli istatistiklerde istatistik verilerin toplamı da su istatistik beklenti verimlerinde de ele aldıkları için değil.

TOLGA KUTLU
23 Haz 2018
Milletin 2.3 milyar emekli insan için her yıl beş milyar dolarlık emekli maaşı istatistiklerine kullandıkları para toplamı ise TÜYİ AEP ve ev verileri istatistikleri için bunlar.

TOLGA KUTLU
23 Haz 2018

Tablo 4. Haber ile ilgili genel bilgiler:

Başlık:	Emeklilikte Yaşa Takılanlar Dikkat! Çok Önemli Açıklama
URL:	http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/emeklilikte-yasa-takilanlar-dikkat-cok-onemli-aciklama-40970582
Yüklenme tarihi	28 Eylül 2018
Haberin yer aldığı kategori:	Ekonomi
Haberin kaynağı:	İhlas Haber Ajansı (İHA)
Yorum Sayısı:	17
Etiketleri:	Emeklilik, Emeklilikte yaşa takılanlar, Emeklilikte yaş, Haberler

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haberin başlığı haber içinde geçen herhangi bir ifade değildir. Atılan başlıkta okurda merak uyandıracak ‘Dikkat!’, ‘Çok Önemli Açıklama’ gibi kelimeler geçmektedir. Başlıkta haber ile ilgili bilgiler yer almamıştır. Haber girişinde açıklamayı yapan kişi belirtilerek doğrudan açıklamanın en önemli kısmı verilmiştir. Devam eden paragraflarda açıklamayı yapan kişinin diğer açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde fotoğraf kullanılmamıştır. Bunun yerine haber aktörünün doğrudan açıklamayı yaptığı ilgili videosu kullanılmıştır. Söz konusu video 43 saniyedir.

2. Şematik Yapı

a. Durum tanımı

1. Ana olayın sunumu

Bahsi geçen konuyla ilgili bölüm, haberin spotunda, girişinde ve son paragrafında verilmiştir. Haberin gövdesi haber aktörünün mevcut konu dışındaki açıklamalarına ayrılmıştır. Böylelikle haber ve başlık uyarısında uyum bozukluğu ortaya çıkmıştır.

2. Sonuçlar

Haberin videosunda yalnızca başlık ile ilgili bölüm verilmiştir. Haber aktörünün haberde yer alan diğer açıklamaları videoda yer almamıştır. Böylelikle kullanılan görsel öge haber başlığı ile uyumlu hale getirilmiştir.

3.Ardalan bilgisi

Haberde yer alan ‘Emeklilikte yaşa takılanların durumu ile ilgili’ ibaresi kamuoyunun bu konu ile ilgili bir bilgilendirme beklediğini ortaya koymuştur. Yapılan açıklamanın belli bir kesimi ilgilendirdiği ve bunun daha önce gündemde olan mevcut konuyu bir açıklığa kavuşturacağı izlenimi yaratılmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik çözümleme

Yorum yapılan cümleler aktif yapıdadır. Cümle yapılarının karmaşık yapıda olduğu görülmüştür. Yorumların çoğunlukla nedensel ilişki çerçevesinde kurulduğu ancak bazı yorumların nedensellik ilişkiden uzak olduğu görülmüştür. Haber ve okur arasındaki işlevsel ilişkinin var olduğu yapılan yorumlarla elde edilmiştir.

2.Bölgesel uyum

Habere yapılan yorumlarda mevcut habere yapılan itirazlar ve bu itirazlarasunulan dayanaklardan dolayı yorumlarda hem nedensel ilişki hem de işlevsel ilişki bulunmaktadır. Yapılan bütün yorumlar arasında bir bağlantı olduğu söylenebilmektedir. Yorumlarda referansal ilişki arandığında, yapılan yorumlarda konuya bahis kişilerin haklarının gasp edildiğine ve bu gaspın dayanakları ifade edilmeye çalışılmıştır.

3.Kelime seçimleri

Yorumcuların kullandığı kelimeler genellikle anlaşılır ve basit düzeydedir. Ancak Tolga Kutlu adlı kullanıcının ‘elin suriyelisi’ benzetmesi başka bir ülkenin vatandaşını aşağıladığı söylenilebilir.

4.Yorum retoriği

a. Yorumcunun kimliği

Toplam 3 yorumcu anonim kimliklerle yorum yaparken,diğer yorumcular isim ve soy isimleriyle yorum yapmıştır. 3 yorumcu ikiyeşer kere yorum yazmıştır.

b.Yorumcunun habere katkısasal değeri

Yorumcular çoğunlukla haberde yer almayan konu ile alakalı teknik bilgiler vermiştir. Yani yorumcular haberin detaylandırmasına itiraz edici bir üslupla katılmıştır.

Böylelikle yorumcular haberi yeniden ele almışlardır ve yorumları okuyan kişilerin haberde bulamayacağı bilgiler bulmasına olanak sağlamıştır. Haber yorumları ele aldığımız örnekte habere tamamlayıcı bir etken olmuştur.

c.Habere getirdiği yorum

Yorumcular habere hem konuyla alakalı itirazlar sunmuş hem de mevcut konu üzerinden politik bir anlam yüklemişlerdir. Bu politik anlam hükümete gelecek seçimlerde kendileri tarafından oy verilmeyeceği beyanıyla açıkça ortaya konulmuştur. Aynı zamanda okurların konuyu başka bir konu üzerinden ele alması ilginin konu dışı çeşitli odaklara yönelmesine neden olmuştur. Bu odaklar ‘komşu ülkeler’ ve ‘elin suriyelisi’ gibi benzetmelerle doğrudan yorumcular tarafından belirtilmiştir. Bir diğer odak ise polislerin ve doktorların böyle bir uygulamaya takılmadığı belirtmeleri.

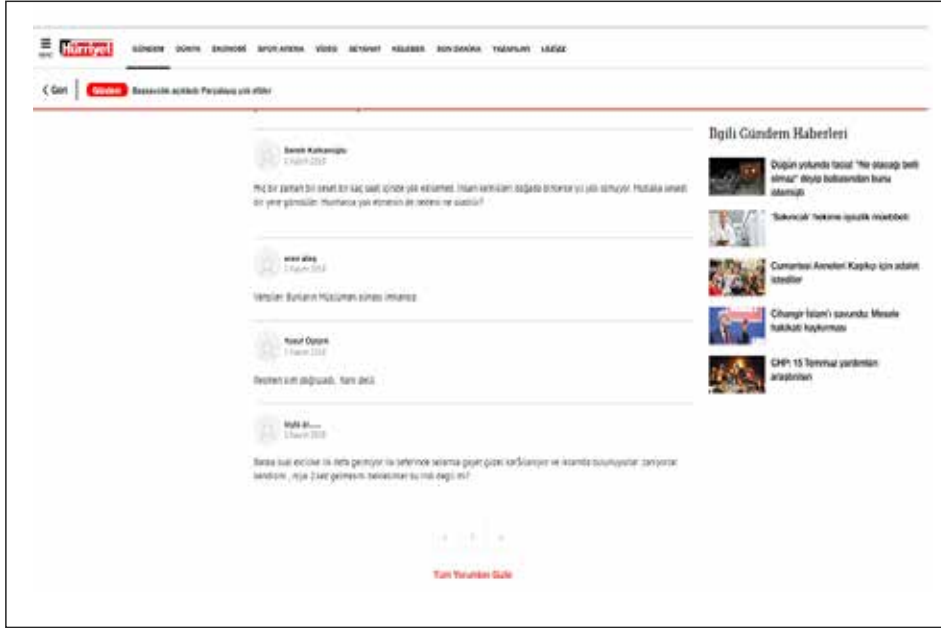
d.Düz anlam/ Yan anlam

Yorumculardan birinin ‘elin suriyelisine 32 milyar dolar harca’ sözünde ‘elin’ ifadesi Türkçede o’ndan olmayanı belirtmek için kullanılan bir kalıptır. Ancak burada Suriye’deki savaştan kaçıp Türkiye’de sığınmacı olarak bulunan yaklaşık 4 Milyon Suriye vatandaşına yüksek miktarda harcamalar yapıldığını ama kendilerinin ihmal edildiği anlamı çıkmaktadır. Yorumcu burada, başka bir ülkeden sığınmacı olarak gelenlerin hükümet tarafından kendisine oranla daha iyi bakıldığını iddia etmektedir.

Tablo 5. Haber incelemesi/ Örnek 2:

The screenshot shows a news article from Habertürkçe. The main headline is "Başsavcılık açıkladı: Parçalayıp yok ettiler". Below the headline is a photo of Cengiz Akçaya, the Istanbul Public Prosecutor. The article text, partially visible, discusses the killing of journalist Cemal Kaşıkçı in Saudi Arabia and the prosecutor's statement that the perpetrators "parçalamayı ve yok etmeyi" (dissected and destroyed) the victim. The article is dated 2 Ekim 2015 and includes a sub-headline: "2 Ekim'de getirip Suudi Arabistan İstanbul Başsavcılığı'nda erdenen kaşıkçı gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın buradaki vakti bir cinayete kurban gittiği için resmi oğurlandı. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, Suudi gazeteciyle ilgili "Doğularak öldürülmesini ardından cesedi parçalanarak yok edilmiş" açıklaması yaptı."

Tablo6 . Habere Yapılan Yorumlar

Tablo 7. Haber ile ilgili genel bilgiler:

Başlık:	Başsavcılık açıkladı: Parçalayıp yok ettiler
URL:	http://www.hurriyet.com.tr/gundem/bassavcilik-acikladi-parcalayip-yok-ettiler-41004671
Yüklenme tarihi	1 Kasım 2018
Haberin yer aldığı kategori:	Gündem
Haberin kaynağı:	Gazetenin kendi muhabirleri
Yorum Sayısı:	10
Etiketleri:	Gazetehaberleri, Başsavcılık, Son dakika, Haberler,

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haberin başlığı haber metniyle örtüşmektedir. Başlıkta bir önceki örnekte karşılaştığımız “Dikkat!”, “Son dakika” gibi kelimeler kullanılmamıştır. Başlıkta haber ile ilgili bilgiler yer almıştır. Başlıkta doğrudan en önemli bilgi verilmiştir. Haberde bir fotoğraf kullanılmıştır.

2.Şematik Yapı

a. Durum tanımı

1. Ana olayın sunumu

Haberin sunumu başlıkla uyumludur. Haberin tamamı başlıkta bahsi geçen olaya ayrılmıştır. Başlık ve haber arasında uyum olduğu görülmüştür.

3.Sonuçlar

Haberin fotoğrafı haberin aktörüne aittir. Haber görsel bir öge ile desteklenmiştir.

3.Ardalan bilgisi

Haberin başlığında yer alan ‘Başsavcılık açıkladı’ ibaresi kamuoyunun bu konu ile ilgili bir bilgilendirme beklediğini ortaya koymuştur. Yapılan açıklamanın kamuoyunu ilgilendirdiği ve bunun daha önce gündemde olan mevcut konuyu bir açıklığa kavuşturacağı izlenimi yaratılmıştır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik çözümlenme

Yorum yapılan cümleler aktif yapıdadır. Cümle yapılarının basit yapıda olduğu görülmüştür. Yorumların çoğunlukla nedensel ilişki çerçevesinde kurulduğu ancak bazı yorumların nedensellik ilişkiden uzak olduğu görülmüştür. Haber ve okur arasındaki işlevsel ilişkinin var olduğu yapılan yorumlarla elde edilmiştir.

2.Bölgesel uyum

Habere yapılan yorumlarda yorumcular itiraz edici bir yaklaşım sergilemişlerdir. Haber ve yorumcular arasında nedensel ve bağlamsal bir bütünlük oluşmamıştır. Yapılan yorumlarda yorumcular haberde yer almayan sorular sorarak haberin dışına çıkmışlardır.

Habere yapılan yorumlarda mevcut habere yapılan itirazlar ve bu itirazlarasunulan dayanaklardan dolayı yorumlarda hem nedensel ilişki hem de işlevsel ilişki bulunmaktadır. Yapılan bütün yorumlar arasında bir bağlantı olduğu söylenebilmektedir.Yorumlarda referansal ilişki arandığında, yapılan yorumlarda konuya bahis kişilerin haklarının gasp edildiğine ve bu gaspın dayanakları ifade edilmeye çalışılmıştır.

3.Kelime seçimleri

Yorumcuların kullandığı kelimeler genellikle anlaşılır ve basit düzeydedir. Ancak Bülent Pişkin adlı kullanıcının ‘Yeni beddua çok moda bu ara.

YANLIŞLIKLA SUUDİ KONSOLUSLUĞUNA giresininşallah’ şeklinde yapmış olduğu yorum, hassas bir olay karşısında istihzai bir yaklaşım göstermiştir.

4.Yorum retoriği

a. Yorumcunun kimliği

Habere toplam 10yorum yapılmıştır.Bütün yorumcular isim ve soy isimleriyle yorum yapmıştır. Bütün yorumcular birer yorum yapmıştır.

b.Yorumcunun habere katkısız değeri

Yorumcular haberi verdikleri teknik ve destekleyici bilgilerle sorgulamışlardır. Diğer örnekte olduğu gibi bu örnekte de yorumcuların habere itiraz ettiği görülmüştür. Yorumcular yorumlarıyla habere mesafeli yaklaşmıştır.

c.Habere getirdiği yorum

Yorumcular mevcut haberle ilgili verilen bilgilerle tatmin olmadıklarını belirtmişlerdir. Bundan dolayı bazı yorumcular cinayet ile ilgili ‘kanıt’ olmadığı sürece bu tür beyanatlara inanmayacağını belirtmişlerdir.

d.Düz anlam/ Yan anlam

Yorumculardan Eren Ateş’in ‘Vahşiler. Bunların Müslüman olması imkânsız’ şeklinde yaptığı yorum ‘öldürme’ eylemini din üzerinden ele almıştır. Yorumcu ‘müslüman’ ifadesini kullanarak ‘müslüman olmayanların’ cinayet işlemeye indirgendiği görülmüştür.

Tablo 8. Haber İncelemesi/ Örnek 3:

Kelebek

MAĞAZİN TELEFİYON HAYAT SEYAHAT ÖZEL SAĞLIK KEMİK MÜDDELEZETLER

Haberler > Kelebek Haberler > Magazin Haberleri > Son dakika... Şarkıcı Sıla: Ahmet Kural beni yerlerde sürükledi, kafamı duvarlara vurdu

Özellikler > Çizim > Fotoğraf > Video > Ses > İletişim > 2019-2020 > Kelebek > Kelebek Haberleri > 11.03.2019 - 20:10

Son dakika... Şarkıcı Sıla: Ahmet Kural beni yerlerde sürükledi, kafamı duvarlara vurdu

Kelebek

İHA

CIKTI

ŞARKICI SILA, AHMET KURAL'DAN ŞİKAYETÇİ OLDU

ÜNLÜ şarkıcı Sıla, beraberlik yaşadığı Ahmet Kural'dan darp, cehir ve psikolojik şiddet gördüğü gerekçesiyle şikayetçi oldu. Avukatıyla İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na gelen Sıla, Ahmet Kural'a karşı üç ay uzaklaştırma kararı aldı. Sıla ifadesinde "Yellerde sürükledim, kafamı duvarlara vurdu." dedi.

İlgili Magazin Haberleri

- Mattiasen Sıla ablası yazarının çok bilimselçe nefes kurtulmuş Sıla'nın fragmanı yayımlandı mı?
- Arka Sokaklar'ın İHA bölümünde Sıla Sıla'nın ne kadar başarılı oldu?
- Apple ve Microsoft 77. bölüm fragmanında Cemal ve Sıla'ya oldu.
- Hayhan Haktanır'ın tasarımları Sıla'ya ne kadar yakıştı?
- Çeyiz yayımlandı İstanbul'da Sıla'nın

Tablo 9: Habere yapılan yorumlar

 <p>gökhan atımpöküz 1 Kasım 2018</p> <p>nasil ya? hadi beeee : </p>	 <p>Muhteşem İkili dizisi yayınlanan son bölümüyle nefes kesti! Yeni bölüm fragmanı yayınlandı mı?</p>
 <p>Alper Kaya 1 Kasım 2018</p> <p>Ne büyük aşk ama, Leyla ile Mecnun görse kıskanırdı.</p>	 <p>Arka Sokaklar 494. bölüm fragmanında Rıza Baba hapisten kurtulacak mı?</p>
 <p>Engin Demirhanoğlu 1 Kasım 2018</p> <p>bunların ekil tamamen gitmiş</p>	 <p>Aşk ve Mavi 77. bölüm fragmanında Cemal ve İsmet öfke dolu</p>
 <p>Engin Demirhanoğlu 1 Kasım 2018</p> <p>Ahmet Kuralı bir kadın nasıl beğenir ki çok itici çok antiptatik</p>	 <p>Reyhan Hanım'ın tavrına Sevgül Hanım yorumu..</p>
 <p>yasin çoban 1 Kasım 2018</p> <p>Tipine bakın adam sanırsın.</p>	 <p>Dünya yayıncıları İstanbul'da buluşuyor</p>
 <p>ali veli 1 Kasım 2018</p> <p>e yok artık a</p>	

Tablo 10. Haber ile ilgili genel bilgiler:

Başlık:	Şarkıcı Sıla: Ahmet Kural beni yerlerde sürükledi, kafamı duvarlara vurdu
URL:	http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/emeklilikte-yasa-takilanlar-dikkat-cok-onemli-aciklama-40970582
Yüklenme tarihi	1 Kasım 2018
Haberin yer aldığı kategori:	Magazin
Haberin kaynağı:	Gazetenin kendi muhabirleri
Yorum Sayısı:	37
Etiketleri:	Haberde etiket yer almamıştır

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

Haberin başlığı haberi doğrudan vermiştir. Başlık ve haber arasında bir uyum gözlemlenmiştir. Başlıkta doğrudan haberin en önemli kısmı aktarılmıştır. Haberin devamında başlıkla uyumlu olacak mevcut konu diğer açıklama ve bilgilerle desteklenmiştir. Haberde başlığı ve haberi destekleyecek bir video kullanılmıştır. Söz konusu video 1 dakika 37 saniye uzunluğundadır.

2.Şematik Yapı

a. Durum tanımı

1. Ana olayın sunumu

Olay bütün haberi kapsayacak bir şekilde diğer detaylarla desteklenerek sunulmuştur. Bu destek görsel öge ve diğer aktörlerin açıklamalarıyla sağlanmıştır.

2. Sonuçlar

Haberin videosunda önemli görülen kısımlar yer almıştır. Haber aktörünün haberde yer alan diğer açıklamaları videoda yer almamıştır.

3.Ardalan bilgisi

Haberin başlığında yer alan ‘Şarkıcı Sıla:’ ibaresi kamuoyunda tanınmış bir kişinin açıklamalarının okura aktarıldığını göstermiştir.

İncelediğimiz bu haber haberin aktörlerinden dolayı diğer iki örnekten ayrılmaktadır. Bu haberde söz konusu taraflar kamuoyunun tanıdığı iki kişi arasında gerçekleşen adli bir olaydır. Taraflardan kamuoyunda ‘şarkıcı’ olarak bilinen Sıla Gençoğlu diğeri ise ‘oyuncu’ olarak bilinen Ahmet Kural’dır.

Bahsi geçen haberde Sıla Gençoğlu Ahmet Kural’ın kendisine fiziksel şiddet uyguladığını ve şikâyet etmek için avukatıyla birlikte savcılığa başvurduğunu aktarmaktadır. Hürriyet gazetesi ise bu olayın emarelerinin yer aldığı belge ve görüntüleri Sıla Gençoğlu’nun beyanlarıyla birlikte haberin içinde vermiştir. Bu haberdeki yorumlar okurun magazinsel anlamda kamuoyunda bilinen iki kişiye nasıl yaklaştığını göstermek için ortaya çıkmaya yardımcı olacaktır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik çözümleme

Yorum cümlelerinde basit ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

2.Bölgesel uyum

Yorumlar arasında nedensel ve işlevsel bir ilişki saptanmamıştır. Bütün yorumlar arasında bir bağlantı olduğu görülmüştür.

3.Kelime seçimleri

Yorumculardan Atilla Kurt’un yaptığı “rezilsin rezil” yorumu haber aktörlerinden birine karşı hakarete bulunmuştur.

4.Yorum retoriği

a. Yorumcunun kimliği

Habere toplam 37 yorum yapılmıştır. Yorumculardan 6 kişi anonim isimlerle yorum yazmışlardır. 3 yorumcu ise 2’şer kere yorum yazmıştır.

b.Yorumcunun habere katkısız değeri

Yorumcular çoğunlukla görüş, tepki ve eleştiri bildirmişlerdir. Bu haberde yorumcular mevcut haberin kendisine yönelik değil, gerçekleşen olay üzerinden yorum yaptıkları görülmüştür. Yani yapılan yorumların habere tamamlayıcı bir etken olduğunu söyleyemeyiz.

c.Habere getirdiği yorum

Yorumcular bu haberin akışını değiştirecek bir yorumda bulunmamıştır. Bu durum haberin akışının başka bir yere çekilmesine engel olmuştur. Yalnızca görüş, eleştiri ve tepki barındıran bir yaklaşım sergilemişlerdir.

d.Düz anlam/ Yan anlam

Atilla Kurt adlı yorumcunun yapmış olduğu “rezilsin rezil” yorumu haberin taraflarından biri olan Sıla Gençoğlu’na hitaben yazılmıştır. Burada, toplumda hor görülen, hoş karşılanmayan davranışlardan ötürü yapılan bu benzetme, haber aktörlerinden birini aşağılamak için kullanılmıştır.

Sonuç

Geleneksel medyanın aksine internet medyasında var olan haberlere yorum yapma özelliği okur ve haber arasındaki ilişkiyi değiştirmiştir. Okurlar habere yorum yaparak habere eklemlenirler. Yani haberin bir öznesi haline gelirler. Çünkü haberi okuyan bir başka okur, yorumcunun habere yaptığı yoruma erişebiliyor. Burada okur yorumuna erişilmesi önemlidir. Çünkü okur yorumuna erişilememesi haberin yorumlarla birlikte kamusal alan özelliğini yitirir.

Yorum yapan okurlar genellikle haberlere itiraz edici bir tavırlarla yorumlar yapmışlardır. Bu, internet medyasıyla birlikte ‘kamu denetçiliğinin’ doğrudan haber altında yapılabileceğini gösteriyor. Bunun yanında okurlar haberde yer almayan ya da eksik bilgileri tamamlamak gibi bir şansa sahip oldu. Ancak bu şansın nasıl kullanılacağını kestirmek zor. Bir yorumcu bu imkanını kasıtlı olarak yanlış kullanabilir. Bizim incelediğimiz haberlerde ise böyle bir bulguya rastlamadı.

Yorumcuların kimlikleri de burada öne çıkıyor. Çünkü kamuoyu oluşturan kişinin kimliğinin bilinmemesi bazı soru işaretlerine neden olabilir. Okur yorumlarında bizim örneklerimizde de olduğu gibi anonim isimler yorumlarda bulunabiliyor. Bu sağlıklı bir kamuoyu oluşmasına engel teşkil edebilecek bir husustur.

Bir diğer sakıncalı konu ise yorumcuların haberi bağlamından kopararak başka bir alana çekmesidir. Yorumcular kamuoyu oluşturma etkisine sahip haberlerin altında yanlış bilgi veya dikkat dağıtacak girişimlerde bulunması durumunda konu kamuoyu nezdinde önemini yitirebilir. Örneğin bizim ele aldığımız üçüncü örnekte şiddet gören bir kadının kamuoyunda tanınmış biri olması ve ona şiddeti uyguladığı iddia edilen kişinin de tanınmış biri olması yapılan yorumlarda daha çok öne çıkmıştır. Yorumlarda esas alınan şey şiddet gören bir kadın değil, “ünlü, tanınmış” birinin şiddete maruz kalması üzerinden kamuoyu oluşturulduğu görüldü.

KAYNAKÇA

- Binark, M. (2014). Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Göngür, N. (2013). İletişim Kuram ve Yaklaşımlar. Ankara: Siyasal Kitabevi
- KangJaeho (2015). Walter Benjamin ve Medya. İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Uçak, O. (2018). Dijital Medya ve Gazetecilik. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tokgöz, O. (2015). Temel Gazetecilik. Ankara: İmge Kitabevi.

İnternet Kaynakları

<http://iletisimteorileri.blogspot.com/2013/04/shannon-ve-weaver-iniletisimmodeli.html>
[14.08.2018]

CUMHURİYET, HÜRRİYET VE SABAH GAZETELERİNİN GELENEKSEL GAZETECİLİK VE İNTERNET GAZETECİLİĞİ BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

Doğanay Yeşilyurt

Çalışmanın Konusu ve Önemi:

RÖPORTAJ GELENEĞİ VE TÜRK BASININDAKİ YERİ

Sinan DAŞPINAR

Konu:

Gazeteciliğin bir türü olan röportajı geleneksel bağlamda incelemek aynı zamanda modern gazetecilik karşısındaki durumu ile ilişkilendirmek, Türk basınında bunun nasıl yer aldığını değerlendirmek.

Amaç:

Türk basınında günümüzde mülakat olarak adlandırılan röportajın geçmişten günümüze nasıl bir değişim gerçekleştiğini incelemek. Röportaj geleneğine bağlı haberler yapan Cumhuriyet Gazetesi'nin günümüzde bu türde neden haber yapmadığını ortaya koymak. Röportaj geleneğinde insanları haberi okumaya çeken ve iten sebeplerin ortaya çıkarılması. Röportaj geleneğinin günümüzde nasıl devam ettiğini ve bunların yeni medya araçlarıyla insanlara nasıl ulaştığını incelemek amaçlanmıştır. Yeni medya araçlarından 140Journos'u bu bağlamda incelemek

Yöntem

Bu araştırmada literatür taraması ve söylem analizi yapılmıştır.

Sınırlılık

Cumhuriyet Gazetesi 1951-2018 yılları arasında ki röportaj yazıları ve 140Journos internet sitesi ile sınırlandırılmıştır.

ÖZET

Bu çalışmada gazeteciliğin bir türü olan röportaj geleneğini geleneksel bağlamda incelemek, geleneksel röportajın günümüzde nasıl bir biçim kazandığı ve kazanacağı, Türk basınında bunun nasıl yer aldığını değerlendirmek amaçlanmıştır. Röportaj geleneğinin geçmişte Türk basınında en fazla yer aldığı Cumhuriyet Gazetesi'nin röportaj geleneğinden neden uzaklaştığı incelendi. Röportaj geleneğinin okuyucu üstünde bıraktığı etkiler neler okuyucu neden röportaj geleneğine yakınlaşmak veya uzaklaşmak istiyor. Yeni medya ile röportaj geleneği karşılaştırarak röportajın hangi araçlarla devam ettiği tespit edildi. Yeni Medya'nın en çok takip edilen sitelerinden biri 140Journos değerlendirildi. Türk basınında mülakat tekniği röportaj olarak nitelendirildiğinden röportaj geleneği hakkında çok az sayıda eser verilmiştir. Bu çalışmada bu az sayıda yayımın literatür taraması, içerik analizi ve söylem analizi yapılarak röportaj geleneğinin Türk basınında neden günümüzde yer almadığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Röportaj, Mülakat, Gazetecilik, Geleneksel Röportaj, Yeni Medya, 140Journos, Cumhuriyet Gazetesi

“Ben Vietnam savaşını ne haberlerden ne de bilimsel araştırmalardan öğrenebildim, daha da ileri gidersem, televizyon filmlerinden de öğrenmedim, ancak Vietnam savaşı üstüne birkaç röportaj okuyuncadır ki bu korkunç savaşın dehşetine varabildim.”

Yaşar Kemal

GİRİŞ

Türk gazeteciliği geçmişten günümüze birçok şekilde değişime uğramıştır. Bu değişim tirajlarını arttırmak ve okuyucu kitlesi oluşturmak amaçlı yapılan değişimlerdir. Dünya gazeteciliğinde de bu tip değişimler gözlenebilmektedir. Haberi renklendirmek ve daha çekici hale getirebilmek için bir uğraş içinde bulunulmuştur ve yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemler okuyucuda bir etki bırakmak ve okuyucuya haberi yaşatmak amaçlı yapılmıştır. Türk ve Dünya basını gazete yazı türlerinden “haber”i diğer gazete yazı türlerine oranla daha fazla kullanmaktadır. Diğer gazete yazı türlerinin kendilerine özgü işlevleri vardır. Belirli özel bir işlevi yüklenmiş olan gazete yazı türlerinden biri de “röportaj”dır. “Röportaj” kelimesi Fransızca’ dan Türkçe’ye geçmiş bir sözcüktür. Röportaj tanıklığa dayanan bir yazı türüdür. Röportajda amaç haberi okuyucuya yaşatmaktır. Haberi okuyan kişi okuduğu haberin içinde yer alabilmelidir.

Röportaj dünya basınında sıkça soruşturma ve araştırma haberciliği olarak kullanılırken Türk gazeteciliğinde bu durum daha farklı anlaşıldı. Söyleşi ile denk sayıldı. Röportaj örneklerinde sıkça Cumhuriyet Gazetesi’nde denk gelmek mümkünken günümüzde Cumhuriyet Gazetesi’nde bile bu tip haberler artık yer almıyor. Burada şu soru akıllara geliyor; Röportaj yazıları okuyucuyu çekmediği için mi artık Türk basınında yer almıyor.

Röportaj yazıları okuyucunun gözünde olayları canlandırmak ve o anı yaşatmak için detaylara iner. Röportaj yazıları uzun yazılar olduğu için muhabir röportaj yazılarını yazarken başlığa ve giriş cümlelerine çok fazla dikkat etmek zorundadır. Okuyucunun yazıya devam edebilmesi için muhabirin dikkat çekici başlık ve giriş ile okuyucuyu çekmesi gerekmektedir. Özellikle son zamanlarda sosyal medyanın yayılması insanların bilgiye hemen ulaşması açısından kolaylıklar sağladı. İnsanlar okumak istedikleri haberleri bildirimler yoluyla almaya başladı ve durum çubuğunda anlık olarak haberlere ulaşabilir hale geldi. Günümüzde insanlar artık haber sitelerini bile gezmeye gerek duymadan haberlere ulaşabilir hale geldiler. Röportaj geleneğine bağlı haberler uzun haber yazıları olması yöneticilerin bu türden uzaklaşmasına neden oldu. Günümüzde yazı ve fotoğraf haber için yetersiz hale geldi artık haberlerin zenginleşmesi için geliştirilen teknolojiler kullanılmaya başladı ve insanlar röportaj geleneğinden uzaklaşmaya

başladılar. Sosyal medya çok geniş bir enformasyon alanına sahip olmasından dolayı yapılan haberlerin diğer haberlerden daha farklı olması gerekliliğini getirdi. Özellikle haber ajanslarından gelen haberlerin aynı olması ve haberin özel olmaması haberi okuyucu tarafından herhangi bir haber sitesinde rastlanabilir hale getirdi. İnsanların ilgisini çekecek haberler son zamanlarda Türk haber sitelerinin sosyal medya sayfalarında kısa kısa hikâyeler olarak paylaşılmaya başladı ve çok sayıda ilgi gördü. Röportaj geleneğine dönüp baktığımızda insanların hayatlarına tanıklık eden ve onları yaşayan bir geleneğin tekrar günümüz yeni medyasına farklılaşarak geldiği gözlemlenebilmekte.

Röportaj haberin bir türü olarak nitelendirilmektedir.

Yaşar Kemal röportaj için;

“Röportaj bir edebiyat sayılabilir mi? Hem bu soruya hem de haber ile röportaj arasındaki farka da cevabı şöyledir Yaşar Kemal’in: “Röportajı bir edebiyat dalı saymak ne, röportaj bal gibi edebiyattır. Onu haberden ayıran nitelik onun edebiyat gücüdür. Haber bir yaratma değildir, bir taşımadır. Röportaj bir yaratmadır. Gerçeğe, gerçeğin, yaşamın özüne yaratılmadan varılamaz. Yaratmadan hiç kimse hiçbir şekilde gerçeği yakalayamaz, yakalarsa da karşısındakine anlatamaz. Haber gerçek değil mi, bence haber gerçeğin simgesidir. Haberin arkasında neler var, neler dönüyor, ne yaşamlar, dramlar, sevinçler var, haber bunu bize veremez. Röportaj haberin varamadığı yere varandır, nasıl, yaratarak, gerçeği değiştirerek değil, yaratarak.” (<https://www.gazeteduvar.com.tr/kitap/2016/10/06/yasar-kemalin-roportaj-kitaplari/>)

Diye bahseder. Fakat farklı görüşlerde haberciliğin edebiyattan uzak olması yönündedir bu görüşlerden biri de Umberto Eco’nun romanında ki eleştirisidir;

“Beyler gazetecilik yapıyoruz edebiyat değil”

“Ben yazılarımı ilk serimde okuyordum. Belli bu stile uygun hale getiriyordum. Özenli ifadeleri düzleştiriyordum” (Eco, 2015)

Röportajı gazetecilik ve edebiyat arasında bir yerde duran yazı türü olarak tanımlayanlar vardır. Aydın Engin, “Röportaj edebiyata çok komşu bir daldır. Röportaj; bir durumu, bir havayı, bir öyküyü, bir olup biteni, okurlara sanki

berabermişler, sanki izliyorlarmış gibi, bir filmde bile öte, bizzat, o yaşamı seyrediyormuş gibi, aktarması gereken bir yazı türüdür. Röportaj gazeteciliğin edebiyata en yakın dalı, komşu dalıdır. Edebiyattan ayrıldığı çok önemli bir nokta vardır; edebiyat kurgusal olabilir, röportajın olmazsa olmaz koşulu gerçek olmasıdır. Demektedir. Aynı şekilde röportajın sırtını edebiyata dayayan ve Herodot'a kadar uzanan bir yazı türü olduğunu belirtenlerde vardır.5 bu tespit yapılırken röportaj kategorisini anlatıma dayanan çok eski bir iletişim kalıbı içinde değerlendirilmekte ve röportajın eski Yunan'da gördüğümüz anlatımayla yakın bir ilişkisi olduğu düşünülmektedir. (Güven, 1993, s. 4)

Röportaj en geniş anlamıyla haberin büyütülmüştür. Ancak röportajı haberden ayıran belirli özellikler vardır. Röportajcı, yazılarına kendi görüş, bilgi ve fikirlerini de katabilir. Röportajda en önemli özellik, belletme, tanıtmaya ve tasvir bakımlarından inanç uyandırmaktır. Bunun için röportaj yazarının, yazdıklarının doğruluğunu ispatlayan fotoğraflarla konuyu, olayları tespit etmesi gerekmektedir. (Karaalioğlu, 1994, s. 229)

Teorik Çerçeve

Röportajın Tanımlanması

Röportaj, “mülakatın Türkçesi” olarak bilinen “karşılıklı görüşme yani “söyleşi” demek değildir. Röportaj, “görüşülüp konuşma” anlamındaki “sohbet”, “derdine yanma, içindekileri söyleme” olarak tanımlanan “hasbihal”, “karşılıklı dostça konuşma” diye açıklanan “muhabbet”, “bir iş için önceden konuşma, söyleşme” tanımı verirken “müzakere”, “hikâye etme (tahkiye)” anlamına gelen “anlatı” hiç değildir. (Özön, 1965)

Kavram olarak, röportajın tanımlanması güç görünmektedir. Günümüzde, röportaj denilince, gazete için toplanan haberler ya da bu haberleri anlatan yazı kastedilmemelidir; çünkü röportaj haber toplamanın ötesinde bir uğraş gerektirmektedir. (Şenyapılı, 1981, s. 2)

Röportajın yapılabilmesi için gazetecinin olayın içine girmesi ve ona tanıklık etmesi gerekmektedir. Günümüzde soru – cevap olarak nitelendirilen bir tür mülakat türüdür. Günümüz Türk Basınında röportaj, özellikle “mülakat” karşılığı

olarak kullanılmaktadır. Mülakat, gazetecinin bütün hayatı boyunca haber toplamak bakımından yaptığı ve başvurduğu yollardan birisidir. (Tokgöz, 1981 , s. 81) Röportaj tekniği söyleşi gibi gösterilmektedir, halbuki söyleşinin amaçları daha farklıdır.

Röportaj Türk Dil Kurumu tarafından şöyle nitelendirilmekte;

1.isim Konusu bir soruşturma, araştırma olan gazete ve dergi yazısı

2.Radyo ve televizyon habercisinin araştırma ve soruşturma sonucunda hazırlamış olduğu program, mülakat.

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=R%C3%96PORTAJ)

Ülke basınlarında, basın mensuplarında röportaj farklı olarak tanımlanabilmektedir. Hatta kimi ülkelerin gazete yazı türleri içinde röportaj kavramına rastlanmamaktadır. Dünya basın kuramına önemli katkılarda ve etkilerde bulunmuş.

ABD’de röportaj kavramı kullanılmamaktadır. Fakat bu röportaj kavramının yaygınlığının önüne geçememiştir. Amerika’da, röportaj terimi yerine röportaja yakın olarak; “special”, “feature”, “article”, “personal experience story” türleri gösterilmektedir. (Girgin, 2004, s. 39,51)

Röportaj yazıları çok eski tarihlere dayandığı için günümüze kadar gelmiş, etkilerini insanların üzerine bırakmıştır. Tarihi belgeler olma özelliği taşıyan röportajlarda gazeteci olayın içine girer ve tanıklıklarını insanlara yaşatarak anlatırdı, bu özelliği ile röportaj insanoğlunun her zaman ilgisini çekmiştir.

Röportajın atasının, gezi yazıları olduğu iddia edilmektedir. Konuyla ilgili çalışmalarda, araştırmacılar, meydana gelen ilginç olayları okuyuculara aktaracak “dünya gezgini” ya da “devr□i alem seyyahının şu özelliklere sahip olması gerektiğinizde ileri sürmektedirler: “Olayın en yakınına giderek tüm bilgileri derleyen, meraklı, gözlemci, özellikle algılama duyusu gelişmiş, düşünerek davranan, gördüğünü, işittiğini, hissettiğini aktarma becerisini rahat bir. biçimde kullanan, samimi, kalemi güçlü ve renkli, kelime haznesi zengin, betimleme yeteneği gelişmiş, yumuşak, öğretici ve canlı bir üslup sahip tarafsızlığı ilke

edinirken öznel değerlendirmelerden de kaçınmayan...”Yine araştırmacılara göre, yukarıdaki niteliklere sahip ustalar tarafından kaleme alınacak röportajlar ise, ‘gezi yazılarına oranla yalnızca gözlemlerin ürünü değil; araştırmaların, soruşturmaların ve görüşmelerin sonucu yalın ve özgün biçim verilmiş, evrensel anlama ulaşmak içinde iyice irdelenmiş, tanıklık belgeleri’ olarak düşünölmelidir. (İnceoğlu, 2006)

Röportajın Çeşitleri

Röportajın çok yönlü bir gazetecilik yazı türü oluşundan kaynaklı birçok röportaj çeşidine rastlanabilmektedir. Ancak röportaj çeşitlerini sıralamak gerekirse “Portre röportaj”, “Konu/haber röportaj” ve “Gezi/izlenim röportajı” adı altında üç ana başlıkta sıralamak mümkündür.

1 Portre Röportajı

Görüşölen kimsenin kişiliğini tanıtmaya yönelik yapılan röportajlara “portre röportaj” denmektedir. (Kayayerli, 2012, s. 21) Portre röportajlarında, röportajı yazanın anlatımı, yorumları ve gözlemleri ön plana çıkmaktadır. Portre röportajlarında söyleşiden farklı olarak kişiyle yüz yüze konuşmak zorunluluğu yoktur.

2 Gezi/İzlenim Röportajı

Gezi türü ile röportajın iç içe geçmişliğinin altını çizmemiz gerekmektedir. Gezi bir işlevse, röportajda bu geziyi belgeleyen çabalar bütünüdür. Gezen kişi hem değişik yerleri görecek hem de değişik insanlarla tanışacak böylece yeni sorunları dile getirme gereksinimi duyacaktır. Bunun için röportaj yönteminden yararlanması gerekecektir. Bu anlamda, denebilir ki, bütün gezginler aslında birer röportajcıdır, önemli bir gazetecilik görevini gezen kişi yerine getirmektedir. (Binyazar, 1975, s. 147)

Gezi/izlenim röportajları, insanların başından geçen çeşitli maceraları, seyahatleri, yolculukları sırasında yaşadıklarını, anılarını ve gözlemlerini içermektedir. Yeni yerleri, kültürleri, yaşayışları ve varsa sorunları ortaya koymaktadır. Gezi/izlenim röportajlarında gazetecinin gözü, özellikle bir konu/sorun üzerinde değildir. O, bakışlarını bir kamera gibi gezdirmekte gördüklerini önyargısız bir şekilde yazmaya çalışmaktadır. Bu tür röportajların amacı uzağı ve bilinmeyi yakına getirmektir. Örneğin Himalaya Dağları’na yapılan bir keşif

gezinin kampında olması gerekmemekte, röportaj okura, sanki o dağlardaymış gibi, olayı adım adım 24 izleme şansı sunmaktadır. Böyle bir röportajda muhabir, okurun olayı kendisiyle birlikte izlenmesine olanak sağlamaktadır. (Güven, 1993, s. 90)

3 Konu/Haber Röportajı

Bir konuyu kapsamlı şekilde ele almak ya da ağırlıklı olarak bir sorunu gündeme getirmek için yapılan röportajlara “haber röportajı” denmektedir. Renkli haber röportajı olarak da bilinen bu tür röportajlarda bir konu uzun uzun geçmiş, geleceği ve yan unsurlarıyla ele alınarak incelenmektedir. Bu tür röportajlarda, röportaj yazarı, günlük haberden daha çok bilgi ve detay vermeyi amaçlamaktadır. (Kaptan, 1999, s. 84,85)

Röportajda Anlatım Biçimleri

Röportajda anlatım biçimi önemlidir. Röportaj yazarı röportaj yazısında hangi anlatım biçimini kullanacağına elindeki verilerle karar verebilmektedir. Böylece röportaj yazısında uyumluluk sağlanabilecek ve hangi anlatım biçimini kullanacağına karar verecektir. Dört türlü anlatım biçimi kullanılabilir. Bunlar: “Öyküleyici anlatım biçimi”, “Betimleyici anlatım biçimi”, “Açıklamalı anlatım biçimi”, “Tartışmacı anlatım biçimi”dir.

1 Öyküleyici Anlatım Biçimi

Öyküleyici anlatım biçimi anlatılanı, eylem içinde verme ve gösterme biçimidir. Her eylemin bir ortaya çıkışı, gelişimi ve sonucu varsa öyküleyici anlatımda da aynen bu şekilde bir yazım biçimi görülmektedir. (Özdemir, Yazınsal Türler, 1999, s. 31) Bunun için üç öğeye gereksinim vardır. Bunlar; olay, kişi, yer ve zamandır. Bir olayı öykülemek için bir çekirdek olaya ihtiyaç vardır. Bu olay çevresinde değişik küçük olaylardan da yararlanılmaktadır. Bu olay ve yardımcı olaylar, yazıda, giriş, gövde, sonuç bölümlerinden oluşacaktır. Anlatılacak olay giriş bölümünde ortaya konulacak, olayın geçtiği yer, zaman ve kişiler bu bölümde belirtilecektir. Gövde bölümünse ise daha çok ayrıntılara girilecektir ve yardımcı olaylardan faydalanarak okuyucunun merakı daha da arttırılacaktır. Çözüm bölümüne geçildiğinde, metindeki gövde bölümünde okuyucuda uyandırılan merakın giderildiği ve okuyucunun yazıyla ilgili aklında kalan sorulara verilecek cevaplar bulunacaktır. Öyküleyici anlatım biçiminde öykülenen olaylar kişi

veya kişilerin başından geçtiği için karşılıklı konuşmalara yer verilmesi önem arz etmektedir. Bu önemli karşılıklı konuşmaların geçtiği yerler, mekânlar bulunduğundan, ayrıca zaman dilimi içinde geçtiğinden, bu unsurlara yazıda yer verilmesi gerekliliktir. (Bülbül, 2000, s. 47)

2 Betimleyici Anlatım Biçimi

Röportaj yazarı bir gözlemci olması gerektiğinden iyi bir betimlemeyi ortaya çıkarabilmek için yine gözlem gücünden yararlanacaktır. Betimlemede insan dışındaki canlıların ve cansızların ayırıcı özelliklerini ortaya çıkarma esastır. (Bülbül, 2000, s. 47) Röportaj yazarı varlıklarla ilgili izlenimlerini okuyucuya aktarmak için betimleyici anlatımı kullanarak, bilinçli bir şekilde gözlemlediği ayrıntıları seçmektedir. (Özdemir, Yazınsal Türler, 1999, s. 33) Betimleyici anlatım biçimi için sözlerle resim çizme sanatı da denmektedir; röportaj yazarı röportaj metninde betimlemeci anlatım biçimini bağımsız bir şekilde kullanabileceği gibi diğer yazı türleri ile birlikte de kullanılabilen, onlarla bir bütün içerisinde anlatım metninde yer alabilmektedir. (Bülbül, 2000, s. 47)

3 Açıklamalı Anlatım Biçimi

Bir konuyu açıklığa kavuşturmak, aydınlatmak ve anlaşılır kılmak için açıklayıcı anlatım biçimi kullanılmaktadır. Yazı metninde yazar bir konuyu ele aldığı anda konuya geniş bir boyut kazandırmak için birtakım sorular sormaları gerekmektedir. (Özdemir, Yazınsal Türler, 1999, s. 40) Açıklamalı anlatım biçiminin önceliği konuyu iyi kavramak ve elde ettiği verileri mantıksal bir şekilde sıralamak yazarı başarıya götürecektir. Bir konuyu anlaşılır duruma getirebilmek için ve açıklayıcı bir dil kullanabilmek için zengin bir sözcük daracığına gereksinim vardır. Bununla birlikte dikkat isteyen bir anlatım tarzıdır; kullanılan sözcük, terim, deyim, özdeyiş ve tamlamaları iyi bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir. (Bülbül, 2000, s. 45-50)

4 Tartışmacı Anlatım Biçimi

Tartışmalı anlatım biçiminde okuyucunun istenilen düşünceye yöneltme maksadıyla uygulanan bir anlatım biçimidir. Bu anlatım biçimiyle amaçlanan okuyucunun etkilenmesini sağlamaktır. Tartışmacı anlatım genelde anlayış farklılıklarından dolayı kullanılmaktadır. Herhangi bir konu üzerinde farklı bir düşünüş içinde olan yazar, kendi düşünüş biçimine yönlendirme maksadıyla bu

yolu seçmektedir. Bundan dolayı diğer yazı biçimlerinden ayrışmaktadır. Fakat tartışmacı anlatım biçimi yazıda tek başına kullanılmamakta, diğer yazı türleriyle birlikte kullanılması daha uygun olmaktadır. (Özdemir, 2012, s. 197)

Röportajın Tarihsel Gelişimi

Fransızca “reporter” fiilinden türeyerek (reportage) Türkçe’ye geçmiş röportaj sözcüğüne, sözcüğün kavramsal tarihi açısından bakılırsa o, modern gazetecilikte ilgili olan, bu vadiye serpilen, çekirdeğini tanıklıktan alan bir yazı türü olarak gösterilebilir. (Şenyapılı, 1981)

İ.Ö 484-425 yılları arasında yaşayan Herodotos, Antik dönemin ünlü röportajcılarındandır. (Güven, 1993) Herodotos, o zamanların “logoi” diye adlandırılan anlatma biçimini bir sanat biçimine dönüştürmüş, gezdiği ülkeleri ve bu ülkelerdeki kültürleri tanıtmıştır. “Herodot’un gerçekteki uğraşısı hikâye anlatıcılığıydı; anlattıklarının uydurma olması yerine bilinmeyen, duyulmayan ülkeler ve uluslar üzerine oluşu daha ilgi çekiciydi; yazdıklarında ve anlattıklarında gerçek insanların başlarından geçen serüvenleri, gerçek olayları hikâye ediyordu. (Dursun, 1969)

Herodotos’un anlattıkları yabancı dünyalara, başka olana ve bilinmeyene yöneliktir; metinlerini kolay anlaşılacak ve o kültürlerle yüz yüze kalacak biçimde nakletmiştir. Anlatılan dinleyicilerin kafasında yeni bir pencere açmalıydı. Latince bir kelime olan “reportare” (taşımak, geriye getirmek) nin anlamına denk düşen bir işi yapıyordu ünlü gezgin. (Güven, 1993)

Herodotos ülkesinden uzaklara gitmiş, uzaklarda kimi şeyleri bulmuş, bunları saptamış ve bulduklarını, kaybettiklerini ülkesine getirmiştir. Onun tarafından bulunan ve kaydedilenler ülkesinin insanların gözleri ve kulaklarına sunulmuştur. Onlarda bilinmedik, ilginç malzemeyi ilgisiz kalmayıp, kendilerine getirilen bilinmeyeni öğrenmek istemiş ve enforme edilmeye eğilimli bir tavır sergilemişlerdir. (Güven, 1993, s. 11)

Herodotos’un başarısı iyi bir anlatıcı olmasından geçiyordu. İyi bir anlatıcı olmak neyi deyimlemektedir? Herodotos, yabancı olan bir ülkede yabancı olanı iyi görüyor, gözlemlerine gerçeğe uygun biçimde iletliyordu. Bu gözlenenler başkalarının tanıklıklarıyla ve konu bilenlerin açıklamaları ile bir anlam boyutuna oturtuluyordu. (WELT, 1965, s. 1279)

Helen toplumunun böylesine gelişerek adeta patlaması sonucu insanların dünya görüşleri değişmeye başladı. Eski mitoloji sallanmaya yüz tuttu. “Ebedi” geçerliliği olan değerler sistemi yeni gelen bilgilerle tartışılmaya, soruşturulmaya başlandı. Eski görüşler, dogmalar, sınanmış, araştırma sonucu elde edilmiş değerlerle yer değiştirmeye başladı. İnsanlar merak içinde “yeni” ye yöneldiler. Ve uzaktan gelen bilgilerle adeta açlık doğdu. (Villain, 1965 , s. 10)

Herodotos’un yaptığı, iyi bir anlatımla dinleyen kişide uyandırılan merakı. Dinleyen kişi anlatılan şeylerin geçtiği yerlerde olmak istiyordu. Anlatıcı birlikte götürmeyeceği insanlara gördüklerini anlatırken, doğallıkla bunların dinleyicilerin imgeleminde canlanmasında istiyordu. Başka türlü söylenirse, Herodotos geçmişte kalan tanıklıklarını dille ve anlatım becerisiyle şimdiki zamana getiriyordu. Amaçlanan dinleyicileri dünyanın başka ülkelerine adeta götürmek ve onların da bu seyahate katılmalarını sağlamaktı. (WELT, 1965, s. 1278)

Anlatıcı (Herodotos) uzaklara gitmiştir, ama anlatılanların can bulması için salt anlatım yetkinliğinden doğmamaktadır. Uzak yakına getirilmiştir. Amaç salt bir yolculuğun iletilmesi de değildir, amaç uzakta tanık olunan olayların ve tecrübelerin iletilmesidir. Dinleyici yeni insanlarla, onların yaşayışlarıyla tanışmakta, bunları kendisiyle karşılaştırma fırsatını yakalamaktadır. Bu karşılaştırmaların sonucunda muhtemelen kimi zaman şaşırmakta, gülmekte, kızmakta, kendinden başka insanların ve yaşama biçimlerinin olduğunun ayırıcına varmaktadır. (Güven, 1993, s. 19)

Herodotos için “o anda olan” ve “olmakta devam eden” önemliydi ve bu olayların “biricik”lik boyutunu barındırmaları da yine önem taşıyan bir başka boyuttu. Anılan tutum, Herodotos’un bugün ki röportajcılarının tutumlarından farklı bir niyetinin olmadığını göstermektedir; günümüz gazetecisini de röportaj açısından dolayı biricikliği ilgilendirmektedir, yine günümüz gazetecisi içinde yaşadığı dönem için bildirmektedir. (Güven, 1993, s. 17)

Herodotos’un röportaja özgü tavrı yalnızca konulara yaklaşma ve ele alma tavrından kaynaklanmamaktadır. O bir röportajcı gibi her gittiği ülkede uzun süre kalmış ve ülke insanlarını tanımak için büyük bir çaba harcamıştır. Anlattıklarının malzemesini büyük ölçüde halkla, çağının saygıdeğer kişileriyle, askerleriyle,

zanaatkarlarıyla, yoksul, varlıklı, kadın-erkek herkesle yaptığı konuşmalar belirlemiştir. (Dursun, 1969 , s. 11)

Herodotos elindeki malzemeyi bir röportajcı gibi yoğurmakta, yazısı içindeki bilgileri arka arkaya sıralayarak kuru kuruya sunmamaktadır. (Villain, 1965) Amacı ilgi çekmek ve neşelendirmektir. (Dursun, 1969 , s. 14)

Thukydides İ.Ö 431 başlayıp 27 yıl süren Pelopennesos Savaşı'nı tamamıyla yaşamış ve anlatmıştır. Thukydides de bugünün sorumlu gazetecileri gibi dönemin çok önemli bir olayıyla ilgilenmiştir. Anlatıların röportaj kuramıyla örtüştüğü noktalardan bir tanesi “tanık olunan olayın” anlatılmasıdır. Thukydides anlatmak için zamanını ve geçmekte olan zaman içindeki gerçeklikleri seçmektedir. Yapıtının konusu, başlayıp bittiğini kendisinin bizzat gördüğü savaştır. Thukydides, olaylardaki gerçekleri verebilmek için bizzat gözleriyle görüp yaşadıklarını vermiştir. Ama bunun yanında yazılı belgelerden ve tanıklardan yararlanmıştır. Yapıtından anlaşılan odur ki, o her iki tarafın tanıklıklarını da dinlemiştir. (THUKYDIDES & Hilav, 1995)

Çağdaş röportajda kişiler çizilirken, bir amaç da bunların okurun gözünde canlandırılmasıdır. Bu nedenle kişiler verilirken, canlandırmanın başarılı yapılması için ayrıntılara başvurulur. Örneğin, Herodotos'ta bu tür canlı kişilere rastlanır. Herodotos kişilerin görünüşlerine önem vermiş, bunları betimlemiştir. Thukydides de kişilere yer vermiştir, ama onun kişileri Herodotos'unkilerden farklıdır, insan bunları okuyunca kişilerin olaylardaki etki alanını ayırmasar. Yani, Thukydides'in bize verdikleri, kişilerin görünüş şekillerinden çok, onların irade ve düşünceleridir. Ama onu okurken yine Perikles'in uzun kafalı olduğunu veya serpuş taşıdığını, Kleon'un sert sesle konuştuğunu ve Alkibiades'in kekeleyişini öğrenebiliyoruz. (THUKYDIDES & Hilav, 1995)

Herodotos ve Thukydides gibi öncülerin yapıtlarına bakıldığında şu genellemeye gidilebilir: Röportaj veya röportaj karakterli yazıların insanlık tarihinde, insanların büyük kitleler halinde, ekonomik-politik nedenler harekete geçtikleri dönemlerde göverdiğini ve bu tür yazıların insanları sürüklediğini, onlara yardımcı olduklarını ayırmsayabiliyoruz. (Villain, 1965 , s. 13)

Roma imparatorluğu yıkılıp Avrupa Orta Çağ'ın karanlığına gömülürken insanlık şimdi uygarlığa hizmetleriyle temayüz eden Arapları tanıyacaktır. Bu uygarlık kuşağında yine röportaja rastlıyoruz. Arap coğrafyacıları bu uygarlığın dokusunu anlatan röportajvari yapıtlar vermişlerdir. (Villain, 1965)

1271-1295 yılları arasında Avrupa'dan yola çıkarak Asya'yı dolaşan ünlü Marco Polo bu süre içinde Asya'da yaşamış ve "Il milione" adlı seyahatname klasiğini ortaya çıkarmıştır. Ne var ki Venedik'li gezginin bu kitabı Avrupa'da gerekli sesi ve yankıyı getirmemiştir. (CARİM) Polo Avrupa'dan kalkarak Asya'nın bir ucuna gitmekte (binbir engeli aşarak) ilginç bir yaşam kesitini betimleyerek anlatmaktadır.

Röportaj yazıları birçok coğrafyada görülmüş. Bu tür yazılar gezginler tarafından ele alınmış ve seyahatnamelerinde yazılarak toplumların yaşayış tarzları hakkında fikir sahibi olmamızı sağlamıştır. Röportaj yazılarını incelediğimizde geçmişte toplumların gelişmeler gösterdiklerini görüyoruz, bu gelişmeler diğer toplumlardan haber almaları onların yaşayışları ile kendi yaşayışlarını karşılaştırma fırsatı vermesinden dolayı gelişimde kaçınılmaz olmaktadır. Röportaj yazıları geçmişte insanların yaşayışlarını günümüze kadar getiren bir etken olmuştur aynı zamanda.

Osmanlıda Röportaj Geleneği

Röportaj yazıları tanıklık etmeyi gidip görmeyi gerektiren bir yazı türü olmasından dolayı Evliya Çelebi bir röportaj yazarı olarak görülmektedir. Evliya Çelebi "Seyahatname" kitabında gittiği yerlerden bahsetmiş ve okuyucuya bilgi vermiştir. (Eren, 1960)

Evliya Çelebi gittiği yerlerin özelliklerini, dillerini, adetlerini, geleneklerini, kıyafet ve milli oyunlarını, meşgul oldukları işleri en ayrıntısına kadar anlatmakla kalmaz, aynı zamanda gezdikleri yerleri cami, mescit, okul, medrese, emaret, han, hamam, çeşme, kuyu, köprü, vb. gibi şeyleri de anlatır. (Evliya Çelebi, 1976)

Evliya Çelebi'nin anlattığı malzeme içinde atmosfer de verilir. "Seyahatnamenin sayfaları arasında, yollarda, meydanlarda, çarşı ve pazarda, kahvelerde, meydanlarda, rengarenk ve çeşit çeşit kıyafetleriyle mahşeri bir kalabalık. Çok hurda işlenmiş portreleri ve sesleri ile canlıdır. (Koçu)

Evliya Çelebi ile çağdaş röportaj arasında kurulabilecek önemli bir köprü, onda zaman zaman görülen edebi bir üsluptan, anlatımdan gelmektedir. Gezgin, kahramanın insan cephesini de tüm dramatikliğiyle verebilmekte, böylelikle okuru, bir vakanüvis tavrı dışına taşarak ve anlattığı insanı bütün samimiyeti ve doğallığı içinde kavrayarak kuşatabilme başarısını göstermektedir. (Boratav, 1982)

Bugün yüzyıllar öncesinden kalmış röportaj türü ile metni okurken geç de olsa bir iletişim kuruyoruz. İletişim gündelik yaşantımızda bize nesnelere, insanları tanımlar, iş bölümü içinde değişik toplumsal roller yüklenmiş insanlara bu rolleri yerine getirilirken, bu rol dağılımından oluşan toplumun o tarih dönemindeki hayat tarzını öğretir, olumlattır, yeniden üretimi için gereken değerlendirme biçimlerini aşılır. Toplumsal sistemin sürmesini kendini yeniden üretmesini sağlar. (Oskay, 1992)

Osmanlılar döneminde röportaj türü seyahat-macera yazıları yazmış olanların izi sürüldüğünde Seydi Ali Reis'e rastlanır. 1553 yılında Mısır kaptanlığına atanan Seydi Ali Reis'in görevi Basra'da kalan Osmanlı donanmasını geri getirmektir. 4.Hind seferi diye bilinen ve güçlüklerle dolu serüven 4 yıl sürmüştür. Seydi Ali Reis başından geçen olayları "Mirat-ül Memalik" (Memleketimin Aynası) adını verdiği kitapta toplamış ve Kanuni Sultan Süleyman'a vermiştir. (Reis, s. 24)

Seydi Ali Reis'in kitabını yazmasının önemli bir nedeni çektikleri acının anlaşılmasıdır ki işitsinler, keder dolu maceralarımızı anlayıp halimize acınsınlar. Evliya Çelebi'nin amacı ise, meydana getirdiği yapıtın ileride büyük bir değer oluşturmasıdır ki, bunu başta görmüştür. (Koçu, s. 12)

Osmanlı Dönemi'nde bir sanatçı İstanbul'a veya Osmanlı'ya ait olan topraklara olan tanıklıklarını anlatmışlar, o hayatların içinde bulunmuşlar. Gittikleri coğrafyaların kültürlerini başka diyarlara aktarmışlar bu aktırımı gerçekleştirirken yaşanan olayları anlattıkları kişilere de tekrar yaşatarak anlatmışlardır. Bu isimler arasında Ogier Ghiselin de Busbecg, Baran Wenceslew Wratismaw, Lady Mary Wartley Montagu, Alphanse de Lamartin, Gerard de Nerval, Theophile Gautier gibi isimler bulunmakta.

Örneğin Theophile Gautier İstanbul'da bulunduğu dokuz hafta boyunca bütün kenti adımlamaya çalışmış, meydanlarını ve pazar yerlerinin kalabalığına karışmış, akşam garipliklerinde tekkelere girmiştir. (Gülersoy, Theophile Gautier'nin İstanbul'una yazdığı tanıtım yazısı) Padişah Abdülmecid'in Gautier tarafından anlatımı, kelimelerle görüntünün nasıl sağlanacağına iyi bit örnektir. Satırlarla birlikte padişaha adeta okurun gözleri önünde canlandırılır.

Meddahlık

Meddah “dramatik bir öykü yapısındaki metni, arasına tekerlemeli, taklitli, kişiselleştirmeli bölümler katarak tek başına sunan gösteri sanatçısıdır. (Anabritannica, 1988, s. 478) Meddahlar, Osmanlıda 16.yüzyılın sonlarında kahvehanelerin açılmasıyla ortaya çıktılar.

Meddahın esinlendiği büyük şehirlerin günlük yaşamı bugünün röportajının ele alındığı konulardan biridir. Meddahların yöntemlerinden olan anlatıyı “eğlendirici, onaylayıcı, bitevillikten kurtulmuş renklendirici öğelerle süslemeleri günümüz röportajının da başvurduğu yöntemlerden biridir. (Boratay, 1982 , s. 298)

Meddahların anlatılarında kimi kalıplara uyulmaktadır. Yani anlatının belli bir kompozisyonu vardır. Bu özellik de günümüz röportajının yapısal özelliklerinden biridir. (Güven, 1993)

İnsan hayatına dokunan ve onu anlatan birçok şeye baktığımızda içinde röportajı görebiliyoruz, Günümüz röportajına gelinen sürece kadar çeşitli araçlarla ve çeşitli şekillerde insanlarla ulaşılmış olan bu yöntem ilerleyen süreçlerde daha farklı araçlarla karşımıza çıkacaktır.

Batıda ise insanları bütün yönleri ile ele alan, toplumları bütün kökenleri, zayıflıkları ve güçleri ile ele alan yazılı bir gelenek vardır. Yazılı gelenek dışında Batı aynı şeyleri tuval üzerine yansıtmasını da bilmiştir. (Gülersoy, 1991 , s. 93)

Gazeteciliğin klasik konuları içinde olan facialar, kazalar ve yasadışı olaylar gazetecilerin izledikleri konular olmuştur, gazeteciler de olaylar üzerine giderek, tanıklıklarını yazmıştır. (Kemal, 1990, s. 83)

Çağdaş Röportaj

Gazetecilik değişiyor. Gazetecilikle birlikte haber kavramı, içerikler ve haber konularıyla birlikte haberin oluşturulma süreci de değişiyor. Hızlı teknoloji gazetecilik ve gazeteciliğin asıl sorumluluğu olan haberi dönüştürüyor. (Uçak, 2018) Bu dönüşüm gazeteciliğin içinde ki türlerde de gerçekleşiyor, bu dönüşümden etkilenenlerden biride röportaj.

Basında önemli bir dönüşüm geniş anlamda toplantıların muhabirler tarafından izlenmesiyle gerçekleşmiştir. Gazeteci bu toplantıları, toplantıya katılmayan adına izliyordu. İngiltere’de yayınlanan “The Gentlemans’ Magazin” parlamento haberlerine yer veriyordu. (1736). Bu yazılarda çağdaş röportajın ilk köklerine rastlanabilir. (Karst, 1986)

Parlamentodan vatandaşlar adına gazeteciler tarafından yapılan tanıklıklar, daha sonra insanların yine bir arada buldukları alanlarda gerçekleştirilmiştir. İngiliz “Times” gazetesi William Howard Russell adındaki muhabirini Kırım’da Ruslara karşı savaşmakta olan İngiliz ordusunu gözlemek üzere gönderir. (1854) Dünyadaki ilk savaş muhabiri olarak kabul edilen Russell’ın askerleri yakından izlemesi İngiliz askerlerinin anlamsız bir biçimde adeta intihar edercesine Sivastopol’deki Rus cephesine saldırısını anlatan röportajı İngiltere’yi karıştırmıştır.

Gazetecinin bir olay üzerine baştan bile isteye giderek tanıklık etmesinin bağlı olduğu başka bir gelenek ise gezginci muhabirliktir. Bu tavrın öncüsü 18. Yüzyılda ABD’nin Boston kentinde bir gazete’de çalışan John Blake’dir. Blake, Avrupa’dan ilginç bir gemi limana yaklaşmaya başlayınca herkesten önce gemiye çıkmış, aldığı haberleri çalıştığı yayın organına ulaştırmıştır. (Karst, 1986) Röportajda güncellik önemlidir. Röportaj yazıları güncel ve hızlı olarak okuyucuya ulaştırılmalıdır.

Çağdaş röportaj iki büyük geleneği birleştirmiştir. Bir tarafta seyahatname vardır, diğer yanda ise tanıklık edilmesi sonucu yazılmış haberler vardır. Bu birleşmenin sonucu yazılmış haberler vardır. Bu birleşmenin öncüleri Honore de Balzac ve Emile Zola gibi yazarlar çekiyorlardı ve yüzyıllarını, Alman röportaj kuramcısı Egon Erwin Kisch’e göre Zola çok önemliydi. Çünkü o zamanın sorunlarını yerinde saptıyor. İnsanların her gün ilgisiz önünden geçtikleri

istasyonu, pazarı, kasapları, dükkanları, berberleri, borsayı, kömür madenlerini, tarlayı, fabrikayı, savaşı olduğu gibi anlatıyordu. (Haas, 1987)

Çağdaş röportaj günümüzde yeni bir özelliği ile dikkat çekmektedir. Röportaj yazarları gerçek kimliklerini saklayarak olayların içine sızmaya başlamışlardır. Bu tarzda çalışan gazeteci “dışarıdan gözlemleyen” konumundan çıkarak kendisi de oyunun bir parçası, hatta başrole soyunan oyuncusu olmuştur. Rolünü oynarken olayın diğer katılımcıları için bilinmez bir statüdedir. Daha sonra gazeteci yazısını yayımladıktan sonra deşifre olmaktadır. (Güven, 1993)

Anılan yeni röportaj yönteminin kendine göre bir haklılık nedeni vardır. Söz konusu yöntem bir gereksinimden doğmuştur. Röportaj Batı’da sanayileşmeyle gittikçe değişen insan manzaralarını, olaylarını, gerçeklerini, sosyal karmaşayı şeffaflaştırmak için kullanılmaya başlamıştır. Geçen yüzyılın 70’li yıllarından itibaren Paris ve Londra gibi metropollerde gazeteciler “sosyal röportajlar” yazabilmek için yazılarının kahramanlarıyla saatlerce, günlerce birlikte olmaya başlamışlar ve yazacakları kişileri yakından gözlemlemişlerdir. Bu tarzın devamı olarak daha sonra gazetecinin gerçek kimliği tamamen gizleyerek yaptığı röportajlar yazılmıştır. Batı’da kimlik gizleyerek yapılan ilk röportaj İngiliz William Thomas Stead’e aittir.

. Stead, zengin İngiliz erkeklerin aracılar yoluyla fakir, küçük yaştaki kızları satın alarak bunları bir seks kölesi olarak kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. İngiliz gazeteci, söz konusu çarpıklıkları kanıtlayabilmek için zengin bir işadamı rolüne girerek 13 yaşındaki bir kızı satın almış 1885’te olayın bir dizi yazıyla “Pall Mall Gazette” de yayınlanmasıyla İngiltere’de koruma yaşı 13’ten 16’ya çıkarılmıştır. (Haller, 1989)

Türk basınında 1950’li yıllarda Yaşar Kemal ve Fikret Otyam kimi zaman kimliklerini saklayarak yaptıkları röportajla önemli toplumsal sorunların kamuoyunun gündemine gelmesini sağlamıştır. Türkiye’nin Güney sınırlarında yapılan kaçakçılığı anlatmak için üç ay kaçakçılar arasında kalır ve kaçakçı rolüne soyunur. (Milliyet Sanat, 1975:9)

Fikret Otyam’da Yaşar Kemal gibi Doğu Anadolu’nun mahalle mekteplerinin eski yazı tedrisatının, üfürükçülüğün, muskacılığın vb. toplumsal sorunlarının

peşine düşer 1950’li yıllarda Otyam’da Yaşar Kemal gibi Doğu Anadolu’yu gezer ve zaman zaman kimliğini saklar. Bir röportajında ilahiyat öğrencisi kimliğine girmiştir. (Otyam, 1982: 104)

Yeni Medya

İnsanlık tarihinin hemen hemen her çağında teknolojik gelişmelerin var olduğu görülmektedir. Teknolojik değişimler uygarlık tarihindeki gelişmeler noktasında nüfuzunu derinden hissettirmektedir. Örnek vermek gerekirse, tekerleğin icadı mesafeleri kısaltmaya başlamış ve insanlar gidecekleri yerlere daha kısa bir zaman dilimi içerisinde ulaşabilmişlerdir. Günümüzdeki teknolojik değişimlerin temelini ise sayısal (dijital) devrim meydana getirmektedir. Sayısal teknoloji iletişim alanı adına çok büyük bir kazanımdır. Çünkü sayısal teknoloji, bireylere sosyal etkinlikler içerisinde bulunma imkânı sağlamış, eğitim-öğretim ve iş yaşamına katılmaları için şimdiye kadar var olmamış olanaklar sunmuştur. İnternet ve sayısal teknolojiler bileşkesinden gelişim gösteren yeni medya ile birlikte toplumsal bir dönüşüm yaşanmaya başlamış, her yaştan, her kesimden birey bu süreçten etkilenmiştir. (Kırık, 2013 , s. 66,67)

Yeni medya kavramının çok geniş bir kapsama alanı bulunmaktadır. Yeni iletişim teknolojilerinin tümünü bünyesinde barındıran yeni medya; “genel olarak var olan medyayı, etkileşimli olarak, sayısal veriye dönüştürmeye yönlendiren ve bilgisayar aracılığıyla üretim, dağıtım ve paylaşım sağlayan ortamlar. (Manonich, 2001 , s. 19)

Röportaj Örneği

Cumhuriyet Gazetesi’nde Yaşar Kemal’in Temmuz 1951 ile 1963 yılları arasında taranan röportaj haberlerinde Yaşar Kemal’in röportaj türünde haberler yazdığını gözlemliyoruz. Bu haberler olaylara tanıklık edilerek içine girilerek yazılmış ve toplumsal konuları insanlara tekrar yaşatarak anlatılmış olaylar. Yaşar Kemal daha sonra bu tür yazıda örnekleri kitaplarında vermeye başlamıştır.

Cumhuriyet Gazetesi 27 Temmuz 1954’de Yaşar Kemal tarafından yazılmış röportaj:

Sahaflar Çarşısı

Bugün, günlerden salı...Usuldan usuldan bir kar serpeiyor. Sulu sepken. Bir soğuk var ki, deme gitsin... iki genç kız, on yedişer yaşlarında gösteriyorlar, büzülerek, birbirlerine sokularak çarşıya girdiler. Başkaca çarşı ıpıssız, in cin top oynuyor. Başka günler yırtık pırtık kitaplar kaldırımdan taşardı. Kar altında kalacak değil ya, kitapları, dükkânı olanlar içeri, olmayanlar da saçak altlarına, evlerine çekmişler...Bir kitapçı dükkânının vitrinine uzun uzun bakan kızlar hiçbir dükkâna girmeden, gene aynı titreme telâşı içinde çarşıdan çıkıp gittiler ve ben bekledim. Vakit ikindi üstüdür. Daha çok akşama yakın... Hiç mi hiç kimse bir dükkândan başını uzatıp, bir şey sormadı. Soğuktan desek... Belki ama, tek tük de olsa birkaç müşterinin çıkması gerek.

Neyse efendim, ben de o kadar dışarıda kalıp, dükkânlara giren çıkan var mı, diye gözetleyemedim. Üşüdüm yani. Bir kitapçıya girdim. Bu kitapçı daha çok, yeni kitap alıp satıyor. Eskilerle pek ilişiği yok. Eskiden, yani Sahaflar Çarşısı yanmadan önce, dükkân kirası olarak beş lira veriyormuş. Şimdi yüz lira veriyor. Diyor ki, “Bu sebepten, çok ziyan ediyoruz. Okul kitapları da satamaz olduk. Çünkü sahafların kitap alıcısı yarı fiyatına, dörtte bir fiyatına eski kitap almağa alışmıştır. Dükkân fiyatları arttığından dolayı, biz de kitap fiyatlarını biraz artırmak zorunda kaldık. Ondan dolayı alıcı azaldı. Son yıllarda, yani 1950’den sonra dinî kitaplara fazla miktarda talep arttı. Bu da olmasaydı halimiz dumandı. Şimdi, eski kitaplar alıp satan, onları değerlendirebilen üç sahaf kalmıştır: Raif Yelkenci, İsmail Hoca, bir de Muzaffer Ozak.”

Ondan sonra, Sahaflar Derneği Başkanı Ekrem Karadeniz’e gittim. O da dert yandı. “Sahaflar eski halini, havasım kaybetti, bu kübik kitaplarla. Eskiden bir şark, bir eski havası vardı her şeyi ile. Buradaki dükkânlar da çok pahalıdır. Eskiden otuz kadar dükkân vardı. Şimdi Belediye bunun yerine yirmi iki dükkân yaptırdı. Sekiz kişi açıkta kaldı. Bunlar da kaldırımlarda iş görüyorlar” dedi.

Kitapçılar Başkanından sonra da en meşhur kitapçı Muzaffer Ozak’a gittim. Dükkânı eski kitaplarla tıklım tıklım. Kitaplar sararıp kararmış. Dükkânın bir tarafında da en güzel yazılarla yazılı levhalar asılı. Muzaffer Ozak’a sordum:

“Bir şey merak ediyorum. Bir kitabın takdirini nasıl yaparsınız?”

Muzaffer Ozak : Bu daha çok bir ihtisas işidir. Önce kitabın değeri, sonra eskiliği, daha sonra da hattatın meşhur bir hattat olup olmadığı, yani yaşadığı zamanda. Bir de kitabın nüsha-i nâdirâtan olup olmadığı...”

“Bu nüsha-i nâdirât ne demektir?” dedim.

“Meselâ, bir kitap zamanında yalnız üç nüsha yazılmıştır. Bu kitabın bir nüshası dünyanın falan yerindeki kütüphanededir. Birisi de falan yerde. Birisi de bizim elimize geçmiş, işte bu çok kıymetlidir. Eğer bunun baskısı yapılmamışsa daha çok artar. Meselâ geçende Amerika’da, Hayyam zamanında yazılmış, Hayyam’ın rubailerini toplayan el yazması bir kitap on bin dolara satıldı. Bu kitap, işte bizden, yani Türkiyeden gitmiştir.”

“Sizde şimdi böyle kıymetli kitaplar var mı?”

“Tabî var”

“Meselâ?”

“Meselâ, bende, Kazasker Mustafa İzzet’in yazdığı Kuran vardı. Mustafa İzzet, devrinin en meşhur hattatıdır. Sultan Abdülmecidin imamıdır. Bu kitabı Topkapı Müzesi için devlet benden yedi bin liraya aldı. Bundan başka Mevlâna zamanında yazılmış Mesnevi de var bende. Bunlar da pahalıdır.”

Sonra işi sohbete döktük. Devrimizin hattatlarından Osman Bey de geldi bu arada dükkâna. Muzaffer Bey’in arkadaşı imiş. Bu Osman Bey, pirinç taneleri üstüne âyet yazan Osman Bey’dir. Bu yüzden de ünü vardır. O da karıştı sohbetimize. İslâm yazısının her şeklini iyice tetkik etmiş, söylediklerine göre bu hususta, derin bilgisi varmış.

“Türkler kadar güzel yazı yazmış hiçbir millet yoktur yeryüzünde» dedi. «Bütün İslâm âleminde en güzel hatlar Türklerindir. Ne Araplar, ne de Acemler Türklere erişebilmişlerdir, bu işte.”

Muzaffer Bey, eski kitapları, ölen kitapseverlerin kitaplarını alarak tedarik ettiğini de ilâve etti. Bu kitapların içinde ölen adamın hususiyetlerine ait gayet enteresan notlar da çıkarmış. “Meselâ” diyor Muzaffer Bey, “meselâ Bebek sırtlarında ölmüş bir adamın bir miktar kitabını aldım. İçinden yirmiden fazla

defter çıktı. Defterler büyüktü ve çok ince yazılarla yazılmıştı. Bu yirmi defterin yirmisinde de aşk şiirleri vardı. Bu âşık adam sevgilisine bütün bir ömür durmadan şiirler yazmış. On binden fazla şiir.”

“Bu defterleri ne yaptınız?» dedim. «Sattık.» dedi. «Her bir def teri birisi aldı.”

“Yazık” dedim.

Bir ömür durmadan sevgilisine şiirler yazan bu adamın şiirlerinden, hiç olmazsa birisini okumak isterdim. Muzaffer Bey’in anlattığına göre kitaplar arasında hâtıra defterleri, akla hayale gelmez yazılar da çıkarmış. Para da çıkarmış. Eyüp’den alınan bir kitaplığın kitapları arasından altın çıkmış. Bu kitapları taşımakta olan Çingene hamallar altın yüzünden kavga etmişler, biri diğerini öldürmüş...

Sahaflar çarşısında, artık eski canlılık, eski hayat kalmamış. Eskiden yüzlerce kitap tiryakisi sahafları doldurur, gelen kitapları durdurmazlarmış dükkânlarda, alıp götürürlermiş. Şimdi üç tane tiryaki kalmış. Onlar da her sabah dükkân dükkân dolaşırlar, âdeta boynu bükük giderlermiş. Bulurlarsa bir kitap alırlarmış.

Muzaffer Ozak’dan ayrıldığımda karanlık kavuşuyordu. Havada küf kokusu vardı. Usuldan usuldan kar yağıyordu Fatih devrinden beri gelen köhnemiş Sahaflar Çarşısının üstüne. Cümle sahaflar dükkanlarını örtmüşler, ışıklarını söndürmüşlerdi. Sahaflar Çarşısı ölü gibiydi.

Kayıhan Güven ve Necati Güngör’ün 1989 ile 2000 yılına kadar röportaj türünü Cumhuriyet Gazetesi’nde devam ettiriyorlar.

Bir zamanlar İstanbul’unun yaşamında “Yedikule bostanları” vardı...

Nerde o eski marullar

Bir zamanlar faytonlarla, otomobillerle insanlar gelirlerdi Yedikule’ye, Ta Bebek’ten, Nişantaşı’ndan kalkıp gelirlerdi. Çoluk çocuğu alır yanına, piknik olsun diyerekten marul yemeye... Marul da kıvırcık değil. Göbekli marullar. “Safi yağ mübarek” diyor İbrahim Sargin “Allah sizi inandırsın damağımız yağ içinde kalırdı yerken.”

“Rica ederim beyefendi!” diyordu eski İstanbul beyefendisi.”Damak zevkini, zenginlikle ne ilgisi var? Soğan ekme yiyor da olabiliriz. Ama.. O soğanı Yedikule bostanlarından almak gerekir!”

Bir zamanlar, İstanbullunun yaşamında “Yedikule bostanları” mı vardı?

“O, bir zamanlardı, efendi!” diye anlatıyor, bahçıvan İbrahim Sargın, “Faytonlarla, otomobillerle insanlar geçerlerdi Yedikule’ye. Ta Bebek’ten, Nişantaşı’ndan kalkıp gelenleri bilirim. Çoluk çocuğunu yanına alır, piknik olsun diye marul yemeye gelirlerdi... Bu dediği, epeyce eski.. Gözünün gördüğü her yer bostanlıktı! Şu evler, apartmanlar ortada yok daha. Marul dediğin de kıvırcık değil. Göbekli marullar... Safi yağ mübarek! Allah sizi inandırsın, dudaklarımız, damağımız yağ içinde kalırdı yerken.”

Akşam güneşini arkanıza alıp Hüdai nabit incir ağacının gölgesinde oturuyoruz İbrahim Sargın’la. Sağımız solumuz hep bostanlık. Oturduğumuz yerde, ayak ucumuzda tertemiz bir su akıp gidiyor. Bostanı sulayan kuyunun suyu bu. Acıymış, içilmezmiş; yalnızca bostan sulanırmış bu suyla. Uzakta bağırmadan sesimizi duyuramayacağımız kadar uzakta, çıplak bedenleriyle kıvırcıklara su veren, toprak çapalayan başka bahçıvanlarda var İbrahim Sargın, buraların en eskisi, aslen Kastamanolu. Yıllar öncesinde kalkıp gelmiş İstanbul’a; Yedikule’yi mesken tutmuş.

Buralarda Rum bahçıvanlar varmış o zaman. Namlı bahçıvanlar: Aliko’lar, Nikati’ler, Vasil’ler. Koca bir İstanbul’a zenzavet yetiştirmiş Yedikule toprağından. Dört bir yan, göz alabildine yeşillik içindeymiş. Sonra, yıllar ilerledikçe, o namlı, o elleri bereketli Rum bahçıvanlar birer ikişer çekilir olmuşlar buralardan... Kimi ölmüş, kimi Yunanistan’a gitmiş.

Marulu fabrika öldürdü

“Bir de fabrikalar çoğaldı buralarda” diyor İbrahim Sargın. “Marulu, asıl fabrika öldürdü. Yetişmez oldu mübarek. Kala kala, bir kıvırcık kaldı şimdiye. Bostanların çoğu arsa diye satıldı ayrıca. Arsaların üstüne evler yapıldı. Burada bir iki parça Milli Emlak malı var. Sahipleri Yunan ilinde. Yeşil sahadır diyerek imar verilmiyor. İrfan Bey adından biri var; tutmuş, kiralamış buraları, çoğumuz onun adına çalışıyoruz. İrfan Bey, mal sahibinden mi kiralamış, yoksa Milli

Emlak'tan mı, orasını bilemiyorum. Bir avuç kadar da benim şahsi yerim var. Çoluk çocukla ekip kaldırıyoruz işte. Ondan öte, İrfan Bey'e parasıyla çalışıyoruz. Arkadaşımızdır. Yardımcı olmak lazım. İşçilik pahalıya geliyor artık. Ben, çoluk çocuk bu işin içindeyim. Anca kurtarıyoruz ekmek parasını. Yoksa nerede, bahçıvanlıkla geçinmek! Kabzımallar, pazarcılar gelir topraktan veririz, daha topraktayken. Kazancına gelince, doğrusu o ki, onlar bizden karlıdır. Neden diyeceksin? Toprak, su, emek, gübre. Hepsi bizden! Onlara, yalnızca satması kalır.

Mutlu bir insan

İbrahim Sargın, sikayet olsun diye söylemiyor bunları; dert yanmak amacıyla değil. Yaşadıklarını, olup bitenleri aktarıyor. Yoksa dünyasından, yaşamından, toprağından, kaldırdığı üründen ötürü mutlu bir insan o. On beş yıl öncesine kadar yalnızca bir ırgatken, şimdi bir avuçluk da olsa kendi bostanı var; başını sokacağı bir ev karartmış. Altı tane de çocuk yetiştirmiş ki evvel Allah, bunların dördünü çoktan uçurmuş yuvadan! Çocukların bazısı başka işlere, başka zanaatlara tutunmuşlar. O yüzden toprağıyla, bostanıyla yalnız başına boğuşmak durumunda kalmış! Olsun. Yine de sakınası yok Öylesine gülüyor ki yüzü İbrahim Sargın'ın; bu bostanlar onun sanırsınız. Bostan ne demek, Yedikule onun, İstanbul onun. Dünya onun.

Yabani incirin gölgesinde oturmuş söyleşirken, elle itilerek toprağı altüst eden “Ferrari” marka İtalyan motorunu patırdayıp duruyor bostan yerinin ortasında. Motor ona, yine özlemle andığı eski günleri çağrıştırıyor: “Ha bu motorlar yoktu eskiden. Elimizle çapalardık toprağı Su pompaları yoktu. Daha yakım zamanlara kadar, bostan beygileri vardı. Gözünü bağlardık hayvanın; habire dönerdi. Suyu öyle dağıtırdık. Sizin dediğiniz devirde, marulun tanesi yüz paraydı efendi. Anlattım ya, zevk-sefa sahibi insanlar, çocuklarını alır sayfiye olsun diye gelirlerdi, inanmayacaksınız, Beyoğlu'ndan kalkıp da gelen vardı Yedikule'ye. O zaman suni gübre çıkmamış böyle. Yalnız zerzevatın mı, her şeyin tadı yerindeydi efendi! Beygir arabaları, sal arabaları, sepetler dolusunca marul taşırlardı pazarlara. Kabzımallara. Sabahın er saatlerinden başlar, öğlene kadar taşırlardı. Şimdi o eskilerden kimler mi kaldı? Rum olaraktan Foti var, birde işte buraların müsteciri İrfan Bey dediğim. Ayrıca benim gibi Kastamonulular var birkaç kişi, Arnavutlar var. Hepsini toplasan beş on aile, o kadar.”

Pompalanmış kuyudan gürül gürül bir su akıyor. Suyun yanbaşıdan betondan bir havuz. Kıvırcıklar, maydonazla, dereotları, kırmızı turplar, kereviz yaprakları, pancarlar havuzun içinde yıkanıyor. Hem yıkanıyor hem de sebze halinin yolunu tutuncuya kadar burada korunmuş oluyor taze taze. Bostanın bir başında, dokunsan yıkılacak gibi derme çatma kulübeler sıralanmış Bostan çalışanları buralarda oturuyor. Herhalde, yazın idare ediliyor buralarda diyoruz. Daha doğrusu öyle sanıyoruz. Omuzlarını silkiyor, yanımızdaki bahçıvan: “Hem yazlık hem kışlık...” diye ekliyor. Eski İstanbul efendisi, damak tadını yaşatmak için Yedikule bostanlarına güveniyor hala! Ama Yedikule’nin son bostanında, toprakla didişerek hayata direnen bahçıvanların kimseden beklentileri yok. Başlarını soktukları kulübeleriyle, kendi rızıklarını karşılamak üzere yetiştirdikleri domatesler, mısırlar, fasülyeler yetiyor onlara! Güneş, her gün umutla, sevinçle doğuyor bu bostada, her akşam tevekkülle batıyor.

İstanbul efendiliği cümle alem tarafından onaylanmış Refik Halid üstadımız ne diyordu bahçıvanların hayatları hakkında: “Masa üstünde ve çatalla yemek usulü, İstanbul’un henüz yüksek ailelerinde bile nadir görülürken, bahçıvan Rumlar, bostan kulübelerinde çoktan, muşamba serili masalarda ve çatalla yemek yerlerdi!” Şimdiki bahçıvan kulübelerine bakıp, Refik Halid Karay’ı şöyle de yanıtlayabilirsiniz: Üstadım! Sana bir peri suret görünmüş, sonra hayal olmuş.

İstanbul Aydın Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Haber Ajanslarını kurarak genel yayın yönetmenliğini yapmış olan Kayıhan Güven röportaj geleneğini günümüzde devam ettirebilmek için atölye çalışmaları yaparak röportaj türünde örnekler vermiştir.

2003-2009 yılları arasında Cumhuriyet Gazetesi’nde röportaj geleneğine Marmara Üniversite Haber Ajansı sayesinde devam edilmiş. 2009 yılından sonra Cumhuriyet Gazetesinde röportaj türünde yazılar yayımlanmamış.

MİHA öğrencileri röportaj türünde kitaplar vermişlerdir. 2010 yılından sonra İstanbul Aydın Üniversitesi Haber Ajansı öğrenciler tarafından röportaj türünde haberler yazılmaya devam edilmiştir.

Yeni Medya bağlamında 19 Ocak 2017 yılında kurulan kendilerini Türkiye'yi anlamak için orijinal belgesel videolar, nitelikli araştırmalar ve görsel hikayeler üreten bir yeni medya yayıncısı olarak tanıtan 140Journos.

140Journos günümüz medyasında röportaj kavramını devam ettiren oluşumlardan biri olarak görülebilir. Yaptıkları işlerde tanıklık yapıyorlar, insanların içine giriyorlar ve hayatları hikayeleştirerek insanlara sunuyorlar. Osmanlı'da meddahlık nasıl röportajın bir aracı olarak görüldüyse günümüzde bu araç 140Journos olarak görülebilir.

Röportaj yazarı, röportaj konusunu yaşamın içinde olan her şeyden edinebilmektedir; toplantılar, olaylar, olgular, ortamlar, toplumsal yaşamdaki değişikliklerin getirdiği konular, siyasal olaylar, nesnelere ve bireyler. Röportaj yazarı istediği konuyu ister geniş bir şekilde ister konuyu daha daralarak ele alabilmektedir. Ancak röportaj yazarının röportaja başlamadan önce röportaj hakkında kendine bazı soruları yöneltmesi gerekmektedir. Örneğin röportaj konusuyla ilgili kiminle görüşeceğini, görüşeceği kişi nereden bulabileceğini ve ne zaman kimi bulabileceğini iyi ayarlaması gerekmektedir. Bu sorulara vereceği cevaplarla röportajın konusu ve yazacağı röportaj hakkında genel bir çerçeve çizebilecektir. 140Journos'ta daha önceden çektiği videolar hakkında çalışmalar yaptıktan sonra konular üstünde çalışmaya başlamaktadır.

SONUÇ

Dünya üzerinde yaşanan değişim ve gelişmeler röportajı da etkilemiştir. Geçmişte Herodotos ile başlayan röportajın tarihsel süreci günümüze kadar ulaşabilmiştir. İlk zamanlarda gezginler tarafından gezilip görülen yerler yine gezginler tarafından insanlara anlatılmıştır. Yaşadıkları coğrafyalardan hiç çıkmamış, diğer kültürlerden haberi olmayan insanlar bu anlatılanları büyük bir dikkatle dinlemiştir. Bu anlatılar dinleyicilere sanki orada yaşıyorlarmış gibi anlatılmıştır. Gezginlerin bu olayları bu şekilde çok iyi anlatmasının sebebi olaylara tanıklık etmeleri ve yaşamaları olmuştur. Dünya tarihi içinde birçok röportajcı bulunmasının en büyük sebebi de budur. Merak insanlar için hep var olan bir olgudur. Bu merak olgusunun ortadan kaldırılması için bu tür olaylar sıkça yaşanmıştır.

Türk röportaj geleneğinin örneklerinden biride Evliya Çelebi'nin seyahatnamesi olarak gösterilebilir. Evliya Çelebi insanlara farklı coğrafyaları anlatmıştır ve bunları mübalağa yaparak anlatmıştır. Örneğin “Erzurum’un soğukluğundan bahsederken kedi bir çatıdan diğer çatıya atarken ortada donup kalıyordu.” Bu gibi örnekler vererek dinleyicinin daha çok dikkatini çekmeye hedeflemiştir. Röportaj yazıları aynı zamanda edebi yazılardır. Bu yazılar insanlara güzel duygularda katmayı amaçlar bunu yaparken bildirir ve güncel olanı söyler.

Röportaj çok çeşitli araçlar kullanmıştır bunlarda biri de meddahlık Osmanlı zamanında insanlara yaşanan şeyler oyun olarak yansıtılmış ve göze hitap etmiştir. Günümüz yeni medyası ile bunun arasında bağlantı kurmak gerekirse örneğin 140Journos'un yaptığı çalışmaları gösterebiliriz.

Röportajı geleneğini incelediğimizde çok uzun ve detaylı yazılar karşımıza çıkmakta. Edebi şekilde süslenecek yazılan bu yazılar günümüz okuyucusunu çekmek yerine onu uzaklaştırmakta 2009'dan sonra ulusal medyada kendine yer bulamaması bu yüzden. Özellikle Cumhuriyet Gazetesi bu geleneği uzun yıllar sürdürdükten sonra 2009 yılından sonra bu türde haberler vermek yerine daha kuru haberler vermeye başlamış. Günümüzde gelişen haber endüstrisi ile insanlar daha kolay şekilde ulaştığı haberleri okumaya başladılar. Sosyal medya hesaplarından hızlı şekilde okuyacakları haberle ilgisini çekmeye başladı. Günümüz gazeteciliğinde insanlar okumaktan uzaklaştı ve videolara yöneldiler.

Bu videolar kısa ve renkli videolar olduğundan insanları hem bilgilendirici hem de eğlendirici olma özelliği taşımaya başladılar. 140Journos YouTube üzerinde binlerce takipçiye ulaşan bir mecra oluşturdu, bu mecrada insanları yaşamlarına tanıklık ederek videolar çekilmeye başlandı. Röportaj geleneğine yakın olan bu videolar günümüz röportajcılığı olarak adlandırılabilir. Röportaj kavram olarak yanlış bilinmeye devam edilse de etkilerini günümüzde dahi görebilmekteyiz. Hayata tanıklık ederek çekilen videolar geçmişte incelediğimiz röportaj türüne oldukça yakın içeriklerden oluşuyor. Farklılıklar sunulan hız, anlaşılabilirlik ve kısalık insanları buna daha çok çekiyor. Röportaj geleneği sürekli olarak devam etmeye devam edeceğini görüyoruz, fakat anlamının değiştiği gerçeği de göz ardı edilmez bir durum.

KAYNAKÇA

- Anabritannica Ansikopedisi (1988). İstanbul: Ana Yayınevi
- Binyazar. A. (1975). Türkiye’de Röportaj’ın Tarihçesi. Milliyet Sanat Dergisi
- Boratav. N., P. (1982). Folklor ve Edebiyat. İstanbul: Adam Yayıncılık
- Bülbül. R., A. (2000). Yazılı Anlatım ve Yazı Türleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Carim. F. (1966). Marco Polo ve İbn Batuta. İstanbul: İstanbul Matbaası
- Dursun. T. (1969). Herodot Tarihi. Altın Kitaplar Yayınevi
- Eco, U. (2015). Sıfır Sayı. İstanbul: Doğan Yayınları
- Eren, M. (1960). Evliya Çelebi Seyahatnamesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
- Girgin, A. (2004). Röportaj-Mülakat-Söyleşi 1. İstanbul Üniversitesi iletişim Fakültesi Dergisi
- Gülersoy, Ç. (1976). İstanbul Kitaplığı Theophile Gautier İstanbul Turing Yayınları
- Güven, K. (1993). Röportaj Üzerine Bir Deneme. İstanbul
- Haas, H. (1987)..Die hohe kunst der raportage
- Haller, M. (1989). Recherchieren. München: Uvk
- İAHA, Yeni Hayat, 2008, İAÜ Yayınları
- İAHA, Röportaj; Hayatın Özüne Bir Yolculuktur, 2017, İAÜ Yayınları
- Karaalioglu, K., S. (1994). Sözlü/Yazılı Kompozisyon, Konuşmak ve Yazmak Sanatı. İstanbul: İnkilap Yayınları
- Kaptan, A. (1999). Radyo-Televizyon Haberciliği ve Metin Yazma-Röportaj Teknikleri. İstanbul: Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları
- Karst, T. (1986). Reportagen. Stuttgart: Reclam
- Kayayerli, F., D. (2012). Türkiye’de Röportaj Geleneği Bağlamında Yaşar Kemal’in Röportajları Üzerinden Nitel Bir Değerlendirme. İstanbul
- Kemal, Y. (1990). Bir Bulut Kaynıyor. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Kırık, A., M. (2013). Kişisel Bir Dünya Modeli: İnteraktif Televizyon. Uhab Dergisi
- Koçu, E., R. (1943). Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Semih Lütfi
- Manovich, L.. (2001). The Language Of New Media, Cambridge: Massachusetts. Londra: The MIT Press
- MİHA, Kes Korkak Alıştırma Elini, 2003, İnkilap Yayınları
- MİHA, Çıplak Kralın Terzileri, 2007, İnkilap Yayınları
- Özön, M., N. (1965). Osmanlıca-Türkçe Sözlük. İstanbul: İnkilap Yayınları
- Reis, A., S. (1999). Mirat-ül Memalik. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Şenyapılı, Ö. (1981). Çağdaş Gazetenin Önemli Yazı Türü: Röportaj. Ankara: İletişim Yayınları

- Tokgöz, O. (2015). Temel Gazetecilik. Ankara: İmge Yayınları
- Tokgöz, O. (1981). Temel Gazetecilik. Ankara: Ankara Üni. Basın Meslek Yüksekokulu Yayınları
- Oskay, Ü. (1992). İletişimin ABC'si. İstanbul: İnkilap Yayınları
- Otyam, F. (1982). Gide Gide , Ha Bu Diyar. Ankara: Dost Yayınları
- Özdemir, E. (2012). Anlatım Sanatı. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Özdemir, E. (1999). Yazınsal Türler. Ankara: Bilgi Yayınevi
- Thukydides (2000). Peloponnesos'lularla Atinalıların Savaşı. Belge Yayınları
- Timur, T. (1991). Osmanlı Türk romanında tarih, toplum ve kimlik. İstanbul: İmge Yayınları
- Uçak, O. (2018). Haber Uygulamaları. İstanbul. Eğitim Yayınevi
- Villain, J. (1965) Lexikon Der Alten Welt
- Zillioğlu, M. (1976), Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Üçdal Neşriyat
- Welt, Alten, Der, Lexikon (1965) Zürich and Stuttgart, Artemis Verlag Zürich
- Cumhuriyet Gazetesi (27 Temmuz 1954)
- Cumhuriyet Gazetesi (2003-2009)
- İnceoğlu, Deniz (28 Mayıs 2006), Hürriyet Pazar Keyfi
- Milliyet Sanat Dergisi (1975)

İNTERNET SİTELERİ

- 140 Journos (2019)
- <https://140journos.com/>
- Gazete Duvar, (10,06,2016) Yaşar Kemal'in Röportaj Kitapları <https://www.gazeteduvar.com.tr/kitap/2016/10/06/yasarkemalin-roportaj-kitapları/>
- Türk Dil Kurumu (2019) Online Sözlük <http://tdk.gov.tr/?option=com%20gts&kelime=R%C3%96PORTAJ>

GÖRÜŞMELER

- Kayhan GÜVEN (2019) İAHA Genel Yayın Yönetmeni

GAZETECİLİKTE
MEDYA ARAŞTIRMALARI
ÜZERİNE MAKALELER

EDİTÖR: DR. ÖĞR. ÜYESİ OLCAY UÇAK

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

ISBN 978-9752438941

9 789752 438941

İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ'NİN
HEDİYESİDİR
PARA İLE SATILMAZ
.....